

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

A SANGHA'S DEVELOPMENT OF MORALITY AND ETHICS TO YOUTHS IN
BANG SAPHAN NOI DISTRICT, PRACHUAPKHIRIKHAN PROVINCE

พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

A Sangha's Development of Morality and Ethics to Youths in
Bang Saphan Noi District, Prachuapkhirikhan Province

Phra Phairot Suchitto (Thepphithak)

A Research Paper Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Management)
Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับสารนิพนธ์เรื่อง
“การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”
เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบสารนิพนธ์

(พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร.)

ประธานกรรมการ

กรรมการ

(รศ. พล.ท. ดร.วีระ วงศ์สรรค์)

(รศ. ดร.สุรพล สุธะพรหม)

กรรมการ

(พระครูวาทีรวัดน์, ดร.)

กรรมการ

(พระมหากังवाल ธีรธมฺโม, ผศ. ดร.)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์

พระครูวาทีรวัดน์, ดร.

ประธานกรรมการ

พระมหากังवाल ธีรธมฺโม, ผศ. ดร.

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระไพโรจน์ สุจิตโต)

- ชื่อสารนิพนธ์** : การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ผู้วิจัย** : พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)
- ปริญญา** : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ)
- คณะกรรมการควบคุมสารนิพนธ์**
- : พระครูวาทีวรวัฒน์, ดร., ศศ.บ. (การพัฒนาชุมชน), ค.ม. (การบริหารการศึกษา), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ),
 - : พระมหากังวาล ธีรธมโม, ผศ. ดร., ป.ธ.๙, พธ.ม. (การจัดการเชิงพุทธ), พธ.ด. (การจัดการเชิงพุทธ)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของเยาวชน (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอบางสะพานน้อย ซึ่งมีจำนวนจำนวน ๓๔๘ คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (L.S.D) และใช้สถิติทดสอบสมมติฐานโดยทดสอบค่าที (t-test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way ANOVA)

ผลการวิจัย

๑. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านปัญญา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔ ด้านสมาธิ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ และด้านศีล มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒ ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบแสดงให้เห็นว่า ระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เยาวชนที่มีสถานภาพส่วนบุคคล ด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางธรรมของเยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ

คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นการไม่ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนสถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ ไม่มีผลทำให้เกิดความคิดเห็นที่แตกต่างกัน

๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหาอุปสรรค (๑) ด้านศีล เยาวชนไม่ได้รับการแนะนำสั่งสอน ไม่มีความรู้ในเรื่องของศีล ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ (๒) ด้านสมาธิ ขาดการส่งเสริมให้เยาวชนนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่อง ขาดความเข้าใจเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องสมาธิทุกรูปแบบต่างๆ ขาดความอดทนและทักษะในการดำเนินชีวิต พระสงฆ์ไม่เพียงพอในการเข้าไปจัดการเรียนรู้ ในโรงเรียน (๓) ด้านปัญญา พระสงฆ์ที่ให้ความรู้แก่เยาวชนมีจำนวนน้อย ขาดความร่วมมือกับเครือข่ายจัดการเรียนรู้ ขาดการส่งเสริมการเจริญปัญญา ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชน ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ตามหลักปัญญาอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ (๑) ด้านศีล เยาวชนควรได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และแสดงความคิดเห็นของตน การประพฤติปฏิบัติศีลควรมุ่งพัฒนาเยาวชนทุกช่วงวัย ควรพัฒนาด้วยกระบวนการเรียนรู้ที่เสริมสร้างวัฒนธรรมทางสังคมและควรฝึกบุคลากรโดยเน้นการปฏิบัติ (๒) ด้านสมาธิ ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีการนั่งสมาธิเป็นประจำในทุกวันอย่างต่อเนื่องเยาวชนควรได้รับความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นและส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสมาธิ เพื่อจิตไม่ฟุ้งซ่านและ (๓) ด้านปัญญา ควรนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านปัญญาให้ความรู้แก่เยาวชน การจัดกิจกรรมพื้นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียนแก้ไขปัญหาลักษณะต่างๆ ในชีวิตได้

Research Paper Title : A Sangha's Development of Morality and Ethics to Youths in Bang saphan noi District, Prachuapkhirikhan Province

Researcher : Phra Phairot Sucitto (Thepphithak)

Degree : Master of Arts (Buddhist Management)

Research Paper Supervisory Committee

: Phrukruwateeworawat, Dr., B.A. (Community Development), M.A. (Educational Administration), Ph.D. (Buddhist Management)

: Phramaha Kangwal Dhiradhammo, Ass. Prof. Dr., Pali IX, M.A.(Buddhist Management), Ph.D. (Buddhist Management)

Date of Graduation : May 7, 2019

Abstract

This research paper entitled 'A Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province' has three objectives: 1) to study a Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province according to Youths' s opinions, 2) to compare opinions on Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province based on individual factors, and 3) to study problems and obstacles including suggestions to Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province. in this research, 348 youths in Bangsaphan were population. it employed a mixed methods research in collecting data. The statistics, frequency, percentage, average and standard deviation (L.S. D), and t-test including One way ANOVA were used in the analysis.

The research findings were found as follows:

1. A Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province was at the most level in overall where its averages were of 3.98, when considered in each domain, its averages were at the most level in all, when considered from the most level to the lowest level, it showed that in wisdom its average was of 4.04, in concentration it was at 3.98, and in precepts it was of 3.92 respectively.

2. In the comparison, it showed that one the one hand, the levels of youths' opinions, who were in different gender, on a Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi District, Prachuapkhirikhan province,

were of less opinions on a Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province, on the other hand, youths who were of individual status on gender, ages, worldly educational qualification and supramundane educational qualification had no different opinions on a Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province; this was against the setting up hypotheses, it showed that the individual status on gender leads to no different opinions.

3. In the problems, obstacles and suggestions on a Sangha's development of morality and ethics to youths in Bangsaphannoi district, Prachuapkhirikhan province, this research showed that the problems and obstacles were of: 1) in the precepts, youths were not given the proper instruction; they lack the knowledge on morality due to personal inexperience, 2) in the concentration, youths were hardly and continually supported to practice meditation where they lack certain understanding of the principle of concentration and practice resulting in not getting the required skills and patience owing to insufficient Buddhist monks who can teach them in the school, 3) in the wisdom, those Buddhist monks who came to instruct youths were of a few numbers where their cooperation with others resulting in not supporting the development intellect in both school and community wherein their parents lack the positive cooperation leading to misunderstanding the management of learning in accordance with the principle of wisdom respectively.

In this research, suggestions were made as follows: 1) in the precepts, youths should be given the proper instruction on their talk and expression of opinions concerning the observation of precepts where they should be developed in all ages according to the process of learning which gives rise to the cultivation of social culture and training of staff whereby practice is prioritized, 2) in the concentration, there should support youths to practice meditation in daily life; youths should be given the proper understanding of concentration and its practices in higher level where their mind can be properly concentrated, and 3) in the wisdom, Buddhist monks who are of wisdom should be timely invited to instruct youths where in the basic activities should be provided on the training of students in solving various problems in their daily life.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์จากคณาจารย์ วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี คณะสังคมศาสตร์ หลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และคณะบุคคลที่ได้รับการสนับสนุนงานวิจัยนี้ จากความเมตตาอนุเคราะห์จาก พระครูวาทิวรวิวัฒน์, ดร. ประธานกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และ พระมหากังวาล ธีรธมโม, ผศ. ดร. กรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ที่กรุณาช่วยให้แนวคิดแนะนำและคำปรึกษาแก่ผู้วิจัย ในการปรับปรุงและตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ กระทั่งสารนิพนธ์นี้จึงสำเร็จลงด้วยดี

ขออนุโมทนาขอบคุณคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบแบบสอบถาม จำนวน ๕ ท่าน คือ พระสมุทรวชิโสภณ, ดร. พระปิฎกโกศล, ดร. พระครูสังฆรักษ์ทรงวรรณ ชยทตฺโต, ผศ. ดร. พระครูวิสุทธาสนันท์คุณ, ดร.และ ดร.ปณณธร เอียรชัยพุกฤษ์ ที่ให้คำแนะนำและตรวจสอบเครื่องมือ คือ แบบสอบถามใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ พระครูประจักษ์สิริคุณ พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฺฒโน พระอธิการ ณรงค์ศักดิ์ ธีรวโร พระสมุห์บรรยง ปุณฺณโณ พระอธิการศิริพงษ์ วรทินโน พระอธิการบุญช่วย ปุณฺณโก นายปราโมทย์ ตั้งชูยั้ง นายเสน่ห์ นายประทีป ทั้งศรี นายจรัญ ทองสม นายทนงศักดิ์ นทีวัฒนา ที่กรุณาเป็นผู้เชี่ยวชาญให้ข้อมูลสำคัญในการสัมภาษณ์เพื่องานวิจัยในครั้งนี้

ขอเจริญพรขอบคุณ นางลออ สุขโต นางวาสิณี โพธิ์ทอง นางเดือนใจ รอดเทศ นางปทุมมา พิลาชัย และนางกัญญา ที่เมตตาอนุเคราะห์ สนับสนุนงบประมาณในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้จนสำเร็จลงด้วยดี

และขอขอบพระคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่คณะสังคมศาสตร์ และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกท่าน ที่ช่วยเหลือในเรื่องของเอกสารข้อมูลในการทำสารนิพนธ์ตลอดจนให้ความรู้ทางด้านวิชาการ และประสบการณ์ในการทำสารนิพนธ์ในครั้งนี้สำเร็จลงด้วยดี

ความดีงามที่เกิดขึ้นจากสารนิพนธ์เรื่องนี้ ผู้วิจัยขอน้อมบูชาแต่พระรัตนตรัย ที่พึ่งอันประเสริฐ และน้อมบูชาพระคุณบิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ผู้ให้กำลังใจ กำลังใจ และกำลังสติปัญญาผู้วิจัยจบจนกระทั่งบัดนี้

พระไพโรจน์ สุจิตฺโต

๗ พฤษภาคม ๒๕๖๒

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ซ
สารบัญภาพ	ฎ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฐ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๓
๑.๕ สมมติฐานในการวิจัย	๔
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๖
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา	๗
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม	๑๕
๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชน	๒๖
๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา	๔๘
๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย	๕๕
๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕๖
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย	๖๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๖๘
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๖๘
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๖๘
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๗๐
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๗๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๗๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๗๖
๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	๗๖
๔.๒ ความคิดเห็นเยาวชนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๗๘
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเยาวชนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๘๒
๔.๔ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๐๑
๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์การพัฒนาที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๐๔
๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๑๓
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๑๕
๕.๑ สรุป	๑๑๖
๕.๒ อภิปรายผล	๑๒๐
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๒๕
บรรณานุกรม	๑๒๗
ภาคผนวก	๑๓๓
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ	๑๓๔
ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยค่า	๑๔๐
ภาคผนวก ค ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๕๒
ภาคผนวก ง แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๖๐
ภาคผนวก จ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๑๖๖
ภาคผนวก ฉ ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๑๖๘
ประวัติผู้วิจัย	๑๗๔

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า	
๓.๑	จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” จำแนกตามประชากรที่อยู่ในเขตพื้นที่	๗๐
๔.๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	๗๗
๔.๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมทั้ง ๓ ด้านพิจารณาเป็นรายข้อ	๗๘
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล	๘๙
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ	๘๐
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา	๘๑
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ	๘๓
๔.๗	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ	๘๓
๔.๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามเพศ	๘๔
๔.๙	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล โดยจำแนกตามเพศ	๘๔
๔.๑๐	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามเพศ	๘๔
๔.๑๑	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ โดยจำแนกตามเพศ	๘๕

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามเพศ	๘๕
๔.๑๓	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา โดยจำแนกตามเพศ	๘๖
๔.๑๔	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมจำแนกตามอายุ	๘๖
๔.๑๕	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมจำแนกตามอายุ	๘๗
๔.๑๖	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามอายุ	๘๗
๔.๑๗	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามอายุ	๘๘
๔.๑๘	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามอายุ	๘๘
๔.๑๙	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิจำแนกตามอายุ	๘๙
๔.๒๐	เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.)ด้านสมาธิ จำแนกตามอายุ	๘๙
๔.๒๑	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามอายุ	๙๐
๔.๒๒	การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามอายุ	๙๐
๔.๒๓	ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๙๑

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๒๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิ การศึกษาสามัญ	๙๑
๔.๒๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๙๒
๔.๒๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษา สามัญ	๙๒
๔.๒๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๙๓
๔.๒๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิ การศึกษาสามัญ	๙๓
๔.๒๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๙๔
๔.๓๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามวุฒิ การศึกษาสามัญ	๙๔
๔.๓๑ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) ด้านปัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ	๙๕
๔.๓๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๕
๔.๓๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตาม วุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๖
๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๖

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๗
๔.๓๖ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.)ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๗
๔.๓๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สมมติ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๘
๔.๓๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สมมติ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๘
๔.๓๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๙
๔.๔๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม	๙๙
๔.๔๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย	๑๐๐
๔.๔๒ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล	๑๐๑
๔.๔๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมมติ	๑๐๒
๔.๔๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา	๑๐๓

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๖๗
๔.๑	แสดงองค์ความรู้ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	๑๑๓

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ได้ใช้พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ.๒๕๓๙ เป็นหลัก ในการอ้างอิง ซึ่งจะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ขุ.ขุ. (ไทย) ๒๕/๙๑/๕๗. หมายความว่า ระบุถึง พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ฉบับภาษาไทย เล่มที่ ๒๕ ข้อที่ ๙๑ หน้าที่ ๕๗ เป็นต้น ทั้งนี้ โดยใช้ระบบคำย่อ ดังต่อไปนี้

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ชื่อคัมภีร์	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.สี. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค (ภาษาไทย)
ที.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
ที.ปา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปณาสกั (ภาษาไทย)
ม.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปณาสกั (ภาษาไทย)
ม.อุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุปริปณาสกั (ภาษาไทย)
สั.ข. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	ขันธวารวรรค (ภาษาไทย)
สั.สหา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สหายนวรรค (ภาษาไทย)
สั.ม. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	มหาวรรค (ภาษาไทย)
สั.ส. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังยุตตนิกาย	สถาควรรค (ภาษาไทย)
อง.ทุก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ทุกนินบาต (ภาษาไทย)
อง.ติก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ติกนินบาต (ภาษาไทย)
อง.จตุกก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	จตุกกนินบาต (ภาษาไทย)
อง.ปญจก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ปัญจกนินบาต (ภาษาไทย)
อง.สตตก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	สัตตกนินบาต (ภาษาไทย)
อง.อฏฐก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	อฏฐกนินบาต (ภาษาไทย)
อง.นวก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	นวกนินบาต (ภาษาไทย)
อง.ทสก. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังคตตรนิกาย	ทสกนินบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ขุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ (ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ธัมมบท (ภาษาไทย)
ขุ.สุ. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	สุตตนิบาต (ภาษาไทย)
ขุ.ชา. (ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ขุททกนิกาย	ชาดก (ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ	ชื่อคัมภีร์	ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธัมมปิฎก	วิมังค์ (ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งได้กำหนดจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาไว้ในมาตรา ๖ ว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและในมาตราที่ ๒๔ ได้กำหนดไว้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การจัดการเรียนการสอนให้ผสมผสานสาระความรู้ต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน โดยเฉพาะการปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา เพื่อป้องกัน และแก้ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมที่จะเกิดขึ้นกับเยาวชนผู้ที่จะเป็นประชาชนของชาติในอนาคต^๑

คุณธรรมจริยธรรมเป็นรากฐานแห่งความเจริญรุ่งเรืองมั่นคง และความสงบสุขของทุกคนในสังคม และประเทศชาติ ทุกประเทศมีแนวโน้มนโยบายให้ประชาชนมีคุณธรรมจริยธรรมอันดีเป็นหลักประการแรก การพัฒนาทางเศรษฐกิจ การศึกษาทางวิชาการ และการเมืองซึ่งไม่มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวแล้วย่อมได้รับโทษมากกว่าให้คุณ ถ้าเปรียบสังคมเหมือนต้นไม้ไม่มีแก่น คุณธรรมจริยธรรม ก็เหมือนแก่นความเจริญ นอกนี้เหมือนเปลือกกระทู้ ซึ่งปกคลุมแก่นเอาไว้ คนมีความรู้ไม่มีคุณธรรม จริยธรรม จึงมักเป็นคนทีก่อความรำคาญหรือความเดือดร้อนให้แก่คนอื่น การพัฒนาบ้านเมืองต้องพัฒนาที่จิตใจของคนก่อนเป็นประการแรก

เนื่องจากปัจจุบันมีการแข่งขันกันสูง มีการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ประชาชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจฝืดเคือง ความหลากหลายของวัฒนธรรมต่างชาติ และนวัตกรรมอยู่ในสภาพที่ก้าวกระโดด ทำให้พ่อแม่ต้องแข่งขันกันประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาที่จะเลี้ยงดูบุตรหลาน เด็กบางคนถูกผู้ปกครองทอดทิ้งเพื่อไปทำงานในต่างถิ่น หรือถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จึงทำให้เด็กมีปัญหาทั้งด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย และการศึกษา โดยเฉพาะด้านคุณธรรมและจริยธรรม ในด้านคุณธรรมจริยธรรม พระสงฆ์เป็นผู้ที่สามารถถ่ายทอดและปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้เด็กและเยาวชนได้ เนื่องจากหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาสอนให้คนมีคุณธรรมและจริยธรรม เพื่อสร้างสังคมแห่งความเป็นมนุษย์ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการและสถาบันการศึกษาจึงเล็งเห็นความสำคัญของสถาบันสงฆ์ ที่ต้องเข้าไปร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชนในสถาบันการศึกษาต่างๆ ศาสนธรรมหรือหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นพื้นฐานของจริยธรรมในสังคมไทย พระสงฆ์ถือ

^๑พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑), หน้า ๕๘.

ว่าเป็นศาสนบุคคลผู้มีหน้าที่ในการนำศาสนาธรรมสู่เยาวชน ซึ่งนับว่าเป็นสิ่งที่ยากสำหรับสังคมปัจจุบัน^๒

กรมวิชาการได้กำหนดให้มีการใช้หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔ ซึ่งเกิดขึ้นในช่วงที่สังคมไทยมีวิกฤตทางศีลธรรม คนไทยกำลังแสวงหากระบวนการเรียนรู้แบบใหม่ วิธีคิดใหม่ ที่มีประสิทธิภาพกว่าเดิม เพื่อสร้างความเข้มแข็งของระบบจริยธรรม และวัฒนธรรมของสังคมไทย ที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา หลักสูตรจึงมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาคนไทยให้เป็นคนเก่ง ดี และมีวิจรรย์ญาณ ประสงค์ให้ผู้เรียนเกิดศรัทธาอย่างสูงในพระรัตนตรัย เชื่อมโยงบูรณาการเรียนรู้พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ โดยมีเอกภาพอยู่ที่มีความศรัทธาอย่างแน่วแน่ต่อพระรัตนตรัย มุ่งนำหลักไตรสิกขาและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาเป็นกรอบขับเคลื่อนสาระการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้ตามพุทธวิธี นำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต และกระบวนการเรียนรู้ไปใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้การทำงานประกอบอาชีพ

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวถึงเหตุผลที่ต้องจัดการเรียนการสอนสาระพระพุทธศาสนาในโรงเรียน โดยสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้ พระพุทธศาสนาเป็นจริยศึกษา เพื่อรับมือกับปัญหาของยุคพัฒนาให้คนไทยรู้จักเก็บรวบรวมการศึกษา และเลือกใช้ประโยชน์จากข้อมูลทั้งหลายที่เกี่ยวกับการส่งเสริมความเจริญอย่างเพียงพอ พระพุทธศาสนาเป็นระบบจริยธรรมที่สอดคล้องกับพื้นฐานเดิมของสังคมไทย แม้ว่าปัจจุบันในระดับพื้นผิวจะมองเห็นว่าผู้คนห่างเหินจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนา แต่ระบบศีลธรรมของพระพุทธศาสนาก็ยังสืบต่ออยู่อย่างแน่นหนาในรากฐานทางวัฒนธรรมไทย ฉะนั้น ชาวพุทธควรมีสติธิเรียนจริยศึกษาแบบพุทธอย่างมีกระบวนการ และเป็นระบบ โดยสอดคล้องกับกฎเกณฑ์แห่งศีลธรรมที่รับรองเป็นพื้นฐาน สังคมไทยมีข้อได้เปรียบในการจัดจริยศึกษาที่มีเอกภาพ สังคมไทยมีประชากรส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน แม้จะมีความแตกต่างหลากหลายก็เป็นความแตกต่างในระดับของพัฒนาการทางจิตปัญญา ส่วนหลักความเชื่อ และหลักคำสอนทั่วไปคงเป็นรูปแบบเดียวกัน จึงน่าจะใช้ความได้เปรียบ คือ ความมีเอกภาพทางศาสนาให้เป็นที่ประโยชน์ต่อการเรียนพระพุทธศาสนา เพื่อมาร่วมอยู่และร่วมพัฒนาสังคมไทย การศึกษาพระพุทธศาสนา ก็ คือ การเรียนรู้สิ่งที่อยู่ใต้อาณัติของพระราชาที่จะต้องรู้ ในฐานะที่เป็นการรู้จักเรื่องราวของประเทศของตน เป็นความรับผิดชอบของกระทรวงการศึกษาที่จะต้องจัดให้สังคมไทยได้เรียนรู้พระพุทธศาสนา ถ้าคนไทยไม่รู้จักพระพุทธศาสนาทั้งในด้านเนื้อหาและสถาบัน ก็ถือว่าเป็นความบกพร่องของการศึกษาชาติ^๓

การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาในหลักสูตรสถาบันการอาชีวศึกษา จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ได้เพิ่มเติมเนื้อหาในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีสถาบัน

^๒กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, การจัดการเรียนการสอนพระพุทธศาสนา, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๒-๕.

^๓พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย, ๒๕๔๑, หน้า ๖๐.

การอาชีวศึกษาหลายสถาบัน ที่นิมนต์พระสงฆ์ไปสอนสาระพระพุทธศาสนาให้กับนักศึกษา โดยเฉพาะสถาบันที่มีสัดส่วนนักศึกษานับถือพระพุทธศาสนา มาก สถาบันอยู่ใกล้วัด พระสงฆ์บางรูปที่รับนิมนต์มีความรู้พอที่จะสอนนักศึกษาได้ บางรูปก็ไม่สามารถสอนได้ บางรูปมีความรู้ดีแต่ก็ไม่เข้าใจการจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับนักศึกษาแต่ละระดับแต่ละวัย มีผลทำให้การเรียนของนักศึกษาไม่สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายของสถาบัน

จากปัญหาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่คณะสงฆ์ดำเนินการอยู่ และศึกษาแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในชุมชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อนำผลการวิจัยไปทำการวางแผนในการพัฒนานักศึกษาให้เป็นผู้ที่มีคุณธรรมควบคู่กับความรู้ ซึ่งจะช่วยลดปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนในสังคมปัจจุบัน เพื่อชีวิตก้าวไปสู่ความสุขในที่สุด และเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญรุ่งเรืองสืบไป

๑.๒ คำถามวิจัย

๑.๒.๑ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคลแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

๑.๒.๓ ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์มีอะไรบ้าง

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของเยาวชน

๑.๓.๒ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะ ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตเนื้อหาโดยการสังเคราะห์แนวคิดของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย

๒. ด้านสมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่มิหวั่นไหวต่อสภาวะธรรมต่าง
๓. ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษาเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ สถานภาพส่วนบุคคลของเยาวชน ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม
๒. ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจะศึกษาในขอบเขตการดำเนินงาน ๓ ด้าน ดังนี้ (๑) ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย (๒) ด้านสมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่มิหวั่นไหวต่อสภาวะธรรมต่างๆ (๓) ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต^๕

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทั้งหมด จำนวน ๒,๖๙๕ คน^๕

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านสถานที่

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยคั้งนี้ ได้แก่ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ตั้งแต่ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. ๒๕๖๑ รวมระยะเวลา ๘ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

๑.๕.๑ เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

๑.๕.๒ เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

๑.๕.๓ เยาวชนที่มีระดับวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

^๕พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๒), หน้า ๑๒.

^๕สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ภาค ๑๕, (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๖๐), หน้า ๖. (เอกสารเย็บเล่ม).

๑.๕.๔ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพของสิ่งที่เป็นอยู่อันไม่ดิ่งงอไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้คือความดีงามโดยประกอบด้วยแนวคิดและกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อให้เป้าหมายนั้นยั่งยืน

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การประพฤติปฏิบัติเพื่อยกระดับกาย วาจา และใจของเยาวชนให้สูงขึ้นตามหลักไตรสิกขา ซึ่งประกอบด้วย (๑) ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย (๒) ด้านสมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อสภาวะธรรมต่างๆ (๓) ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต จนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองได้ เช่น การพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ การมีความเคารพต่อผู้ใหญ่ มีความซื่อสัตย์ เป็นต้น

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปี ถึง ๑๘ ปีบริบูรณ์ ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คณะสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุที่ทำหน้าที่ในการพัฒนา อบรม สั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ในเขตอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ทราบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑.๗.๒ ทำให้ทราบผลการเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ทราบข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของทางคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีต่างๆ จากเอกสารทางวิชาการและงานวิจัย เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการวิจัย โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนา
- ๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับเยาวชน
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม
- ๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย
- ๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ศึกษาวิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อต้องการแนวคิดอันเป็นเกณฑ์และแนวทางการศึกษาวิจัย ดังนี้

คำว่า การพัฒนา ใช้ในภาษาอังกฤษว่า Development นำมาใช้เป็นคำเฉพาะและใช้ประกอบคำอื่นก็ได้ เช่น การพัฒนาประเทศ การพัฒนาชนบท การพัฒนาเมืองและการพัฒนาข้าราชการ เป็นต้น การพัฒนาจึงถูกนำไปใช้กันโดยทั่วไปและมีความหมายแตกต่างกันออกไปดังกล่าวแล้ว ซึ่งความหมายของการพัฒนานั้นได้มีผู้ให้ไว้หลายความหมายทั้งที่คล้ายคลึงกัน และแตกต่างกัน ซึ่งอาจจำแนกออกได้ ดังนี้

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เป็นกระบวนการนำหลักสูตรไปปฏิบัติจริงให้บรรลุผล เป็นขั้นตอนที่ครูจะต้องดำเนินการให้ผู้เรียนได้พัฒนาขีดความสามารถของตน ได้เต็มตามศักยภาพมีความสมดุลทั้งร่างกาย ปัญญา จิตใจ และสังคม ให้เป็นผู้รู้จักคิด วิเคราะห์ใช้เหตุผลและผลเชิงวิทยาศาสตร์ มีความคิดรวบยอด รักการเรียนรู้ รู้วิธีการและสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีเจตคติที่ดี มีวินัย มีความรับผิดชอบ และมีทักษะที่จำเป็นต่อการพัฒนาตน พัฒนาอาชีพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามกรอบหลักสูตรที่กำหนดไว้ ดังนั้น กระบวนการเรียนการสอน จึงต้องดำเนินการให้สอดคล้องกับเจตจำนงหมายของหลักสูตรที่สำคัญ ดังนี้

- ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและพัฒนาผู้เรียนเต็มตามศักยภาพ
- เน้นกระบวนการเรียนรู้ กระบวนการคิดวิเคราะห์ กระบวนการกลุ่มและทักษะ

กระบวนการ

- ใช้วิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย ให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง

- มีการเชื่อมโยงการเรียนรู้ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียนทั้งภายในกลุ่มวิชา ระหว่างกลุ่มวิชา และการดำเนินชีวิตจริง
 - คำนึงถึงความสมดุลระหว่างภูมิปัญญาท้องถิ่นกับวิทยาการสมัยใหม่และความเป็นไทยกับความเป็นสากล มีการเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารและการเลือกใช้ข้อมูลที่เหมาะสมในการจัดการเรียนการสอน
 - สอดแทรก plugged เสริมสร้างค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมในทุกสาขาวิชา
 - นำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการเรียนการสอน
 - ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน
 - ปรับปรุงวิธีการวัดและประเมินผล โดยเน้นการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง
- นอกจากนั้นแล้วการสร้างความเข้มแข็งของภาคีต่างๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษา ดังเช่น ครู ผู้ปกครอง สถาบันศาสนา และชุมชน ให้มีการประสานงานกันเพื่อปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ นักเรียน นักศึกษาระดับต่างๆ พร้อมกันนั้นก็วางแผนจัดการเรียนการสอนโดยการ บูรณาการความรู้ ทักษะ ในด้านคุณธรรมจริยธรรมเข้ามาในหลักสูตรการสอนอย่างผสมกลมกลืน^๑

ในทางพุทธศาสนา การพัฒนา มาจากคำภาษาบาลีว่า วัฒนะ แปลว่า เจริญ แบ่งออกได้ เป็น ๒ ส่วน คือ การพัฒนาคน กับการพัฒนาสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่คน เช่น วัตถุ สิ่งแวดล้อมต่างๆ เรียกว่า พัฒนา หรือ วัฒนา เช่น การสร้างถนน บ่อน้ำ อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องของการเพิ่มพูน ขยาย ทำให้มากหรือทำให้เติบโตขึ้นทางวัตถุ และได้เสนอข้อคิดว่า การพัฒนา หรือคำว่า เจริญนั้น ไม่ได้ แปลว่า ทำให้มากขึ้น เพิ่มพูนขึ้นอย่างเดียวนั้น แต่การพัฒนาเป็นสิ่งที่ทำแล้วมีความเจริญจริงๆ คือ ต้องไม่เกิดปัญหาติดตามมาหรือไม่เสื่อมลงกว่าเดิม ถ้าเกิดปัญหาหรือเสื่อมลง ไม่ใช่เป็นการพัฒนา แต่เป็นหายนะซึ่งตรงกันข้ามกับการพัฒนา

การพัฒนาพฤติกรรมมนุษย์กับสังคม เป็นการพัฒนาคุณสมบัติที่อยู่ในตัวบุคคลทั้งในการ แสดงออกได้อย่างเหมาะสม รู้จักข่มใจ มีความอดทนอดกลั้น เพื่อรักษาความดีความงามของตน จนได้ ชื่อว่าเป็นกัลยาณมิตร คือ เป็นมิตรกับบุคคลทั่วไปได้อย่างดี ฉะนั้น การพัฒนาตน คือ การสร้างความ เป็นคนใหม่ในตนเองให้มีสุขภาพกายที่แข็งแรง สุขภาพจิตที่ดี มีทักษะกำลังใจ มีจุดมุ่งหมายของชีวิต และเป็นมิตรกับบุคคลทั่วไป

การพัฒนาตนในด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลที่เป็นพื้นฐานในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ ของบุคคล ได้แก่

๑. ความรู้สึกว่าตนมีเป้าหมายในชีวิต บุคคลจะต้องพัฒนาตนให้มีเป้าหมายในชีวิต มีอนาคต มีความมุ่งหวัง โดยเชื่อว่าตนสามารถพัฒนาได้ จึงมีความต้องการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตให้ดีขึ้น ชีวิตจะได้สดใสและไม่เฉื่อยชา

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), การศึกษากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๒๐๘.

๒. ความรู้สึกกล้าที่จะปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น บุคคลจะต้องพัฒนาตนให้มีความรู้สึกกล้า และมีปณิธานอันแน่วแน่ที่จะมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น เพื่อช่วยในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อไป

๓. ความรู้สึกเปิดเผยและถ่อมตัว บุคคลจะต้องพัฒนาตนให้มีคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็นให้มีความรู้สึกจริงใจ เปิดเผยและรู้จักถ่อมตัว เพื่อช่วยในการสร้างเสริมมนุษยสัมพันธ์ที่ดี

๔. ความรู้สึกศรัทธาและมั่นคง บุคคลจะต้องพัฒนาตนให้มีคุณสมบัติหรือลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็น คือ ให้มีความเชื่อ ความศรัทธาในตนเองอย่างมั่นคง ซึ่งจะทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองว่าเราก็เป็นหนึ่งในเหมือนกัน ถ้าเราตั้งใจทำกรรมดีขยันหมั่นเพียรและอดทน ชีวิตนี้จะต้องดีขึ้นเสมอ จะมีคนรัก ชอบ และเข้าใจเรา พร้อมทั้งจะสร้างมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับเราต่อไป^๒

เป้าหมายของการพัฒนาสังคมมีสี่ส่วน คือ (๑) ความสุข คือ มีความสุขทางกาย ความสะดวกสบาย ร่างกายแข็งแรงไม่มีโรคภัยเป็นต้น และความสุขทางใจ คือ ความปลอดภัยโปร่งโล่งใจ ไม่มีทุกข์ มีความร่าเริงแจ่มใส สงบเยือกเย็นเป็นต้น (๒) คนพัฒนา คือ คนมีคุณภาพ และคุณธรรม (๓) คนมีคุณภาพ คือ คนที่มีความรู้ ความสามารถ ความชำนาญในวิชาชีพ สามารถดูแลตนเอง ครอบครัว ชุมชน ให้มีสุขภาพดีทั้งกายและจิตใจ เป็นต้น (๔) คนมีคุณธรรม คือ เป็นคนดี คิดดีและประพฤติดี ไม่เบียดเบียนตนเองผู้อื่นในสังคม และมีเมตตา กรุณา ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นคนใฝ่รู้อยู่เสมอ รู้จักตนเอง เสียสละเพื่อส่วนรวม มองการณ์ไกล ไม่ประมาท มีศีลธรรมทั้งครอบครัวและพัฒนาชุมชน ให้เป็นองค์การสังคมเหมือนกัน ซึ่งจะมีลักษณะการพัฒนาแยกออกอีกห้าประการ คือ (๑) สันติภาพ คือ ภาวะความสงบ (๒) ครอบครัว/ชุมชนเรียนรู้ คือ มีการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ ร่วมกันอยู่เสมอ (๓) ความสามารถในการจัดการ คือ ต้องรู้จักวิเคราะห์ตนเองทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ การเมือง สังคมของชุมชน รู้จักวางแผนจัดกระบวนการและการประเมินผล (๔) จิตวิญญาณ คือ อุทิศเวลาและแรงงาน รวมทั้งปัญญาความสามารถทำงานเพื่อส่วนรวม (๕) ความสมดุลของสิ่งแวดล้อม คือ การรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติให้คงอยู่ รักษาความหลากหลายในชีวิตและไม่ทำให้ส่วนหนึ่งส่วนใดของธรรมชาติเสียหายกลายเป็นสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ^๓

มีผลการทดสอบของ Marilyn Watson และคณะในโครงการ The Child Development Project ที่รัฐอิลลินอยล์ ประเทศสหรัฐอเมริกาว่าการพัฒนาจริยธรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบสำคัญ ๕ ประการ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

๑. การพัฒนาระเบียบวินัย เป็นวิธีการจัดการห้องเรียนให้เป็นชุมชนที่ดูแลซึ่งกันและกันแบบครอบครัว (Caring community) เด็กแต่ละคนจะมีความเป็นตัวของตัวเองมีความรอบรู้ ความอบอุ่นและกฎระเบียบของห้องเรียน เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองทางจริยธรรม

^๒ สงวน สุทธิเลิศอรุณ, พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรภาพพัฒนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๕ - ๑๔๖.

^๓ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๘ - ๑๒๓.

๒. การเรียนแบบร่วมมือ โดยแบ่งเยาวชนเป็นกลุ่มย่อย ต้องช่วยเหลือกัน ซึ่งได้ทั้งความรู้ และเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมช่วยสังคม เช่น ความยุติธรรม ความรับผิดชอบ ความเห็นใจและความเต็มใจช่วยเหลือกัน

๓. การช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ จัดเป็นกิจกรรมช่วยมนุษย์ ช่วยสังคมทั้งนอกและในโรงเรียน

๔. การเข้าใจผู้อื่น จุดเน้นอยู่ที่ช่วยเด็กให้เข้าใจสถานการณ์และความรู้สึกของคนอื่นทั้งประสบการณ์ตรง เช่น ช่วยเหลือคนทุพพลภาพและประสบการณ์ทางอ้อม เช่น อ่านและอภิปรายตัวละครในวรรณคดี และเหตุการณ์หนังสือพิมพ์ เป็นต้น

๕. ส่งเสริมพฤติกรรมช่วยสังคม โดยครูอธิบายค่านิยมต่างๆ ที่ช่วยสังคม เช่น รักเมืองไทย กินของไทย ใช้ของไทย เทียวเมืองไทย พยายามเน้นทฤษฎีสู่การปฏิบัติ และศึกษาเหตุการณ์ในวรรณคดี และประวัติศาสตร์ด้วย^๔

ดังนั้น ความหมายของการพัฒนา จึงมุ่งที่การพัฒนาตนเองเป็นหลักสำคัญ เพื่อให้สามารถปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมให้มีความประพฤติที่ดี เป็นสุจริตชน เป็นบัณฑิต เป็นผู้มีความฉลาดในการทำมาหากินทุกอย่าง และรู้จักหลักเว้นความชั่วต่าง ๆ ที่เข้ามาสู่ชีวิตของตนเองได้ เมื่อกล่าวถึงหลักธรรมเพื่อสนับสนุนการพัฒนาก็มีอยู่ ๓ ประการ ได้แก่

๑. ทมะ หมายถึง การฝึกหัด ชัดเกลา โดยผ่านกระบวนการฝึกควบคุม กำกับ เอาใจใส่ต่อ กาย วาจา และใจ เพื่อไม่ให้ตกอยู่ในอำนาจของอารมณ์ทั้งฝ่ายดีและฝ่ายเสีย (อิฏฐารมณ์ และ อนิฏฐารมณ์) โดยใช้เครื่องมือ ได้แก่ อายุตนะ ๖ หมายถึง ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ^๕ นั้นเอง เป็นศูนย์การปฏิบัติงานภาคสนาม ไม่ใช่สถานที่แห่งอื่น เพื่อพัฒนาให้สติรู้เท่าทันต่ออารมณ์ที่มากระทบ ทั้งภายในภายนอก ฉะนั้น การพัฒนาในข้อนี้ จึงมุ่งเป้าหมายการควบคุมสำรวมอินทรีย์ ๖ เพราะเป็นการพัฒนาชัดเกลากิเลสของตนให้เบาบางลงได้^๖

๒. สิกขา หมายถึง วิธีการฝึกหัดพัฒนาชีวิตให้เกิดความสมบูรณ์ใน ๓ ด้าน ได้แก่

(ก) การพัฒนาพฤติกรรมทางกาย ให้มีความงดงามมีระเบียบเรียบร้อย และสุจริต

(ข) การพัฒนาพฤติกรรมทางวาจาให้เป็นคนพูดคำสุภาพ พูดจาไพเราะพูดแนะนำ ประโยชน์ประสานความร่วมมือ พูดอย่างจริงใจไม่เสแสร้งหลอกลวง ถูกกาลเทศะ เป็นคำจริง พูดประกอบด้วยความหวังดีปรารถนาดีต่อคนอื่น พูดรักษาน้ำใจคนอื่นไว้ได้ (อธิศีลสิกขา)

(ค) การพัฒนาด้านจิตใจ และเชาว์ปัญญา ความฉลาด อารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดให้ เป็นไปในทางกุศล ความเจริญต่อตนและหมู่คณะ สังคมส่วนรวม อธิจิตสิกขาและอธิปัญญาสิกขา^๗

^๔สุรศักดิ์ หลาบมาลา, “การส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน”, วารสารศึกษาศาสตร์ปริทัศน์, ปีที่ ๑๓ (มกราคม - เมษายน ๒๕๔๑): ๔๐-๔๑.

^๕ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๔/๒๕๕.

^๖ม.ม. (ไทย) ๑๒/๑๐๔/๗๕.

^๗อง.ต.ก. (ไทย) ๒๐/๕๒๑/๒๕๔ .

๓. ภาวนา ได้แก่ การฝึกหัดพัฒนาตนเองเพื่อให้สามารถทำงานได้อย่างมีคุณภาพ เพราะคนที่ฝึกฝนพัฒนาตนด้วยหลักภาวนาแล้ว ย่อมส่งผลดีตามคุณลักษณะ ๒ อย่าง คือ

(๑) สมถภาวนา หมายถึง วิธีการฝึกจิตให้สงบระงับจากนิเวศธรรม ๕ ประการ มีพยาบาท เป็นต้น เพื่อให้จิตนั้นมั่นคง ไม่หวั่นไหว พร้อมต่อสู้ หรือ เผชิญกับปัญหาได้ ทุกรูปแบบ ไม่สะทกสะท้าน ไม่หวาดหวั่นต่อภัยอันตรายใดๆ เพราะฝึกให้จิตใจเข้มแข็งอยู่เสมอ เรียกว่า การฝึกสมาธิภาวนา

(๒) วิปัสสนาภาวนา หมายถึง การฝึกฝนพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้แจ้งเห็นจริง แต่ไม่ใช่ปัญญาที่เกิดจากตำรา หรือวิชาการที่เราเรียนรู้กันอยู่ แต่ปัญญาในที่นี้ คือ ภาวนามยปัญญา เป็นการลงมือปฏิบัติการต่อสิ่งที่เราพิจารณาอยู่นั้นด้วย เช่น การยกสังขารขึ้นพิจารณาว่าเป็นไตรลักษณ์ ฟังรู้ทุกกระบวนการที่ทำให้เกิดปัญญา ไม่ใช่การจดจำว่าเป็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาเท่านั้น และปัญญานี้ ไม่ใช่สัญญาความจำได้หมายรู้ จึงแตกต่างจากปัญญาที่ได้จากสุตมยปัญญาและจินตมยปัญญาโดยสิ้นเชิง^๔

ก. หลักการสำคัญของการพัฒนา

หลักการพัฒนาในโรงเรียนหรือชุมชนและสถานที่ต่างๆ มีหลักการพัฒนายู่ ๔ ขั้นตอนด้วยกัน คือ

ขั้นตอนที่ ๑ การสร้างการรับรู้ และการยอมรับ

การสร้างการรับรู้เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม จัดว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญมาก เพราะการพัฒนาต้องทำทั้งโรงเรียน ดังนั้น จำเป็นต้องให้ทุกคนเข้าใจกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม เข้าใจให้กระจ่างในวิธีการทำ ส่วนเนื้อหาสาระในการปรับปรุงหรือสร้างเสริมพฤติกรรมนักเรียนและผู้เกี่ยวข้องในโรงเรียนเป็นไปตามความต้องการของแต่ละโรงเรียนซึ่งจะแตกต่างกันตามบริบท สภาพแวดล้อม นโยบาย วิสัยทัศน์ การบริหารจัดการโรงเรียน และความตั้งใจจริงและการมีส่วนร่วมของทุกคนในโรงเรียน ประการสำคัญในการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และการยอมรับนั้นควรชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรม และผลดีที่จะเกิดจากการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทั้งผลดีที่จะเกิดกับนักเรียน ครู ผู้บริหารโรงเรียน และ ชุมชน

ขั้นตอนที่ ๒ การสร้างครูแกนนำและนักเรียนแกนนำ

ผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญกับการคัดเลือกแกนนำ ให้มั่นใจว่าเมื่อแกนนำได้รับการอบรมกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมจะสามารถทำหน้าที่แกนนำได้อย่างดี แกนนำจะเป็นทั้งครูวิทยากรของโรงเรียน เพื่อจัดอบรมเพื่อนครู และนักเรียนแกนนำ และเป็นทีมงานของโรงเรียนที่ช่วยให้การดำเนินงานตามกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมสำเร็จตามเป้าประสงค์ของโรงเรียนได้

^๔ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๒๘/๒๓๑.

ขั้นตอนที่ ๓ การกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมอัตลักษณ์ที่สามารถนำไปแก้ปัญหาในโรงเรียนได้จริง จะต้องได้มาจากการประชุมระดมความคิดของแต่ละกลุ่มบุคคล ได้แก่ กลุ่มนักเรียน กลุ่มครู และกลุ่มผู้บริหาร ทุกกลุ่มมุ่งแก้ไขประเด็นปัญหาที่กลุ่มได้ค้นพบจากการระดมความคิด คุณธรรมอัตลักษณ์จึงประกอบด้วยคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียนและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกของทั้ง ๓ ฝ่าย (นักเรียน ครู ผู้บริหาร) หลักสำคัญของการกำหนดคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนคุณธรรม คือ การแปลงคุณธรรมเป้าหมายให้เป็นจริยธรรมหรือพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกกระบวนการพัฒนาคุณธรรมตามตารางคุณธรรมอัตลักษณ์เป็นเครื่องมือแสดงเป้าหมายในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ ๔ การกำหนดวิธีการบรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

คุณธรรมอัตลักษณ์เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติงาน ส่วนวิธีการเครื่องมือช่วยให้บรรลุเป้าหมายมีวิธีการปฏิบัติไว้ ๔ ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นตอนที่ ๔.๑ การจัดทำโครงการงานคุณธรรม โรงเรียนจะร่วมกันกำหนดวิธีการปฏิบัติงานให้บรรลุคุณธรรมเป้าหมายและพฤติกรรมบ่งชี้เชิงบวกโดยใช้ “โครงการงานคุณธรรม” เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานเรียนรู้การสร้างคุณธรรมความดี ประการสำคัญคือ ต้องเป็นโครงการที่เด็กคิด เด็กเลือก เด็กทำ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมลงมือปฏิบัติจริงอย่างเต็มที่ โดยอาจดำเนินเป็นแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ภายใต้แผนงานหลักของโรงเรียน ตามความต้องการและบริบทของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ ๔.๒ การเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกัน การพัฒนาคุณธรรมของนักเรียน ครู และผู้บริหารจำเป็นต้องกระทำตลอดเวลา ต่อเนื่องเป็นประจำสม่ำเสมอ การเป็นแบบอย่างที่ดีซึ่งกันและกันจึงเป็นอีกวิธีการที่ช่วยให้บรรลุคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ ๔.๓ การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความสำคัญต่อจิตใจของนักเรียน ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องในโรงเรียน สภาพแวดล้อมที่สะอาด ร่มรื่น ช่วยทำให้จิตใจแจ่มใส มีทัศนคติเชิงบวกเกิดสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครูกับนักเรียน และผู้เกี่ยวข้องที่เข้ามาในโรงเรียนจะรับรู้บรรยากาศของโรงเรียนคุณธรรมที่ส่งผลให้เกิดความชื่นชมและยอมรับโรงเรียน

ขั้นตอนที่ ๔.๔ การบูรณาการคุณธรรมในการจัดการเรียนรู้ ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วว่าโครงการงานของโรงเรียนทุกโครงการสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมได้ทั้งสิ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โครงการงาน/กิจกรรมในชั้นเรียนมีความสำคัญที่สุด การบูรณาการคุณธรรมในการเรียนการสอนจะช่วยให้กิจกรรมในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีความต่อเนื่อง เป็นการฝึกอุปนิสัยที่ดีให้กับนักเรียนได้ตลอดเวลา ได้ฝึกจนติดเป็นนิสัย เมื่อจบการศึกษาแล้วยังมีอุปนิสัยที่ดีติดตัวไปตลอด และทำให้การพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเกิดความยั่งยืนมีโอกาสฝึกนักเรียนต่อรุ่น อย่างไม่ขาดตอน ถือเป็นความสำเร็จของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

ขั้นตอนที่ ๕ ลงมือปฏิบัติเพื่อบรรลุเป้าหมายการเปลี่ยนแปลง (ตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียน)

การลงมือปฏิบัติเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุด หลังจากที่ได้คุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนแล้ว โรงเรียนต้องเร่งลงมือปฏิบัติทันที และ ต้องกระตุ้นสร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดการปฏิบัติทั้งโรงเรียน

ขั้นตอนที่ ๖ สร้างกลไกการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม

กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมมีเครื่องมือสำคัญที่เป็นกลไกในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ ๖.๑ การวางแผนของโรงเรียนคุณธรรม กลไกสำคัญในการขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรม ได้แก่ การกำหนดนโยบาย และประกาศให้ทุกคนทราบและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนคุณธรรม โดยจัดทำแผน (แผนพัฒนาโรงเรียน และแผนปฏิบัติการ) ให้รองรับการดำเนินงานตามนโยบายให้เป็นรูปธรรมช่วยติดตามการปฏิบัติงาน ตลอดจนการประเมินความก้าวหน้าและความสำเร็จของงาน โรงเรียนควรพัฒนาศักยภาพของครูแกนนำและนักเรียนแกนนำอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพ ให้โอกาสได้ทำงานมอบหมายงานอย่างสม่ำเสมอ พัฒนาความรู้ความสามารถทักษะในการปฏิบัติงาน และช่วยให้แกนนำสามารถสร้างทีมงานร่วมกันได้ ผู้บริหารควรติดตาม เสริมแรงอย่างสม่ำเสมอ และให้มีส่วนร่วมในการประเมินผลงานร่วมกัน

ขั้นตอนที่ ๖.๒ การสร้างการมีส่วนร่วม ผู้บริหารต้องคำนึงถึงผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ควรให้โอกาสทุกกลุ่มในการให้ข้อมูล ให้คำแนะนำ ให้โอกาสร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา และร่วมชื่นชมความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

ขั้นตอนที่ ๖.๓ การส่งเสริมสนับสนุนและเสริมแรง การเสริมแรงเชิงบวกที่ผู้บริหารเลือกใช้ ทั้งการชมเชย ยกย่อง ให้เกียรติ ให้โอกาสร่วมงาน จะเป็นเครื่องมือสำคัญที่ส่งเสริมให้การขับเคลื่อนโรงเรียนคุณธรรมเป็นไปอย่างอบอุ่น เป็นกันเอง และเพิ่มแรงบันดาลใจในการปฏิบัติงานได้

ขั้นตอนที่ ๖.๔ การนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม ระบบการนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม มีจุดประสงค์เพื่อเยี่ยมชมการดำเนินงานของกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม และการปฏิบัติงานเกี่ยวกับโครงการคุณธรรม มุ่งให้คำปรึกษาแนะนำและกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมทั้งโรงเรียน โดยนิเทศอาสาจะรับฟังความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน โดยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่ม นักเรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน เยี่ยมชมการปฏิบัติงานจริงในโรงเรียน ให้คำปรึกษา แนะนำตามความจำเป็นเมื่อโรงเรียนต้องการ ให้ความช่วยเหลืออย่างกัลยาณมิตร เป็นกำลังใจให้โรงเรียน สนับสนุนการสร้างทีมงานนิเทศภายในของโรงเรียน และจัดการนิเทศติดตามโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ ร่วมถอดบทเรียนความสำเร็จในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเพื่อนำไปขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้ทั่วถึง พบว่า ระบบการนิเทศติดตามโรงเรียนคุณธรรม เป็นกลไกและเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลให้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม

บรรลุผลสำเร็จโรงเรียนควรจัดให้มีการติดตามนิเทศภายใน เพื่อร่วมเตรียมความพร้อมของการปฏิบัติงาน รับฟังความก้าวหน้าของการปฏิบัติงาน ให้คำปรึกษา คำแนะนำ ช่วยแก้ไขปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน ติดตามเป็นกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง ร่วมประเมินผลและถอดบทเรียนความสำเร็จของโรงเรียน

ขั้นตอนที่ ๖.๕ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นเครื่องมือที่นิยมใช้ในโลกของการทำงานสมัยใหม่ ซึ่งให้ความสำคัญกับการใช้ข้อมูลพัฒนาประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นกิจกรรมหนึ่งในระบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การค้นหา สร้าง รวบรวม กลั่นกรอง และ จัดเก็บความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้ที่ต้องการใช้ข้อมูลสามารถเข้าถึงข้อมูลนั้นได้ตลอดเวลา ผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้องต้องเรียนรู้ สร้างระบบ และใช้ความรู้ในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ช่วยให้สามารถดึงความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน ทั้งเคล็ดลับการปฏิบัติงาน เทคนิคการทำงาน เทคนิคการแก้ปัญหาและปัจจัยที่ส่งให้ประสบความสำเร็จ เป็นต้น ข้อมูลที่ได้จากเวทีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จะนำมาจัดให้เป็นระบบเพื่อช่วยให้เข้าถึงข้อมูลสะดวกและนำไปใช้ได้ง่าย

ขั้นตอนที่ ๖.๖ การประเมินผล โรงเรียนมีคุณธรรมอัตลักษณ์ทำหน้าที่เป็นเป้าหมายของการปฏิบัติโรงเรียนคุณธรรม มีโครงการคุณธรรมเป็นเครื่องมือเพื่อบรรลุเป้าหมายของการปฏิบัติ รวมทั้งการสร้างแบบอย่างที่ดี การจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรม และการบูรณาการคุณธรรมในชั้นเรียนครบทุกประการแล้ว โรงเรียนต้องจัดทำผลการประเมินผล เพื่อให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนไปในทิศทางที่ดีขึ้นหรือไม่

ขั้นตอนที่ ๖.๗ การถอดบทเรียน การถอดบทเรียน หมายถึง การทบทวนประสบการณ์และการเรียนรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติงานจริงในการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม โดยทบทวนสิ่งที่ปฏิบัติ ทำความเข้าใจ สรุปความรู้ วิเคราะห์เหตุและปัจจัยที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การถอดบทเรียนเป็นวิธีการช่วยให้โรงเรียนเรียนรู้จากความสำเร็จหรือความผิดพลาดในการปฏิบัติงานที่ผ่านมา เพื่อประโยชน์ในการสรุปบทเรียนที่เป็นรูปธรรมที่ได้จากกระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ทั้งผลการดำเนินงานตามคุณธรรมอัตลักษณ์ของโรงเรียนซึ่งเป็นเป้าหมาย และปัจจัยที่ส่งผลให้ประสบความสำเร็จ และกระบวนการทำงานแบบใหม่ๆ ซึ่งเกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานจริง โดยไม่ได้คาดหมายล่วงหน้า ทั้งกระบวนการที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงาน และกระบวนการที่พึงระมัดระวังในการปฏิบัติงานต่อไป

ขั้นตอนที่ ๖.๘ การประชาสัมพันธ์ การประชาสัมพันธ์จะช่วยขยายผลการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เป็นประโยชน์แก่โรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียง ช่วยให้รู้วิธีการในการปฏิบัติงานพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมที่ถูกต้อง และเป็นประโยชน์ต่อภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ

ภาคเอกชน และชุมชน เพื่อให้ความร่วมมือในส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาคุณธรรมให้แก่เยาวชนของประเทศ^๙

ดังนั้น การพัฒนาจะเกิดขึ้นได้ด้วยการวางแผนที่ดี มีการบริหารงานและการจัดการอย่างเป็นระบบ เพราะการพัฒนาเป็นสิ่งที่จะต้องนำมาใช้ในแต่ละชุมชน สังคม บุคคลที่มุ่งหวังความสำเร็จก้าวหน้าจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นทางด้านกาย วาจา และจิตใจ เพราะการพัฒนาสิ่งเหล่านี้ ย่อมส่งผลให้ชีวิตจิตใจเจริญไปในทิศทางที่ดีเป็นลำดับไป การพัฒนาในความหมายของนักวางแผน หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากการเตรียมการของมนุษย์ไว้ล่วงหน้า ในลักษณะของแผนและโครงการ แล้วบริหารหรือจัดการให้เป็นไปตามแผนและโครงการ จนประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าความหมายของการพัฒนาทางการวางแผน กำหนดให้การพัฒนาเป็นกิจกรรมของมนุษย์ และเกิดจากการเตรียมการไว้ล่วงหน้าเท่านั้น การเปลี่ยนแปลงที่ไม่ได้เกิดจากการวางแผนโดยมนุษย์ไม่ใช่การพัฒนาในความหมายนี้

สรุปได้ว่า การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาคนให้มีความสุข มีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม การพัฒนาในความหมายนี้ มีลักษณะเดียวกันกับการพัฒนาในความหมายทางการวางแผน คือ เป็นเรื่องของมนุษย์เท่านั้น แตกต่างกันเพียงการวางแผนให้ความสำคัญที่วิธีการดำเนินงาน ส่วนพุทธศาสนามุ่งเน้นผลที่เกิดขึ้น คือ ความสุขของมนุษย์ เท่านั้น

๒.๒ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อต้องการแนวคิดอันเป็นเกณฑ์และแนวทางการศึกษาวิจัย ดังนี้

๒.๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับคุณธรรม

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม พบว่า มีนักวิชาการได้นำเสนอไว้เป็นจำนวนมาก ผู้วิจัยจึงนำมาสรุป เพื่อเป็นแนวคิดของงานวิจัยฉบับนี้ คือ

คุณธรรม หมายถึงหลักธรรมจริยาที่ สร้างความรู้สึกผิดชอบชั่วดีทางศีลธรรมมีคุณงามความดีภายในจิตใจจนเต็มเปี่ยมไปด้วยความสุข ความยินดีการกระทำที่ดีย่อมได้รับผลของความดีคือความชื่นชมยกย่องในขณะที่การกระทำชั่วย่อม ได้รับผลของความชั่วคือความเจ็บปวดหรือความทุกข์ต่างๆ^{๑๐}

^๙ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๖๐), หน้า ๑๐-๔๗.

^{๑๐}ประภาศรี สีหอำไพ, พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

พุทธทาสภิกขุ ได้อรรถาธิบายความหมายของคำว่า “จริยธรรม” แปลว่าเป็นสิ่งที่พึงประพฤติจะต้องประพฤติในส่วนศีลธรรมนั้นหมายถึงสิ่งที่กำลังประพฤติอยู่หรือประพฤติแล้ว จริยธรรมหรือ Ethics อยู่ในรูปของปรัชญา คือ สิ่งที่ต้องคิดต้องนึกส่วนเรื่องศีลธรรม Morality นี้ ต้องทำอยู่จริงๆ เพราะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า^{๑๑}

จริยธรรม หมายถึง ความมั่งคั่งที่จะส่งผลออกมาจากการประพฤติปฏิบัติในหลักธรรมที่มีผลทางกาย วาจา และจิตใจอันดีงาม เพื่อสร้างสันติสุขอันเป็นเอกภาพที่จะอยู่ร่วมกันทางสังคม โดยการสร้างพฤติกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนและสังคมจนได้ผลเป็นคุณธรรม (Virtue) ฝังลึกลงในจิตใต้สำนึกทำให้เกิดเป็นอุปนิสัย ทำให้มีพฤติกรรมปฏิบัติได้ตามธรรมชาติของสังคม และไม่มี ความขุ่นเคือง เคียดแค้นต่อจิตใจ ในการนำมาใช้ประโยชน์ของการประพฤติปฏิบัติ

พระมหาอดิศร ธีรสีโล ได้กล่าวไว้ว่า คุณธรรม หมายถึง ความดีที่ทุกคนควรปฏิบัติตามข้อที่พระพุทธเจ้ากำหนดให้บุคคลทุกเพศทุกวัย ในสถานะและอาชีพต่างๆ พึงประพฤติปฏิบัติตามให้เป็นไปในแนวเดียวกันและกัน ในทิศทางที่ถูกตามทางสายกลาง มีสัมมาทิฐิ ความเห็นที่ถูกตามครรลองคลองธรรม เพราะคุณธรรมเกิดจากศีลธรรม คือ หลักระเบียบของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งที่สร้างมนุษย์ให้มีคุณธรรมในหัวใจของมนุษย์ทุกรูปทุกนาม เพื่อหวังให้อยู่อย่างสงบสุข หรือที่เรียกว่า อยู่เย็นเป็นสุข^{๑๒} เช่นนี้ จึงเรียกรวมที่เป็นคุณ คือ ความดี หมายถึง คุณสมบัติทางกาย วาจา และใจ ที่เป็นคุณตรงกันข้ามกับที่เป็นโทษ^{๑๓}

วศิน อินทสระ ได้กล่าวถึงความสำคัญและประโยชน์ของจริยธรรมดังจะกล่าวโดยย่อดังนี้

๑. จริยธรรมเป็นรากฐานอันสำคัญแห่งความเจริญรุ่งเรือง ความมั่นคงและความสงบสุขของปัจเจกชน สังคมและประเทศชาติอย่างยิ่ง การพัฒนาที่ขาดจริยธรรมเป็นหลักยึดย่อมเกิดผลร้ายมากกว่าดี เพราะผู้มีความรู้แต่ขาดคุณธรรม ย่อมก่อให้เกิดความเสื่อมเสียได้มากกว่าผู้ด้อยความรู้ โดยท่านกล่าวว่า “ ผู้มีความรู้แต่ไม่รู้วิธีที่จะประพฤติตน ย่อมก่อให้เกิดความเสื่อมเสียได้มากกว่าผู้มีความรู้่น้อย ถ้าเปรียบความรู้เหมือนดิน จริยธรรมย่อมเป็นเหมือนน้ำ ดินที่ไม่มีน้ำยึดเหนี่ยวเกาะกุม ย่อมเป็นฝุ่นละอองให้ความรำคาญมากกว่าให้ประโยชน์ คนที่มีความรู้แต่ไม่มีจริยธรรมจึงมักเป็นคนที ก่อความรำคาญหรือเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นอยู่เนืองๆ”

๒. การพัฒนาบ้านเมือง ต้องพัฒนาจิตใจคนก่อน หรืออย่างน้อยก็ให้พร้อมๆ กับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษาวิชาการอื่นๆ เพราะการพัฒนาที่ไม่มีจริยธรรมเป็นแกนนำนั้นจะสูญเสียเปล่าและเกิดผลเสียเป็นอันมากทำให้บุคคลลุ่มหลงในวัตถุและอบายมุข การที่เศรษฐกิจต้องเสื่อมโทรม ประชาชนทุกข์ยาก เพราะคนในสังคมละเลยจริยธรรม กอบโกยทรัพย์สินเป็นประโยชน์ส่วนตัว มากเกินไปขาดความเมตตาปราณี แล้งน้ำใจในการดำเนินชีวิตซึ่งกันและกัน

^{๑๑}พุทธทาสภิกขุ, *แนะแนวจริยธรรมร่วมสมัย ชุดที่ ๓ จุดหมายปลายทางและตัวแท้ของ จริยธรรม*, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงตะวัน, ๒๕๕๓), หน้า ๙.

^{๑๒}พระครูนิพัทธ์ปริยัติกิจ (บุญมี อดตฺรโกโข), “คุณธรรมของครู”, *ปาฐกถาธรรม*, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒ (กันยายน-ตุลาคม ๒๕๔๕): ๑๗.

^{๑๓}พระมหาอดิศร ธีรสีโล, *คุณธรรมสำหรับครู*, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๕๕-๕๖.

๓. จริยธรรม มิได้หมายถึง การถือศีล กินเพล เข้าวัดฟังธรรม จำศีลภาวนา โดยไม่ช่วยเหลือทำประโยชน์ให้แก่สังคม แต่จริยธรรมหมายถึงความประพฤติ การกระทำและความคิดที่ถูกต้องเหมาะสมเว้นสิ่งควรเว้น ทำสิ่งควรทำ ตามกาลเทศะและบุคคล ดังนั้นจะเห็นว่าจริยธรรมจึงจำเป็นและมีคุณค่าสำหรับทุกคนในทุกวิชาชีพทุกสังคม สังคมจะอยู่รอดด้วยจริยธรรม

๔. การทุจริต คดโกง การเบียดเบียนกันในรูปแบบต่างๆอันเป็นเหตุให้สังคมเสื่อมโทรม มีสาเหตุมาจากการขาดจริยธรรมของคนในสังคม ทรัพยากรธรรมชาติในโลกนี้น่าจะพอเลี้ยงชาวโลกไปได้อีกนาน ถ้าชาวโลกช่วยกันละทิ้งความละโมภโลภมาก แล้วมามีชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ช่วยกันสร้างสรรค์สังคม ยึดเอาจริยธรรมเป็นทางดำเนินชีวิต ไม่ใช่ยึดเอาลาภยศความมีหน้ามีตาในสังคมเป็นจุดหมาย ถ้าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นก็ถือเป็นเพียงผลพลอยได้และนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการประพฤติธรรม เช่น อาศัยลาภผลเป็นเครื่องมือในการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์อาศัยยศและความมีหน้ามีเกียรติในสังคมเป็นเครื่องมือในการจูงใจคนผู้เคารพนับถือเข้าหาธรรม

๕. จริยธรรมสอนให้เราเลิกดูหมิ่นกดขี่คนจน ให้เอาใจใส่ดูแลเอื้ออาทรต่อผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นบุพการีของชาติ สอนให้เราถ่อมตัวเพื่อเข้าหากันได้ดีกับคนทั้งหลาย และไม่วางโตโอหังอวดดีหรือก้าวร้าวผู้อื่น สอนให้เราลดทิฐิมานะลงให้มากๆเพื่อจะได้มองเห็นสิ่งต่างๆตามความจริง ไม่หลงสำคัญตัวว่ารู้ดีกว่า มีความสามารถกว่าใคร ผู้นำที่มีจริยธรรมสูงย่อมเป็นที่เคารพกราบไหว้ของทั้งหลายได้อย่างสนิทใจ เราควรเลือกผู้นำที่สามารถนำความสงบสุขทางใจมาสู่มวลชนได้ด้วย เพื่อสันติสุขจะเกิดขึ้นทั้งภายในและภายนอก ความแข็งแกร่งทางกำลังกายกำลังทรัพย์และอาวุธนั้น ถ้าปราศจากความแข็งแกร่งทางจริยธรรมเสียแล้ว บุคคลหรือประเทศชาติจะมั่นคงอยู่ได้ไม่นาน สังคมที่เจริญมั่นคงต้องมีจริยธรรมเป็นเครื่องรับรองหรือเป็นแกนกลาง เหมือนถนนที่มั่นคงหรือตึกที่แข็งแรงเขาใช้คอนกรีตเสริมเหล็กแม้เหล็กจะไม่ปรากฏออกมาให้เห็นภายนอก แต่มีความสำคัญอยู่ภายในนายช่างย่อมรู้ดี ทำนองเดียวกันกับบัณฑิตย่อมมองเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่าจริยธรรมมีความสำคัญในสังคมเพียงใด^{๑๔}

โคลเบอร์ก (Kohlberg) เชื่อว่า พัฒนาการทางจริยธรรมของแต่ละบุคคล จะผ่านไปตามขั้นพัฒนาการ (Sequential stage) โดยมีพื้นฐานมาจากการให้เหตุผลเชิงตรรกศาสตร์ และเชื่อว่า การรับรู้ทางสังคม และบทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลนั้น จะมีความสัมพันธ์ในลักษณะปฏิสัมพันธ์กับพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้น สำหรับการตัดสินใจคุณธรรมตามขั้นต่างๆ นั้น โคลเบอร์ก เห็นว่าเป็นผลมาจากประสบการณ์ในการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งโคลเบอร์ก เชื่อว่าสิ่งเหล่านั้น จะนำไปสู่การเรียนรู้ส่วนบุคคลมากกว่าจะเป็นรูปแบบของวัฒนธรรมที่สังคมวางไว้ นอกจากนี้โคลเบอร์ก ยังเห็นว่า บุคคลที่จะมีจริยธรรมขั้นสูงหรือสามารถใช้เหตุผลทางจริยธรรมขั้นสูงได้นั้น จะต้องสามารถใช้เหตุผลเชิงตรรกะ และความสามารถในการรับรู้ทางสังคมในระดับสูงก่อน โดยลำดับขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมตามทฤษฎีของโคลเบอร์กนั้น แบ่งออกเป็น ๓ ระดับ แต่ละระดับสามารถแบ่งออกเป็น ๖ ขั้นได้แก่

^{๑๔} วศิน อินทสระ, จริยธรรมกับบุคคล, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๖-

ระดับที่ ๑ ระดับก่อนเกณฑ์ (Pre Conventional level) ช่วงอายุ ๒-๑๐ ปี หมายถึงระดับที่การตัดสินใจเลือกกระทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดแก่ผู้อื่น พัฒนาการของเด็กวัยนี้มี ๒ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๑ (อายุ ๒-๗ ปี) ใช้หลักการหลบหลีกการลงโทษ คือ การมุ่งที่จะหลบหลีกมิให้ตนเองถูกลงโทษทางกาย เพราะกลัวความเจ็บปวดที่จะได้รับ และจะยอมทำตามคำสั่งของผู้ใหญ่ เพราะเป็นผู้ให้ที่มีอำนาจเหนือตน

ขั้นที่ ๒ (อายุ ๗-๑๐ ปี) ใช้หลักการแสวงหารางวัล คือ การเลือกกระทำในสิ่งที่จะนำความพอใจมาให้ตนเองเท่านั้น

ระดับที่ ๒ ระดับตามกฎเกณฑ์ (Conventional level) ช่วงอายุ (๑๐-๑๖ ปี) หมายถึงการกระทำตามกฎเกณฑ์ของกลุ่มย่อยๆ ของตน หรือทำตามกฎหมายและศาสนาบุคคล ผู้มีจริยธรรมในระดับนี้ต้องมีการควบคุมจากภายนอก แต่ก็มีความสามารถในการเอาใจเขามาใส่ใจเรา และสามารถที่จะแสดงบทบาททางสังคมได้ สามารถแบ่งเป็น ๒ ขั้น ต่อเนื่องจาก ๒ ขั้นแรก คือ

ขั้นที่ ๓ (อายุ ๑๐-๑๓ ปี) ใช้หลักการทำตามที่ผู้อื่นเห็นชอบ ยังไม่เป็นตัวของตัวเอง ชอบคล้อยตามการชักจูงของผู้อื่นโดยเฉพาะเพื่อนๆ

ขั้นที่ ๔ (อายุ ๑๓-๑๖ ปี) ใช้หลักการทำตามหน้าที่ของสังคม มีความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของตน ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคมของตน จึงถือว่าตนมีหน้าที่ตามกฎหมายเกณฑ์ต่างๆ ที่สังคมของตนกำหนดหรือคาดหวัง

ระดับที่ ๓ ระดับเหนือกฎเกณฑ์ (Post Conventional level) ช่วงอายุ ๑๖ ปีขึ้นไป หมายถึง การตัดสินใจขัดแย้งด้วยการนำมาไตร่ตรองซึ่งใจตนเอง และตัดสินใจไปตามแต่ว่าจะเห็นความสำคัญของสิ่งใดมากกว่ากัน จึงแบ่งออกได้เป็น ๒ ขั้น ซึ่งต่อเนื่องจาก ๔ ขั้นแรก ตามลำดับดังนี้คือ

ขั้นที่ ๕ ใช้หลักการทำตามคำมั่นสัญญา เห็นความสำคัญของคนส่วนใหญ่ ไม่ทำตนให้ขัดต่อสิทธิอันพึงมีพึงได้ของบุคคลอื่น สามารถควบคุมบังคับใจตนเองได้

ขั้นที่ ๖ ใช้หลักการยึดหลักอุดมคติสากล ซึ่งเป็นขั้นพัฒนาการที่สูงสุด แสดงถึงการมีความรู้สากล นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ในสังคมของตนและการมีความยึดหยุ่นทางจริยธรรม เพื่อจุดมุ่งหมายในบั้นปลายอันเป็นอุดมคติยิ่งใหญ่

ตามทฤษฎีกลุ่มพัฒนาการทางความคิด มีความคิดเห็นว่า มนุษย์ในแต่ละคน มีทักษะในการรับรู้และความเข้าใจในเรื่องต่างๆ แตกต่างกัน ดังนั้นการพัฒนาศูนย์ธรรมจริยธรรมจึงมีความหลากหลายในการที่จะพัฒนา ซึ่งเราสามารถวัดระดับคุณธรรมจริยธรรมได้จากการเป็นคนมีเหตุผลทางจริยธรรมที่แสดงออกมาทางพฤติกรรมภายนอก และสามารถที่จะส่งเสริมให้เยาวชนหรือบุคคลมีคุณธรรมที่สูงยิ่งขึ้นไป โดยการสร้างทางเลือกในการเรียนรู้และพัฒนาไปพร้อมๆ กันกับผู้อื่น เช่น การแสดงออกทางความคิดในกลุ่มเพื่อนหรือในสังคม ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลมีทักษะในการแสดงออกเชิงจริยธรรมขั้นสูงมากกว่าการนั่งเรียนในห้องเรียนซึ่งมีขั้นตอน ดังนี้

๑. การให้ความรู้ขั้นสูง คือ เป็นการจัดประสบการณ์ให้บุคคลได้รับเหตุผลใหม่ และเหนือกว่าที่เคยเป็นอยู่ (ขั้นสูงกว่าพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลนั้นๆ ๑ ขั้น)

๒. การมีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น คือ สภาพแวดล้อมเป็นการจัดประสบการณ์ให้บุคคล ได้มีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นและสภาพแวดล้อม

๓. การให้แสดงบทบาทสมมติ คือ เป็นการจัดให้บุคคลได้รับโอกาสสวมบทบาทอื่น นอกเหนือจากที่ตนเป็น และบทบาทนั้นควรเกี่ยวข้องกับจริยธรรม การรับเอาความคิดและความรู้สึก ของคนอื่น จะก่อให้เกิดความคิดความเข้าใจแตกต่างไปจากเดิม และไม่ยึดติดอยู่แต่ตนเอง

๔. การฝึกเผชิญกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรม คือ การฝึกแก้ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในด้านจริยธรรมซึ่งจะช่วยฝึกให้บุคคลได้คิดวิเคราะห์ อภิปราย โต้แย้งกันและตัดสินใจ โดยพิจารณาความเห็นรวมทั้งกฎเกณฑ์ต่างๆ ในสังคมด้วยโดยปัญหาที่นำมาใช้การอภิปรายนั้นควรเป็น ปัญหาที่สามารถใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในระดับที่ตรงกับระดับพัฒนาการทางจริยธรรมที่เป็นอยู่และ ระดับที่สูงกว่าของบุคคลนั้นๆ

๕. การจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการแสดงความคิดเห็น คือ การที่บุคคลมีบรรยากาศที่เอื้อ ต่อการแสดงความคิดเห็น อภิปราย เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งเชิงจริยธรรมร่วมกับบุคคลอื่นได้อย่าง เปิดเผย จะช่วยกระตุ้นพัฒนาการทางจริยธรรมของบุคคลให้สูงขึ้นได้^{๑๕}

นักวิชาการของไทยได้สร้างทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม สำหรับคนไทยโดยประมวลผลการวิจัย ที่เกี่ยวกับการศึกษาหาสาเหตุของพฤติกรรมประเภทต่างๆ ของคนไทยทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ ทฤษฎีต้นไม้ จริยธรรมสำหรับคนไทย มี ๓ ส่วน ประกอบด้วย

๑. ส่วนที่เป็นดอกและผลไม้ของต้นไม้ ในส่วนแรก คือ ดอก และผลไม้บนต้นแสดงถึง พฤติกรรมทำดีละเว้นความชั่ว และพฤติกรรมการทำงานขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ถือว่าเป็น พฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอาชีพอย่าง ขยันขันแข็ง

๒. ส่วนที่เป็นลำต้นส่วนที่สอง คือ ส่วนลำต้นของต้นไม้ แสดงผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรม ต่างๆ ที่น่าปรารถนาประกอบด้วยจิตลักษณะ ๕ ด้าน คือ (๑) เหตุผลเชิงจริยธรรม คือ ความซื่อสัตย์ สุจริต มีความรับผิดชอบ (๒) มุ่งอนาคตและการควบคุมตนเอง คือ การรู้จักควบคุมตนเองให้อึดทน มีความภูมิใจในการทำความดี (๓) ความเชื่ออำนาจในตน คือ เชื่อว่าผลที่เกิดมาจากการกระทำของ ตนเอง (๔) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ คือ การมุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จตามจุดหมาย กล้าฝ่าอุปสรรค โดยไม่ย่อท้อ (๕) ทศนคติ คุณธรรมและค่านิยม คือ การมองเห็นและเข้าใจในคุณค่า และความดีของ การปฏิบัติหน้าที่

๓. ส่วนรากแก้ว ในส่วนที่สามของต้นไม้ คือ รากแก้วถือว่าเป็นจริยธรรมซึ่งเป็นจิต ลักษณะประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ (๑) สติปัญญา คือ ความเฉลียวฉลาด มีความรู้ ความคิดที่เหมาะสม กับอายุ (๒) ประสบการณ์ทางสังคม คือ การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา ได้รับประสบการณ์ทางสังคม อย่างเหมาะสมกับอายุ (๓) สุขภาพจิต คือ การมีความสุขในการทำงาน มีอารมณ์ที่มั่นคง

^{๑๕} Lawrence Kohlberg, *Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research*, (New York: Russell Sage Foundation, 2000), pp. 159-161.

ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมนี้เกิดจากผลการวิจัยพฤติกรรมและจิตลักษณะของคนไทย เมื่อสร้างขึ้นแล้วทฤษฎีก็ได้แนวทางการตั้งสมมติฐานการวิจัย เพื่อหาหลักฐานใหม่ๆ มาเพิ่มเติมในทฤษฎีนี้อีกต่อๆ มา เช่น การวิจัยที่เกี่ยวกับจิตลักษณะพื้นฐาน ๓ ประการ ที่สามารถจำแนกคนออกเป็น ๔ ประเภท เหมือนบัวสี่เหล่า กับความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคล โดยพบว่า คนที่เป็นบัวเหนือน้ำเท่านั้น เป็นผู้ที่จะสามารถพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมได้อย่างเหมาะสม กับอายุตามทฤษฎีของโคลเบอร์ก เดิมทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมได้แสดงให้เห็นถึงสาเหตุจิตใจของลำต้นเพียง ๔ ประการ ที่เกี่ยวข้อง การที่บุคคลจะมีพฤติกรรมการทำดีละเว้นความชั่ว หรือที่เรียกว่าพฤติกรรมเชิงจริยธรรม แต่ต่อมาได้วิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมทางด้านการงานอาชีพ และพฤติกรรมการรักษาสุขภาพอนามัยมาประกอบด้วย จึงได้เพิ่มพฤติกรรมของคนแก่เข้าเป็นดอกผล รวมกับพฤติกรรมของคนดี และได้เพิ่มแรงจูงใจใฝ่สมฤทธิ์ ซึ่งเป็นจิตลักษณะที่สำคัญของคนที่มีพฤติกรรมหลายชนิดดังกล่าวข้างบนนี้ เข้าที่ลำต้นของต้นไม้อัจฉริยะธรรมรวมเป็น ๕ ด้าน จึงทำให้ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรมของคนไทยนี้ มีลักษณะที่กว้างขวางครอบคลุมพฤติกรรมที่น่าปรารถนาของคนไทย ทางด้านที่สำคัญไว้ครบถ้วน^{๑๖}

ทฤษฎีการปลูกฝังและเสริมสร้างจริยธรรมว่า มีการพัฒนาการเป็นลำดับจากวัยทารกถึงตลอดชีวิต มีหลักทฤษฎีที่แบ่งเป็น ๓ แนวทางใหญ่ๆ คือ

๑. ทฤษฎีจิตวิเคราะห์ จริยธรรมกับมโนธรรมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มนุษย์อยู่ในสังคมกลุ่มใด ก็จะเรียนรู้ความรับผิดชอบชั่วดีจากสิ่งแวดล้อมในสังคมนั้น จนมีลักษณะพิเศษของแต่ละสังคมที่เรียกว่าเอกลักษณ์เป็นกฎเกณฑ์ ให้ประพฤติปฏิบัติตามข้อกำหนดโดยอัตโนมัติในลักษณะทฤษฎี เช่น นั้น บทบาทของการศึกษา คือ การพัฒนาทางด้านจิตใจ เพื่อเสริมสร้างกำลังคนที่มีคุณภาพ และประสิทธิภาพตามที่ระบบเศรษฐกิจและสังคมต้องการ ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ การศึกษาเพื่ออบรมฝึกฝน การนำสติปัญญาไปใช้ให้เป็นประโยชน์แก่กล้ายิ่งขึ้น

๒. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม อธิบายการเกิดของจริยธรรมว่า เป็นกระบวนการสังคมประภคิต โดยการเรียนรู้รับกฎเกณฑ์ต่างๆ จากสังคมที่เติบโตมารับเอาหลักการเรียนรู้เชื่อมโยงกับการเสริมแรง และการทดแทนสิ่งเร้ารับแนวคิดของทฤษฎีจิตวิเคราะห์รูปแบบโดยยึดถือว่าการเรียนรู้ คือ การสังเกตเลียนแบบจากผู้ใกล้ชิดเพื่อแรงจูงใจ คือ เป็นที่รักที่ยอมรับในกลุ่มผู้เดียวกันกับกลุ่มต้นแบบเพื่อเป็นพวกเดียวกัน

๓. ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญา จริยธรรมเกิดจากแรงจูงใจในการปฏิบัติตนสัมพันธ์กับสังคม การพัฒนาจริยธรรมจึงต้องมีการพิจารณาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามระดับสติปัญญาของแต่ละบุคคลซึ่งมีวุฒิภาวะสูงขึ้น การรับรู้จริยธรรมก็พัฒนาขึ้นตามลำดับ

การพัฒนาทางจริยธรรมและการเรียนรู้ทางจริยธรรมของมนุษย์ มีการกล่าวถึงทั้งในทฤษฎีทางจิตวิทยา และแนวคิดของการศึกษา รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องซึ่งแต่ละทฤษฎีมีพื้นฐานแนวคิด และข้อตกลงเบื้องต้นที่แตกต่างกัน ในการนำมาใช้จึงไม่มีทฤษฎีใดที่มีความสมบูรณ์ในตัว การ

^{๑๖}ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๗-๑๙๙.

ใช้ทฤษฎีต่างๆ เพื่อเป็นแนวปฏิบัติจึงมักต้องพิจารณาทั้งจุดเด่น และข้อด้อยทฤษฎีนั้นๆ แล้วนำมา บูรณาการกับทฤษฎีอื่นๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด และลดข้อบกพร่องที่จะเกิดขึ้น^{๑๗} ซึ่ง คุณธรรมที่เป็นปัญญา คือ พื้นฐานทางการปฏิบัติที่เป็นความดีงามของคุณธรรม เพราะปัญญา คือ ความกระจ่างแจ้งของความจริงที่ประสพอยู่ในธรรมชาติล้วนมีเหตุผล การเข้าใจในเหตุและผลจะทำให้ มนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับความดี มีความรู้เกี่ยวกับเหตุและผลแห่งการทำความดี ความรู้ดังกล่าว นี้ จะคุ้มครองไม่ให้มนุษย์ทำความชั่ว เพราะมนุษย์โดยธรรมชาติต้องการทำความดีเพื่อชีวิตที่มีสุข^{๑๘} ซึ่งสิ่งเหล่านี้ คือ คุณความดีงามของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่า เป็นการทำความดีหรือเป็นพฤติกรรมที่ดี เป็นที่รักของสังคม เช่น ความเสียสละ ความมีน้ำใจ งาม ความเกรงใจ ความยุติธรรม ความรักเด็ก ความรักเพื่อนมนุษย์ และความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นเป็น ต้น แบ่งคุณธรรมออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑. คุณธรรมแบบทาส (Slave Morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือ และประพฤติ ปฏิบัติตามแบบอย่างผู้ที่ทรงไว้ซึ่งคุณงามความดี

๒. คุณธรรมแบบนาย (Master Morality) เป็นลักษณะคุณธรรมที่ยึดถือ และปฏิบัติตาม มโนธรรมของตนเองที่คิดว่า ถูกต้องดีงาม โดยสอดคล้องกับปทัสถานของสังคม และมีลักษณะเป็นกฎ สากล คือ พฤติกรรมที่กระทำแล้วเป็นที่ยอมรับว่า เกิดผลดีแก่สังคม

จึงมีคำกล่าวที่มีความสอดคล้องกับคำว่า คุณธรรม คือ จิตวิญญาณ ของปัจเจกบุคคล ศาสนาและอุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมีจิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกล่อมเกลาเรียนรู้โดยพ่อแม่สถาบัน การศึกษาศาสนา พรรคการเมืองและองค์กรของรัฐ^{๑๙}

สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง สภาพความดีงามที่อยู่ภายในจิตใจ ซึ่งอาจเป็น สภาพความดีงามที่เกิดจากการยึดถือเป็นแนวปฏิบัติตามผู้ทรงคุณงามความดี หรือ เกิดจากมโนธรรม ของตนเอง ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม เช่น ความเสียสละ ความซื่อสัตย์ เป็นต้น

๒.๒.๒ หลักจริยธรรมพื้นฐานของพระพุทธศาสนา

หลักจริยธรรมพื้นฐานของพระพุทธศาสนานั้น เป็นหลักธรรมที่ทุกคนจะต้องนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ดีงาม ทั้งทำให้เกิดความสงบสุขแก่ตนเอง และสังคมโดยรวม ได้แก่

๑. สัมมาทิฐิ คือ ความเห็นหรือปัญญาที่ถูกต้องดีงาม กล่าวคือ เป็นความรู้ความเข้าใจว่า อะไรถูก อะไรผิด อะไรมีโทษ อะไรมีคุณประโยชน์ อะไรเป็นบุญ อะไรเป็นบาป อะไรควรทำ อะไรควร

^{๑๗} ประภาศรี สีหอำไพ, **พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๓๖.

^{๑๘} สมบัติ อารังธัญวงศ์, **การเมืองแนวคิดและการพัฒนา**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๕), หน้า ๔๔.

^{๑๙} ลิขิต ธีรเวคิน, **คนไทยในอุดมคติ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมค, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙.

ละเว้น เป็นต้น สิ่งที่ตรงกันข้ามกับสัมมาทิฐิ ก็ คือ มิจฉาทิฐิ ซึ่งหมายถึงความรู้ ความเข้าใจอย่างผิดๆ เหมือนดังภษิตไทยโบราณที่ว่า เห็นกงจักรเป็นดอกบัว

๒. ความสะอาดแห่งจิตใจ คือ จิตใจที่บริสุทธิ์ปราศจากสิ่งที่มาปรุงแต่งให้เกิดความเศร้าหมอง ซึ่งก็หมายถึงปราศจากความโกรธ อาฆาตพยาบาท อิจฉาริษยา ความละโมภ และความเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน

๓. เมตตา กรุณา คือ ความปรารถนาดี ไม่หวังสิ่งใดตอบแทน เป็นการเสียสละด้วยความรักอันบริสุทธิ์ เมื่อเห็นคนอื่นมีความทุกข์และความเดือดร้อนจะทนอยู่ไม่ได้ ต้องรีบให้การช่วยเหลือเท่าที่กำลังความสามารถของตนจะช่วยเหลือได้ เมตตาจัดเป็นคุณธรรมหรือจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่จะช่วยให้สังคมอยู่รอดได้ และจัดเป็นมโนธรรมอย่างหนึ่ง การมีเมตตาจะส่งผลออกมาเป็นไมตรีจิต

๔. ความมีสัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่คิดเอาแต่ได้ ไม่โลภอยากได้ในสิ่งที่ตนไม่มีสิทธิที่จะครอบครอง ความซื่อสัตย์จัดเป็นการประพฤตีสัจจะ ผู้ที่มีสัจจะจะไม่คิดแสวงหาผลประโยชน์มิชอบธรรม กล่าวคือ จะไม่คิดเบียดบังผลประโยชน์ของคนอื่นและผลประโยชน์ของส่วนรวม ผลที่ตามมาจากการมีสัจจะก็คือ ความรู้สึกละอายต่อการทำความชั่ว (ทุจจริต) เป็นผู้มิ หิริ โอตตัปปะ

๕. ความข่มใจตัวเองได้ หมายถึง ความสามารถในการบังคับจิตใจของตนเองได้ ไม่ให้ลุอำนาจแก่ราคะโทสะ และโมหะ การข่มใจตนเองได้รวมถึงความอดทน ยอมรับฟังความคิดเห็นที่มีเหตุผลของบุคคลอื่น หรือความมีใจกว้าง ยอมรับฟังข้อโต้แย้ง และการมีวินัยในตัวเอง ควบคุมตนเองได้ และปฏิบัติตามบรรทัดฐานที่พึงงามของสังคมได้อย่างเป็นปกติและราบรื่น^{๒๐}

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา ได้กำหนดคุณลักษณะของคนไทยที่พึงประสงค์ เป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข โดยมีการพัฒนาที่เหมาะสมกับวัย ซึ่งในมาตรฐานการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้กำหนดคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของผู้เรียนไว้ ๖ ประการ^{๒๑} คือ

๑. ผู้เรียนมีวินัย มีความรับผิดชอบ โดยการประกาศยกย่องคนที่ทำดี และลงโทษคนที่ทำไม่ดี โดยเฉพาะในช่วงเวลาเขาแถวหน้าเสาธง

๒. ผู้เรียนมีความซื่อสัตย์ สุจริต โดยการปลูกฝังให้ผู้เรียนมีอุดมคติในชีวิตที่ดี

๓. ผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทิต์ โดยจัดให้ผู้เรียนได้ประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์สร้างสรรค์จินตนาการที่เกี่ยวกับการยกระดับคุณธรรมจริยธรรมในจิตใจของผู้เรียน

๔. ผู้เรียนมีเมตตา กรุณา โอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อ เผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว

๕. ผู้เรียนมีความประหยัดและใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า ทั้งที่เป็นส่วนบุคคลและเป็นกลุ่ม รวมทั้งสอดแทรกจริยศึกษาในการสอนทุกรายวิชา

^{๒๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๙, หน้า ๑๒๔.

^{๒๑} สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา, คู่มือการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัดภาพพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๐.

๖. ผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยการเล่าหรืออ่านชีวประวัติของบุคคลที่
ทำคุณประโยชน์ให้แก่สังคม

สรุปได้ว่า แบบอย่างของการกระทำความดี ควรกำหนดนโยบายที่ผ่านกระบวนการกลุ่ม
และการลงมือปฏิบัติ โดยจัดให้ผู้เรียนได้นำเสนอแบบอย่าง ให้คำแนะนำอย่างสม่ำเสมอ โดยฝึกให้มี
สัมมาทิฐิเห็นชอบไม่โกรธ อาฆาตพยาบาท อิจฉาริษยา ความละโมภ เมตตา กรุณา คือ ความ
ปรารถนาดี มีความซื่อสัตย์ไม่คดโกง ไม่หลอกลวง ไม่คิดเอาแต่ได้และสามารถในการบังคับจิตใจของ
ตนให้มีวินัยในตัวเอง ควบคุมตนเองได้เป็นพื้นฐานสำคัญ

๒.๒.๓ พุทธจริยธรรมทางสังคม

พุทธจริยธรรมสังคม หมายถึง ข้อห้ามหรือข้อควรเว้น ที่พระพุทธศาสนาได้บัญญัติห้ามมิ
ให้บุคคลกระทำหรือแสดงออกต่อกันและกัน หากฝ่าฝืนและแสดงออกไปแล้วจะมีผลกระทบต่อตนเอง
ต่อบุคคลอื่นในสังคม และต่อธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและข้อปฏิบัติหรือข้อเสนอนั้นให้บุคคลประพฤติ
ปฏิบัติตาม ซึ่งจะส่งผลดีต่อบุคคล สังคม และสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จริยธรรมสังคมของ
พระพุทธศาสนารวมเอาหลักคำสอนที่เป็นศีลธรรมขั้นต้นจนกระทั่งถึงการบำเพ็ญประโยชน์
เพื่อให้เกิดผลดีสูงสุดแก่สังคมและธรรมชาติ ได้แก่

๑. ศีล คือ หลักการที่จะช่วยให้สังคมเป็นปกติ ปราศจากประทุษร้ายหรือเบียดเบียนซึ่งกัน
และกัน ศีลจัดเป็นข้อห้ามหรือข้อละเว้นซึ่งบุคคลไม่ควรประพฤติปฏิบัติ ตัวอย่างเช่น เบญจศีล
จัดเป็นข้อห้ามทางสังคมอย่างหนึ่ง เป็นข้อบัญญัติที่บุคคลในสังคมจะต้องงดเว้นไม่ล่วงละเมิดหรือ
ฝ่าฝืน เบญจศีล จัดเป็นจริยธรรมทางสังคมในเชิงลบก็ว่าได้ เพราะเป็นข้อห้ามมิให้เบียดเบียน
ประทุษร้ายชีวิตและทรัพย์สินของบุคคลอื่น ไม่ให้ล่วงละเมิดสิทธิของบุรุษหรือสตรีที่ตนเองไม่มีสิทธิ์จะ
เกี่ยวข้องด้วย รวมทั้งข้อห้ามมิให้ทำตนเหลวสดี ซึ่งอาจจะเป็นสาเหตุให้เกิดการกระทำอันเป็นโทษ
ร้ายต่อบุคคลและต่อชีวิตสัตว์โลกอื่นๆ ขึ้นมา โดยไม่สามารถควบคุมตนเองได้ ข้อเสนอนั้นให้บุคคล
ปฏิบัติในทิศทางตรงกันข้ามกับเบญจศีลก็คือเบญจธรรม ส่วนเบญจธรรมจัดเป็นจริยธรรมในเชิงบวก
กล่าวคือเป็นแนวทางให้บุคคลปฏิบัติตนในทางที่ถูกต้องอันเป็นแนวทางตรงกันข้ามกับข้อห้าม (ศีล)

๒. ทาน คือ การให้โดยไม่เสียดายในภายหลัง เป็นการให้โดยไม่หวังสิ่งใดตอบแทน การให้
ด้วยจิตใจอันประกอบด้วยเมตตากรุณา หวังจะให้ผู้รับมีความสุข การให้นี้ถือว่าเป็นการแสดงออกใน
เชิงไมตรีต่อบุคคลอื่น ซึ่งสามารถสังเกตเห็นได้และรับทราบได้โดยบุคคลทั่วไป ทานมี ๓ อย่าง คือ (๑)
การให้สิ่งของหรือวัตถุ (อามิสทาน) (๒) การให้อภัยไม่ถือโทษ ไม่โกรธต่อบุคคลอื่นที่ดูดา หรือ
เบียดเบียนเรา (อภัยทาน) (๓) การให้คำแนะนำสั่งสอนเพื่อให้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเพื่อเป็นคนดีมี
ประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวม (ธรรมทาน) หากพิจารณาตามหลักสังคหวัตถุ (๔) จะพบว่า ทาน
เป็นหลักการข้อแรกในการชนะใจคนอื่น ข้อที่สองก็คือการให้คำพูดที่ไพเราะอ่อนหวานแก่คนที่ติดต่อ
สัมพันธ์ด้วยกับเรา (ปิยวาจา) ข้อที่สาม คือ การให้บริการช่วยเหลือบุคคลอื่นที่ตกทุกข์ได้ยาก และ
การปฏิบัติตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม (อถลจริยา) ข้อสุดท้าย คือ การรู้จักปฏิบัติตนเป็นคนดีเสมอ
ต้นเสมอปลาย (สมานัตตตา) ปฏิบัติตนเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่การงาน วัย และ เพศ ซึ่งถือเป็น
การให้ตัวอย่างที่ดีแก่บุคคลอื่นด้วย ดังนั้น การให้ทานจะบังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ให้จะต้องมี
องค์ประกอบ ดังนี้ (๑) ให้สิ่งที่บริสุทธิ์ อันเป็นการให้สิ่งที่ได้จากความประกอบอาชีพสุจริต (๒) ผู้ให้

ต้องมีเจตนาหรือความตั้งใจที่ให้ความบริสุทธิ์ใจ ไม่คิดเสียดายหรือเสียใจในภายหลังจากที่ให้ไปแล้ว (๓) ผู้รับเป็นคนดีมีคุณธรรมเป็นผู้สมควรแก่การรับสิ่งของที่ให้ หากเป็นผู้มีศีลบริสุทธิ์ด้วยก็ยังมีผลดีแก่ผู้ให้มากขึ้น

๓. กตัญญูกตเวทีกตัญญู หมายถึง การระลึกนึกถึงคุณความดีและการอุปการคุณที่บุคคลอื่นได้ทำแก่เรา กตเวทีกตเวทีก หมายถึง การตอบแทนพระคุณแก่บุคคลอื่นที่ได้ให้อุปการคุณแก่เรา กตัญญูกตเวทีก เป็นคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับคนดีในสังคมไทย ความกตัญญูกตเวทีกได้กลายเป็นกฎทางศีลธรรมหรือเป็นจารีตทางสังคมที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการกำหนดพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้รู้จักอุปการคุณหรือตอบแทนบุญคุณที่บุคคลอื่นได้กระทำให้แก่ตน โดยเฉพาะบุตรจำเป็นต้องปฏิบัติตามหลักจริยธรรมข้อนี้ต่อบิดามารดาของตน หากใครฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามจะถูกสังคมประณามหรือลงโทษ เช่น จะถูกประณามว่า เป็นลูกเนรคุณ หรือ ลูกอกตัญญู หรือ ลูกทรพี

ตรงกันข้ามในทางพระพุทธศาสนายกย่องสรรเสริญบุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทีกว่า เป็นคนดี ทั้งนี้ เพราะความกตัญญูกตเวทีก เป็นเครื่องหมายของคนดี บุคคลที่มีความกตัญญูกตเวทีกจะได้รับผลดีตอบแทนอย่างแน่นอน ดังคำโบราณที่ว่าคนดีคนน้ำไม่ไหล ตกไฟไม่ไหม้ กล่าว คือ หากประสบความสำเร็จความทุกข์ความเดือดร้อนจะมีคนช่วยเหลือได้อย่างทันท่วงที ดังข่าวที่สังคมได้ช่วยอุ้มชูเด็กกตัญญูที่เลี้ยงดูพ่อแม่ผู้ยากจน ทูพลภาพและที่แก่ชรา หรือ ที่เจ็บไข้ได้ป่วยไม่สามารถช่วยตนเองได้ ดังที่ปรากฏตามข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์เป็นประจำ^{๒๒}

แนวทางการใช้เทคนิคการจัดประสบการณ์ การเรียนรู้แนวทางการใช้เทคนิคการพัฒนาจริยธรรม แนวทางการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรและแนวทางการจัดจึงสามารถจำแนกจุดมุ่งหมายในการเรียนรู้ออกเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ จุดมุ่งหมาย ทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) หรือด้านความรู้ความเข้าใจ จุดมุ่งหมายทางด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) หรือด้านปฏิบัติการกระทำ และจุดมุ่งหมายทางด้านจิตพิสัย (Affective Domain) หรือด้านจิตใจ อารมณ์ ความรู้สึก และเจตคติทางด้านจิตพิสัย ซึ่งสามารถอธิบายขั้นตอนสำคัญของการเกิดเจตคติและการพัฒนาลักษณะนิสัยได้ ดังนี้

๑. ขั้นการรับรู้ (Perceiving or Receiving) การที่บุคคลจะเกิดการพัฒนาลักษณะนิสัยใดๆ ได้ บุคคลนั้นจะต้องมีโอกาสรับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้นๆ ก่อน จึงจะเห็นได้ว่าจิตลักษณะของบุคคลมีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับกระบวนการการเรียนรู้แยกออกจากกันไม่ได้ หากบุคคลมีจิตใจอารมณ์ไม่พร้อมจะเปิดรับ หรือมีสุขภาพจิตไม่ดี การเรียนรู้สิ่งต่างๆ ก็จะไม่เกิดผลสัมฤทธิ์หลักการสำคัญของการพัฒนาทัศนคติและพฤติกรรม จึงต้องอาศัยสื่อหรือเครื่องมือช่วยกระตุ้นให้ตัวผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายและยินดีที่จะเปิดรับการเรียนรู้ที่นั่นก่อน ดังนั้น หากเราต้องการจะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมหรือค่านิยมใดๆ ให้แก่บุคคล จะต้องพยายามจัดสิ่งเร้าหรือสถานการณ์ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการรับรู้และความสนใจในคุณธรรมจริยธรรมหรือค่านิยมนั้นๆ

^{๒๒} จันทน์ อติวัฒน์สิทธิ์, สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๑๙๕-๑๙๗.

๒. ขั้นตอนการตอบสนอง (Responding) แม้บุคคลได้รับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งนั้นแล้ว แต่หากไม่มีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งนั้น ความสนใจนั้นก็จะไม่ได้รับการพัฒนาไปจนถึงระดับการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้นในการสอนจึงจำเป็นต้องพยายามให้บุคคลนั้นมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้นและเกิดความรู้สึกพอใจ ซึ่งจะช่วยให้บุคคลนั้นพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น

๓. ขั้นการเห็นคุณค่า (Valuing) หากบุคคลมีโอกาสดตอบสนองต่อสิ่งใด แล้วได้รับผลที่พึงพอใจ บุคคลนั้นก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้น หากเราสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่างๆ ให้บุคคลนั้นได้รับผลประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรมจริยธรรม หรือค่านิยมที่ต้องการก็จะช่วยให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ เพราะหากเด็กเรียนรู้ด้วยการลอกเลียนแบบแต่เพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอสำหรับการคิดวิเคราะห์ว่า สิ่งใด ถูก-ผิด ดี-ชั่ว เนื่องจากขาดประสบการณ์ทางสังคมที่จะสามารถเข้าใจบุคคลอื่น การคาดการณ์ล่วงหน้าสถานการณ์ ดีความ และคิดสรุปรวมยอดจากสถานการณ์ต่างๆ ที่ประสบพบเจอได้ สื่อภาพยนตร์จึงเป็นเครื่องมือหนึ่งที่สามารถกระตุ้นกระบวนการเรียนรู้ได้ด้วยการสร้างความเพลิดเพลิน ทำให้เกิดความสุขขึ้นในจิตใจ ส่งผลให้เยาวชนมีสุขภาพจิตที่ดีขึ้นพร้อมที่จะเปิดรับความรู้ การปลูกฝังหรือคำแนะนำต่างๆ ได้อย่างเต็มที่ ส่วนเนื้อหาของภาพยนตร์นั้นมีสาระสำคัญหลากหลายประเด็นที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ผ่านทางกระทำของตัวละครแต่ละตัวจากเนื้อหาของเรื่อง นอกจากนี้ยังเพิ่มพูนประสบการณ์ทางสังคมผ่านสถานการณ์ต่างๆ ในภาพยนตร์ และสถานการณ์จริงจากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ชมภาพยนตร์รอบข้างในโรงภาพยนตร์ สิ่งเหล่านี้จะทำให้เยาวชนเกิดกระบวนการคิด (Cognitive Process) และนำมาทดลองปฏิบัติ (Action) จนเกิดสติปัญญา หรือ ความรู้ (Knowledge) ขึ้นในใจตน หากแต่พัฒนาการของเยาวชนอาจหยุดชะงักลงได้จากการปฏิบัติที่ไม่มีความสม่ำเสมอ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องส่งเสริมการกระตุ้นกระบวนการการเรียนรู้ของเด็กอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เด็กมีพัฒนาการทั้งส่วนของแนวคิด ทักษะ และพฤติกรรมแสดงออกให้อยู่ในกรอบของจริยธรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป และเต็มใจที่จะปฏิบัติเช่นนั้นต่อไป

๔. ขั้นการจัดระบบ (Organizing) การที่บุคคลเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม หรือ ค่านิยมใดๆ แล้ว จะสามารถพัฒนาขึ้นไปเป็นลักษณะนิสัยได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีการนำไปปฏิบัติ หรือนำไปใช้ในระบบชีวิตของตน จึงเป็นระเบียบหรือระบบในการปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรม หรือค่านิยมนั้นๆ ในวิถีการดำเนินชีวิตของตน จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้บุคคลนั้น ได้ก้าวไปสู่ขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย คือ การพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

๕. ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย (Characterization) บุคคลที่สามารถปฏิบัติตนตามคุณธรรมจริยธรรม หรือค่านิยมที่ยึดถือในวิถีการดำเนินชีวิตของตนอย่างสม่ำเสมอ ในที่สุดก็จะพัฒนาถึงขั้นการเป็นลักษณะนิสัยของตน ซึ่งนับเป็นขั้นสูงสุดของการพัฒนาทางด้านจิตพิสัย

สรุปได้ว่า คุณธรรมจริยธรรม คือ สิ่งที่ควรประพฤติปฏิบัติที่มีความถูกต้องดีงาม เป็นการประพฤติปฏิบัติของบุคคลที่แสดงออกถึงความดีงามทั้งต่อตนเองและต่อผู้อื่น เพื่อให้เกิดความสงบ สุข ความเจริญรุ่งเรือง เป็นประโยชน์ต่อสังคมและการพัฒนาประเทศชาติ ดังนั้น คุณธรรมจริยธรรม จึงหมายถึง คุณงามความดีที่บุคคลในสังคมควรประพฤติปฏิบัติ เพื่อให้เกิดความดีความถูกต้อง ในสังคมที่มีจุดหมายปลายทางอยู่ที่คุณธรรมของสังคมในส่วนรวม

๒.๓ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาเยาวชน

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อต้องการแนวคิดอันเป็นเกณฑ์และแนวทางการศึกษาวิจัย ดังนี้

ตามหลักพุทธธรรม เยาวชน ไม่ได้เรียกตรงตามศัพท์ แต่จะเรียกว่า เด็ก กุลบุตร กุลธิดา युवा และยุวดี หมายถึง ชายหนุ่มหญิงสาว^{๒๓} และเรียกรวมกันว่า บุตรธิดา มีดังปรากฏในสิ่งคาลกสูตรว่า^{๒๔} บุตรธิดาหรือเยาวชนนั้น พึงทำหน้าที่ ๕ ประการ ต่อมารดาบิดาของตนเอง คือ (๑) รู้จักเลี้ยงทำนบตอบแทนด้วยปัจจัย (๒) รู้จักช่วยเหลือกิจจำเป็นต่างๆ (๓) รู้จักรักษาชื่อเสียงวงศ์ตระกูลไว้ได้ (๔) รู้จักทำตนให้เหมาะสมที่จะสืบทอดสมบัติและ (๕) รู้จักทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้ท่านเมื่อล่วงลับโลกนี้ไปแล้ว ฉะนั้น ศัพท์ว่า “เยาวชน” ในทางพระพุทธศาสนาจึงไม่ค่อยปรากฏนัก

เมื่อกล่าวโดยนัยแห่งพระราชบัญญัติในปี พ.ศ.๒๕๔๙ มาตรา ๔ ได้แบ่งเป็น ๒ ศัพท์ได้แก่

๑. คำว่า เด็ก โดยนิยาม หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า ๗ ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่เกิน ๑๐ ปีบริบูรณ์

๒. คำว่า เยาวชน โดยนิยาม หมายถึง บุคคลที่มีอายุเกินกว่า ๑๐ ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง ๑๘ ปี และไม่ได้หมายถึง บุคคลผู้บรรลุนิติภาวะแล้วด้วยการสมรส^{๒๕}

รัฐให้ความสำคัญต่อเยาวชนเป็นอย่างดีและต่อเนื่อง ดังจะเห็นได้จากกิจกรรมที่ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนไทย สรุปได้เป็น ๒ แนวทาง คือ

๑. มีการปรับปรุงหลักสูตรสาระการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาและจริยธรรมให้เหมาะสมเพื่อให้เยาวชนมีความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้องตามหลักพุทธธรรม มีความศรัทธาเลื่อมใสและประพฤติตนตามหลักพุทธธรรม ช่วยกันทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา

๒. รัฐขอความร่วมมือไปยังสื่อมวลชนเพื่อนำเสนอสิ่งที่เหมาะสม เพราะสื่อนั้นมีบทบาทอีกทางหนึ่ง เพื่อส่งเสริมศาสนาและจริยธรรม เช่น รายการเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับศาสนา จริยธรรมช่วยเปลี่ยนทัศนคติที่ผิดและค่านิยมที่ไม่ดี^{๒๖} จึงมีหลักการพัฒนาเยาวชนที่สมบูรณ์แบบโดยจะต้องพัฒนาให้ครบทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) พัฒนาด้านร่างกาย (กายภาวนา) ให้มีร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรงมีพละนามัยสุขภาพดี (๒) พัฒนาด้านศีล (ศีลภาวนา) ให้คนในสังคมมีระเบียบวินัยมีความประพฤติดี สัมพันธ์ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ดี มีความสุจริตทางกาย วาจา และอาชีพ (๓) พัฒนาด้านจิตใจ (จิตภาวนา) ต้องหมั่นฝึกอบรมจิตใจให้มีคุณภาพ สมรรถภาพและสุขภาพที่ดีอยู่เสมอ (๔) พัฒนา

^{๒๓} สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **บาลีไวยากรณ์ วจิริภาค ภาคที่ ๒**, พิมพ์ครั้งที่ ๔๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗), หน้า ๓๓.

^{๒๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๑๒/๒๖๗.

^{๒๕} ทัศนีย์ ทองสว่าง, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร: โอ เอสพริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๙), หน้า ๒๓๕-๒๓๖.

^{๒๖} พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, **แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการพัฒนาจิตใจ**, (กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗-๑๘.

ด้านปัญญา (ปัญญาภาวนา) ต้องหมั่นฝึกอบรมปัญญาให้รู้ เข้าใจ มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามที่มันเป็นจริง พยายามฝึกปัญญาในแง่ที่จะทำให้กระบวนการคิด การรับรู้ของคนเรามีให้ถูกกิเลส เช่น โลภะ โทสะและโมหะเข้าครอบงำ ทำให้เกิดการคิดที่ไม่มีอคติด้วยการใช้หลักโยนิโสมนสิการพิจารณาให้รู้ชัด เห็นจริงด้วยปัญญา

การสอนเป็นการจัดกิจกรรมอย่างมีขั้นตอนเพื่อให้ผู้เรียน เรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ถูกต้องตามความเป็นจริง เพื่อให้มีการแสดงพฤติกรรมทางกาย วาจาได้เหมาะสม จึงมีองค์ประกอบการสอนที่สำคัญกำหนดได้ ๗ อย่าง คือ (๑) ผู้สอนมีบทบาทชี้แนะผู้เรียน โดยผู้สอนที่ดีจะต้องมีความรู้ที่ดี มีศรัทธาต่อการสอน มีเมตตามุ่งให้ประโยชน์ต่อผู้เรียนตามลำดับ สอนอย่างมีเหตุผล (๒) ผู้เรียนที่ดีควรมีความเพียร ศรัทธา และตั้งใจเรียน แม้ผู้เรียนแต่ละคนจะแตกต่างกัน (๓) ความมุ่งหมายการสอน เพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งในปัจจุบันภายภาคหน้าและประโยชน์สูงสุด ทั้งกาย ศีล จิตใจและปัญญา (๔) เนื้อหาจำเป็นต้องมีการคัดเลือก และจัดให้สอดคล้องกับความมุ่งหมาย โดยสรุปแล้วขอบเขตเนื้อหาทั้งหมดสามารถจัดลงในอริยสัจสี่ (๕) สิ่งแวดล้อมต้องการความเป็นกัลยาณมิตร และด้านสิ่งแวดล้อมทางวัตถุต้องใช้หลักสันโดษ และรู้จักประมาณในการบริโภค (๖) กระบวนการสอนควรจัดเป็นไปโดยลำดับ มีเหตุผล มีความยืดหยุ่น มีความหลากหลายที่ยืดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (๗) การประเมินผลยึดความมุ่งหมายเป็นเกณฑ์ โดยสนับสนุนให้ผู้เรียนประเมินตนเอง

ฉะนั้น เด็กและเยาวชน จึงเป็นบุคคลที่เกิดมาพร้อมกับการได้รับสถานภาพเป็น “ลูก” เป็นอันดับแรก และมีสถานภาพต่างๆ ต่อมาโดยลำดับ เมื่อเข้าโรงเรียนก็เรียกว่า “นักเรียน, นักศึกษา, นิสิต” เป็นต้น เมื่อเจริญเติบโตขึ้นมาอีกระดับก็เรียกว่า เป็น “พลเมือง” เมื่อเข้าสู่พระพุทธศาสนา ก็เรียกว่า “พุทธศาสนิกชน” เด็กและเยาวชนจึงมีส่วนเกี่ยวข้องกับสถาบันต่างๆ ทางสังคมในฐานะเป็นสมาชิก และเมื่อเติบโตขึ้น ก็มีบทบาทและความสำคัญต่อสังคมมากขึ้นเช่นเดียวกัน^{๒๗} ฉะนั้น รากฐานของสังคมจึงมาจากเด็กและเยาวชนก่อนเป็นเบื้องต้น ซึ่งพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อเด็กและเยาวชนใน ๕ ด้านด้วยกัน ดังต่อไปนี้

๑. เป็นที่ยินดี ที่รัก และสืบทอดพันธุมนุษย์ไว้

แม้แต่เทวดาก็ได้แสดงภาษิตไว้ว่า “คนมีบุตรย่อมยินดีเพราะบุตร” เหมือนคนมีโคกระบือ เขาก็ยินดีเช่นเดียวกัน และแสดงเทวดาภาษิตต่อไปอีกว่า “ความรักเสมอด้วยบุตรไม่มี”^{๒๘} นั่นก็หมายความว่า บุคคลเป็นที่ยินดีและเป็นที่ทำให้ความรักในครอบครัวยิ่งไปกว่าบุตรธิดาของผู้ปกครองไม่มีอีกแล้ว เพราะท่านหวังความเจริญต่อเด็กและเยาวชนของตน ให้เจริญก้าวหน้าโดยทำหน้าที่ตามหลักทศ ๖ เช่น ให้การส่งเสริมศึกษา สอนให้ปรับปรุงตนให้ดี และให้รู้จักหลีกเลี่ยงความชั่ว เพื่อนช่วยเสีย เป็นต้น^{๒๙} ไม่เพียงแต่เท่านั้น เด็กและเยาวชนยังเป็นผู้รองรับไว้ซึ่งมนุษยชาติ ดังคำที่กล่าวว่า

^{๒๗} พระมหาบุญเพียร ปุณณวิริโย (แก้ววงศ์น้อย), “แนวคิดและวิธีการขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวตามแนวพระพุทธศาสนา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๗.

^{๒๘} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๒ - ๑๓/๑๒ - ๑๓.

^{๒๙} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒ - ๒๑๓.

“บุตรนั้นแหละเป็นที่รองรับความเป็นมนุษย์เอาไว้”^{๓๐} หมายถึง ถ้าไม่มีบุตรธิดาแล้ว มนุษย์เราก็จะหมดเผ่าพันธุ์ไปโดยปริยาย เพราะไม่มีใครมาสืบทอดต่อกันไป ไม่สามารถจะรักษาเผ่าพันธุ์มนุษย์ไว้ได้เลย

๒. เป็นคนรับภารกิจต่อจากผู้ใหญ่

เมื่อพวกเขาเจริญวัยเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้าแล้ว จะต้องรับภาระสำคัญต่างๆ ต่อจากบรรพบุรุษ คือ ผู้ใหญ่ในปัจจุบันที่ปฏิบัติกันอยู่ในทุกๆ ด้าน คือ รับภาระทั้งในครอบครัวและภาระทางสังคม^{๓๑} ดังคำกล่าวที่ว่า “เด็กในวันนี้ คือ ผู้ใหญ่ในวันหน้า” ฉะนั้น เด็กและเยาวชน จึงเป็นความหวังของผู้ใหญ่ และเป็นความหวังของสังคม จึงมีความสำคัญทั้งต่อการสืบทอดกิจกรรมของตระกูลตามหน้าที่ของบุตรธิดา^{๓๒}

๓. เป็นคนคอยดูแลรับใช้ผู้ปกครอง

ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน มีความประสงค์หรือความหวังในใจทุกคนว่า ต้องการให้บุตรธิดาของตนนั้นแหละ มาเลี้ยงดูตอบแทนคุณเมื่อยามแก่เฒ่าชราภาพลง สามารถช่วยเหลือกิจการงานในตระกูลให้ดำรงอยู่ได้ รักษาทรัพย์ไว้ได้ ดำรงตระกูลให้อยู่อย่างมั่นคงถาวร และที่สำคัญยิ่ง คือ เมื่อถึงคราวที่ท่านถึงแก่กรรมสิ้นชีวิตไป ก็อยากจะให้บุตรธิดานั้นแหละมาทำบุญอุทิศไปให้ คือ ถึงจะมีญาติพี่น้องมากมาย แต่ก็ไม่สนิทใจเท่ากับสมาชิกในครอบครัวทำบุญให้ จึงเป็นความหวังอย่างยิ่งของท่าน^{๓๓}

๔. เป็นผู้ยังความปลื้มปิติยินดีให้เกิดขึ้นแก่บิดามารดา

เด็กและเยาวชนเป็นศูนย์กลางของครอบครัว เป็นกาวใจที่ทำให้บิดาและมารดา พึงตระหนักในการกระทำต่างๆ เพราะความรัก และความห่วงใย และทำหน้าที่การงานทุกอย่างด้วยความลำบาก กียอมทำ เนื่องจากผลที่ได้นั้น ทำให้ท่านเหล่านั้น เกิดปิติยินดีเมื่อได้พบหน้าบุตรธิดาของตน ถ้าครอบครัวใดไม่มีบุตรธิดาแล้ว ท่านเปรียบเหมือนกับคนมีทุกข์เหมือนตกรอกทั้งเป็นเลย เพราะเห็นคนอื่นมี แต่ตนไม่มี ด้วยขาดบุตรธิดาไว้ชื่นชมยินดีนั่นเอง และขณะเดียวกันเมื่อได้บุตรธิดาที่กตัญญูต่อผู้ปกครองแล้ว ก็จุดท่านขึ้นจากนรกได้^{๓๔}

๕. เป็นผู้สามารถทำให้บิดามารดาเข้าถึงหลักศีลธรรมอันดีงามได้

อภิชาติบุตรนั้น ได้รับการยกย่องว่า เป็นยอดของบุตรธิดาในทางพระพุทธศาสนา เพราะสามารถทำให้บิดามารดานั้น เป็นคนที่มีศรัทธา มีศีล มีการทำบุญให้ทาน และมีปัญญา^{๓๕} ซึ่ง

^{๓๐} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๑๖๓/๕๐.

^{๓๑} อง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๕๘/๗๘.

^{๓๒} พระมหาเดชศักดิ์ ธีรปัญญา, “จริยศึกษาเพื่อพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๕๘.

^{๓๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๒๖๗/๒๑๒.

^{๓๔} พุทธทาสภิกขุ, ๑๖ *นิทานกตัญญู ๑๒ นิทานเรียนรู้พลัน: เล่านิทานธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๕), หน้า ๗.

^{๓๕} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๑๓๘๘/๒๖๑.

ความสำคัญที่กล่าวมานี้ จะเห็นว่า ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชน ควรเอาใจใส่ดูแลพัฒนาการทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจ อย่าปล่อยปละละเลยให้เขาเจริญตามธรรมชาติ เป็นสิ่งที่ไม่สมควรอย่างยิ่ง เนื่องจากวุฒิภาวะของพวกเขา แม้พระพุทธรองค์ก็ได้ตรัสไว้ว่า “เด็กเป็นคนไร้เดียงสา ไม่มีความรู้สึกนึกคิดว่าสิ่งใดถูก สิ่งใดผิด แต่มีเพียงอนุสัย คือ กิเลสที่ฝังลึกอยู่ในสันดานเท่านั้น”^{๓๖}

อาร์โน กาสเซล (Arnold Gesell) นักจิตวิทยาพัฒนาการ ให้ความสำคัญมากต่อวุฒิภาวะ เพราะเป็นการพัฒนาทางร่างกาย คือ การเจริญเติบโตของเด็กมีขั้นตอนตามวุฒิภาวะของเด็ก เช่น จากนั่งเป็นยืน เดินเป็นวิ่ง เป็นต้น ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่ต้องฝึกฝน ต่างจากเด็กที่ไม่มีความพร้อมด้านวุฒิภาวะ และเมื่อบุคคลพัฒนาจากขั้นหนึ่งไปสู่อีกขั้นหนึ่ง จะมีการดัดแปลงพฤติกรรมใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา กาสเซล มองพฤติกรรมในแง่ของความพร้อมจากการเปลี่ยนแปลงภายในอินทรีย์ก่อน เป็นสำคัญ และสิ่งแวดล้อมเป็นเพียงส่วนประกอบของการเปลี่ยนแปลงเท่านั้น เขาจึงเห็นว่า ผู้ปกครอง ครู อาจารย์ จะต้องเข้าใจหลักวุฒิภาวะนี้ให้ดี และเขายังแนะนำว่าควรให้เด็กได้ฝึกหัดพัฒนาตน ไปตามความสามารถของเขา มิใช่ไปบังคับให้ทำตามใจผู้ปกครองทุกเรื่องไป เพราะขัดหลักธรรมชาติของเด็ก^{๓๗}

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ ครั้งที่ ๓/๒๕๕๑ เสนอกฤษฎีกระดับชุมชนในการพัฒนางานด้านเด็กและเยาวชน (Community Strategies) ดังนี้

๑. การสำรวจปัจจัยเสี่ยง/สร้าง (Risk - Protection Model) ด้านเด็กและเยาวชนของชุมชนทั่วประเทศ เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานด้านเด็กและเยาวชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยพัฒนาแบบประเมินการสร้างเสริมต้นทุนชีวิต พร้อมกับ การสำรวจปัจจัยเสี่ยงครอบคลุมตั้งแต่แรกเกิดจนถึง ๒๕ ปี โดยจุดเปลี่ยนในวงจรชีวิตของเด็กและเยาวชนจะอยู่ ๓ ช่วงที่สำคัญ กล่าวคือแรกเกิด - ๖ ปี วัยเด็กเล็ก เด็กปฐมวัยซึ่งมีสถาบันครอบครัวเป็นหัวใจหลักในการสร้างเสริมต้นทุนชีวิต อายุ ๖ ปี - ๑๒ ปี วัยเรียนซึ่งมี สถาบันการศึกษาและครอบครัวเป็นหัวใจในการสร้างเสริมต้นทุนชีวิต อายุ ๑๒ - ๒๕ ปี วัยรุ่น ซึ่งมีกลุ่มเพื่อนและชุมชนเป็นหัวใจในการสร้างเสริมต้นทุนชีวิต กระบวนการนี้ทำให้เกิดรูปแบบการสำรวจปัจจัยเสี่ยง/สร้าง เพื่อวิเคราะห์วางแผนยุทธศาสตร์ด้านเด็กและเยาวชน ทั้ง ๓ ช่วง (เด็กปฐมวัย เด็กวัยเรียน เด็กวัยรุ่น) ของชุมชนด้วยตนเอง

๒. การดำเนินงานผ่านกลไกของคณะกรรมการด้านเด็กและเยาวชนของชุมชน เพื่อสร้างศักยภาพให้คณะกรรมการพื้นที่ในการบูรณาการงานสุขภาวะเด็กและเยาวชนร่วมกับองค์กรท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์การบริหารส่วนตำบล สภาเด็กและเยาวชนประจำชุมชน เน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนผ่านการสร้างกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อสร้างเสริมต้นทุนชีวิต ซึ่งกลไกนี้ประกอบด้วย กระบวนการเกิดคณะกรรมการและการบริหารจัดการ ระบบที่ปรึกษาและพี่เลี้ยง ระบบการจัดสรร

^{๓๖} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๑๕๔/๑๒๔.

^{๓๗} พระมหาสมควร ธมฺมธีโร, “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาธรรมนิเทศ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๕๓.

ทรัพยากรของชุมชนในงานด้านเด็กและเยาวชน กระบวนการนี้ทำให้เกิดรูปแบบคณะกรรมการพัฒนา
งานด้านเด็กและเยาวชนประจำชุมชน

๓. การพัฒนารูปแบบกิจกรรม เพื่อสร้างเสริมต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในบริบทต่างๆ
ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเด็กและเยาวชน โดยได้ศึกษาในบริบทต่างๆ ที่มีอยู่เดิม คือ
กิจกรรมครอบครัว กิจกรรมสถานศึกษา กิจกรรมชุมชน และกิจกรรมอื่นๆ ที่สร้างเสริมต้นทุนชีวิตที่
ขาดหายไปในกลุ่มเสี่ยงต่างๆ เช่น กรณีเสี่ยงทางเพศ ยาเสพติด ความรุนแรง เป็นต้น โดยแผนงานสุข
ภาวะเด็กและเยาวชนกำลังสร้างระบบการจัดการโครงการและกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นอยู่แล้วสำหรับ
เด็กและเยาวชน อีกทั้งส่วนที่ยังขาดอยู่ก็จะได้พัฒนาหรือเสนอให้พัฒนาขึ้นเพิ่มเติม กระบวนการนี้ทำ
ให้เกิดรูปแบบกิจกรรมสร้างสรรค์ที่หลากหลาย

ความสำคัญของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ถือว่าการลงทุนที่คุ้มค่า และยั่งยืนที่สุด
เมื่อเปรียบเทียบกับการลงทุนประเภทอื่น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถจำแนกได้เป็น ๓ ระดับ
ได้แก่ การพัฒนาระดับชาติ การพัฒนาระดับองค์กรและการพัฒนาระดับบุคคล โดยได้เสนอมาตรการ
เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ดังนี้

ประการแรก พัฒนาระบบการศึกษาของประชาชนให้เป็นเลิศ เนื่องจากการศึกษาเป็น
กระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพ มีความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีการพัฒนาที่
สมดุลทั้งทางด้านปัญญา จิตใจ ร่างกายและสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเติบโตทาง
เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนต้องพัฒนาเด็กและ
เยาวชนอย่างเป็นบูรณาการ

ประการที่สอง ส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีพ ซึ่งนับว่าสำคัญมาก เนื่องจากเทคโนโลยีใน
ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ความรู้ที่มีอยู่นั้นล้าสมัยเร็วขึ้น หากต้องการก้าวทันโลก
จำเป็นจะต้องศึกษาหาความรู้ไม่เฉพาะภายในห้องเรียนเท่านั้น แต่จะต้องเป็นการศึกษาตลอดชีพ โดย
สร้างทัศนคติให้ประชาชนรักในการอ่านหนังสือ และศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองอย่างสม่ำเสมอ

ประการที่สาม ส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสนใจศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
เพราะเป็นสาขาสำคัญในการพัฒนาประเทศเป็นอย่างมาก

ประการที่สี่ พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ปัจจุบันการศึกษาของหลายประเทศ รวมทั้งของ
ประเทศไทยเป็นระบบที่เน้นป้อนความรู้ในเรื่องข้อเท็จจริง มากกว่าจะเป็นระบบกระตุ้นให้นักศึกษามี
ความคิดสร้างสรรค์ ทำให้ทรัพยากรมนุษย์ขาดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ ซึ่งเป็นข้อจำกัดต่อ
ความสามารถในการแข่งขันในอนาคต เพื่อแก้ไขปัญหาข้างต้น ต้องพัฒนาสถานศึกษาให้มี
สภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ โดยการค้นคว้า การถกเถียง โดยให้เหตุผลและหลักฐาน

ประการที่ห้า พัฒนาทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่กระแสโลกาภิวัตน์
ถาโถมเข้ามา ทำให้เด็กและเยาวชนในปัจจุบันหันเข้าหาวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ดังนั้นการ
เสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านวัฒนธรรมจะเปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกันทางด้านวัฒนธรรม ทำให้เด็ก
และเยาวชนมีจุดยืนในชีวิต มีหลักคิด หลักปฏิบัติที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

ประการที่หก ส่งเสริมความฉลาดในอารมณ์ซึ่งประกอบด้วยทักษะ ๒ กลุ่มคือ ทักษะในด้านการบริหารจัดการตนเอง (Self – Management Skills) และทักษะในด้านบริหารปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น (Relationship Skill) ซึ่งนับว่าเป็นทักษะในการบริหารจัดการตัวเอง และทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นๆ นับว่าสำคัญมากต่อความสำเร็จในหน้าที่การงาน รวมถึงต่อความสุขและความสำเร็จในชีวิตประจำวัน

ประการที่เจ็ด พัฒนาประชาชนให้เป็นผู้ประกอบการใหม่ (Entrepreneur) ซึ่งนับว่าสำคัญมาก โดยเฉพาะในสหรัฐฯ ผู้ประกอบการใหม่เหล่านี้ได้ก่อตั้งธุรกิจเทคโนโลยีชั้นสูงจำนวนมาก เช่น ไมโครซอฟต์ อินเทล ซิลิกอนิกซ์ กูเกิล อเมซอน ฯลฯ

นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงแนวทางในการพัฒนาเด็กไทยในยุคโลกาภิวัตน์ว่ามีองค์ประกอบที่สำคัญ ๔ องค์ประกอบ^{๓๘} คือ

๑. ครอบครัว เป็นองค์ประกอบแรกที่จะพัฒนาเด็ก ครอบครัวที่จะพัฒนาเด็กได้ดีควรจะเป็นครอบครัวที่อบอุ่น มีศีลธรรม และมีความรู้ในการพัฒนาเด็ก

๒. โรงเรียน ซึ่งมีผู้เกี่ยวข้องได้แก่ ครู ผู้บริหาร และศึกษานิเทศก์ครูผู้สอน ควรเป็นผู้ที่รักเด็กและมีสุขภาพจิตดี ควรเป็นผู้มีความรู้ในเรื่องการพัฒนาเด็กเป็นอย่างดี

๓. สังคม ทั้งชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ในปัจจุบัน และสังคมใหญ่ คือประเทศชาติ ผู้ปกครองและโรงเรียนควรจะมีใจระบบพื้นฐานของสังคมปัจจุบัน

๔. สื่อมวลชน ควรจะมีส่วนสำคัญในการให้การศึกษาแก่พ่อแม่ ผู้ปกครองและเด็ก

ซึ่งในจุฬารธรรมสมาทานสูตร พระพุทธองค์ได้ทรงแนะนำแนวทางให้บุคคลผู้จะพัฒนาตนเอง และสังคมไว้ปฏิบัติ ๔ แนวทาง ดังต่อไปนี้

๑. รู้จักหลักการพัฒนา หรือการกระทำที่ทำให้ก่อทุกข์ในปัจจุบันและในอนาคต การรู้จักพัฒนาตน โดยหลีกเลี่ยงการกระทำหรือพฤติกรรมที่ทำอยู่ในปัจจุบันที่ให้โทษทุกข์ และส่งผลให้โทษทุกข์ในภายหน้าด้วย เช่น กลุ่มคนที่เข้าพวก รวมตัวกันดักจี้ ปล้น วิ่งราวทรัพย์. การโจรกรรม การก่อการร้าย เป็นต้น จึงตรัสเปรียบว่า เหมือนน้ำขมที่เจือด้วยยาพิษ กินแล้วอาจถึงตายหรือเจียนตาย^{๓๙}

๒. รู้จักพัฒนาฝึกฝนตนเอง แม้จะทุกข์บ้างในปัจจุบันแต่มีสุขในอนาคตก็ต้องยอม การพัฒนาในด้านการศึกษเล่าเรียน ด้วยความสุจริต ซื่อสัตย์ ตั้งใจพากเพียรบากบั่น แม้จะลำบากก็ต้องอดทนต่อสู้อ แล้วผลของงานนั้น ทำให้ผู้ปฏิบัติประทับใจกับความสุขในอนาคต ซึ่งตรงกันข้ามกับพวกแรก จึงตรัสเปรียบว่า เหมือนยาตองด้วยน้ำมูตร (น้ำปัสสาวะ) ทั้งกลืน และรสไม่เมาดื่ม แต่แก้โรคได้หลายโรค^{๔๐} ในกรณีนี้ มีตัวอย่างเช่น พระโพธิราชกุมารได้กราบทูลพระพุทธเจ้าว่า ความสุขจะมาได้ด้วยความสุขเป็นไม่มี จะได้สุขก็ต้องเอาทุกข์เข้าแลก^{๔๑} ซึ่งพระองค์ได้ตรัสรับรองว่า เป็นจริง เพราะ

^{๓๘} นงลักษณ์ เทพสวัสดิ์, *วิเคราะห์ปัญหาสำคัญในสังคมไทย*, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๒๔.

^{๓๙} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๒/๕๒๓ .

^{๔๐} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๒/๕๒๔.

^{๔๑} แสง จันทร์งาม และคณะ, *พระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน*, พิมพ์ครั้งที่ ๔ (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑), หน้า ๔๓.

พระองค์เองกว่าจะบรรลุสัมมาสัมโพธิญาณได้ ก็ต้องทุกข์มาก่อนและเสวยสุข คือ ผ่านทุกรกิริยา จนสามารถละอาสวะกิเลสทั้งปวง ลงมือทำด้วยตั้งใจก่อนแล้วได้ผลดีภายหลัง

๓. รู้จักหลีกเลี่ยงการพัฒนาที่ใส่สุขเฉพาะหน้า แต่ส่งผลโทษทุกข์ในอนาคต การพัฒนาพฤติกรรมที่ทำให้ได้รับความสุขความสะดวกสบายในปัจจุบัน แต่มีผลทำให้ตนเองเดือดร้อนในภายหลัง ก็ควรหลีกเลี่ยงเช่นกัน ตัวอย่าง เช่น การติดสุรายาเสพติดให้โทษ การเล่นเกมพนัน ซึ่งให้ผลร้ายในอนาคตอย่างแน่นอน อย่างน้อยก็ทำให้เสียสุขภาพ เสียทรัพย์ ถูกคนตำหนินินทา เป็นต้น จึงตรัสเปรียบว่า เหมือนน้ำหวานเจือด้วยยาพิษ^{๔๒}

๔. รู้จักการพัฒนาที่ให้ผลประโยชน์สุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต การพัฒนาใดก็ตาม เมื่อเราทำลงไปแล้ว ปัจจุบันก็มีความสุขปราศจากโทษทุกข์ และไม่เบียดเบียนใครๆ ขณะเดียวกันก็เป็นประโยชน์สุขไปในภายภาคหน้าด้วย ควรกระทำอย่างยิ่ง เช่น เยาวชนที่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน พอใจเรียน เข้าใจเรียน และฉลาดเรียนรู้ก็มีความสุขในการเรียนนั้น เพราะเยาวชนนั้นหวังว่า เมื่อตนได้ขยันอย่างนี้แล้วเขาก็จะประสบความสำเร็จในวันหน้าอย่างแน่นอน แม้คนที่ทำงานก็เช่นกัน ถ้าทำงานด้วยความรัก ความเข้าใจและมีหลักครองตน ครองคน ครองงาน บริหารจัดการให้ดีแล้วก็ประสบความสำเร็จทั้งในปัจจุบันและอนาคต ในบางครั้งอาจมีปัญหาก่อกวนบ้างแต่ก็แก้ไขได้ และไม่ทุกข์กับการทำงานนั้นเลย^{๔๓}

สรุปได้ว่า การพัฒนาเยาวชนตามแนวคิดของนักวิชาการที่ได้กล่าวมานั้น เน้นที่การพัฒนาคนก่อนเพราะ เมื่อคนได้รับการพัฒนาแล้ว เยาวชนก็จะได้รับการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ถูกต้องเต็มที่ ในการพัฒนาให้เกิดในจิตใจสำนึกของเยาวชน ให้เป็นวิถีชีวิตส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีพ ซึ่งนับว่าสำคัญมากเพื่อแก้ไขปัญหาล้าสมัย ต้องพัฒนาสถานศึกษาให้มีสภาพแวดล้อมเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้โดยการค้นคว้าพัฒนาทางด้านวัฒนธรรม โดยเฉพาะในยุคปัจจุบันที่กระแสโลกาภิวัตน์ ภิวัตน์เข้ามา ทำให้เด็กและเยาวชนในปัจจุบันหันเข้าหาวัตถุนิยมและบริโภคนิยมมากขึ้น ดังนั้นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งด้านวัฒนธรรม เปรียบเสมือนเป็นภูมิคุ้มกันทางด้านวัฒนธรรม ทำให้เด็กและเยาวชนมีจุดยืนในชีวิต มีหลักคิด หลักปฏิบัติที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ

๒.๓.๑ สาเหตุของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธ

สาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธ คือ เกิดจากการบงการของตัณหาโดยไม่มีความรู้ ขาดการพัฒนา เมื่อเยาวชนไม่มีความรู้ ก็จะไม่รู้ว่า จะปฏิบัติต่อสิ่งนั้นหรือสถานการณ์นั้นอย่างไร กล่าวคือ เยาวชนมีอายุนะ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เป็นทางรับรู้ประสบการณ์ในการทำหน้าที่ ๒ อย่าง คือ

๑. เป็นทางรับรู้ข้อมูล หรือเป็นทางรับความรู้ คือ รับรู้ประสบการณ์เข้ามาในลักษณะที่เป็นข้อมูล ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญในการเกิดปัญญาที่จะรู้เข้าใจ แล้วปฏิบัติต่อสิ่งทั้งหลายถูกต้อง

^{๔๒}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๒/๕๒๔.

^{๔๓}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๔๘๒/๕๒๔-๕๒๕.

ถ้าเยาวชนรู้จักใช้ประโยชน์ของอายตนะ ในการเรียนรู้หรือหาความรู้ จะเป็นพฤติกรรมหลักในการดำเนินชีวิต

๒. เป็นทางรับรู้ความรู้สึกหรือเวทนา คือ รู้ว่า มีความรู้สึกสบายหรือไม่สบายเกิดขึ้นพร้อมกันด้วย หากเยาวชนยังมีความไม่รู้หรือไม่มีปัญญา ก็จะใช้อายตนะแต่ในแง่ความรู้สึก เพื่อใช้ในการเสพสหรือเป็นเครื่องมือหาเสพปฏิกริยายินดีหรือยินร้าย รวมเรียกว่า ตัณหา

การที่เยาวชนเกิดตัณหา ประกอบด้วย กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา คือ ความกระหายอยากในสิ่งที่ให้เวทนา หรือ ความกระหายอยากในอารมณ์ที่ชอบใจ หรือในกามคุณทั้งหลาย หรือความกระหายอยากได้อารมณ์ที่ชอบใจมาเสพเสวยเวทนา^{๔๔} เป็นตัวนำการกระทำที่จะทำให้เยาวชนทำอะไรเพียงแค่ว่าตามความปรารถนาที่ได้รับสุขเวทนา หรือหลีกเลี่ยงทุกข์เวทนา เท่านั้น จะเกิดปัญหาหลายขั้นตอน คือ

๑. อันตรายต่อชีวิตของตน ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เช่น การที่เยาวชนกินตามความอร่อย เมื่อยังอร่อยก็ต้องกินเรื่อยไปเลยกินจนเต็มที แต่ปรากฏว่าการกินตามความอร่อยนี้ ทำให้กินมากเกินไป เลยเกิดอาหารไม่ย่อย หรืออ้วนเกินไป บางคนชอบอาหารจำพวกไขมัน เมื่อกินสนองความอร่อยได้รับไขมันเข้าไปมาก ก็เกิดเป็นอันตรายต่อร่างกาย บางทีถึงกับไขมันอุดตันในเส้นเลือด ทำให้เสียชีวิตได้ หรือเยาวชนบางคนกินแต่อาหารอร่อยที่ตนชอบ แต่กลายเป็นโรคขาดอาหาร

๒. อันตรายต่อการอยู่ร่วมกันของมนุษย์หรือสังคม เมื่อเยาวชนหามาเสพสนองความอยากไม่มีขอบเขต และไม่มีที่สิ้นสุด ก็ทำให้เกิดการเบียดเบียนกัน เกิดปัญหาสังคม เป็นอันตรายต่อการอยู่ร่วมกัน

๓. อันตรายต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การที่เยาวชนบริโภคสนองความอยากอย่างไม่มีขอบเขต ก็ทำให้เกิดปัญหาต่อสิ่งแวดล้อมตามมา^{๔๕}

สรุปได้ว่า สาเหตุพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน เกิดจากการบงการของตัณหา โดยไม่มีความรู้ ขาดการพัฒนาที่เป็นตัวนำการกระทำไปตามความปรารถนาที่ได้รับสุขเวทนา หรือหลีกเลี่ยงทุกข์เวทนา ทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์

๒.๓.๒ จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ

เยาวชนเป็นบุคคลที่ฝึกได้ หรือต้องฝึก เพื่อกระตุ้นเตือนให้เกิดจิตสำนึกตระหนักในการที่จะต้องปฏิบัติตามหลักแห่งการฝึกฝนพัฒนาตน หากเยาวชนขาดการฝึกก็จะไม่ประเสริฐ แต่ถ้าฝึกแล้วจะมีขีดความสามารถสูงสุด ดังพุทธพจน์กล่าวว่า “ในหมู่มนุษย์ ผู้ที่ประเสริฐสุดคือคนที่ฝึกแล้ว”^{๔๖}

^{๔๔} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๓๙, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๔๙.

^{๔๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑), หน้า ๒๐ - ๒๓.

^{๔๖} ชู.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑/๓๓.

และ “ม้าอัสตร ม้าอาชาไนย ม้าสินธพ ช้างใหญ่ ที่ได้รับการฝึกแล้วเป็นสัตว์ประเสริฐ แต่คนที่ฝึกได้แล้ว ประเสริฐกว่าสัตว์พาหนะเหล่านั้น”^{๔๗}

โดยจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน คือ มีสัมมาทิฐิ^{๔๘} ซึ่งพระธรรมปิฎก^{๔๙} ได้ให้ความหมายของสัมมาทิฐิว่า ความเห็นชอบ หรือเห็นถูกต้อง ซึ่งสัมมาทิฐิ เป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นตัวนำในทุกขั้นตอนของการประพฤติปฏิบัติ มีความสำคัญ คือ เมื่อเชื่อหรือเห็นเช่นนั้นแล้ว ก็ยอมพร้อมที่จะพัฒนา^{๕๐} ปัจจัยที่จะส่งเสริมให้เกิดสัมมาทิฐิ คือ พรโตฆัสสะ และ โยนิโสมนสิการ

ดังนั้นจึงต้องมีความเข้าใจว่าเยาวชนหรือวัยรุ่นนั้น เขามีความต้องการที่หลากหลาย ทั้งด้านร่างกาย สิ่งแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง และด้านจิตใจ แต่วัยรุ่นนั้นจะอิงกลุ่มเป็นหลักถ้ากลุ่มเพื่อนว่าอย่างไรก็มักจะมีค่านิยมตามกันไป พอสรุปความต้องการของเยาวชนหรือวัยรุ่นได้ดังต่อไปนี้^{๕๑}

๑. ต้องการความรัก คือ อยากให้บิดามารดารัก อยากให้เพศตรงข้ามรัก อยากให้คนที่เกี่ยวข้องกับตนเองรักตน
๒. ต้องการความสนุกสนานเพลิดเพลิน ซึ่งส่วนใหญ่มักจะแสดงออกทางการเล่นกีฬา เช่น เล่นฟุตบอล เทนนิส และบันเทิง เช่น ร้องเพลง ประกวดเชียร์ลีดเดอร์ เป็นต้น
๓. ต้องการความเป็นอิสระ คือ ไม่อยากให้ผู้ใหญ่คอยแนะนำ หรือ ชี้ทางให้
๔. ต้องการได้รับการยกย่องคือ อยากได้ชื่อเสียง อยากให้สังคมยอมรับตน อยากให้เพื่อนๆ ยอมรับความสามารถของตนเอง
๕. มีอุดมคติสูง คือ เป็นพวกอุดมคตินิยม แต่ขาดประสบการณ์ในชีวิตจริง จึงอาจตกเป็นเครื่องมือของคนพาลได้ง่าย และเชื่อคนก็ง่าย เพราะรู้แต่ตำราไม่รู้จิตใจของคน
๖. มีความสนใจเรื่องเพศและเพื่อนต่างเพศ คือ ให้ความสนใจเรื่องเพศศึกษามากเป็นพิเศษ ไม่ว่าจะเป็นวัยรุ่นหญิงหรือวัยรุ่นชาย เช่น ชอบดูภาพอนาจารทางอินเทอร์เน็ต ชอบดูภาพยนตร์ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ เป็นต้น จึงควรให้คำแนะนำเขาว่า อย่าซิงสุกก่อนห้าม
๗. ต้องการการรวมกลุ่ม คือ เพื่อนเรียนคณะใดก็อยากจะเรียนด้วย เพื่อนไปทำงานอะไรก็อยากจะไปทำงานนั้นด้วย เป็นต้น
๘. ต้องการการยอมรับจากผู้ใหญ่ คือ อยากให้ผู้ใหญ่ยอมรับความรู้ ความสามารถของตนเองว่าสามารถทำงานได้ดีเช่นเดียวกับท่านแล้ว
๙. ต้องการแบบอย่างที่ดี คือ อยากเห็นตัวอย่าง แบบอย่างในทางสังคมที่ดี เป็นบุคคลตัวอย่าง เป็นปูชนียบุคคลที่น่าเคารพ ยกย่อง มีผลงาน และมีความดีปรากฏต่อสังคม

^{๔๗} ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๒/๓๓.

^{๔๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, หน้า ๖๓.

^{๔๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๔.

^{๕๐} ม.มู. (ไทย) ๒/๔๕๒/๔๙.

^{๕๑} สุพัตรา สุภาพ, สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม: ครอบครัว: ศาสนา: ประเพณี, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๓), หน้า ๓๘-๓๙.

๑๐. ต้องการความปลอดภัยและความมั่นคง คือ อยากให้ผู้ใหญ่รับประกันว่าจะไม่ทำโทษตนเมื่อทำผิด และอยากให้ท่านให้อภัยเมื่อทำผิดลงไปแล้ว

๑๑. ต้องการประสบการณ์ใหม่ๆ คือ อยากคบหาเพื่อนต่างเพศ อยากเรียนรู้เรื่องราวที่ผู้ใหญ่ห้ามปรามไว้ เช่น ไม่ให้สูบบุหรี่ แต่เยาวชนก็ต้องการทดลองสูบ เป็นต้น

๑๒. ความรู้สึกรุนแรง คือ อารมณ์ที่เกิดจากความสมหวังก็จะดีใจสุดขีด และถ้าผิดหวังก็จะแสดงอารมณ์เสียใจอย่างสุดชีวิตเช่นกัน บางรายถึงกับฆ่าตัวตายเมื่อรู้ว่าตนสอบไล่ไม่ผ่าน

๑๓. ต้องการมีอนาคต และต้องการความสำเร็จในชีวิต คือ มีความฝันต่าง ๆ นานา เช่น เรียนจบแล้วอยากจะเป็นแพทย์ เป็นทหาร เป็นตำรวจ วิศวกร ครู เป็นต้น

ปัจจัยที่หนึ่ง คือ โปรโตโฆสะ หมายถึง เสียงจากผู้อื่น คือ อิทธิพลจากภายนอก เป็นคำที่มีความหมายกลางๆ คือ อาจจะดีหรือชั่ว ถูกหรือผิดก็ได้ ถ้าโปรโตโฆสะนั้นเป็นบุคคลที่ดี เรียกว่า กัลยาณมิตร ซึ่งเป็นโปรโตโฆสะชนิดที่กลั่นกรองแล้ว ในการพัฒนา โปรโตโฆสะโดยทั่วไป เช่น พ่อแม่ พี่น้อง ครูอาจารย์ สื่อมวลชน และการถ่ายทอดทางวัฒนธรรม ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญมากในสังคม ถ้าบุคคลและสถาบันเหล่านี้ เป็นโปรโตโฆสะที่ดีก็จะนำเยาวชนไปสู่สัมมาทิฐิ โดยในขั้นนี้เยาวชนยังต้องอาศัยศรัทธา เพื่อพิสูจน์ด้วยปัญญาของเยาวชนเองให้เห็นเหตุผลชัดเจน จนมั่นใจหมดความลังเลสงสัย

ปัจจัยที่สอง คือ โยนิโสมนสิการ^{๕๒} หมายถึง การทำใจโดยแยบคาย เป็นตัวหลักของการใช้ปัญญา ทำให้เยาวชนเป็นผู้รู้จักใช้ความคิดให้ถูกต้องอย่างไร เป็นเจ้าของความคิด เอาความคิดมาช่วยแก้ไขปัญหาทำให้อยู่สุขสบาย^{๕๓}

สรุปได้ว่า จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ คือ การมีสัมมาทิฐิในสิ่งที่ต้องพัฒนา ทำให้เยาวชนเชื่อในสิ่งจะกระทำว่าถูกต้องดีงาม พร้อมทั้งจะกระทำสิ่งนั้นได้ง่ายถ้าบุคคลและสถาบันเหล่านี้ เป็นโปรโตโฆสะที่ดีก็จะนำเยาวชนไปสู่สัมมาทิฐิ โดยในขั้นนี้เยาวชนยังต้องอาศัยศรัทธา เพื่อพิสูจน์ด้วยปัญญาของเยาวชนเอง

๒.๓.๓ เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ

เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ แบ่งโดยใช้เกณฑ์ตามประโยชน์ที่ได้รับ (อรรถ) ในทางพระพุทธศาสนาดังนี้

๑. เป้าหมายในปัจจุบัน (ทิฐุธรรมมีกัตถะ)^{๕๔} เป็นจุดหมายขั้นแรกของเยาวชน เป็นพฤติกรรมที่ดำเนินไปอย่างชอบธรรม การปฏิบัติต่อสิ่งต่างๆ อย่างถูกต้อง พฤติกรรม การกระทำ จะต้องทำตนและผู้อื่นที่เกี่ยวข้องให้มีความสุขอยู่ร่วมกันด้วยดี ปฏิบัติหน้าที่ต่อกันอย่างถูกต้องในระหว่างบุคคล เพื่อความสุขร่วมกัน

^{๕๒} ม.ม. (ไทย) ๒/๔๕๒/๔๙.

^{๕๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย, หน้า ๖๗๕.

^{๕๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๘๘/๐๔.

๒. เป้าหมายในอนาคต (สัมปรายิกัตถะ)^{๕๕} เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เยาวชนจะแสดงออกในด้านคุณค่าของชีวิต เป็นจุดหมายขั้นสูงขึ้นไปกว่าเป้าหมายระดับแรก เป็นเป้าหมายอันเป็นหลักประกันชีวิตเมื่อละโลกนี้ไป หรือเป็นเครื่องประกันการได้คุณค่าที่สูงล้ำเลิศยิ่งกว่าสิ่งที่จะพึงได้กันตามปกติในโลกนี้ ได้แก่ ความเจริญงอกงามแห่งชีวิตจิตใจ ที่ก้าวหน้าเติบโตใหญ่ขึ้นด้วยคุณธรรมความใฝ่ใจในทางศีลธรรม ในเรื่องบุญเรื่องกุศล ในการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีงาม เป็นพฤติกรรมที่อาศัยศรัทธา ความเสียสละ การมีความมั่นใจในคุณธรรม มีความสงบสุขทางจิตใจ พฤติกรรมที่รู้จักปิติสุขที่ประณีตตลอดจนคุณวิเศษที่เป็นผลสำเร็จทางจิต เป็นเป้าหมายของพฤติกรรมขั้นที่ผ่อนคลายความยึดติดผูกพันในวัตถุ ทำให้ดีค่าผลประโยชน์ด้านอามิสสูงเกินไป จนจะต้องมุ่งไขว่คว้ายอมสยบให้ หรือเป็นเหตุต้องมีพฤติกรรมไปในทางชั่วร้าย เราจึงควรหันมาให้คุณค่าแก่คุณธรรมความดีงาม รู้จักทำการด้วยความไม่ธรรม รักความดีงาม รักคุณภาพของชีวิตและความเจริญงอกงามของจิตใจ^{๕๖}

๓. เป้าหมายขั้นสูงสุด (ปรมัตถะ) หรือเป้าหมายที่เป็นสาระที่แท้จริงของพฤติกรรมชีวิตมนุษย์ เป็นเป้าหมายขั้นสุดท้าย ได้แก่การรู้แจ้งสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง รู้เท่าทันคติธรรมดาของสังขารธรรม ไม่ตกเป็นทาสของโลกและชีวิต มีจิตใจเป็นอิสระโปร่งโล่งผ่องใสไม่ถูก บีบคั้น คับข้อง จำกัดด้วยความยึดติดถือมั่นหวั่นหวาดของตนเอง เป็นพฤติกรรมที่ดำเนินไปเพื่อความปราศจากกิเลส ที่ทำให้เศร้าหมองขุ่นมัว อยู่อย่างไร้ทุกข์ ประจักษ์แจ้งความสุขประณีตภายในที่สะอาดบริสุทธิ์สิ้นเชิง อันประกอบพร้อมด้วยความสงบเยือกเย็นสว่างไสวเบิกบานโดยสมบูรณ์ เรียกว่า วิมุตติ และนิพพาน

ตามหลักพระพุทธศาสนาแล้วพฤติกรรมที่เยาวชนแสดงออกนั้น จะต้องเพียรพยายามให้เข้าถึงเป้าหมายให้ได้ ๒ ระดับ คือ เมื่อได้บรรลุวิภูษณมิกัตถะแล้ว ไม่ควรหยุดยั้งแค่นั้น แต่จะต้องกระทำพฤติกรรมของตนเอง ให้ดำเนินไปสู่เป้าหมายขั้นสัมปรายิกัตถะด้วย บุคคลใดสามารถปรับพฤติกรรมของตนเองให้เข้าถึงเป้าหมายถึงสองขั้นนี้แล้ว ถือว่าเป็นบัณฑิต กล่าวคือ การทำเพื่อประโยชน์ตนเองและผู้อื่น ย่อมให้คุณค่า ให้ความดีมากกว่าการทำเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว^{๕๗} และดำเนินไปสู่เป้าหมายขั้นสูงสุด (ปรมัตถะ) เพื่อให้เข้าถึงสาระที่แท้จริงของพฤติกรรมชีวิตมนุษย์

๒.๓.๔ การพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตาม หลักไตรสิกขา

ไตรสิกขา คือ การฝึกหัดอบรมกาย วาจา และจิตของมนุษย์ให้สามารถค้นพบและควบคุมตนเอง เรียนรู้และพัฒนาตนเองโดยใช้ปัญญา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและเกิดประโยชน์แก่ผู้อื่น ตามหลักการศึกษาศาสตร์ ๓ ประการ คือ ศีล สมาธิ ปัญญา

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายหลักไตรสิกขาในแง่ของการพัฒนามนุษย์ไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า ถ้าพูดตามภาษาของนักวิชาการสมัยใหม่ หรือตามหลักวิชาการศึกษาศาสตร์วันออก อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา และ อธิปัญญาสิกขา ก็ครอบคลุมถึงการทำให้เกิดพัฒนาการ

^{๕๕}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๘๙/๐๕.

^{๕๖}ส.ส. (ไทย) ๕/๒๘-๒๙/๐๓.

^{๕๗}อง.อภุจก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐-๓๔๒.

ทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการทางปัญญาโดยลำดับ เป็นแต่จะแตกต่างกันโดยขอบเขตของความหมาย และลึกลับ ๓ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนจำเพาะตามแนวของพุทธธรรม อย่างไรก็ตาม ในขั้นเบื้องต้น จะเห็นได้ชัดว่าความหมายไปกันได้ดี คือ พุดได้ตรงกันในระดับพื้นฐานว่า จะต้องฝึกฝนอบรม บุคคลให้มีวินัย (รวมถึงความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคม) ให้งอกงามทางอารมณ์ (ทางพระว่า ให้จิตเข้มแข็ง ประณีต มีคุณภาพ และสมรรถภาพดี) และให้งอกงามทางพุทธิปัญญา (เริ่มด้วยความคิด เหตุผล) ลึกลับ ๓ นี้ เนื่องกันและช่วยเสริมกัน ไตรสิกขา เป็นระบบการฝึกฝนอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายใน จากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียด และจากส่วนที่ง่ายกว่าไปหาส่วนที่ยากและลึกซึ้งกว่า เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายใน คือ ชั้นจิตและปัญญาแล้ว ผลก็ส่งกลับออกมาช่วยการดำเนินชีวิตด้านนอก เช่น มีความประพฤติสุจริตมั่นคง มีศีลเป็นไปโดยปกติธรรมของตนเอง ไม่ต้องแค้นใจ หรือตั้งใจคอยควบคุมรักษา คิดแก้ปัญหา และทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์^{๕๘} โดยนัยที่กล่าวแล้วเมื่อแก้ตลอดระบบสิกขาแล้ว ระบบชีวิต ทั้งหมดก็กลายเป็นระบบของมรรค สอดคล้องกันหมดทั้งภายในภายนอก

การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์มีขั้นตอน ไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑ พระพุทธศาสนามองมนุษย์ ทั้งในฐานะที่เป็นเอกัตบุคคล (As an Individual) และในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งต้องอยู่ร่วมกับผู้อื่น (กัลยาณมิตร) ตามหลักพระพุทธศาสนา บุคคลแต่ละคนมีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัย จักทำกรรมอันใดไว้ ดีหรือชั่ว จักเป็นผู้รับผลของกรรมนั้น หลักดังกล่าวนี้แสดงว่า การเรียนรู้ที่ได้ผลเกิดจากการที่ผู้สอนรู้จักนักเรียนแต่ละคนทั้งทางด้านบุคลิกลักษณะนิสัย อุปนิสัย ความรู้สึกนึกคิด ความถนัด และผู้สอนต้องมุ่งจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนานักเรียนแต่ละคนให้เต็มตามความสามารถของเขา และมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีความประเสริฐ มีความสำคัญในตัวของมันเอง และชีวิตนั้นอาจจะมีความสำเร็จได้แม้ในตัวของมันเอง ในแง่นี้เราจะต้องมองเป็นจุดหมายสูงสุดว่า เราจะต้องพัฒนามนุษย์ให้ มีชีวิตที่ดีงามในตัวของเขาเอง เป็นชีวิตที่สมบูรณ์ มีอิสรภาพ มีความสุขในตัวเอง

มุมมองมนุษย์ในฐานะที่เป็นสมาชิกของสังคมนั้น พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุต.โต) ได้ อธิบายหัวข้อ เริ่มยุคใหม่แห่งศตวรรษที่ ๒๑ ด้วยแนวความคิดใหม่เติมแท้แห่งศีลธรรม ไว้ว่า

๑. มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งที่อยู่ในระบบความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัยของธรรมชาติ ที่ทุกส่วนส่งผลกระทบต่อกัน จึงต้องทำการที่เกื้อกูลประสานกลมกลืนกัน เพื่อให้เกิดผลดีในการอยู่ร่วมกันนั้น

๒. มนุษย์สัตว์ทั้งปวง เป็นเพื่อนร่วมภพภูมิธรรมชาติเหมือนกัน ทุกชีวิตรักสุขเกลียดทุกข์กลัวตายเหมือนกันไม่มีการแบ่งแยกแตกต่าง การทำร้ายสัตว์ไม่ว่าชีวิตใดก็เป็นสิ่งที่ไม่ดีทั้งสิ้น มนุษย์ควรมีเมตตาและเมตริที่ไม่จำกัดแบ่งแยก มีแนวโน้มของจิตใจในทางที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลมุ่งความสามัคคี และมีความกลมกลืนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน^{๕๙}

^{๕๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุต.โต), **พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย**, หน้า ๙๑๕.

^{๕๙} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุต.โต), **พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สวาย จำกัด, ๒๕๕๐), หน้า ๔๓-๔๔.

การจัดกระบวนการเรียนรู้ตามหลักดังกล่าว จึงต้องสร้างฉันทะแก่ผู้เรียนแต่ละคนในเวลาเดียวกัน ก็ต้องเน้นกิจกรรมที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนได้ทำงานเป็นกลุ่ม และฝึกทักษะทางสังคม เพื่อความเป็นสมาชิกที่ดีของกลุ่มด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ หรือเวไนยบุคคล สามารถได้รับการสั่งสอน ฝึกฝน และอบรมบ่มนิสัยได้

คำว่า เวไนยสัตว์ หมายถึง สิ่งมีชีวิตที่ยังติดข้องอยู่กับ รูป รส กลิ่น เสียง สัมผัส หรือหากพิจารณาในเรื่ององค์ประกอบของชีวิตก็ คือ ชั้น ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ สัตว์ เป็น “สิ่งที่มีความรู้สึก และเคลื่อนไหวไปได้เอง รวมถึงเทพ มาร พรหม มนุษย์ เปเรต อสุรกาย ดิรัจฉาน และสัตว์นรก ในภาษาบาลีเพ่งเอามนุษย์ก่อนอย่างอื่น ในภาษาไทยมักเพ่งเอาดิรัจฉาน”^{๖๐}

การที่ความหมายของสัตว์ ในภาษาไทย หมายถึง ดิรัจฉาน หรือ เดรัจฉาน ก็เนื่องด้วย สิ่งมีชีวิตในประเภทนี้ยังดำเนินชีวิตไปตามสัญชาตญาณ เมื่อหิวก็ออกล่าหากิน เมื่อกลัวก็หลบหลีก เมื่อโกรธก็ทำลายล้าง ความแตกต่างทางรูปร่างมิได้จำแนกมนุษย์และสัตว์ออกได้อย่างชัดเจน หากบอกได้แต่เพียงว่านี่เป็นคน นี่เป็นสัตว์ การจำแนกมนุษย์ต่างจากสัตว์จึงต้องจำแนกโดยระดับจิตที่ได้รับการฝึก และพัฒนาจนแตกต่างกัน

ความแตกต่างของระดับจิตระหว่างมนุษย์และสัตว์มี ดังนี้^{๖๑}

๑. จิตของมนุษย์เป็นจิตซึ่งเป็นอิสระ สงบพอดี เย็นพอดี ควบคุมได้ฝึกฝนอบรมได้
๒. จิตของสัตว์ เป็นทาสมุ่งความอยู่รอด ถูกกระตุ้นโดยสัญชาตญาณ ควบคุมไม่ได้ ฝึกฝนไม่ได้ หวงแหน โหดเหี้ยม หลักการเรียนรู้ในพระพุทธศาสนา ปรากฏในพุทธพจน์ที่แสดงว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องฝึกและฝึกให้พัฒนาได้ นอกจากนั้น การฝึกและพัฒนาคนต้องฝึกไปพร้อมกัน ทั้งทางด้านกายและ ด้านจิต ดังจะขอยกตัวอย่างมาพอสังเขป

๑. ในหมู่มนุษย์คนประเสริฐ คือ คนที่ฝึกแล้ว^{๖๒}
๒. คนที่สมบูรณ์ด้วยความรู้และความประพฤติ เป็นผู้ประเสริฐสุดทั้งในหมู่มนุษย์ และเทวดา^{๖๓}

ในการฝึกตนของบรรดาบุคคลทั้งหลายนั้น นอกจากจะคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลดังที่ได้เปรียบว่า แผ่นดินย่อมไม่เรียบเสมอกันทั้งหมดได้ฉันใด มนุษย์ทั้งหลายจะให้เหมือนกันหมดทุกคนไม่ได้ฉันนั้น เมื่อคำนึงถึงผลสัมฤทธิ์ของการเรียนรู้ พระพุทธศาสนามองมนุษย์ทั้งเพศชาย

^{๖๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, หน้า ๓๒๒.

^{๖๑} สุขุม อมรวิวัฒน์, หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะการเผชิญสถานการณ์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๗), หน้า ๒๕.

^{๖๒} ชุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๒๑/๑๓๔.

^{๖๓} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๔๐/๑๐๒.

และเพศหญิงว่าสามารถพัฒนาได้ เช่นเดียวกัน ดังพระคาถาว่า “บุรุษเป็นบัณฑิตในทุกสถานก็หาไม่สตรีมีปัญญาหยิ่งเห็นในการณ์นั้นๆ ก็เป็นบัณฑิต”^{๖๔}

จากหลักการเรียนรู้ดังกล่าวจะเห็นได้ว่า กระบวนการพัฒนามนุษย์มุ่งเน้นที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มุ่งทำความเข้าใจในธรรมชาติ และความเจริญเติบโตของมนุษย์ทั้งทางกายและจิต การตั้งสมมุติฐานว่ามนุษย์เป็นเวโนยยะ สามารถฝึกฝนอบรมได้ทั้งโดยตนเองและโดยสิ่งแวดล้อม (ปรโตโฆสะ) กระบวนการเรียนรู้จึงมีจุดเริ่มต้นที่บุคคล มีขั้นตอนดำเนินการที่สัมพันธ์สอดคล้อง มุ่งเน้นที่บุคคล คือ หลักของการพัฒนาตน ได้แก่ ศีล สมาธิ ปัญญา จุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ ก็คือ อิสระภาพทั้ง ทางกาย และจิตของบุคคลนั่นเอง รวมถึงเพื่อแก้กมลแก่สังคมโลกทั้งมวล

ขั้นตอนที่ ๓ มนุษย์มีภาวะทางสติปัญญาแตกต่างกัน (สชาติกปัญญา) และแม้ว่ามนุษย์จะมีความแตกต่างกัน ก็จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้ (โยคปัญญา)

คำว่า ปัญญา ในพระพุทธศาสนา หมายถึง ความรู้ทั่ว, ปรีชา หยั่งรู้เหตุผล, ความรู้ เข้าใจ ชัดเจน ความรู้เข้าใจหยิ่งแยกได้ในเหตุ-ผล ดี-ชั่ว คุณโทษ ประโยชน์-มิใช่ประโยชน์ เป็นต้น และรู้ที่จะจัดแจง จัดสรร จัดการ ความรอบรู้ในกองสังขาร มองเห็นตามความเป็นจริง สชาติกปัญญาเป็นคุณภาพของสมอง (ส่วนหนึ่งของกาย-รูป) ซึ่งติดตัวมาแต่กำเนิด แต่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญต่อปัญญาที่เกิดจากการฝึกฝนอบรมว่า มีความสำคัญยิ่งกว่า มนุษย์จึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดปัญญา หรืออีกนัยหนึ่ง คำว่า ญาณ จิต ปัญญา ภาวิตปัญญา ซึ่งเป็นปัญญาที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ เมื่อได้รับการฝึกฝนอบรมแล้ว^{๖๕} กระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดปัญญานั้น หลักการนี้เน้นการฝึกฝนตนเองอย่างต่อเนื่องยาวนาน แม้กระนั้น มนุษย์ก็เรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน เนื่องจากความแตกต่างระหว่างบุคคล ดังพระคาถาในวิสุทธิธรรมคัมภีร์ว่า “เหล่าสัตว์มีรูปในดวงตาน้อยก็มี มีรูปในดวงตามากก็มี มีอินทรีย์ล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อนก็มี มีอาการดีก็มี มีอาการทรามก็มี ที่จะสอนให้รู้ยากก็มี ตระหนักถึงภัยปรโลกก็มี” อีกตัวอย่างหนึ่ง คือ การจัดบุคคล ๔ จำพวก ในอังคุตตรนิกาย จตุกกนิบาต จำแนกความสามารถของการเรียนรู้ไว้ ดังนี้^{๖๖}

๑. อุคฆฤตัญญู ผู้เรียนอาจรู้ธรรมเพียงท่านยกหัวข้อขึ้นแสดง
๒. วิปจิตัญญู ผู้เรียนอาจรู้ธรรมต่อเมื่อท่านอธิบายความแห่งหัวข้อนั้น
๓. เนยยะ ผู้เรียนพอจะแนะนำได้ คือ ต้องพรีสอนบ่อยๆ
๔. ปทปรมะ ผู้เรียนมีบทย่างยิ่ง คนกลุ่มนี้ได้ฟังความต่างๆ เป็นอันมากแต่ไม่สามารถรับรู้ธรรมได้ในชาตินี้ แม้จะสอนอย่างไรก็ตาม

หากศึกษาพระไตรปิฎกโดยตลอด จะพบว่า พระบรมศาสดาได้วางหลักการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความพร้อม ความสามารถ ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเป็นอย่างมาก พระองค์ทรงให้

^{๖๔} ชุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๒๒/๒๘๘.

^{๖๕} พระธรรมปิฎก (ป.ต. ปยุตโต), พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงขยาย, หน้า ๗๕-๗๖.

^{๖๖} อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๑๓๓/๒๐๒.

กำลังใจแก่ผู้เรียน ตามหลักอภิปาธ ๔ จากหลักการนี้เองที่ทำให้พระองค์และพระสาวกเผยแผ่พระพุทธธรรมด้วยวิธีการหลากหลาย เพื่อให้สาธุชนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ขั้นตอนที่ ๔ พระพุทธศาสนาอธิบายหลักการเรียนรู้ของมนุษย์ว่าเกิดขึ้นในวิถีชีวิต มีลักษณะเป็นองค์รวมของรูป (กายภาพ กาย-วาจา) กัมมาม (จิตภาวะ) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ไปตามความเจริญเติบโต (พัฒนาการ) ของชีวิต

ขั้นตอนที่ ๕ การเรียนรู้ของมนุษย์มีแกนหลัก ๓ แกน คือ

๑. การฝึกฝนตนเองเรื่อง ศีล (Self-training in Morality)
๒. การฝึกฝนตนเองเรื่อง สมาธิ (Self-training in Mentality or Concentration)
๓. การฝึกฝนตนเองเรื่อง ปัญญา (Self-training in Wisdom) หลักการเรียนรู้ข้างต้น

มีลักษณะเป็นหลัก และแนวปฏิบัติที่บูรณาการพัฒนามนุษย์ ในพระไตรปิฎก เรียกว่า ไตรสิกขา

จึงมีคำกล่าวถึงหลักไตรสิกขาในแง่ของการพัฒนามนุษย์ไว้ในหนังสือพุทธธรรมว่า ถ้าพูดตามภาษาของนักวิชาการสมัยใหม่ หรือตามหลักวิชาการศึกษาสายตะวันออกอิติลสิกขา อธิจิตตสิกขา และอธิปัญญาสิกขา ก็ครอบคลุมถึงการทำให้เกิดพัฒนาการทางสังคม พัฒนาการทางอารมณ์ และพัฒนาการทางปัญญาโดยลำดับ เป็นแต่จะแตกต่างกันโดยขอบเขตของความหมาย และสิกขา ๓ มีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนจำเพาะตามแนวของพุทธธรรม อย่างไรก็ตาม ขึ้นเบื้องต้นจะเห็นได้ชัดว่าความหมายไปกันได้ดี คือ พูดได้ตรงกันในขั้นพื้นฐานว่า จะต้องฝึกฝนอบรมบุคคลให้มีวินัย รวมถึงความรับผิดชอบและความสัมพันธ์ที่ดีทางสังคมให้งอกงามทางอารมณ์ ทางพระว่า ให้จิตเข้มแข็ง ประณีต มีคุณภาพ และสมรรถภาพดี และให้งอกงามทางพุทธิปัญญา เริ่มด้วยความคิด เหตุผล สิกขา ๓ นี้ เนื่องกันและช่วยเสริมกัน ไตรสิกขา เป็นระบบการฝึกฝนอบรมจากภายนอกเข้าไปหาภายใน จากส่วนที่หยาบเข้าไปหาส่วนที่ละเอียด และจากส่วนที่ง่ายกว่าไปหาส่วนที่ยากและลึกซึ้งกว่า เมื่อฝึกขั้นละเอียดภายใน คือ ขั้นจิตและปัญญาแล้ว ผลก็ส่งกลับออกมาช่วยการดำเนินชีวิตด้านนอก เช่น มีความประพฤติสุจริต มั่นคง มีศีลเป็นไปโดยปกติธรรมของตนเอง ไม่ต้องแค้นหรือตั้งใจคอยควบคุมรักษา คิดแก้ปัญหา และทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยปัญญาบริสุทธิ์^{๖๗} โดยระบบสิกขาแล้ว ระบบชีวิตทั้งหมดก็กลายเป็นระบบของมรรค สอดคล้องกันหมดทั้งภายในภายนอก

กระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา เป็นการศึกษาที่มีลักษณะบูรณาการ เพราะทุกองค์ประกอบ คือ ศีล สมาธิ และปัญญานั้น อยู่ในองค์รวมของมรรคมีองค์แปด มีลักษณะผสมผสานกลมกลืนอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน มีความสอดคล้องรองรับกันทั้งในด้านที่ต้องละเว้น และในด้านที่ต้องเจริญงอกงาม ยากที่จะแยกออกอย่างโดดเดี่ยวและไม่สามารถตัดองค์ประกอบข้อใดทิ้งไปได้^{๖๘}

หลักการเรียนรู้ตามแนวไตรสิกขา จึงมีความสมบูรณ์ที่ครูต้องรู้จักนักเรียนแต่ละคน และถือว่านักเรียนเป็นมนุษย์ที่ต้องได้รับการพัฒนาทั้งทางกาย วาจา จิต และการเรียนการสอน ตามนัย

^{๖๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), *พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย*, หน้า ๙๑๕.

^{๖๘} สุมน อมรวิวัฒน์, *หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะการเผชิญสถานการณ์*, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราชา, ๒๕๔๗), หน้า ๔๕.

แห่งพระพุทธศาสนา จึงมิใช่การถ่ายทอดความรู้ด้านปริยัติเท่านั้น หากแต่เน้นการแก้ปัญหาฝึกหัด อบรม (ปฏิบัติ) และการวิเคราะห์ประเมินผลของการปฏิบัตินั้นด้วย (ปฏิเวธ)

นอกจากนี้ การฝึกหัดอบรมตามแนวไตรสิกขา ยังเน้นความสำคัญของการเป็น กัลยาณมิตรและความสำคัญของสังคม สิ่งแวดล้อม ที่ช่วยเกื้อหนุนให้เกิดการเรียนรู้อีกด้วย

ขั้นตอนที่ ๒ การพัฒนาปัญญา จุดหมายของการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ การเกิดปัญญาซึ่งต้อง พัฒนาโดยการแสวงหาความรู้ (สุตมยปัญญา) การฝึกฝนค้นคิด (จินตามยปัญญา) และการฝึกฝน ตนเอง (ภาวนามยปัญญา) โดยทั่วไปนักการศึกษาที่นำพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ ในการเรียนการสอน มักจะเรียงลำดับการเรียนรู้ โดยเริ่มต้นจากการแสวงหาความรู้ด้วยการฟัง การรับเอาจากผู้อื่นก่อน แล้วจึงนำมาคิดปฏิบัติให้เกิดการเรียนรู้ แท้จริงแล้วกระบวนการพัฒนาปัญญา อาจเกิดขึ้นตามลำดับ ดังกล่าวก็ได้ หรือเกิดขึ้นจากจินตามยปัญญาก่อน คือ ค้นคิดเอง แล้วจึงแสวงหาความรู้เพิ่มเติมนำมา ตริกตรองปฏิบัติจนเกิดปัญญาขึ้น บางครั้งผู้ที่มีระบบสติปัญญาสูงอาจเริ่มต้นที่การทดลองปฏิบัติ คือ ภาวนามยปัญญาแล้วคิดค้นหาเหตุผลด้วยตนเอง แสวงหาความรู้เพิ่มเติมจนเกิดปัญญารู้แจ้งก็สามารถ เป็นไปได้

กระบวนการพัฒนาปัญญาตามแนวพุทธศาสตร์ว่ามีคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

๑. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีความสมบูรณ์โดยตลอด คือ จุดหมายและระดับได้แก่ โลกีย์ปัญญาและโลกุตตรปัญญา มีขั้นเริ่มต้น คือ สัญญาและศรัทธา มีวิธีดำเนินการที่เน้นการทดลอง ฝึกปฏิบัติ และพิสูจน์ความจริงของสาระความรู้ด้วยตนเอง

๒. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีลักษณะบูรณาการ คือ ฉายภาพรวมของบัณฑิต และ อธิบายให้เห็นความผสมกลมกลืนขององค์ประกอบปัจจัยต่างๆ ที่ก่อให้เกิดปัญญา เช่น ทาน - ศีล ภาวนา, ศรัทธา - โยนิโสมนสิการ, การเว้นชั่ว - ทำดี - จิตบริสุทธิ์, ปริยัติ - ปฏิบัติ - ปฏิเวธ เป็นต้น

๓. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีลักษณะพัฒนาการที่ก้าวเวียนมิใช่การพัฒนาแบบ ขึ้นบันไดตรงๆ เพราะความเจริญของงานทางปัญญามีลักษณะที่สัมพันธ์สัมพันธ์กันตั้งแต่จุดเริ่ม จุดก้าว และจุดผ่านขึ้นไป พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงเป็นนักวางระบบและระดับความ (Hierarchy of knowledge) ละเอียด ลึกซึ้งที่สุด

๔. กระบวนการพัฒนาปัญญา มีลักษณะที่หยั่งรากลึกลงด้วยมิใช่พุ่งขึ้นอย่างเดียว ต้นไม้ นั้น ยิ่งเติบโตสูงขึ้นเท่าใด ก็ต้องหยั่งรากลึกลงอย่างแข็งแรงด้วยเท่านั้น การบรรลุถึงซึ่งความแจ้ง คือ ญาณ จึงหมายถึง “การหยั่ง” การบรรยายธรรมของพระองค์จึงเป็นการแสดงธรรมที่ลาด ลุ่ม ลึก ลง ตามลำดับ ประดุจหาดทรายที่ลาดลงสู่มหาสมุทรฉะนั้น การศึกษา ฝึกหัด อบรมตนให้เกิดปัญญา เป็นการเริ่มปฏิบัติจากพฤติกรรมภายนอก คือ กาย วาจา และละเอียดประณีตลงสู่จิตอันสุขุมเป็นลำดับ จนสามารถชำระสิ่งเศร้าหมอง (กิเลส) ที่เคลือบจิตอยู่โดยรอบและลึกลงสู่อนุสัยที่ตกตะกอนอยู่ภายใน เมื่อใดจิตของมนุษย์สะอาดทั้งดวงญาณ (ปัญญา) ก็จะสามารถโพล่งในลักษณะของการแจ้ง

๕. กระบวนการพัฒนาปัญญาตามนัยของพระพุทธศาสนา เน้นการสร้างแรงจูงใจ และ สิ่ง เร้า (ศรัทธา) การฝึกฝนตนเอง แต่เมื่อเกิดสมาธิและปัญญาแล้วต้องละสิ่งเร้าเหล่านั้นเสีย เหลือแต่ ปัญญา และองค์ความทุกข้ออย่างที่มีมนุษย์ได้เรียนรู้ ต้องมีสติกำกับและมีแนวทางปฏิบัติที่ชอบธรรม คือ มรรคมี องค์ ๘ เสมอ

๖. กระบวนการพัฒนาปัญญาตามนัยของพระพุทธศาสนา มิได้มุ่งหมายเพียงให้เกิดปัญญาเท่านั้น แต่อุดมการณ์สูงสุด คือ การใช้ปัญญาปฏิบัติให้เกิดอิสรภาพอันสมบูรณ์ คือ อิสรภาพจากสิ่งแวดล้อมภายนอกและอิสรภาพในจิตใจของตนเอง^{๖๙}

สรุปได้ว่า หลักในการพัฒนาเยาวชน ตามแนวพุทธ เป็นการพัฒนาเยาวชน ตามหลักไตรสิกขา คือ พัฒนาพฤติกรรม พัฒนาจิตใจ และพัฒนา ปัญญา พร้อมกันทั้ง ๓ ด้าน โดยอาศัยและส่งเสริมซึ่งกันและกัน ในกระบวนการพัฒนาเยาวชนของการพัฒนาตามหลักพุทธศาสตร์จึงต้องเป็นไปตามวัตถุประสงค์เชิงมโนธรรมและ วัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เน้นวิธีการเรียนแบบการค้นพบด้วยตนเอง การประเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่งการปฏิบัตินั้นเป็นนิจ โดยมีครูเป็นกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทาง ช่วยสร้างบรรยากาศทางวิชาการและสิ่งแวดล้อมที่มีสุนทรียภาพคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามแนวพุทธที่ควรส่งเสริม โดยพัฒนาตามหลักไตรสิกขา ที่นำมาศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่ การพัฒนาวินัยในตนเอง การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธ การพัฒนาความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

๒.๓.๕ การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์แนวพุทธ

ในทางพระพุทธศาสนาถือว่า จิต (หรือใจ) มีความสำคัญ ถ้าสภาพจิตใจดีงาม การกระทำหรือพฤติกรรมทางกายและทางวาจาก็ดีงามไปด้วย เนื่องจากเจตนาจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม^{๗๐} ดังนั้น ในการพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ คือ การพัฒนาอารมณ์ฝ่ายกุศลและควบคุมฝ่ายอกุศล (กิเลส) โดยอาศัยพลังของฝ่ายกลาง เนื่องจากอารมณ์ฝ่ายกุศลเป็นคุณประโยชน์และประกอบด้วยปัญญา นำไปสู่พฤติกรรมที่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ ส่วนอารมณ์เป็นฝ่ายอกุศลไม่ประกอบด้วยพฤติกรรมที่เป็นปัญญา^{๗๑} การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ของเยาวชนต้องพิจารณาถึงองค์ประกอบของจิต เพื่อดูคุณสมบัติของจิตที่พึงประสงค์แล้วเลือกพัฒนาตัวที่เด่นๆ เช่น เจตสิกฝ่ายที่เป็นกลางได้แก่ มนสิการ (การคิด) หรือเอกัคตา (สมาธิ) หรือ วิริยะ (ความขยัน) เจตสิกเหล่านี้ ใช้ไปในส่วนที่เป็นสัมมา (ชอบ) หรือ มิจฉา (ผิด) ก็ได้ สำหรับในส่วนของอารมณ์นั้น ฝ่ายอกุศลเจตสิก ได้แก่ ความโกรธ ความโลภ ความมีโทสะ ความอิจฉา ริษยา เป็นตัวดึงเราออกจากการทำความดี เยาวชนจึงต้องพัฒนาฝ่ายดี คือ ฝ่ายกุศลเจตสิก เพื่อทำให้เกิดความสมบูรณ์หรือเกิดพลังมากขึ้น อาทิ เป็นอโลภะ (ความไม่โลภ) อโทสะ (ความไม่โกรธ) อโมหะ (ความไม่หลง) แผนภูมิของจิตที่ทำให้เกิดการพัฒนานุบุคคลพึงประสงค์ที่แท้จริง คือ การพัฒนาในส่วนที่เป็นกุศลเจตสิกไปควบคุมอกุศลเจตสิก โดยอาศัยพลังของฝ่ายกลาง ทำให้ชีวิตมีความสมดุล

^{๖๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖.

^{๗๐} พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๗.

^{๗๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), “เจตโกศลหรือปรีชาเชิงอารมณ์”, บทความทางวิชาการเรื่องอิศิว, (กรุงเทพมหานคร: ชมรมผู้สนใจอิศิว, ๒๕๔๓), หน้า ๓๗.

สำหรับการจัดการกับฝ่ายอกุศลนั้น เยาวชนสามารถทำได้ ๔ ชั้น ดังนี้ (๑) สัจวรปธาน^{๗๒} คือ ความเพียรพยายามที่จะควบคุมตนเอง ควบคุมพลังฝ่ายไม่ดีทั้งหลาย ควบคุมตนเองไม่ให้ทำชั่ว ไม่ให้พลังอกุศลทั้งหลายมีพลังเหนือพฤติกรรมของเรา ไม่ตกเป็นทาสมัน (๒) ปหานปธาน คือ กำจัดชุตรากถอนโคนฝ่ายไม่ดีออกไป คือ ติให้อ่อนลงควบคุมให้อยู่ในเขตที่จัดการได้ เป็นการทำให้ฝ่ายอกุศลหมดพลังไปในที่สุด (๓) ภาวนาปธาน คือ เป็นการพัฒนาในฝ่ายที่เป็นกุศลให้แข็งแรงขึ้นให้มีพลัง ให้มีอำนาจเข้ามาควบคุมฝ่ายอกุศล (๔) อนุรักษณาปธาน คือ รักษาความดี หรือฝ่ายดีที่ได้ทำมา เพิ่มพลังยิ่งขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งจะเป็นกระบวนการที่จะทำให้เกิดความสมดุล^{๗๓}

สรุปได้ว่า การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ในเยาวชนเป็นสิ่งที่ควรฝึก เพื่อให้เยาวชนรู้จักตนเอง ยอมรับความเป็นจริง ใส่ใจความรู้สึกของผู้อื่น มองโลกในแง่ดี ฝึกความอดทนอดกลั้นแยกแยะอารมณ์ออกจากความรู้สึก ทำให้เยาวชนมีความสุข และฝึกให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างดีตลอดจนสามารถประสบความสำเร็จในการทำงานหรือเรียนได้

๒.๓.๕ การส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ

บทบาทของสถาบันทางสังคมในการส่งเสริมการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ ถือได้ว่าสถาบันทางสังคมเป็นปัจจัยภายนอกที่เรียกว่า โปรโตไซเคส^{๗๔} ที่เป็นกัลยาณมิตรในการแนะนำ สั่งสอน ชี้แจง ชักจูง ช่วยบอกช่องทาง หรือเป็นตัวช่วยให้เยาวชน สถาบันทางสังคมที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันพระพุทธศาสนา หากสถาบันเหล่านี้ เป็นโปรโตไซเคสที่ดี ก็จะนำเยาวชนไปสู่สัมมาทิฐิ ซึ่งเป็นพื้นฐานของการพัฒนาที่ดีต่อไป ดังนี้

บทบาทของสถาบันครอบครัว

มารดาบิดา เป็นผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับเยาวชนตั้งแต่เริ่มแรก โดยมารดาบิดาจะเป็นผู้อบรมสั่งสอน ชี้แนะแนวทาง ถ่ายทอดประสบการณ์ และเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชน ซึ่งบทบาทสำคัญที่มารดาบิดาพึงปฏิบัติต่อเยาวชนมี ดังนี้

๑. ห้ามปรามมิให้ประพฤตชั่ว โดยมารดาบิดาจะต้องเป็นผู้ชี้แนะ สั่งสอนเยาวชนให้รู้จักอกุศล (ความชั่ว) ในการกระทำให้เกิดพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ เพื่อเป็นการห้ามปรามมิให้กระทำ ความชั่วอัน ได้แก่

๑.๑ อกุศลมูล ๓^{๗๕} เป็นความต้นเหตุแห่งความเสื่อมที่เยาวชนพึงละ ไม่ควรกระทำอัน ได้แก่ ความอยากได้ โลภะ (๒) ความคิดประทุษร้าย โทสะ และ (๓) ความหลง โมหะ

^{๗๒} ที.ม. (ไทย) ๒๘/๘/๒๕๔.

^{๗๓} อ.จตุกก. (ไทย) ๒/๔/๒๕.

^{๗๔} ม.ม. (ไทย) ๒/๔๕๒/๔๙.

^{๗๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕๓/๓๗๓.

๑.๒ อกุศลวิตก ๓^{๗๖} เป็นความคิดไม่ดี ที่เยาวชนพึงรู้และไม่กระทำ ได้แก่ (๑) ความตริกในกาม กามวิตก ความคิดที่แสไปในกาม หาทางปรนปรือตน (๒) ความคิดในทางพยาบาท พยาบาทวิตก และ (๓) ความคิดในทางเบียดเบียนผู้อื่น วิหิงสชาติก

๑.๓ อกุศลกรรมบถ ๑๐^{๗๗} เป็นทางแห่งกรรมความชั่ว ที่เยาวชนพึงรู้และไม่กระทำ อัน ได้แก่ (๑) การทำลายชีวิต การฆ่าสัตว์ ปาณาติบาต (๒) การลักทรัพย์ ถือเอาของที่เข้ามิดให้ อทินนาทาน (๓) การประพฤตินิคม กามเมสุมิฉฉาจา (๔) การพูดเท็จ มุสาวาท (๕) การพูด ส่อเสียด ปิสุนาวาจา (๖) การพูดคำหยาบ ผรุสวาจา (๗) การพูดเพ้อเจ้อ สัมผัสปลาปะ (๘) ความ พังเล็งอยากได้ของของเขา อภิชณา (๙) ความคิดร้าย พยาบาท (๑๐) ความเห็นผิด มิจฉาทิฎฐิ

๒. อบรมสั่งสอนให้ประพฤดีดี มารดาบิดาจะต้องอบรมสั่งสอน และเป็นแบบอย่างให้แก่ เยาวชนในการกระทำให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา โดยเน้นสอนหลักธรรมในการปฏิบัติ ดังนี้ คือ

๒.๑ กุศลมูล ๓^{๗๘} เป็นคุณความดีที่เยาวชนควรระลึก ประกอบด้วย (๑) ความไม่ อยากรได้ อโลภะ เมื่อเยาวชนไม่อยากรได้ก็ไม่เกิดความโลภ (๒) ความไม่คิดประทุษร้าย อโทสะ เมื่อ เยาวชนไม่คิดประทุษร้ายก็ไม่เกิดการทำร้ายกันขึ้น และ (๓) ความไม่หลง อโมหะ เมื่อเยาวชนไม่มี ความหลงก็ไม่เกิดการกระทำผิดใดๆ เกิดขึ้น

๒.๒ กุศลวิตก ๓^{๗๙} เป็นความนึกคิดที่ต้งามที่เยาวชนควรระลึก ประกอบด้วย (๑) ความตริกปลอดจากกาม เนกขัมมวิตก คือ ความนึกคิดในการออกจากการมุ่งปรนเปรอตอบสนอง ความต้องการของตนเองในทางกามสุข คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสทั้งหลาย (๒) ความตริกปลอด จากพยาบาท อพยาบาทวิตก คือ ความนึกคิดที่ประกอบด้วยเมตตา ไม่ขัดเคือง หรือเพ่งมองในแง่ร้าย (๓) ความตริกปลอดจากการเบียดเบียน อวิหิงสชาติก คือ ความนึกคิดที่ประกอบด้วยความกรุณาไม่ คิดร้าย หรือมุ่งทำลาย

๒.๓ สุจริต ๓^{๘๐} คือ เป็นความประพฤติชอบที่เยาวชนควรปฏิบัติ ประกอบด้วย (๑) ความประพฤติชอบด้วยกาย (กายสุจริต) คือ การทำดีทางกาย ได้แก่ การงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ ปาณาติปาตา เวรมณี งดเว้นจากการลักทรัพย์ อทินนาทานา เวรมณี และงดเว้นจากการประพฤตินิคม ใน กาม กามเมสุมิฉฉาจา เวรมณี (๒) ความประพฤติชอบด้วยวาจา (วจีสุจริต) คือ การทำดีทางวาจา ได้แก่ งดเว้นและประพฤติตรงข้ามกับมุสาวาท ปิสุนาวาจา ผรุสวาจา และสัมผัสปลาปะ (๓) ความ ประพฤติชอบด้วยใจ (มโนสุจริต) คือ การทำดีทางใจ ได้แก่ ความไม่เพ่งเล็งอยากได้ของเขา อภิชณา ไม่มีความคิดร้าย อพยาบาท และความเห็นชอบ สัมมาทิฎฐิ

๒.๔ ศีล ๕^{๘๑} คือ ข้อปฏิบัติที่เยาวชน ควรละ เว้นจากความชั่ว และควบคุมตนให้ ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน ทำให้มีความประพฤติชอบทางกายและวาจา ประกอบด้วย (๑) เจตนางด

^{๗๖}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๐.

^{๗๗}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๗/๓๖๒.

^{๗๘}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๕๙.

^{๗๙}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖.

^{๘๐}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๐.

^{๘๑}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๕/๓๐๕-๓๐๕.

เว้นจากการพยาบาลเปื่อยเน่าจากการฆ่าสัตว์ (ปาณาติปาตา เวรมณี) คือ เว้นจากการฆ่าสัตว์ (๒) เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เขามิได้ให้ (อทินนาทานา เวรมณี) คือ เว้นจากการลักทรัพย์ รวมถึงเว้นจากการลักโกง ละเมิดกรรมสิทธิ์ และทำลายทรัพย์สิน (๓) เจตนางดเว้นจากการประพฤตินิโคตในกาม (กาเมสุมิจฉาจารา เวรมณี) เว้นจากการล่วงละเมิดสิ่งที่ผู้อื่นรักใคร่หวงแหน (๔) เจตนางดเว้นจากการพูดเท็จ (มุสาวาทา เวรมณี) คือ เว้นจากการพูดชั่ว คือ พูดเท็จ พูดส่อเสียด พูดคำหยาบ และพูดเพื่อเจ้อ หมายรวมถึง การพูดหลอกลวง (๕) เจตนางดเว้นจากการเสพของมีนเมา คือ สุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท (สุราเมรัยมัชฌิมาทัญญานา เวรมณี) คือ เว้นจากการดื่มน้ำเมารวมถึงเว้นจากสิ่งเสพติดให้โทษทั้งหลาย

๒.๕ บุญกิริยาวัตถุ ๓^{๘๒} เป็นหลักการทำความดี ที่เยาวชนพึงกระทำ ได้แก่ การให้ทานมัยบุญกิริยาวัตถุ ศีล สีสัมมบุญกิริยาวัตถุ ภาวนา ภาวนามัยบุญกิริยาวัตถุ

๒.๖ ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๒^{๘๓} เป็นธรรมที่เยาวชนปฏิบัติแล้วก่อให้เกิดระเบียบเรียบร้อย ไม่เดือดร้อนและสับสนวุ่นวาย ประกอบด้วยความละเอียดรอบคอบ หิริ และความกลัวบาปโศตตัมปะ

๒.๗ ธรรมทำให้งาม ๒^{๘๔} เป็นธรรมที่ทำให้เยาวชนประพฤติปฏิบัติแล้วเกิดความงดงาม ประกอบด้วย ความอดทน ขันติ และความเสถียร โสรัจจะ

๒.๘ ธรรมมีอุปการะมาก ๒^{๘๕} เป็นธรรมที่เยาวชนใช้ในการทำความดีทุกอย่าง ประกอบด้วย ความระลึกได้ สติ และความรู้ตัว สัมปชัญญะ คือ ตระหนัก และรู้ชัดในทุกขณะว่ากำลังทำสิ่งใดอยู่

๓. ส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียน โดยหลักธรรมที่ มารดาบิดา ควรส่งเสริมให้เยาวชนศึกษาเล่าเรียนได้ดี มีดังนี้

๓.๑ พละ ๔^{๘๖} เป็นธรรมที่เยาวชนใช้ในการดำเนินชีวิตด้วยความมั่นใจ ไม่หวั่นต่อภัยใดๆ ประกอบด้วย ปัญญา ความเพียร กรรมที่ไม่มีโทษ และการสงเคราะห์ การให้วาจาที่เป็นที่รัก การประพฤติประโยชน์ การวางตนสม่ำเสมอ

๓.๒ มงคล ๓๘^{๘๗} เป็นมงคลอันสูงสุดที่ก่อให้เกิดความเจริญที่เยาวชนสามารถนำไปใช้ได้ ประกอบด้วย การไม่คบคนพาล การคบแต่บัณฑิต การบูชาคนที่ควรบูชา การอยู่ในถิ่นที่เหมาะสม การได้สร้างบุญไว้ในปางก่อน การตั้งตนไว้ชอบ ความเป็นพหูสูต ความเป็นผู้มีศีลปะ วินัยที่ศึกษามาดี วาจาสุภาพจัดการบำรุงมารดาบิดา การงานที่ไม่อากูล การให้ทาน การประพฤติธรรม การสงเคราะห์ญาติ การงานที่ไม่มีโทษ การงดเว้นจากบาป การเว้นจากการดื่มน้ำเมา ความไม่ประมาทใน

^{๘๒}ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๕/๒๖๘.

^{๘๓}อง.ทก. (ไทย) ๒๐/๘/๖๓.

^{๘๔}อง.ทก. (ไทย) ๒๐/๖๖/๒๖.

^{๘๕}อง.ทก. (ไทย) ๒๐/๘๐/๒๙.

^{๘๖}อง.นวก. (ไทย) ๒๓/๕/๔๓๙-๔๔.

^{๘๗}ช.ช. (ไทย) ๒๕/๗-๘.

ธรรม ความเคารพ คาระโว ความถ่อมตน ความสันโดษ ความกตัญญู การพึงธรรมตามกาล ความอดทน ความเป็นคนว่าง่าย การพบเห็นสมณะ การสนทนาธรรมตามกาล การเผาผลาญบาป

๓.๓ สติปัฏฐาน ^{๘๘} เป็นกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง ประกอบด้วย การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย เวทนา จิต และธรรม

๓.๔ อธิธัมม ^{๘๙} เป็นคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งผลที่มุ่งหมาย ประกอบด้วย .ความพอใจ ฉันทะ ความเพียร วิริยะ ความคิด จิตตะ และความไตร่ตรอง วิมังสา

๔. เป็นฐานะให้บุตรเมื่อจะมีคู่ครอง มารดาบิดาจะต้องแนะนำให้เยาวชนได้ทราบหลักหรือแนวทางในการครองเรือนและเป็นที่ปรึกษาให้แก่เยาวชนในเลือกคู่ครอง หลักธรรมสำคัญที่นำไปใช้ในการปฏิบัติ ได้แก่

๔.๑ ฆราวาสธรรม ^{๙๐} เป็นธรรมของผู้ครองเรือนที่เยาวชนพึงรู้ ประกอบด้วย (๑) ความจริง สัจจะ คือ ความซื่อสัตย์ จริงใจ (๒) การข่มใจ ทมะ คือ การฝึกตนด้วยการข่มใจด้วยการควบคุมจิตใจให้อยู่เหนือกิเลส (๓) ความอดทน (ขันติ) คือ ความอดทน ความเพียร ความไม่ท้อถอย (๔) ความเสียสละ จาคะ คือ ความเสียสละตั้งแต่ความสุขส่วนตนจนถึงสละกิเลส มีเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว

๔.๒ พรหมวิหาร ๔ หรือ อัปมัณญา ^{๙๑} เป็นธรรมประจำใจที่เยาวชนควรใช้กำกับความประพฤติ เพื่อให้ปฏิบัติตนชอบต่อผู้อื่น เพื่อความผาสุก ปราศจากการเบียดเบียน และทำให้เยาวชนมีจิตในสูงขึ้นไป ประกอบด้วยความรักใคร่ เมตตา คือ ความปรารถนาดี อยากให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตอันแผ่เมตตา และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ (๒) ความสงสาร กรุณา คือ ความปรารถนาจะให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ มีจิตประกอบด้วยความกรุณาต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย เพื่อให้ปลอดพ้นจากความทุกข์ (๓) ความพลอยยินดี มุทิตา คือ ความรู้สึก่องใสเบิกบานใจ ปราศจากความจากความอิจฉาริษยา เมื่อผู้อื่นได้ดีมีความสุขและพลอยยินดีกับเขาด้วย (๔) ความวางเฉย อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง หรือความเที่ยงธรรม ยุติธรรมอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา

๔.๓ นาถกรณธรรม ^{๙๒} เป็นคุณธรรมที่ทำให้เยาวชนเป็นที่พึ่งของตนได้ ประกอบด้วย (๑) ความเป็นผู้ประพฤติดี ศีล มีความประพฤติสุจริตตั้งงาม รักษาระเบียบวินัย ไม่เลี้ยวซีกในทางที่ผิด (๒) ความเป็นผู้ได้ฟังมาก พากุสัจจะ ศึกษาเล่าเรียนมาก มีความรู้ความเข้าใจลึกซึ้ง (๓) ความเป็นผู้มีมิตรดี กัลยาณมิตรตदा การคบคนดี ได้ที่ปรึกษา และผู้แนะนำสั่งสอนที่ดี (๔) ความเป็นผู้ว่าง่าย โสวัจัสสตา คือ เป็นผู้ว่าง่ายสอนง่าย รับฟังคำสอนโดยเคารพ (๕) ความเป็นผู้ขยัน ไม่เกียจคร้านในการงานที่ต้องช่วยกันทำ กิจกรณียะสุ ทักขตา ความเอาใจใส่ช่วยชวนช่วยในกิจใหญ่น้อยทุกอย่างของเพื่อนร่วมหมู่คณะ รู้จักพิจารณาไตร่ตรองสามารถจัดทำให้งานสำเร็จเรียบร้อยได้

^{๘๘}ที่.ม. (ไทย) ๑๑/๓๗๓-๔๐๕/๓๐ -๓๐๔.

^{๘๙}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๐๖/๒๗๗.

^{๙๐}ส.ส. (ไทย) ๕/๒๔๖/๓๕๔.

^{๙๑}ที่.ม. (ไทย) ๑๐/๓๒๗/๒๕๖.

^{๙๒}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๔๕/๓๕๙-๓๖.

(๖) ความเป็นผู้ไคร่ธรรม ฉัมมกามาตา ใฝ่ความรู้ใฝ่ความจริง รู้จักฟัง รู้จักพูด รักการศึกษา ยินดีเมื่อได้ศึกษาพระธรรมวินัย และต้องการที่จะศึกษาให้ละเอียดลึกซึ้งต่อไป (๗) ความเป็นผู้ปรารถนาความเพียร วิริยารัมภะ ความขยันหมั่นเพียร ในการละความชั่วประกอบความดี มีความเข้มแข็ง บากบั่นมั่นคง ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดธุระในกุศลธรรมทั้งหลาย (๘) ความเป็นผู้สันโดษ สันตฤทธิ มีความสุขความพอใจด้วยปัจจัย ๔ ที่หามาได้ด้วยความเพียรอันชอบธรรมของตน (๙) ความเป็นผู้มีสติ สติ คือ รู้จักกำหนดจดจำระลึกสิ่งที่ทำ และคำที่พูดไว้ได้ รวมถึงไม่มีความประมาท (๑๐) ความเป็นผู้มีปัญญา ปัญญา มีปัญญาหยั่งรู้เหตุผล รู้จักคิดพิจารณา เข้าใจภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

๕. มอบทรัพย์ให้ตามโอกาสอันควร ซึ่งในการมอบทรัพย์ให้เยาวชนในเวลาอันควรนั้น มารดาบิดาจะต้องแนะนำสั่งสอนให้บุตร รู้จักใช้ทรัพย์ให้เกิดประโยชน์ และเป็นไปในแนวทางที่ถูกต้อง โดยแนะนำหลักธรรมในการปฏิบัติ คือ

๕.๑ ทิฏฐธัมมิกัตถสังวัตตนิกธรรม ๔ หรือธรรมที่เป็นไปเพื่อเกื้อกูลในภพนี้^{๙๓} คือ เป็นธรรมที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ในปัจจุบันที่เยาวชนใช้อำนวยประโยชน์สุขขั้นต้น ประกอบด้วย (๑) ความถึงพร้อมด้วยความหมั่น อุฏฐานสัมปทา เป็นความขยันหมั่นเพียรในการปฏิบัติหน้าที่การงาน ประกอบอาชีพอันสุจริต มีความชำนาญ รู้จักใช้ปัญญาพิจารณาอุบายวิธี ที่ทำให้สามารถจัดการ ดำเนินการงานให้ได้ผลดี (๒) ความถึงพร้อมด้วยการรักษา อารักขสัมปทา การรู้จักคุ้มครองรักษาโภคทรัพย์ ที่ได้มาโดยชอบธรรม ด้วยความขยันหมั่นเพียร ไม่ให้เป็นอันตรายหรือเสื่อมเสีย (๓) ความเป็นผู้มีเมตตา ภัยแล้งมิตตตา การรู้จักเลือกคบคนดี และศึกษาคนดี เพื่อเอาเยี่ยงอย่างทำในด้านความมีศรัทธา ความมีศีล ความเสียสละ และความมีปัญญา (๔) ความเป็นอยู่เหมาะสม สมชีวิตตา คือ การรู้จักเลี้ยงชีวิตแต่พอดีสมฐานะ ไม่ฟุ่มเฟือยและไม่ผิดเคือง รู้จักประหยัด ใช้จ่ายทรัพย์ไม่เกินรายรับที่หามาได้

๕.๒ อริยทรัพย์ ๗ หรือทรัพย์อันประเสริฐ^{๙๔} เป็นคุณธรรมประจำใจที่เยาวชนพึงมี ประกอบด้วย (๑) ศรัทธา สัทธานะ เป็นความเชื่อที่มีเหตุผล (๒) ศีล สีลธนะ เป็นการรักษากายวาจา ให้เรียบร้อย ประพฤติถูกต้องดีงามตามศีล (๓) หิริ หิริธนะ เป็นความละอายต่อการทำบาปทั้งหลาย (๔) โอตตปปะ โอตตปปะธนะ เป็นความเกรงกลัวต่อการทำบาปทั้งหลาย (๕) สุตตะ สุตตะธนะ เป็นผู้ได้ฟัง ได้ศึกษาเล่าเรียนมาก (๖) จาคะ จาคะธนะ มีความเสียสละ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ปราศจากความตระหนี่ ยินดีในการให้ทาน (๗) ปัญญา ปัญญาธนะ เป็นความรู้ความเข้าใจถ่องแท้ในความเป็นจริง

สรุปได้ว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่มีความสำคัญกับเยาวชน ที่มารดาบิดา จะเป็นผู้ชี้แนะอบรมสั่งสอน และเป็นแบบอย่างที่ดี โดยมารดาบิดามีบทบาทสำคัญในการอบรมสั่งสอน ให้เยาวชนในฐานะลูก คือ การห้ามปรามมิให้ประพฤติชั่ว สั่งสอนให้ประพฤติดี ส่งเสริมให้ศึกษาเล่าเรียน เป็นธุระให้เมื่อมีคู่ครอง และมอบทรัพย์ให้ตามโอกาสอันควร โดยนำหลักธรรมต่างๆ มาชี้แนะแนวทางให้แก่เยาวชนทราบและได้นำไปประพฤติปฏิบัติ ทำให้เยาวชนได้พัฒนาตนเองในแนวทางที่ถูกต้อง

^{๙๓} อก.อ.จก. (ไทย) ๒๓/๕๔/๓๔๐-๓๔๒.

^{๙๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓.

๒.๔ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักไตรสิกขา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อต้องการแนวคิดอันเป็นเกณฑ์และแนวทางการศึกษาวิจัย ดังนี้

๒.๔.๑ กระบวนการการพัฒนาอริศีลสิกขา

หลักการสร้างกระบวนการเรียนรู้รูปแบบสิกขาในพระไตรปิฎก จัดวางขึ้นไว้โดยอาศัยหลักปฏิบัติที่เรียกว่า วิธีแก้ปัญหาของอารยชนเป็นพื้นฐาน วิธีแก้ปัญหาแบบอารยชนนี้ เรียกว่า อริยมรรค แปลว่า ทางดำเนินสู่ความดับทุกข์ ที่ทำให้เป็นอารยชน อริยมรรคนี้นี้มีองค์ประกอบที่เป็นเนื้อหาหรือรายละเอียดของการปฏิบัติ ๘ ประการ คือ

๑. สัมมาทิฐิ (เห็นชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยการมี ความคิดเห็น แนวความคิด ความเชื่อถือ ทศนคติ ค่านิยมต่างๆ ที่ดีงาม ถูกต้อง มองสิ่งทั้งหลายตามเหตุปัจจัยสอดคล้องกับความเป็นจริง หรือตรงตามสภาวะ

๒. สัมมาสังกัปปะ (ดำริชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยการมี ความคิด ความดำริไตรตรองหรือคิดการต่างๆ ที่ไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ไม่เศร้าหมองขุ่นมัว เป็นไปในทางสร้างสรรค์ประโยชน์สุข เช่น คิดในทางเสียสละ หวังดี มีไมตรี ช่วยเหลือเกื้อกูล มีความคิดที่บริสุทธิ์ อิงสัจจะ อิงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยความเห็นแก่ตัว หรือความเคียดแค้นชิงชัง มุ่งร้ายคิดทำลาย

๓. สัมมาวาจา (วาจาชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยการ พูดหรือการแสดงออกทางวาจาที่สุจริต ไม่ทำร้ายผู้อื่น ไม่โกหก หลอกลวง ไม่ส่อเสียด ไม่ให้ร้ายป้ายสี ไม่หยาบคาย ไม่เหลวไหล ไม่เพ้อเจ้อเลื่อนลอย มีความสุภาพ นิ่มนวลชวนให้เกิดไมตรี สามัคคีกัน ใช้อภัยคำที่มีเหตุผล เป็นไป

๔. สัมมากัมมันตะ (กระทำชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยการกระทำที่ดีงาม สุจริตเป็นไปในทางสร้างสรรค์ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียน หรือทำร้ายกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดีงาม ทำให้อยู่ร่วมกันด้วยดี สังคมสงบสุข เป็นการกระทำต่างๆ ที่ไม่เกี่ยวข้อง หรือไม่เป็นไปเพื่อการทำลายชีวิตร่างกาย การทำลายทรัพย์สินของผู้อื่น การล่วงละเมิดสิทธิในคุ้มครอง หรือของรักของหวงของผู้อื่น

๕. สัมมาอาชีวะ (อาชีพชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยการประกอบอาชีพที่สุจริต ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น

๖. สัมมาวายามะ (พยายามชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยการเพียรพยายาม ในทางที่ดีงามชอบธรรม คือ เพียรหลีกเลี่ยงป้องกันสิ่งชั่วร้ายอุกฤษที่ยังไม่เกิดขึ้น เพียรส่งเสริมพัฒนาสิ่งที่ดีงามหรือคุณธรรมที่เกิดขึ้นแล้วให้เพิ่มพูนเจริญงอกงามยิ่งขึ้น

๗. สัมมาสติ (ระลึกชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยการมีสติกำกับตัว คุมใจไว้ ให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้อง ต้องทำในเวลานั้นๆ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน ระลึกได้ถึงสิ่งที่ดีงาม สิ่งที่เกี่ยวข้องเป็นประโยชน์ หรือธรรมที่ต้องใช้ในเรื่อนั้นๆ เวลานั้นๆ ไม่หลงเลื่อนลอย ไม่ละเลยหรือปล่อยตัวปล่อยเรือ โดยเฉพาะสติที่กำกับทันต่อพฤติกรรมของร่างกาย ความรู้สึก สภาพจิตใจ และความนึกคิดของตน ไม่ปล่อยให้อารมณ์ที่เข้ายวนหรือยั่ว ฤๅถูกระชากให้หลุดหลงเลื่อนลอยไปเสีย

๘. สัมมาสมาธิ (จิตมั่นชอบ) เป็นแนวปฏิบัติด้วยความมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจในงานหรือในสิ่งที่กำหนด (อารมณ์) ได้สม่ำเสมอ แน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่าน บริสุทธิ์

ผ่องใส ไม่ขุ่นมัว ผ่อนคลาย ไม่เครียดกระด้าง เข้มแข็ง เอางาน ไม่หดหู่ท้อแท้ พร้อมทั้งจะใช้งานทางปัญญาอย่างได้ผลดี

อริศลสิกขา เป็นขั้นตอนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้มีสัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะหรือกล่าวได้ว่าเป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ความรู้ความประพฤติทางกายและวาจาให้เรียบร้อย ตั้งอยู่ในความตั้งงาม มุ่งไปที่การปฏิบัติ ๔ ประการ ได้แก่

๑. ปาติโมกขสังวรศีล แปลว่า ศีล คือ ความประพฤติในพระปาฏิโมกข์เว้นจากข้อห้ามทำตามข้ออนุญาต ประพฤติเคร่งครัดในสิกขาบททั้งหลาย ปาติโมกขสังวรศีลนี้ เป็นศีลสำหรับพระภิกษุที่เกิดจากวินัยแม่บท คือ วินัยแม่บทของชุมชนสงฆ์ สำหรับประพฤติปฏิบัติให้เป็นแบบแผนอย่างเดียวกันอย่างประณีตงดงาม และกำกับความเป็นอยู่ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการดำเนินชีวิตของสงฆ์ ในการฝึกอบรมแบบสิกขาในพระไตรปิฎกมุ่งหมายไปที่การรักษาปกติตามระเบียบวินัยตามภาวะของตน สำหรับบุคคลทั่วไปหมายถึงศีลขั้นพื้นฐานหรือศีล ๕

๒. อินทริยสังวรศีล แปลว่า ความสำรวมอินทริย มีสติรู้เท่าทันระวังไม่ให้กิเลสเข้าครอบงำเมื่อรับรู้อารมณ์ทางตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ^{๙๕}

๓. อาชีวะปาริสุทธิศีล แปลว่า ความบริสุทธิ์ในอาชีพ หรือเลี้ยงชีพโดยทางที่ชอบ ไม่หลอกลวงผู้อื่นเลี้ยงชีพ หรือสัมมาอาชีวะ^{๙๖} คือ การไม่ประกอบอาชีพในทางที่ผิดศีลในข้อสัมมาวาจา และสัมมากัมมันตะ เช่น การโกง หลอกลวง สอพลอ บีบบังคับ ชูเชิญ ค้าอาวุธ ค้ามนุษย์ ค้าสิ่งเสพติด^{๙๗}

๔. ปัจจยสันนิสิตศีล แปลว่า ศีลที่เกี่ยวกับปัจจัย ๔ คือ การพิจารณาใช้สอยปัจจัย ๔ สำหรับพระภิกษุ ได้แก่ จีวร บิณฑบาต เสนาสนะ เกสัช สำหรับบุคคลทั่วไป ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โดยใช้สิ่งดังกล่าวให้เป็นไปตามความมุ่งหมายหรือประโยชน์ที่แท้จริงของสิ่งนั้นๆ ไม่บริโภคด้วยตัณหา

๒.๔.๒ กระบวนการพัฒนาอริจิตตสิกขา

อริจิตตสิกขา เป็นขั้นตอนการสร้างกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสัมพันธ์กับองค์มรรค คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และ สัมมาสมาธิ หรือกล่าวได้ว่า เป็นการสร้างและพัฒนาจิตให้เกิดสติด้วยความเพียรพยายามอย่างต่อเนื่องจนเป็นสมาธิตามหลักสมถภาวนา และเป็นพื้นฐานสำหรับการปฏิบัติวิปัสสนาภาวนา การฝึกฝนจิตเพื่อให้มีสติเป็นการควบคุมใจไว้กับกิจต่างๆ หรือควบคุมจิตให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้องไม่ฟุ้งกระจายออกไป เมื่อมนุษย์รู้ถึงจิตของตน รู้เวทนาว่า กำลังชอบหรือไม่ชอบ ถูกใจหรือไม่ถูกใจ คิดสิ่งที่เป็นกุศลหรืออกุศลได้ ดังนั้น การสร้างและพัฒนาจิตจึงเป็นการฝึกจิตให้อยู่ในสภาพที่มีกำลัง มีความผ่องใส เป็นอิสระ ไม่กระสับกระส่าย พร้อมสำหรับการเรียนรู้การฝึกฝนอบรมจิตให้เกิดสติ ในพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา มี ๒ อย่าง คือ สมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา

^{๙๕} ม.อุ. (ไทย) ๑๔/๔๕๔-๔๕๙/๕๐๕-๕๐๘.

^{๙๖} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๒๙/๒๕๗-๒๕๘, ม.ม. (ไทย) ๑๒/๓๓/๓๑-๓๓.

^{๙๗} อัง.ปญจก. (ไทย) ๒๒/๑๗๗/๒๙๕.

๑. สมถภาวนา แปลว่า การสร้างและพัฒนาจิตให้เกิดความสงบเป็นสมาธิ^{๙๘} หมายถึง การสำรวมจิตให้แน่วแน่ สงบเยือกเย็น ไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วิตกกังวล ซึ่งมีหลายวิธี ในที่นี้จะกล่าวไว้ ๓ วิธี ดังนี้ (๑) การเจริญสมาธิด้วยวิธีตามธรรมชาติ บุคคลสามารถฝึกฝนตนเองได้โดยเริ่มจากการมีปิติปราโมทย์ คือ ความปลื้มใจที่ได้กระทำในสิ่งที่ดีงาม และเกิดปิติ คือ ความอึดอึดใจร่างกายผ่อนคลายสบายใจ คือ ปัสสัทธิ กลายมาเป็นความสุข นำไปสู่สมาธิในที่สุด (๒) การเจริญสมาธิ โดยใช้หลักอิทธิบาท ๔ หมายถึง การทำให้เกิดขึ้นมีที่มาจาก ๔ แหล่ง คือ มีสมาธิที่เกิดจากฉันทะ (ความพอใจหรือแรงจูงใจ) สมาธิที่เกิดจากวิริยะ (ความเพียร) สมาธิที่เกิดจากจิตตะ (ความคิดจดจ่อ) และสมาธิที่เกิดจากวิมังสา (ความสอบสวน ไตร่ตรอง) นอกจากอิทธิบาท ๔ แล้ว สติปัฏฐาน ๔ ก็เป็นวิธีการเจริญสมาธิได้ (๓) การเจริญสมาธิอย่างเป็นแบบแผน มีขั้นตอนที่สำคัญ คือ เมื่อศีลบริสุทธ์แล้วให้ (๑) ตัดปลิโพธิ หรือเหตุกังวลใจต่างๆ (๒) เข้าหากัลยาณมิตร (๓) รับเอากรรมฐาน หรือสิ่งที่ใช้ฝึกอบรมจิต เพื่อให้จิตแน่วแน่อยู่กับอารมณ์นั้นโดยไม่ซัดส่ายไปที่อื่น คือ กรรมฐาน ให้ตั้งมั่นเป็นสมาธิ ให้เหมาะกับจริตของตน จริต หมายถึง ความประพฤติหรือพื้นเพนิสัยตามปกติของแต่ละบุคคล ซึ่งอาจเลือกวิธีการปฏิบัติแตกต่างกันออกไป

ระดับของสมาธิจากการฝึกฝนอบรมจิตด้วยวิธีต่างๆ ดังกล่าว มี ๓ ระดับ คือ

๑. ขณิกสมาธิ (สมาธิชั่วขณะ) เป็นสมาธิขั้นต้น หรือจุดตั้งต้นของวิปัสสนา
 ๒. อุปจารสมาธิ (สมาธิจวนจะแน่วแน่) เป็นสมาธิขั้นระดับนิรวรณ ก่อนที่จะเข้าสู่ภาวะแห่งฌาน เป็นสมาธิเบื้องต้นแห่งอัปนาสมาธิ ผลของสมาธิเมื่อถึงระดับอุปจารสมาธิหรือสมาธิจวนจะแน่วแน่องค์ฌาน ได้แก่ วิตก วิचार ปิติ สุข เอกัคคตา ก็จะเกิดขึ้น^{๙๙} สามารถสงบนิรวรณทั้ง ๕ (สิ่งที่ขัดขวางไม่ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม) ได้แก่ กามฉันทะ พยาายาท ถีนมิทธะ อุทธัจจกุกกุกจะ วิจิกิจฉา^{๑๐๐}

๓. อัปนาสมาธิ (สมาธิแน่วแน่) เป็นสมาธิขั้นสูงสุด ซึ่งมีฌานทั้งหลายเป็นผลสำเร็จของการเจริญสมาธิ ดังนี้

ฌานที่ ๑ ปฐมฌาน มีองค์ธรรม คือ วิตก (การตรึงตรองหรือการที่จิตจับอารมณ์ได้) วิचार (การตรองหรืออาการที่จิตเคล้าอยู่กับอารมณ์นั้น) ปกติ (อึดใจ) สุข (สบายใจ) เอกัคคตา (จิตมีอารมณ์เป็นหนึ่ง)

ฌานที่ ๒ ทุตติยฌาน มีองค์ฌาน คือ ปิติ สุข เอกัคคตา

ฌานที่ ๓ ตติยฌาน มีองค์ฌาน คือ สุข เอกัคคตา

ฌานที่ ๔ จตุตถฌาน มีองค์ฌาน คือ อุเบกขา เอกัคคตา^{๑๐๑}

ดังพุทธพจน์ที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

^{๙๘} องค์กร. (ไทย) ๒๐/๑๗๓/๑๒๗.

^{๙๙} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๕๖๙/๔๐๓.

^{๑๐๐} องค์กร. (ไทย) ๒๒/๕๑/๘๙.

^{๑๐๑} ที.สี. (ไทย) ๙/๒๒๖-๒๓๓/๗๕-๗๗.

ภิกษุในธรรมวินัยนี้สังัดจากกามและอกุศลธรรมทั้งหลาย บรรลุปฐมฌานที่มีวิตก มีวิจารณ์ มีปีติ และสุขอันเกิดจากวิเวกอยู่ เพราะวิตกวิจารณ์สงบระงับไป บรรลุทุติยฌาน ที่มีความผ่องใสภายใน มีภาวะที่จิตเป็นหนึ่งผุดขึ้นไม่มีวิตก ไม่มีวิจารณ์ มีแต่ปีติและสุขอันเกิดจากสมาธิอยู่ เพราะปีติจางคลายไป มีจิตเป็นอุเบกขา มีสติ มีสัมปชัญญะและเสวยสุขด้วยกาย (นามกาย) บรรลุตติยฌานที่พระอริยกกล่าวสรรเสริญว่า “ผู้มีอุเบกขา มีสติ อยู่เป็นสุข เพราะละสุขและทุกข์ได้ เพราะโสมนัสและโทมนัสดับไปก่อนแล้ว บรรลุจตุตถฌาน ที่ไม่มีทุกข์ไม่มีสุข มีสติบริสุทธิ์เพราะอุเบกขาอยู่ ภิกษุ ทั้งหลายนี้ เรียกว่า สัมมาสมาธิ^{๑๐๒}

สัมมาสมาธิที่นำไปใช้ในการพัฒนาปัญญา มีลักษณะ ๘ ประการ คือ

๑. ตั้งมั่น	๕. ปราศจากสิ่งมัวหมอง
๒. บริสุทธิ์	๖. นุ่มนวล
๓. ผ่องใส	๗. ควบคุมงาน
๔. โปร่งโล่งเกลี้ยงเกลา	๘. ไม่วอกแวกหวั่นไหว ^{๑๐๓}

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ตรัสสรรเสริญสัมมาสมาธิว่าเป็นธรรมสะอาด ให้ผลโดยลำดับ สมาธิที่เสมอด้วยสัมมาสมาธินั้นไม่มี^{๑๐๔} สมาธิภาวนาที่บุคคลเจริญทำให้มากแล้ว ย่อมเป็นไปเพื่ออยู่เป็นสุขในปัจจุบัน ย่อมเป็นไปเพื่อได้มานัตถสนะ ย่อมเป็นไปเพื่อสติสัมปชัญญะย่อมเป็นไปเพื่อความสิ้นอาสวะ^{๑๐๕}

๒. วิปัสสนาภาวนา แปลว่า การสร้างและพัฒนาปัญญาให้เกิดความรู้ความเข้าใจตามความเป็นจริงโดยการฝึกสติให้รู้เท่าทันกับปัจจุบันอารมณ์ จนเกิดความเห็นแจ้งเข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งปวง ทำให้จิตหลุดพ้นจากกิเลสและกองทุกข์ ความรู้ความเข้าใจที่เกิดเพิ่มขึ้น ตลอดเวลาในระหว่างปฏิบัติ เรียกว่า วิปัสสนาญาณ ญาณสำคัญในขั้นสุดท้าย เรียกว่า วิชชา หรือความรู้แจ้งเป็นภาวะที่สุขสงบ ผ่องใส ไม่เป็นไปด้วยอำนาจของกิเลส ตัณหา อุปาทาน ญาณและวิชชาจึงเป็นจุดมุ่งหมายของวิปัสสนา เพราะนำไปสู่ความเป็นอิสระ หลุดพ้นจากความทุกข์อย่างแท้จริงและถาวร ซึ่งจะเข้าถึงได้ด้วยการฝึกสติ หรือสมาธิตามหลักสติปัฏฐาน ๔^{๑๐๖} ผู้ปฏิบัติอาจเจริญสมถภาวนาจนได้ฌาน ดังที่ได้กล่าวแล้วในหัวข้อสมถภาวนาก่อน แล้วจึงปฏิบัติตามแนวสติปัฏฐาน ๔ นี้ไปจนถึงที่สุดก็ได้

สติปัฏฐาน ๔ แปลว่า การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง เป็นสติที่จดจ่อต่อเนื่องที่สภาวะธรรมทางกายและจิต กำหนดรู้อารมณ์ที่ปรากฏทางอินทรีย์ทั้ง ๖ คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สติปัฏฐาน ๔ ได้แก่

๑. กายานุปัสสนา สติปัฏฐาน แปลว่า การฝึกมีสติอยู่กับกาย หรือ ระลึกรู้ในกายให้เห็นถึงภาวะตามความเป็นจริงของกายทั้งหลาย หรือ รู้ในกายทั้งปวง เช่น หายใจเข้า หายใจออก ยืน เดิน

^{๑๐๒}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๗.

^{๑๐๓}ม.ม. (ไทย) ๑๒/๕๓/๔๒.

^{๑๐๔}ช.ช. (ไทย) ๒๕/๕/๑๐.

^{๑๐๕}อง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๔๑/๖๘.

^{๑๐๖}ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๗/๓๐๑.

นั่ง นอน ถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะ หรือในการทำกิจการต่างๆ เช่น กวาดบ้าน ถูบ้าน ล้างจาน ในกายานุปัสสนา สติปัฏฐาน ได้จำแนกวิธีปฏิบัติไว้หลายวิธี ดังนี้

อานาปานสติ แปลว่า การมีสติรู้ลมหายใจเข้าออก
 อิริยาบถ แปลว่า การกำหนดรู้อาการเคลื่อนไหวต่างๆ ของร่างกาย
 ปฏิกุลมณสิการ แปลว่า การพิจารณาเห็นกายโดยความเป็นของสกปรก
 ธาตุมนสิการ แปลว่า การพิจารณากายโดยเห็นสักแต่ว่าธาตุ
 นวสีวลิกา แปลว่า การพิจารณากายโดยความเป็นซากศพที่มีสภาพไม่งามต่างๆ

๒. เวทนานุปัสสนา สติปัฏฐาน แปลว่า การฝึกสติอยู่กับความรู้สึก เมื่อเกิดมีความรู้สึกใด ก็มีการระลึกอยู่กับความรู้สึกนั้นๆ สุขก็รู้ว่าสุข ทุกข์ก็รู้ว่าทุกข์ เฉยๆ ก็รู้ว่าเฉยๆ ทั้งที่อาศัยกามคุณ (สามิส) และไม่อาศัยกามคุณ (นิรามิส) การมีสติเท่าทันเวทนาจะทำให้ไม่เชื่อมต่อไปสู่ตัวตน และไม่เข้าไปสู่กระแสของ โลภะ โทสะ โมหะ

๓. จิตตานุปัสสนา สติปัฏฐาน แปลว่า การมีสติกำหนดพิจารณาจิตให้รู้เห็นตามความเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงจิต ไม่ใช่สัตว์ บุคคล ตัวตน เราเขา กล่าวคือ สภาพของจิตขณะที่กำหนดรู้ว่า มีโลภะ โทสะ โมหะ หรือไม่มีโลภะ โทสะ โมหะ เศร้าหมองหรือผ่องใส ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิ ตามสภาพของจิตที่เป็นอยู่จริงในขณะนั้น

๔. ัมมานุปัสสนา สติปัฏฐาน แปลว่า การมีสติกำหนดพิจารณาธรรมให้รู้ชัดในสภาพธรรมทั้งหลายที่เกิดขึ้นในขณะนั้นได้แก่ นิรวณ ๕ ชั้น ๕ อายตนะ ๑๒ โพชฌงค์ ๗ อริยสัจ ๔ ว่า ธรรมเหล่านี้ปรากฏอย่างไร คือ อะไร มีในตนหรือไม่ เกิดขึ้นเจริญบริบูรณ์ และดับลงไปอย่างไร ก็ตาม ^{๑๐๗} ฐน

ในขณะที่พิจารณาสติปัฏฐาน ๔ ต้องมีองค์ธรรม คือ อาตภาพิ แปลว่า มีความเพียร ^{๑๐๘} หรือสัมมาวายามะ หมายถึง เพียรระวังและละความชั่วกับเพียรเจริญและรักษาความดี สัมปชาโน แปลว่า มีสัมปชัญญะ สติมา แปลว่า มีสติ เมื่อมีความเพียร มีสัมปชัญญะ มีสติ ที่สมบูรณ์แล้วก็สามารถละซึ่งโลก โกรธ หลง ^{๑๐๙}

การสร้างกระบวนการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา สติจะทำหน้าที่สำคัญทั้งในสมถภาวนา และวิปัสสนาภาวนา ในสมถภาวนา สติจะควบคุมจิตไว้กับอารมณ์หรือตั้งอารมณ์ไว้กับจิต เพื่อให้จิตเพ่งแน่วแนอยู่กับอารมณ์นั้น โดยมีชัดสายไปที่อื่น จิตที่แน่วแน่มั่นคงอยู่กับอารมณ์นั้นเป็นหนึ่งเดียวต่อเนื่องไปสมาธิ เรียกว่า เป็นสมาธิ ^{๑๑๐} ในวิปัสสนาภาวนา สติจะกำหนดควบคุมจิตไว้กับอารมณ์เช่นกัน แต่มุ่งใช้จิตเป็นที่วางอารมณ์เพื่อเอาอารมณ์นั้น ให้ปัญญาตรวจสอบพิจารณาวิเคราะห์ วินิจฉัย โดยกำหนดอารมณ์ทุกอย่างที่เข้ามาทางอายตนะภายในหรืออินทรีย์ ๖ ซึ่งปัญญาจะต้องรู้เข้าใจตามความเป็นจริง

^{๑๐๗} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๓๗๓/๓๐๑-๓๑๓.

^{๑๐๘} อ.จ.ต.ก. (ไทย) ๒๑/๑๔/๒๔-๒๖.

^{๑๐๙} อภิ.วิ. (ไทย) ๓๕/๓๕๕/๓๐๖.

^{๑๑๐} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๔๐๒/๓๓๗.

ในการฝึกสติจุดมุ่งหมายของสมถภาวนา คือ ฌาน จุดมุ่งหมายของวิปัสสนาภาวนา คือ ญาณ ผู้ปฏิบัติสมถภาวนา อาจทำสมถอย่างเดียว ไม่เกี่ยวข้องกับวิปัสสนาภาวนาเลยก็ได้ เรียกว่า หยุดเพียงขั้นสมาธิ ไม่ก้าวไปสู่ขั้นปัญญา แต่ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาภาวนาต้องอาศัย สมถภาวนา ไม่มากก็น้อย คือ อาจเจริญสมถภาวนา จนได้ฌานสมาบัติก่อน แล้วก้าวต่อไปสู่ขั้นเจริญวิปัสสนา คือ เอาฌานเป็นบาทฐานของวิปัสสนาก็ได้ หรืออาจเจริญทั้งสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนาควบคู่กันไปก็ได้ ในการ ฝึกอบรม ผลที่ต้องการจากสมถภาวนา คือ การสร้างสมาธิเพื่อใช้เป็นบาทฐานของวิปัสสนา กล่าวคือ เป็นการสร้างและพัฒนาปัญญาที่มีสมาธิเป็นบาทฐาน สมาธิที่เกิดขึ้นเป็นสมาธิที่ไม่ต้องถึงระดับสูงสุด แต่หากเป็นสมาธิที่ก้าวไปสู่ขั้นการใช้ปัญญา กล่าวคือ เป็นสมาธิเพียงขั้นต้นเรียกว่า วิปัสสนาสมาธิ หมายถึง สมาธิที่ตั้งอยู่ชั่วขณะ ตามสภาวะธรรมในปัจจุบันขณะนั้นๆ เป็นสมาธิที่ประกอบด้วยวิปัสสนาซึ่งเป็นสมาธิในระดับ ฌณิกสมาธิกับอุปจารสมาธิ พร้อมทั้งจะใช้ปัญญาในการพิจารณาสภาวะธรรม แต่เมื่อถึงขณะที่จะบรรลุมรรคผล สมาธินั้นแน่วแน่เป็นอัปปนาสมาธิ สามารถกำจัดกิเลสและหลุดพ้นได้ ซึ่งเป็นสมาธิอย่างสมบูรณ์หรือสัมมาสมาธิ

ดังนั้น มนุษย์จึงต้องเรียนรู้ในการเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายอย่างมีสติ เพราะโดยปกติ จิตของมนุษย์จะซัดส่ายไปตามอารมณ์ที่มากกระทบทางอายตนะ^{๑๑๑} จิตจึงคิดอยู่ตลอดเวลาจนเกิดความเครียด สับสน พุ่งซ่าน เกิดเป็นความทุกข์ที่เกิดจากความคิด ซึ่งขณะที่คิดมนุษย์มักไม่รู้สึกรู้สีกตัว หรือไม่มีสติ เช่น ไม่รู้ว่า กำลังหายใจเข้าหรือหายใจออก ไม่รู้ว่า ในขณะที่เดินกำลังก้าวเท้าซ้ายหรือก้าวเท้าขวา หรือในกิจกรรมต่างๆ ที่กระทำก็กระทำไปตามความเคยชินไม่ได้ทำด้วยสติ เมื่อไม่มีสติ มนุษย์จึงเกิดความทุกข์หรือปัญหาของชีวิตได้ง่าย การฝึกฝนอบรมจิตด้วย สมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา ดังกล่าว จะทำให้จิตสงบจากอารมณ์ที่มากกระทบหรือสงบจากความคิด เกิดเป็นความสุข เพราะหลุดพ้นจากความบีบคั้นจากการคิดที่เป็นไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา การฝึกสติ จิตสามารถจำกำหนดตามทันสิ่งต่างๆ ที่กำลังเกิดขึ้นหรือกระทำอยู่ในขณะนั้นๆ ทำให้ไม่หลงในอดีตที่ผ่านมาแล้ว และไม่หลงไปสู่นาคตที่ยังมาไม่ถึง แต่หากจะต้องพิจารณาเรื่องราวในอดีตหรือสิ่งที่จะกระทำต่อไปในอนาคต ก็เอาสติกำหนดพิจารณาด้วยปัญญาอย่างมีจุดหมายในสิ่งนั้นๆ ก็จะทำให้กลายเป็นอารมณ์ปัจจุบันหรืออยู่กับปัจจุบัน การฝึกอบรมจิต ด้านสมถภาวนา ดังกล่าว จึงเป็นบาทฐานในการพัฒนาสติให้สูงขึ้นไปตามลำดับจนเป็นสัมมาสติในอริยมรรคมีองค์ ๘ ซึ่งเป็นพลังที่นำไปสู่การฝึกอบรมอย่างได้ประโยชน์ เพราะจิตที่สงบแน่วแน่เป็นจิตที่สมควรแก่การงานทุกชนิด^{๑๑๒}

๒.๔.๓ กระบวนการพัฒนาอริปัญญาสิกขา

อริปัญญาสิกขา เป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องมาจากการฝึกฝนสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา จนเกิดสัมมาทิฐิ และสัมมาสังกัปปะ กล่าว คือ เป็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้มีความรู้ความเข้าใจหรือเกิดปัญญาที่ทำให้การดำริคิดนึกและมีทัศนคติต่อสิ่งทั้งหลายอย่างถูกต้อง ปัญญาในอริปัญญาสิกขาเป็นเครื่องละกิเลสที่แฝงตัวนอนเนื่องอยู่ในสันดานหรือเรียกว่า อนุสัย ได้แก่

^{๑๑๑} พ.ธ. (ไทย) ๒๕/๓๖/๓๖.

^{๑๑๒} ม.ม. (ไทย) ๑๒/๕๓/๔๒.

๑. กามราคะ แปลว่า ความอยากได้ในสิ่งที่น่ารักน่าใคร่น่าพอใจทั้งหลายหรือกามคุณ ๕
๒. ปฏิฆะ แปลว่า ความขุ่นแค้น อาฆาต โกรธเคือง
๓. ทิฏฐิ แปลว่า ความเห็นผิด
๔. วิจิกิจฉา แปลว่า ความลังเลสงสัย ทำให้ตัดสิ้นใจผิดพลาด หรือความหลงผิด
๕. มานะ แปลว่า การหลงตน ถือว่าตนดีกว่าเขา เลวกว่าเขา หรือเสมอเขา
๖. ภวราคะ แปลว่า ความกำหนดในภพ หมายถึง ความอยากเป็นนั่นเป็นนี่
๗. อวิชชา แปลว่า ความไม่รู้จริง หมายถึง ความไม่รู้เท่าทันในสิ่งทั้งปวงตามความเป็น

จริง^{๑๑๓}

โดยปกติแล้วอนุสัยดังกล่าวจะไม่ปรากฏออกมา แต่จะปรากฏออกมาในรูปของกิเลสก็ต่อเมื่อมีผัสสะและนำไปสู่เวทนาเกิดเป็นความเศร้าหมองของจิต^{๑๑๔} เมื่อกิเลสเข้าครอบงำจิตใจผู้ใด ก็ย่อมคิดเบียดเบียนตนเอง ย่อมคิดเบียดเบียนผู้อื่น ย่อมมีทุกข์ทางใจ ย่อมประพฤติดีด้วย กาย วาจาใจ ย่อมรู้ชัดในประโยชน์ตน ย่อมรู้ชัดในประโยชน์ผู้อื่น เปรียบเสมือนคนไม่มีดวงตา ทำให้ไม่รู้อะไรเป็นไปในฝ่ายคับแค้น ไม่ก่อให้เกิดปัญญา^{๑๑๕} หรือกล่าวได้ว่า เมื่อกิเลสเข้าครอบงำจิตใจผู้ใดผู้นั้นย่อมแสวงหาความสุขใส่ตน ซึ่งความสุขของตนอาจสร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นได้ด้วยอำนาจของโลภะ โทสะ และโมหะ

การฝึกฝนอบรมจิตให้เกิดสติด้วยสมถภาวนาและวิปัสสนาภาวนา จิตจะเกิดความสงบ ผ่องใส เป็นอิสระ เกิดปัญญาหรือสัมมาทิฏฐิ ส่งผลให้ศีลและสมาธิบริบูรณ์ขึ้นพร้อมกันเป็นกระบวนการ ดังที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า

สติสัมปชัญญะที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้ความสำรวมอินทรีย์บริบูรณ์ ความสำรวมอินทรีย์ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้สุจริต ๓ บริบูรณ์ สุจริต ๓ ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้สติปัญญาน ๔ บริบูรณ์ สติปัญญาน ๔ ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้โพชฌงค์ ๗ บริบูรณ์ โพชฌงค์ ๗ ที่บริบูรณ์ ย่อมทำให้วิชชา (ปัญญา) และวิมุตติ (การหลุดพ้นจากกิเลส) บริบูรณ์^{๑๑๖}

ดังนั้น ศีลที่ได้รับการสร้างและพัฒนาดีแล้ว สมาธิที่ได้รับการสร้างและพัฒนาดีแล้ว และปัญญาที่ได้รับการสร้างและพัฒนาดีแล้ว สามารถระงับโลภะ โทสะ โมหะ จนหมดสิ้นได้ อธิปัญญาสิกขาจึงเป็นความเข้าใจธรรมชาติภายในตนเองของมนุษย์ด้วยปัญญาว่า ธรรมชาติล้วนอาศัยกันและกันเกิดขึ้น จิตที่สงบจากการสร้างและพัฒนาจิตให้เกิดสติสัมปชัญญะ จึงเป็นกำลังที่ทำให้เห็นความเป็นจริงตามธรรมชาติ ให้รู้เท่าทันสิ่งทั้งปวง ปัญญาหรือสัมมาทิฏฐิก็จะปรากฏชัดปล่อยวางจากความยึดมั่นถือมั่นทั้งปวง เกิดปัญญาในการนึกคิด ไตร่ตรอง พิจารณา จัดสรรให้ตนเองออกจากอารมณ์ที่ยั่ววนต่างๆ ไม่พยายาบาท ไม่เบียดเบียน

^{๑๑๓}ที่.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓/๓๓๕, ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๗๖/๑๐๓.

^{๑๑๔}ส.สพ. (ไทย) ๑๘/๒๕๔/๒๗๔-๒๗๖.

^{๑๑๕}อง.ติก. (ไทย) ๒๐/๓๒/๒๙๑-๒๙๒.

^{๑๑๖}อง.ทสก. (ไทย) ๒๔/๖๑/๑๓๖.

สรุปได้ว่า อธิศีลสิกขา อธิจิตตสิกขา อธิปัญญาสิกขา คือ หลักในการสร้างและพัฒนาที่เป็นกระบวนการที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ มีองค์ประกอบที่บ่งบ่งปัจจัยส่งเสริมเชื่อมโยงกันและกัน และเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการพัฒนาตนเอง จึงควรนำกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา มาใช้เป็นกระบวนการสร้างและพัฒนาตนด้วยอายตนะภายในตัวมนุษย์ หรืออินทรีย์ ๖ ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ สัมพันธ์กับอายตนะภายนอก หรืออารมณ์ ๖ ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ (สิ่งที่ถูกต้องกาย) ธรรมารมณ์ (อารมณ์ที่เกิดกับใจ) เพื่อให้เกิดการ ผูกอบรมที่จะทำให้มนุษย์เกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญของงามของชีวิตและเป็นวิถีชีวิตทั้งหมดของมนุษย์

๒.๕ ข้อมูลพื้นที่การวิจัย

พื้นที่ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งมีรายละเอียดข้อมูลวิจัย ดังนี้

ท้องที่อำเภอบางสะพานน้อยเดิมเป็นส่วนหนึ่งของเมืองกำเนิดนพคุณ ซึ่งต่อมาเป็นอำเภอเมืองกำเนิดนพคุณ จังหวัดชุมพร (เมือง)และต่อมาจึงได้รวมกับ ๒ อำเภอจากจังหวัดเพชรบุรี (เมือง) คืออำเภอเมืองปราณบุรี และอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งก็ยังเป็นอำเภอกำเนิดนพคุณ ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นอำเภอบางสะพาน จนกระทั่งกระทรวงมหาดไทยได้มีประกาศ เรื่อง แบ่งท้องที่อำเภอบางสะพาน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตั้งเป็นกิ่งอำเภอบางสะพานน้อย โดยมีผลตั้งแต่วันที่ ๑๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๑๗ เป็นต้นมา จนได้รับการยกฐานะเป็นอำเภอ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ ๙๘ หน้า ๑๑๕ ก ฉบับพิเศษ วันที่ ๑๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๒๔ หน้า ๗ อำเภอบางสะพานน้อยตั้งอยู่ทางตอนใต้สุดของจังหวัด มีอาณาเขตติดต่อกับเขตการปกครองข้างเคียงดังต่อไปนี้ ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอบางสะพาน ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอไทย ทิศใต้ติดต่อกับอำเภอปะทิวและอำเภอท่าแซะ (จังหวัดชุมพร) ทิศตะวันตกติดต่อกับเขตตะนาวศรี (ประเทศพม่า) อำเภอบางสะพานน้อยแบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น ๕ ตำบล ๔๑ หมู่บ้าน ได้แก่ (๑) ปากแพรก ๖ หมู่บ้าน (๒) บางสะพาน ๑๐ หมู่บ้าน (๓) ทราญทอง ๑๑ หมู่บ้าน (๔) ช้างแรก ๘ หมู่บ้าน ๕. ไชยราช (๖) หมู่บ้าน^{๑๑๗}

เนื่องจากปัจจุบันสังคมมีการแข่งขันกันสูง มีการแก่งแย่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัด ประชาชนมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สภาพเศรษฐกิจฝืดเคืองความหลากหลายของวัฒนธรรมต่างชาติและนวัตกรรมอยู่ในสภาพที่ก้าวกระโดด ทำให้พ่อแม่ต้องแข่งขันกันประกอบอาชีพ จึงไม่มีเวลาที่จะเลี้ยงดูบุตรหลาน เด็กบางคนถูกผู้ปกครองทอดทิ้งเพื่อไปทำงานในต่างถิ่นหรือถูกเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย จึงทำให้เด็กมีปัญหาทั้งด้านสุขภาพจิต สุขภาพกาย จึงเล็งเห็นความสำคัญของสถาบันสงฆ์ที่ต้องเข้าไปร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชน

^{๑๑๗}วิกิพีเดีย, ประวัติ ข้อมูล อำเภอบางสะพานน้อย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.amphoe.com/menu.php?am=341&pv=28&mid=1> [๙ ตุลาคม ๒๕๖๑].

๒.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า งานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับการวิจัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวิจัยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

พระครูบวรภิกขิตฺต (ลำดวน ติสาวโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ (ฉะเชิงเทรา – สมุทรปราการ)” ผลการวิจัยพบว่า ระดับความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ (ฉะเชิงเทรา – สมุทรปราการ) โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (= ๒.๖๖) และเมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ (ฉะเชิงเทรา – สมุทรปราการ) โดยรวมอยู่ในระดับน้อย ได้แก่ ด้านการสภาพแวดล้อมทางบ้าน ดังนั้น การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ (ฉะเชิงเทรา – สมุทรปราการ) ควรจัดทำทัศนศึกษาคุณธรรมนอสถานที่ เช่น ไปที่วัดที่ต่างจังหวัด เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ถึงคุณธรรมให้ดีขึ้น , ควรจะจัดงานที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมอย่างน้อย ปีละ ๕ ครั้ง ควรมีการเพิ่มเวลาในการสอนธรรมศึกษา เพื่อให้นักเรียนได้เข้าใจในช่วงสอบจะได้ปฏิบัติได้ดี และถูกต้อง และควรทำให้ทุกคนได้รู้ถึงคุณธรรมของธรรมให้มาก^{๑๑๔}

พระครูใบฎีกาไพโรวัลย์ (ไพโรวัลย์ กตปุญโญ), ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (=๓.๙๒, S.D. = ๐.๖๖๙) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับมากทุกข้อ ผลการวัดระดับพฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรม ของเด็กนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว พบว่า ระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (=๓.๙๘,

^{๑๑๔} พระครูบวรภิกขิตฺต (ลำดวน ติสาวโร), “การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ (ฉะเชิงเทรา-สมุทรปราการ)”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

S.D. = ๐.๕๑๒) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับมาก ทุกด้าน^{๑๑๙}

พระมหาไพฑูลย์ ภาณวิบูล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนา จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็น ของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัย ศรี จังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก เท่ากับ ๔.๐๗ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการเรียนการสอน อยู่ในระดับสูงที่สุด เท่ากับ ๔.๐๙ และด้านการสั่งสอนอบรมทาง จริยธรรม อยู่ในระดับน้อยที่สุด เท่ากับ ๔.๐๕ ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนา จริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับ การศึกษา และระดับผลการเรียน พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการ พัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านการสั่งสอนอบรมทาง จริยธรรม, ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม, ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม, ด้าน การเรียนการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับความ เป็นจริง จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้^{๑๒๐}

พระวุฒิชัย จิตโสภโณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนมัธยมเขตนครบุรีกรุงเทพมหานคร เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า ครูพระสอนศีลธรรมมีความ คิดเห็นต่อ บทบาทของครู พระสอนศีลธรรมที่มี ต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนโดยภาพรวม อยู่ ในระดับมากที่สุดมี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๕๕ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการสอนการอบรม ทางจริยธรรม ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม และด้านการเป็นสื่อกลางระหว่างโรงเรียนกับชุมชน ก็มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน เช่นเดียวกัน ครูพระสอนศีลธรรมที่มี อายุ ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของครู พระสอนศีลธรรม ที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้และครูพระสอนศีลธรรมที่มี พรรษาต่างกันมีวุฒิการศึกษา ทางบาลีต่างกัน และมีประสบการณ์การสอนศีลธรรมในโรงเรียนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อบทบาทของ

^{๑๑๙} พระครูใบฎีกาไพฑูลย์ (ไพฑูลย์ กตปุณโย), “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก.

^{๑๒๐} พระมหาไพฑูลย์ ภาณวิบูล, “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิต วิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

ครูพระสอนศีลธรรมที่มีต่อการส่งเสริมจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๒๑}

พระสุพรรณ กิตติเสโน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ (= ๔.๑๔๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านโดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความกตัญญูกตเวที มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๓๙ และด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุดคือ ด้านความมีระเบียบวินัย มีค่าเฉลี่ย ๔.๐๕๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า นักเรียนที่มีเพศ อายุ อาชีพผู้ปกครอง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียน และระดับผลการเรียน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๒๒}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนา ผู้วิจัย สรุปได้ว่า การให้เหตุผลเชิงจริยธรรมมีความสำคัญและจำเป็นสำหรับทุกคน เพราะเป็นสิ่งที่อยู่เบื้องหลังการคิดพิจารณาตัดสินใจในการเลือกที่จะกระทำ หรือเลือกที่จะไม่กระทำพฤติกรรมต่างๆ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งตามปกติบุคคลจะมีความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูงขึ้นตามวัยและประสบการณ์ที่ได้รับจากสังคม แต่อย่างไรก็ตามความสามารถในการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมของบุคคลก็มีโอกาสที่จะหยุดชะงักอยู่ในขั้นพัฒนาการทางจริยธรรมขั้นใดขั้นหนึ่ง ซึ่งไม่เหมาะสมกับวัยในขณะนั้นได้ ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญอย่างยิ่ง ในการพัฒนาหรือยกระดับจิตใจของเด็กให้มีพัฒนาการของการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมเหมาะสมกับวัยในช่วงเวลาเหล่านั้น การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จะต้องมีการดำเนินการให้ครบถ้วนทั้งนอกโรงเรียนและในโรงเรียน ในโรงเรียนควรปลูกฝังในด้านวิชาการ การเรียนการสอน ขณะที่นอกโรงเรียนควรปลูกฝังพื้นฐานด้านชีวิตและสังคมจะช่วยให้เยาวชนเป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมอย่างครบถ้วน

^{๑๒๑} พระวุฒิชัย จิตโสภณ, “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เขต”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^{๑๒๒} พระสุพรรณ กิตติเสโน, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”, สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า งานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรม เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับการวิจัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวิจัยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ สุปลโย) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรม ในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า หลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี ๓ ระดับ คือ (๑) หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับต้นเป็นลักษณะ ที่ต้องละเว้นการประพฤติชั่วทางกาย วาจาเรียกว่า เบญจศีล ศีลแปดวา ปกติกการรักษากายและวาจาให้เรียบร้อย คนที่มีศีลแปดวาจะไม่ ถูกกิเลสครอบงำ ศีล ๕ จึงเป็นพื้นฐานของศีลทั้งปวง (๒) หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง เป็นหลักคำสอนที่ควรประพฤติปฏิบัติ ให้กระทำดีเพราะมีเหตุมีผลในตัวเอง เป็นหลักปฏิบัติที่สูงกว่าหลัก จริยศาสตร์ขั้นต้นซึ่ง ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ (๓) หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับสูง เป็นหลัก และวิธีการปฏิบัติเพื่อไพบรุษ ความสิ้นทุกข์ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้ปฏิบัติ จะต้องอาศัยสติปัญญาและความมานะพยายามอย่างแรงกล้าจึงจะสำเร็จตามปรารถนา คือ อริยสัง ๔ ประการ ซึ่งการพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่ แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ พบว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด แพร่แห่งที่ ๑ วัดป่าเวียงทอง ได้นำเอาหลักไตรสิกขามาพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา ผู้ปฏิบัติได้นำหลักศีลไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ได้พัฒนาจริยธรรม ด้านศีล มีการรักษาศีล ๕ และอุโบสถศีลในวันพระ วันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา โดยมีกิจกรรม คือ (๑) รักษาศีลในวันอัมมัสสวนะ (๒) ทำวัตรสวดมนต์ในวันอัมมัสสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (๓) การรณรงค์รักษาศีล ๕ ปล่อยปลา ปล่อยสัตว์ (๔) การอบรมจริยธรรมในลต ละ เลิกอบายมุข พัฒนาจริยธรรมด้านสมาธิ โดยมี กิจกรรม คือ (๑) จัดอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตให้แก่ผู้ปฏิบัติเป็นประจำทุกวันอัมมัสสวนะ (๒) จัดให้มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ผู้ปฏิบัติและผู้สนใจทั่วไปทุกวันอัมมัสสวนะ พัฒนาจริยธรรมด้าน ปัญญาโดยมีกิจกรรม คือ (๑) อบรมธรรมบรรยายให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง (๒) เปิดเครื่องกระจายเสียงเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้กับผู้ปฏิบัติธรรมทุกเช้าเย็น (๓) จัดให้ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาให้ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติธรรม (๔) ทดสอบอารมณ์ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติและปัญญา ในส่วนผลการพัฒนา จริยธรรมในด้านศีลเป็นผู้มีศีลเพิ่มขึ้น สนใจในการสวดมนต์ สามารถนำศีลไปรักษาได้ สามารถลด ละ เลิกอบายมุขได้ในระดับหนึ่ง ส่วนด้านสมาธิ หลังจากที่เข้าอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตสามารถนำสมาธิ ไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่บ้านได้ และด้านปัญญาได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้อง

จากการที่เข้ามาอบรมและได้ยิน ได้ฟังธรรมะที่ทางวัดเปิดอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดสติปัญญาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหาทำให้ความทุกข์เบาบางลงได้^{๑๒๓}

พระครูประทีปธรรมนาถ (ประทีป ชุตินฺธโร) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียน โรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ” (๑) นักเรียนโดยส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นการจัดกิจกรรมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน พบว่า ด้านผู้เรียนปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมนั้นเป็นกิจกรรมที่พัฒนาคุณธรรม จริยธรรม มากที่สุด รองลงมาเป็นด้านผู้เรียนมีความซื่อสัตย์, ด้านผู้เรียนมีความประหยัด, ด้านผู้เรียนมีความกตัญญูกตเวทิตะ, และด้านผู้เรียนมีวินัย ตามลำดับ (๒) เปรียบเทียบการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม ของนักเรียนโรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน เพศ, อายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ แต่มีความแตกต่างกันตามชั้นเรียน, ตามครอบครัว, รายได้ของครอบครัว อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ (๓) ปัญหา และแนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม คือ โรงเรียนควร มีการกำหนดเป็นนโยบายในการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนในด้านต่างๆ อย่างชัดเจน ในด้านระเบียบวินัย ควรจัดนิทรรศการในด้านวินัยให้มากขึ้นและต่อเนื่อง เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรมในด้านการมีวินัยให้เกิดขึ้นในตัวของนักเรียนเอง ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ควรปลูกฝังนักเรียนให้เห็นถึงประโยชน์ของคุณธรรมและจริยธรรม ด้านความซื่อสัตย์สุจริต ตามความเหมาะสม ด้านความกตัญญู ควรปลูกฝังให้นักเรียนได้รับรู้ถึงความกตัญญูกตเวทิตะ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน ด้านความประหยัด ควรปลูกฝังให้เกิดเป็นนิสัยและควรส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักการออม และประโยชน์ของการออม ด้านปฏิบัติตนเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม ควรเสริมสร้างวินัยในด้านจิตอาสาในนักเรียนให้มากขึ้น เพราะเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมอื่นๆ^{๑๒๔}

พระมหาวิษณุ วิสุทธิเมธี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต ๒” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นนักเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน ภาพรวม ทั้ง ๘ ด้าน อยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความสุภาพ ด้านความซื่อสัตย์ ด้านความสามัคคี ด้านความสะอาด ด้านความมีน้ำใจด้านความประหยัด และด้านความขยันตามลำดับ (๒) ผลการวิเคราะห์

^{๑๒๓} พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ สุปลโย), “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสองแคว จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

^{๑๒๔} พระครูประทีปธรรมนาถ (ประทีป ชุตินฺธโร), “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการคณะสงฆ์**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน จำแนกตามเพศ โดยการทดสอบค่าที (t-test) ภาพรวม ทั้ง ๘ ด้าน ปรากฏว่า ข้อ (๑) คือ ด้านความขยัน นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่แตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ส่วน ข้อ ๗ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ (๓) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน ตามระดับชั้นเรียน ภาพรวม ทั้ง ๘ ด้าน มีข้อ ๑, ๓, ๔, ๕, และ ๗, ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ส่วน ข้อ ๒, ๖, และ ๘ นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ (๔) ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียน ต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน ตามระดับอายุ ภาพรวม ทั้ง ๘ ด้าน มีข้อ ๑, ๒, ๕, ๖, และ ๗, ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ส่วน ข้อ ๓, ๔, และ ๘, นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอน (๑) ด้านความขยัน โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียนช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านอย่างสม่ำเสมอ ควรตั้งใจเรียนหนังสือให้มากและทำงานที่ครูมอบหมายให้สำเร็จ (๒) ด้านความประหยัด โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาการใช้จ่ายเงินจากพ่อแม่อย่างประหยัด และควรมีการส่งเสริมกิจกรรมการเก็บออมเงินเพื่อใช้ในคราวจำเป็น (๓) ด้านความซื่อสัตย์ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์ต่อพ่อแม่ และครูให้มาก และประพฤติตนตามคำสั่งสอนของพ่อแม่และครูในการทำงาน (๔) ด้านความมีระเบียบวินัย โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาการแต่งกายถูกต้องตามกฎระเบียบของโรงเรียนและต้องมีวินัยในตนเอง และควรให้นักเรียนมาโรงเรียนเวลาเช้าๆ เพื่อจะได้เข้าแถวเคารพธงชาติ (๕) ด้านความสุขภาพ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาการพูดด้วยคำที่สุภาพเรียบร้อยกับผู้ใหญ่ และครูควรช่วยวาทะอ่อนน้อมถ่อมตน ตลอดถึงการทำความเคารพคุณพ่อคุณแม่ก่อนมาโรงเรียน (๖) ด้านความสะอาด โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาการรักษาความสะอาดบริเวณรอบ โรงเรียนตามเวรสี และเก็บกวาดบริเวณบ้านของตนเองในเวลาหยุดเรียน (๗) ด้านความสามัคคี โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียนไม่ควรก่อการทะเลาะวิวาทกันเพื่อให้เกิดความแตกแยก และควรให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมของโรงเรียนเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม (๘) ด้านความมีน้ำใจ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมพัฒนาให้นักเรียนช่วยพ่อแม่และครูในการทำงานต่างๆ ที่รับมอบหมาย^{๑๒๕}

^{๑๒๕} พระมหาวิชญ์ วิสุทธิเมธี, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

นางกชนิภา บุตรดอน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านความซื่อสัตย์รองลงมา คือ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความขยัน ด้านความมีน้ำใจ และด้านความประหยัด (๒) ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๑ ของบุคลากรจำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่หากเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา พบว่าภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้^{๑๒๖}

นางเกสร ทิทา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแปนดอนนาแพง” ผลการวิจัยพบว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรมที่ดีงาม ดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรมจริยธรรม ทำตัวเป็นแบบอย่างแก่นักเรียนและชุมชนได้เป็นอย่างดีชุมชนมีสายสัมพันธ์ที่ดีต่อโรงเรียน และโรงเรียนได้จัดให้มีห้องส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน อย่างเหมาะสม เพื่อส่งเสริมผลักดัน หรือขับเคลื่อนระบบการเรียนการสอนให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเป็นการศึกษาที่ยั่งยืน ช่วยพัฒนานักเรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ตลอดจนการนำคุณธรรมจริยธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียน พบว่า โดยภาพรวมผู้บริหาร ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา และผู้ปกครองโรงเรียนบ้านสร้างแปนดอนนาแพงมีการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนตลอดจนกำหนดเวลาจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ในแต่ละหน่วยการเรียนรู้และนำหน้กการให้คะแนนอย่างชัดเจน รวมทั้งการบูรณาการทางด้านศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรมไว้ในทุกวิชาอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ดังนั้น โรงเรียนจึงสามารถจัดการเรียนการสอนที่มีเนื้อหา และการปฏิบัติเกี่ยวกับหลักไตรสิกขาโดยบูรณาการกับศาสตร์ต่างๆ จากการจัดการศึกษาที่ผ่านมา มีการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาในทางที่ดีขึ้นจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารครูผู้สอนและผู้ปกครองนักเรียนพบว่า ผลที่มีต่อพฤติกรรมของนักเรียนพบว่านักเรียนมีความขยันหมั่นเพียรใฝ่เรียนรู้สามารถการพึ่งตนเองตรงต่อเวลา มีความรับผิดชอบรู้จักประหยัดอดออมซื่อสัตย์สุจริตมีวินัย ประพฤติปฏิบัติตามข้อตกลง กฎเกณฑ์ ระเบียบข้อบังคับของโรงเรียนและครอบครัวดำเนินชีวิตอย่างพอประมาณ มีเหตุผล รอบคอบ ปรับตัวเพื่ออยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตั้งใจและรับผิดชอบในหน้าที่การงาน มีความพยายาม อดทนในการทำงานเพื่อให้

^{๑๒๖}นางกชนิภา บุตรดอน, “แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๑”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ก-ข.

สำเร็จตามเป้าหมายภาคภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมไทยและมีความกตัญญู กตเวทิต์ เห็นคุณค่าและใช้ภาษาไทยในการสื่อสารได้อย่างถูกต้องเหมาะสมนักเรียนช่วยเหลือผู้อื่นด้วย ความเต็มใจโดยไม่หวังผลตอบแทนมีสัมมาคารวะ รักชาติ ศาสน์ พระมหากษัตริย์ การรู้จักให้อภัย รู้จักแบ่งปันความรู้ความดีความชอบ และเสียสละเพื่อส่วนร่วมได้เป็นอย่างดี^{๑๒๗}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องของคุณธรรมจริยธรรม ผู้วิจัย สรุปได้ว่า เป็นความรู้ ความเข้าใจที่มุ่งกำจัดความไม่รู้ เพื่อให้เกิดความเห็นถูก คิดถูก และกระทำถูก สามารถให้ผู้ศึกษา สามารถนำคุณธรรมจริยธรรม ความรู้ที่ได้ไปปฏิบัติในการดำเนินชีวิตประจำวันเพื่อพัฒนาตนเองและสังคมได้

๒.๖.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาค้นคว้า งานวิจัยในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเยาวชน เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาโดยเชื่อมโยงกับการวิจัย ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการศึกษางานวิจัยมีเนื้อหา ดังต่อไปนี้

พระครูวินัยธรคุณ(คุณ จนทลีโล) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการพัฒนาเยาวชนตาม หลักการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชียงพุดธรรมาการในอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัย พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนเกิดจากปัจจัยหลายด้าน เช่น ขาดการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม อย่างจริงจังในระดับสถาบันครอบครัว สถาบัน การศึกษาจนกลายเป็นปัญหาในระดับสังคมและ ประเทศชาติค่านิยมทางวัตถุในปัจจุบันทำให้เยาวชนขาดการยับยั้งชั่งใจ ไม่รู้คุณค่าแท้และคุณค่า เทียมของสิ่งของอุปโภคบริโภคจึงมีพฤติกรรมการใช้สอยสิ่งของแบบฟุ่มเฟือย ปัจจัยอีกด้านหนึ่งคือ เยาวชนขาดความใส่ใจต่อคุณธรรมศีลธรรมส่งผลให้ขาดภูมิคุ้มกันทางจิตใจและอ่อนไหวต่อปัจจัยยั่ว ยุทางสังคมในยุคเทคโนโลยีปัญหาที่พบบ่อยเช่น เยาวชนติดเกมส์ไม่ตั้งใจศึกษาเล่าเรียน ไม่เชื่อฟัง ผู้ปกครองและครูอาจารย์เป็นต้นซึ่งส่งผลเสียต่ออนาคตของเยาวชน โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ใน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา มีเป้าหมายเพื่อ สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีแก่ชุมชนโดยความ ร่วมมือระหว่างบ้าน วัด และโรงเรียนตลอดทั้งผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาทั้งฝ่ายบรรพชิตและคฤหัสถ์ เป็นการสร้างสรรค์กิจกรรมให้เกิดความสามัคคีขึ้นในชุมชน โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการ มี การสร้างแรงจูงใจให้ชุมชนรักษาศีล ๕ มีขั้นตอนการดำเนินโครงการ เริ่มจากการแต่งตั้ง คณะกรรมการ กำหนดวิธีดำเนินโครงการ และมีการติดตามประเมินผล โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำ มุ่งเน้นการสร้างควมดีมีมิตรไมตรีที่ดีต่อกันในชุมชน ปัจจัยที่ทำให้โครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ประสบผลสำเร็จคือทุกฝ่ายต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง อุทิศตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวมให้มากที่สุด ส่วนกระบวนการสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาเยาวชนตามหลักหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชียงพุดธรรมาการมี องค์ประกอบปัจจัย ๔ ด้าน ได้แก่

^{๑๒๗}นางเกสร ทิทา, “ศึกษากิจการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

๑. ปัจจัยด้านครอบครัว ผู้ปกครองต้องแนะนำอบรมสั่งสอนให้เยาวชนให้รู้จักคุณค่าความเป็นคนดีมีความกตัญญูกตเวที มีความเคารพต่อบุพการีและผู้มีพระคุณ รู้จักให้เกียรติคนอื่น ในทางที่ถูกต้องเหมาะสม และปลูกจิตสำนึกของเยาวชนให้ตระหนักถึงคุณค่าของคำสอนทางพระพุทธศาสนา และนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน นอกจากหลักการรักษาศีล ๕ แล้ว หลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาเยาวชนในด้านครอบครัว ได้แก่หลักพรหมวิหาร ๔ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ซึ่งบิดามารดาหรือผู้ปกครองจะต้องปฏิบัติต่อบุตรธิดาให้ถูกต้องเหมาะสม

๒. ปัจจัยด้านการศึกษา ระบบการจัดการศึกษาต้องสอดคล้องกับความต้องการของเยาวชน มีช่องทางให้เยาวชนเลือกศึกษาเพื่อประกอบอาชีพในอนาคตตามความรู้ความสามารถ ส่วนหลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาเยาวชนด้านการศึกษา ได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ คือ ฉันทะ-ฝึกให้เยาวชนมีความพอใจในการเรียน วิริยะ-ฝึกให้เยาวชนมีความขยันพากเพียรเข้มแข็งอดทนไม่ทอดทิ้งในการเรียน จิตตะ-ฝึกให้เยาวชนมีความตั้งใจเรียนฝึกฝนต่อการเรียนฝึกจิตใจไม่ให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย และวิมังสา-ฝึกให้เยาวชนมีการไตร่ตรองทบทองใช้ปัญญา

๓. ปัจจัยด้านหน่วยงานรัฐ ควรมีกิจกรรมเชิงรูปแบบที่ส่งเสริมคุณธรรมศีลธรรมแก่เยาวชนในระดับครอบครัว สังคม และระดับชาติโดยสื่อต่างๆ จะต้องมีส่วนร่วมในการนำเสนอสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่เยาวชนไม่เฉพาะด้านบันเทิง ส่วนหลักธรรมที่เกื้อกูลต่อการพัฒนาเยาวชนอันเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐ ได้แก่ สังคหวัตถุ ๔ คือ ทาน-เอื้อเพื่อเอื้อแผ่เสียสละแบ่งปันช่วยเหลือด้วยวัตถุสิ่งของและให้ความรู้แนะนำสั่งสอน ปิยวาจา-กล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานสมานสามัคคีให้เกิดไมตรีและความรักใคร่นับถือ อัถถจริยา-ประพฤติประโยชน์คือช่วยขยายช่วยเหลือกิจการ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์และช่วยเหลือส่งเสริมในทางจริยธรรมแก่เยาวชน และสมานัตตตา-ความมีตนเสมอคือ วางตนเหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะบุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม

๔. ปัจจัยด้านสังคม การพัฒนาเยาวชนตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในชุมชน เช่น บ้าน วัด และโรงเรียน ต้องมีวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่น่าสนใจ เยาวชนต้องได้เรียนรู้ทั้งจากประสบการณ์ตรง ครอบครัว เพื่อน ชุมชน และจากแหล่งความรู้ต่างๆ ส่วนหลักธรรมที่ส่งเสริม ได้แก่ การฝึกให้เยาวชนมีฆราวาสธรรม ๔ คือ สัจจะ- ความจริง ซื่อตรง ซื่อสัตย์ จริงใจ พุดจริงทำจริง ทมะ-การฝึกฝน ข่มนิสัย ปรับตัวรู้จักควบคุมจิตใจ แก้ไขข้อบกพร่อง ปรับปรุงตนให้เจริญก้าวหน้าด้วยสติปัญญา ขันติ-ความอดทน ตั้งหน้าทำหน้าทีการทำงานด้วยความขยันมั่นเพียร เข้มแข็งอดทนไม่ย่อท้อ และจาละ-ฝึกให้เยาวชนมีความสุขเสีาสละความสุขส่วนตัว เพื่อประโยชน์ส่วนรวม ให้ความร่วมมือเอื้อเพื่อช่วยเหลือคนอื่น^{๑๒๘}

^{๑๒๘} พระครูวินัยธรคุณ (คุณ จนทสีโล), “กระบวนการพัฒนาเยาวชนตามหลักการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชิงพุทธธรรมาการในอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ก-ข.

พระใบฎีกาไพศาล กมฺพุลิริ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม” ผลการวิจัยพบว่า (๑) บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (= ๕.๓๕) และเมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ (๒) ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างตัวแปร พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง และระดับผลการเรียน มีผลให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกัน จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้^{๒๙}

นายวีรชัย อนันต์เจียร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย” ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นปัญหาของของเยาวชน คือ ปัญหาทางร่างกายของเยาวชน ปัญหาทางด้านอารมณ์และจิต ปัญหาครอบครัว ปัญหาเพื่อนและบุคคลใกล้ชิด ปัญหาด้านแรงบันดาลใจและเป้าหมายในชีวิต ปัญหาสังคมหรือสิ่งแวดล้อมๆ ปัญหาประวัติการทำผิด ปัญหาภูมิหลังและโอกาสของการศึกษา ปัญหาด้านพฤติกรรมเบี่ยงเบน และปัญหาด้านระบบการศึกษาของชาติ

ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการกระทำผิดของเยาวชนมีปัจจัย ๔ ด้าน คือ ปัจจัยด้านสังคม เช่น สภาพสังคม เพื่อนของเยาวชน ชุมชนที่อยู่อาศัย การเข้าถึงสิ่งผิดกฎหมายและอบายมุขได้ง่าย ฯลฯ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ เช่น ความต้องการเงินปัจจัย ๔ ค่าครองชีพสูง การขาดโอกาสในการทำงาน เป็นต้น ปัจจัยด้านครอบครัว เช่น ลักษณะการเลี้ยงลูก ลักษณะครอบครัว ลักษณะพ่อแม่ เป็นต้น และปัจจัยด้านตัวเยาวชนเอง เช่น ลักษณะของพันธุกรรม วุฒิภาวะที่ยังไม่พัฒนา ปัญหาการเจ็บป่วยของเยาวชน เป็นต้น โดยปัจจัยทั้ง ๔ ด้านนี้ส่งผลต่อเยาวชนแตกต่างกันไป^{๓๐}

นางสาวสมสุข นิธิอุทัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่า ศึกษาความหมายพฤติกรรม เยาวชนตามแนวพุทธตามการกระทำสาเหตุของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเยาวชน อันเป็นผล มาจาก การบงการของตัณหา มีเป้าหมายของการพัฒนาเยาวชน มี ๓ ชั้น คือ (๑) เป้าหมายในปัจจุบัน (๒) เป้าหมายในอนาคต (๓) เป้าหมายขั้นสูงสุด จุดเริ่มต้นของการพัฒนาของเยาวชนตาม แนวพุทธ คือ สัมมาทิฐิการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชน ตามแนวพุทธโดยใช้ หลักไตรสิกขา สถาบันทางสังคมเป็นโปรโตไทป์ช่วยส่งเสริมการพัฒนาแนวพุทธให้แก่เยาวชน สำหรับการพัฒนาเยาวชนใน สังคมไทย

^{๒๙} พระใบฎีกาไพศาล กมฺพุลิริ, “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^{๓๐} นายวีรชัย อนันต์เจียร, “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

ศึกษาพฤติกรรมของ เยาวชนที่สามารถวัดได้ เป้าหมายของการพัฒนาเยาวชนครอบคลุม ๔ ด้าน คือ (๑) ไม่เบียดเบียนตนเอง (๒) ไม่เบียดเบียนผู้อื่น (๓) รับผิดชอบต่อหน้าที่ (๔) พัฒนาตนเองและช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคม สาเหตุของพฤติกรรมไม่พึงประสงค์เกิดจากสาเหตุ ทางครอบครัว เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชน คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์ให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมนั้น การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในการพัฒนาเยาวชน ได้แก่ การพัฒนาวินัยในตน การพัฒนาปรีชาเชิงอารมณ์ การพัฒนาความสามารถในการคิด บทบาทของสถาบันทางสังคมมีส่วน ในการอบรมสั่งสอนขัดเกลา และเป็นแบบอย่างให้แก่เยาวชน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา^{๑๓๑}

นางสุรีย์ ธีระปรกรณ์กุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับเยาวชนในกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัย พบว่า แนวคิดหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาสังคมเป็นหลักการปฏิบัติดีในสังคมมีมุมมองว่า ศิลป์กับเจตนาธรรมทางสังคมและสังคม คือ โครงสร้างของศีลธรรม แนวความคิดเชิงพุทธบูรณาการสำหรับเยาวชนเสริมสร้างกายภาพให้มีความสะอาดทางกาย เสริมสร้างกายภาพทางวาจา คือ ท่านให้เว้นจากการพูดเท็จ พูดส่อเสียด และทางจิตใจไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น ไม่ผิดใจในเรื่องที่เคยไกรธการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการของเยาวชนได้หลักการพัฒนาทางกายใช้หลักของท่านการให้ จาคะ การเสียสละ เว้นจากการทำร้ายกันทุกรูปแบบ หลักการพัฒนาสังคมใช้หลักปิยวาจา คำพูดที่ชอบใจมากกว่าคำที่ขัดใจวาจาอ่อนหวานไพเราะ หลักการพัฒนาจิตใจคือฝึกสติ ให้เข้าใจตัวเอง และส่งต่ออย่างสังคมโลก หมั่นทำจิตให้สงบอยู่เป็นประจำ ความอ่อนโยน นุ่มนวล มีจิตอาสา นำหลักธรรมด้านปัญญาพัฒนาสังคม^{๑๓๒}

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับเรื่องของเยาวชน ผู้วิจัย สรุปได้ว่า การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน สืบเนื่องมาจากการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในด้านกายวาจาการกำหนดนโยบาย ด้านการจัดหลักสูตรการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ด้านบุคลากร และด้านการประเมินผล ทำให้เยาวชนของชาติมีพฤติกรรมเบี่ยงเบนไปในทางที่ผิด เช่น การหนีเรียน การเที่ยวกลางคืนในสถานบันเทิง การเล่นเกมพนัน ชู้สาว การติดยาเสพติด และปัญหาอื่นๆ นั้น สาเหตุส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาครอบครัวแตกแยก นักเรียนขาดความอบอุ่น ขาดความเอาใจใส่ดูแลอย่างจริงจังจังกครู ผู้ปกครอง และชุมชน

^{๑๓๑}นางสาวสมสุข นิธิอุทัย, “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ก-ข.

^{๑๓๒}นางสุรีย์ ธีระปรกรณ์กุล, “รูปแบบการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับเยาวชนในกรุงเทพมหานคร”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ก-ข.

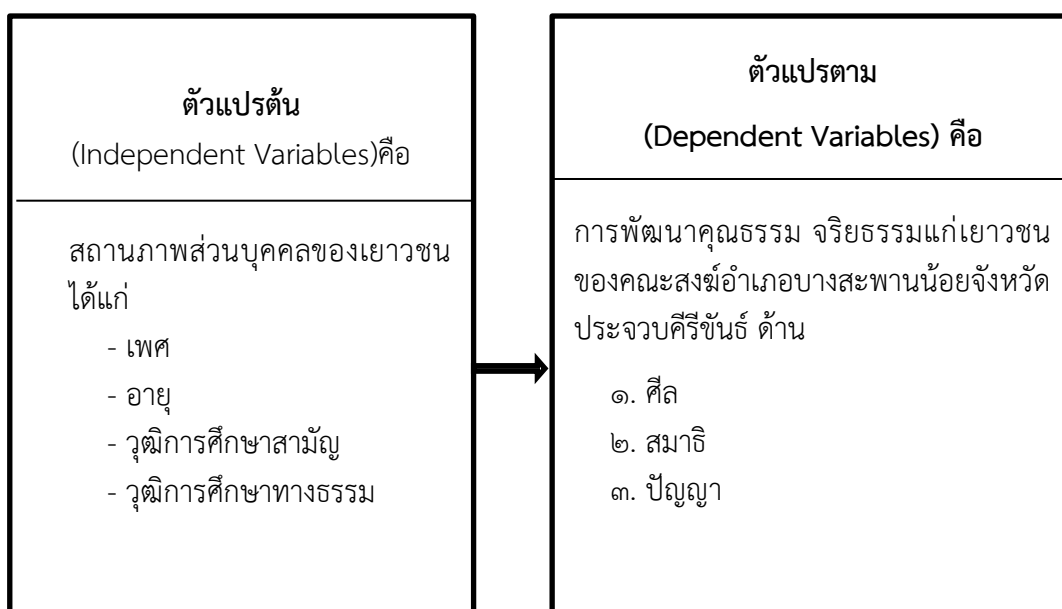
๒.๗ กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ประกอบด้วยตัวแปรต้น (Independent Variables) และตัวแปรตาม (Dependent Variables) ดังนี้

ตัวแปรต้น (Independent Variables) คือ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ วุฒิการศึกษาทางธรรม

ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผู้วิจัยแบ่งออกเป็น ๓ ด้าน ได้แก่

๑. ศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย
๒. สมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่มั่นคงไม่หวั่นไหวต่อสภาวะธรรมต่างๆ
๓. ปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต ดังภาพที่ ๒.๑

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามลำดับขั้นตอนดังนี้

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed-Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

๓.๒ ประชากรกลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑ ประชากร

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนที่เข้าร่วมทำกิจกรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ปี พ.ศ. ๒๕๖๑ ที่อยู่ในเขตพื้นที่ในตำบลต่างๆ ของอำเภอบางสะพานน้อย ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด ๒,๖๙๕^๑ คน

๓.๒.๒ กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) และวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) ดังนี้

ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการสุ่มมาจากระบบสุ่มโดยหาขนาดของกลุ่มตัวอย่างจากการใช้สูตรคำนวณของ ทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕ หรือระดับความเชื่อมั่น ร้อยละ ๙๕ ดังนี้

^๑สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย, เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ภาค ๑๕, (สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๖๐), หน้า ๖. (เอกสารแนบเล่ม).

สูตรคำนวณขนาดของกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane)^๒ ในกรณีที่ทราบจำนวนประชากร คือ

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดยที่ n = คือ ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = คือ ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = คือ เปอร์เซ็นความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อ N = 348

e = .05

$$\begin{aligned} \text{ดังนั้น } n &= \frac{2695}{1 + 2695 (.05)^2} \\ &= 348 \end{aligned}$$

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

จากการใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) โดยมีประชากรเป็นขนาดของกลุ่มตัวอย่างเป็นสัดส่วน โดยพิจารณาจากจำนวนประชากร เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากร โดยทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) โดยใช้เยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมทั้งหมดในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง อย่างเป็นสัดส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้

จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น = จำนวนตัวอย่างทั้งหมด × จำนวนประชากรในแต่ละชั้น
จำนวนประชากรทั้งหมด

จากสูตรจะได้ประชากรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของเยาวชนในจำนวนรวม ๓๔๘

คน

^๒ คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๒๒๘.

ตารางที่ ๓.๑ จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของ “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” จำแนกตามประชากรที่อยู่ในเขตพื้นที่มี ดังนี้

ที่	ตำบล	ประชากร (คน)	กลุ่มตัวอย่าง (คน)
๑	ปากแพรก	๖๓๐	๗๘
๒	บางสะพาน	๗๔๘	๘๒
๓	ทรายทอง	๔๖๙	๖๓
๔	ช้างแรก	๕๓๙	๗๐
๕	ไชยราช	๓๐๙	๕๕
	รวม	๒,๖๕๕	๓๔๘

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพ และลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

๓.๓.๑ ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ศึกษาหลักการและทฤษฎี ศึกษาเอกสาร ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จากเอกสารและผลงานการวิจัยที่เคยมีผู้ดำเนินการวิจัยเอาไว้

๒. กำหนดกรอบแนวคิด ในการสร้างเครื่องมือการวิจัย

๓. กำหนดวัตถุประสงค์ในการสร้างเครื่องมือการวิจัยโดยขอคำปรึกษาจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

๔. สร้างเครื่องมือ

๕. นำเสนอร่างเครื่องมือการวิจัยต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำเครื่องมือการวิจัยไปทดลองใช้กับประชากรที่มีลักษณะคล้ายกับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่จะดำเนินการวิจัยเพื่อหาสัมประสิทธิ์ความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๗. ปรับปรุงแก้ไข แล้วจึงจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

๑. การหาความเที่ยงตรงของเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเครื่องมือที่สร้างให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน ๕ ท่านที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนา, ด้านระเบียบวิธีวิจัย, และ ตรวจสอบเนื้อหาภาษาที่ใช้ในการวิจัย

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จเสนอประธานและกรรมการที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เกี่ยวกับข้อความ หรือ ข้อคำถามแต่ละข้อในการตัดสินใจว่าจะคงข้อความหรือคำถามนั้นไว้ หรือจะตัดออกข้อความหรือคำถามที่จะคงไว้นั้นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๒.๑ พระสมุทรวชิรโสภณ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๒ พระปิฎกโกศล, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๓ พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๔ พระครูสังฆรักษ์ทรงพรธม ชยทตฺโต, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

๒.๕ ดร. ปิณณธร เจริญชัยพลกษ อาจารย์ประจำหลักสูตร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

เพื่อพิจารณาทั้งในด้านเนื้อหาสาระ และโครงสร้างของคำถาม รูปแบบของแบบสอบถาม ตลอดจนภาษาที่ใช้และตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่าดัชนีความสอดคล้อง และมีบางข้อที่ใช้ค่าไม่เหมาะสมจึงได้ปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ ได้ค่า (IOC) มากกว่า ๐.๐๕ ทุกข้อ

๓. หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้ (Try-Out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย (ในการศึกษาครั้งนี้ คือ การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์) จำนวน ๓๐ คน เพื่อหาความเชื่อมั่นด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น ๐.๙๔๖

๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบ และจัดพิมพ์แบบสอบถามเป็นฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อใช้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย โดยมีลักษณะ ดังนี้

๑. แบบสอบถาม (Questionnaire)

แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคลของเยาวชนที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางธรรม ซึ่งเป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List)

ตอนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ใน ๓ ด้าน ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ด้านกาย วาจา ใจเรียบร้อย มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ

๒. ด้านจิตใจ การมีจิตที่แน่วแน่มิหวั่นไหวต่อสภာธรรมต่างๆ มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ

๓. ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต มีคำถามทั้งหมด ๑๐ ข้อ

มีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

๕ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับ มากที่สุด

๔ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับ มาก

๓ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับ ปานกลาง

๒ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับ น้อย

๑ หมายถึง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ อยู่ในระดับ น้อยที่สุด

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยยึดเกณฑ์ดังนี้^๓

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๔.๕๐-๕.๐๐ หมายความว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มากที่สุด

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๓.๕๐-๔.๔๙ หมายความว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มาก

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๒.๕๐-๓.๔๙ หมายความว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ปานกลาง

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๕๐-๒.๔๙ หมายความว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ น้อย

ค่าเฉลี่ยตั้งแต่ ๑.๐๐-๑.๔๙ หมายความว่า ระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นคำถามแบบปลายเปิด (Open Ended Question)

๒. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

ผู้วิจัยใช้แบบสัมภาษณ์ (Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จากการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๑ รูป/คน ดังนี้

๑. พระครูประจักษ์สิริคุณ	(ประจักษ์ สิริทตฺโต)	เจ้าคณะตำบลปากแพรก
๒. พระมหาทรงศักดิ์	ชยวฑฒโน	เจ้าคณะตำบลไชยราช
๓. พระอธิการณรงศักดิ์	ธีรวโร	เจ้าคณะตำบลทรายทอง
๔. พระสมุห์บรรยง	บุญณโณ	เจ้าอาวาสวัดบางเปิด
๕. พระอธิการศิริพงษ์	วรทินโน	เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด
๖. พระอธิการบุญช่วย	บุญณโก	เจ้าอาวาสวัดปากแพรก
๗. นายปราโมทย์	ตั้งชูยยัง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๘. นายเสน่ห์	หิณศรี	แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอบางสะพานน้อย
๙. นายประทีป	ทังศรี	นายก อบต. ตำบลไชยราช
๑๐. นายจรัญ	ทองสม	ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์
๑๑. นายทองศักดิ์	นทีวัฒนา	ประธานกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดห้วยสัก

^๓ ประกอบ กรรณสูตร, สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธา การพิมพ์, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม

๑. ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหนังสือ บทความ งานวิจัย และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๒. ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จากนั้นจึงขอหนังสืออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เพื่อขอความร่วมมือไปคณะสงฆ์จังหวัดราชบุรี และผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์ จากนั้นดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

๓. ผู้วิจัยกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มเป้าหมาย คือ เยาวชนที่เข้ารับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๔๘ คน ซึ่งในการแจกแบบสอบถาม ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตัวเอง จำนวนแบบสอบถามที่สามารถเก็บคืนได้ มีจำนวน ๓๔๘ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากที่ได้นำแบบสอบถามทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ความถูกต้องแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์

๓.๕.๒ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๑. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

๒. ระดับความคิดเห็นของการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓. การเปรียบเทียบระดับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคลของเยาวชนที่ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาทางธรรม วิเคราะห์โดยการ ใช้สถิติทดสอบค่าที (t-test) ทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD)

๔. ข้อคำถามปลายเปิดที่แสดงปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะวิเคราะห์โดยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Technic)

๓.๕.๓ สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้กำหนด

N แทน จำนวนของกลุ่มตัวอย่าง

\bar{X} แทน ค่าเฉลี่ย (Mean)

S.D. แทน ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

F แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F-distribution การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๓ กลุ่มขึ้นไป (One-Way ANOVA)

T แทน ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่มที่เป็นอิสระจากกัน(t-test Independent Samples)

Df แทน องศาอิสระ (Degree of Freedom)

SS แทน ผลรวมของกำลังสองของค่าเบี่ยงเบน (Sum of Square)

MS แทน ค่าเฉลี่ยความเบี่ยงเบนกำลังสอง (Mean Square)

* แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

** แทน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยได้ดำเนินการแจกแบบสอบถามจำนวน ๓๔๘ ฉบับ เมื่อรวบรวมข้อมูลแล้วได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

๔.๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ความคิดเห็นเยาวชนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเยาวชนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ปัญหา อุปสรรค ข้อเสนอแนะ และแนวทางการพัฒนาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๕ สรุปผลสัมฤทธิ์ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๔.๑. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามถึงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์จำนวน ๓๔๘ คน โดยจำแนกตามสถานภาพ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญ และวุฒิการศึกษาธรรมศึกษา ซึ่งรายละเอียดดังแสดงในตาราง ที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n = ๓๔๘)

ปัจจัยส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
๑.เพศ		
ชาย	๑๑๘	๓๓.๙
หญิง	๒๓๐	๖๖.๑
รวม	๓๔๘	๑๐๐.๐
๒.อายุ		
๑๕ ปี	๘๖	๒๔.๗
๑๖ - ๑๗ ปี	๒๑๖	๖๒.๑
๑๗ ปีขึ้นไป	๔๖	๑๓.๒
รวม	๓๔๘	๑๐๐.๐
๓.วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ		
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๓๒	๓๗.๙
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๕๙	๔๕.๗
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๕๗	๑๖.๔
รวม	๓๔๘	๑๐๐
๔.วุฒิการศึกษาแผนกธรรม		
ไม่มีวุฒិธรรมศึกษา	๑๓๐	๓๗.๔
ธรรมศึกษาตรี	๑๒๓	๓๕.๓
ธรรมศึกษาโท	๖๑	๑๗.๕
ธรรมศึกษาเอก	๓๔	๙.๘
รวม	๓๔๘	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๑ มีอายุ ๑๖ - ๑๗ ปี จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๑ มีวุฒิการศึกษาแผนกสามัญอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗ และไม่มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรม จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔

๔.๒ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผลวิเคราะห์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมและรายด้าน มีรายละเอียด ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม พิจารณาเป็น รายข้อทั้ง ๓ ด้าน

(n = ๓๔๘)

ลำดับ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ระดับการพัฒนา		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย	๓.๙๒	๐.๑๓๓	มาก
๒	ด้านสมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่มิหวั่นไหวต่อ สภาวะ ธรรมต่างๆ	๓.๙๘	๐.๑๔๗	มาก
๓	ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้า หมายอันสูงสุดแห่งชีวิต	๔.๐๔	๐.๑๙๙	มาก
	ภาพรวม	๓.๙๘	๐.๐๙๘	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มี ค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่ง ชีวิต (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔) ด้านสมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่มิหวั่นไหวต่อ สภาวะธรรมต่างๆ (มี ค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘) และด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน
ของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล

(n = ๓๔๘)

ข้อที่	ด้านศีล	ระดับการพัฒนา		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา	๓.๙๘	๐.๗๑๖	มาก
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ให้ทำร้ายผู้อื่นด้วยการฆ่า	๔.๓๖	๐.๖๗๔	มาก
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนมีระเบียบวินัยไม่ลักทรัพย์ของผู้อื่น	๓.๙๘	๐.๖๐๙	มาก
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความยึดถือในระบบตามลำดับก่อน - หลัง	๔.๐๕	๐.๕๙๘	มาก
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ทุจริตปฏิบัติตามกฎระเบียบของข้อกำหนด	๓.๗๐	๐.๗๒๙	มาก
๖	มีการสอดแทรกแนวคิดหลักธรรมเกี่ยวกับการปลูกฝังวินัย ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ แก่เยาวชน	๔.๑๒	๐.๘๘๒	มาก
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติซื่อตรงและมีความจริงใจ	๓.๘๒	๐.๗๐๕	มาก
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติที่ดีไม่พูดโกหกหลอกลวงผู้อื่น	๓.๕๕	๐.๖๗๙	มาก
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	๓.๗๑	๐.๘๐๓	มาก
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนงดเว้นจากการเสพของมีนเมาทุกชนิด	๓.๙๗	๐.๖๘๕	มาก
	รวม	๓.๙๒	๐.๑๓๓	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๓.๙๒

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ให้ทำร้ายผู้อื่นด้วยการฆ่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๖ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดได้แก่

ข้อ ๘ การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติที่ดีไม่พุดโกหกหลอกลวงผู้อื่น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ

(n = ๓๔๘)

ข้อ	ด้านสมาธิ	ระดับการพัฒนา		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนเห็นอกเห็นใจกันและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์	๔.๒๘	๐.๗๑๔	มาก
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนมีการพัฒนาจิตเป็นสาธารณะ คิดทำประโยชน์แก่สังคมและเพื่อนมนุษย์	๓.๙๙	๐.๖๗๒	มาก
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักเสียสละ มีความปรารถนาเอื้อกูลกัน	๓.๙๒	๐.๖๗๗	มาก
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตอาสา ช่วยเหลือสังคม ด้วยร่างกายและสติที่มั่นคง	๓.๘๒	๐.๘๐๙	มาก
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตใจเข้มแข็งปราศจากความอาฆาตพยาบาทโกรธแค้นผู้อื่น	๔.๑๑	๐.๗๘๖	มาก
๖	การส่งเสริมให้เยาวชนคิดสร้างสรรค์ทำความดี มีทักษะตรึกตรองใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์	๓.๙๓	๐.๗๒๗	มาก
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึก มีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต	๓.๗๗	๐.๘๓๕	มาก
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตไม่ฟุ้งซ่านประกอบด้วย ความกตัญญูกตเวที ต่อบิดามารดา ครูอาจารย์	๔.๐๒	๐.๘๑๔	มาก
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ	๔.๐๕	๐.๘๐๖	มาก
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๓.๙๔	๐.๗๗๐	มาก
	รวม	๓.๙๘	๐.๑๔๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ อยู่ในระดับทุกข้อมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๓.๙๘

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ๑ การส่งเสริมให้เยาวชนเห็น ออกเห็นใจกันและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ ส่วนข้อที่มี ค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๗ มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึก มีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้ หลักธรรมในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา

(n = ๓๔๘)

ข้อ	ด้านปัญญา	ระดับการพัฒนา		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักประหยัดในการ ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ	๓.๙๒	๐.๗๗๕	มาก
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้จ่ายทรัพย์สิน เงินทองที่มีอยู่อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ตนเอง	๓.๘๙	๐.๘๑๕	มาก
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักคุณค่าของเวลา และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	๔.๑๓	๐.๘๕๘	มาก
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้หลักเหตุผล โดยไม่ประมาทในการศึกษาและการปฏิบัติหน้าที่ ของตน	๔.๐๓	๐.๗๓๕	มาก
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักพิจารณาถึงความ เปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ	๓.๙๑	๐.๘๓๐	มาก
๖	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญาเชื่อในผลของกรรม ด้วยเหตุและผลที่ถูกต้อง	๓.๙๗	๐.๘๒๑	มาก
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักวิธีการนั่งเจริญ ภาวนาเพื่อพัฒนาสมรรถนะกายและใจอย่างมีปัญญา	๔.๒๒	๐.๗๔๗	มาก
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสม	๔.๑๖	๐.๘๐๖	มาก

ตารางที่ ๔.๕ (ต่อ)

ข้อ	ด้านปัญหา	ระดับการพัฒนา		
		\bar{X}	S.D.	แปลผล
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักพัฒนาจิตคิดช่วยเหลือผู้อื่น สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ตน	๔.๑๕	๐.๘๒๖	มาก
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้พิจารณาตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล	๔.๐๑	๐.๗๖๓	มาก
	รวม	๔.๐๘	๐.๑๙๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๔.๐๘

เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๗ การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักวิธีการนั่งเจริญภาวนาเพื่อพัฒนาสมรรถนะกายและใจอย่างมีปัญญา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ทดสอบสมมติฐานโดยการวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างตัวแปร ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรม แยกต่างหาก โดยใช้การทดสอบค่าที(t - test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way ANOVA) ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ.๐๕ จะวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของการของ LS.D. (Least-Significant Different) ตามสมมติฐานที่ ๑-๔ ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชาย	๑๑๘	๓.๙๙	๐.๑๐	มาก
หญิง	๒๓๐	๓.๙๘	๐.๑๐	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D	t	Sig.
ชาย	๑๑๘	๓.๙๙	๐.๑๐	๑.๓๕๘	๐.๑๗๕
หญิง	๒๓๐	๓.๙๘	๐.๑๐		

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า เยาวชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชาย	๑๑๘	๓.๙๓	๐.๑๓	มาก
หญิง	๒๓๐	๓.๙๒	๐.๑๔	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๒	๐.๑๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล โดยจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒

ตารางที่ ๔.๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล

เพศ	n	\bar{X}	S.D	t	Sig.
ชาย	๑๑๘	๓.๙๓	๐.๑๓	๐.๔๙๗	๐.๖๑๙
หญิง	๒๓๐	๓.๙๒	๐.๑๔		

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๐ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชาย	๑๑๘	๓.๙๙	๐.๑๖	มาก
หญิง	๒๓๐	๓.๙๘	๐.๑๔	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิการมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อ สภาวะธรรมต่างๆ โดยจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๑๑ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ โดยจำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D	t	Sig.
ชาย	๑๑๘	๓.๙๙	๐.๑๖	๐.๘๔๖	๐.๓๙๘
หญิง	๒๓๐	๓.๙๘	๐.๑๔		

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามเพศ ไม่ แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชาย	๑๑๘	๔.๐๕	๐.๑๙	มาก
หญิง	๒๓๐	๔.๐๓	๐.๒๐	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๔.๐๔	๐.๒๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา โดยจำแนกตามเพศ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย เท่ากับ ๔.๐๔

ตารางที่ ๔.๑๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ
สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา โดยจำแนกตามเพศ

เพศ	n	\bar{X}	S.D	t	Sig.
ชาย	๑๑๘	๔.๐๕	๐.๑๙	๑.๐๔๐	๐.๒๙๙
หญิง	๒๓๐	๔.๐๓	๐.๒๐		

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามเพศ ไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๒. เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกันไป

ตารางที่ ๔.๑๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
๑๕ ปี	๘๖	๔.๐๐	๐.๐๙	มาก
๑๖ -๑๗ ปี	๒๑๖	๓.๙๘	๐.๑๐	มาก
๑๗ ปี ขึ้นไป	๔๖	๓.๙๘	๐.๑๑	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๐	มาก

จากตาราง ๔.๑๔ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๑๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ
สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๒๘	๒	๐.๐๑๔	๑.๔๙๗	๐.๒๒๕
ภายในกลุ่ม	๓.๒๗๙	๓๔๕	๐.๐๑๐		
รวม	๓.๓๐๗	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๑๕ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามอายุไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๖ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
๑๕ ปี	๘๖	๓.๙๕	๐.๑๔	มาก
๑๖ -๑๗ ปี	๒๑๖	๓.๙๒	๐.๑๓	มาก
๑๗ ปี ขึ้นไป	๔๖	๓.๙๓	๐.๑๔	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๒	๐.๑๔	มาก

จากตาราง ๔.๑๖ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒

ตารางที่ ๔.๑๗ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๕๕	๒	๐.๐๒๗	๑.๕๕๑	๐.๒๑๔
ภายในกลุ่ม	๖.๐๗๓	๓๔๕	๐.๐๑๘		
รวม	๖.๑๒๗	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๑๗ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามอายุไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
๑๕ ปี	๘๖	๔.๐๒	๐.๑๓	มาก
๑๖ -๑๗ ปี	๒๑๖	๓.๙๗	๐.๑๕	มาก
๑๗ ปี ขึ้นไป	๔๖	๓.๙๖	๐.๑๕	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๔	มาก

จากตาราง ๔.๑๘ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๑๙ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๔๕	๒	๐.๐๗๒	๓.๓๗๙*	๐.๐๓๕
ภายในกลุ่ม	๗.๓๘๕	๓๔๕	๐.๐๒๑		
รวม	๗.๕๓๐	๓๔๗			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๑๙ พบว่า เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิจำแนกตามอายุแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยภาพรวมด้านการจัดการ จำแนกตามอายุ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๒๐

ตารางที่ ๔.๒๐ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) ด้านสมาธิจำแนกตามอายุ

อายุ	\bar{X}	อายุ		
		๑๕ ปี	๑๖-๑๗ ปี	๑๗ ปี ขึ้นไป
		๔.๐๒	๓.๙๗	๓.๙๖
๑๕ ปี	๔.๐๒		๐.๐๕*	๐.๐๖*
๑๖ -๑๗ ปี	๓.๙๗			๐.๐๑
๑๗ ปี ขึ้นไป	๓.๙๖			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิการมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อ สภาวะธรรมต่างๆ อยู่ในระดับมากกว่า จำแนกตามอายุแตกต่างกัน เยาวชนที่มีอายุ ๑๕ ปี ๑๖ - ๑๗ ปี และ ๑๗ ขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับความคิดของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต จำแนกตามอายุ

อายุ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
๑๕ ปี	๘๖	๔.๐๓	๐.๑๘	มาก
๑๖ -๑๗ ปี	๒๑๖	๔.๐๔	๐.๒๐	มาก
๑๗ ปี ขึ้นไป	๔๖	๔.๐๔	๐.๒๓	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๔.๐๔	๐.๒๐	มาก

จากตาราง ๔.๒๑ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต จำแนกตามอายุอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔

ตารางที่ ๔.๒๒ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามอายุ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๐๗	๒	๐.๐๐๓	๐.๐๘๖	๐.๙๑๘
ภายในกลุ่ม	๑๓.๖๙๓	๓๔๕	๐.๐๔๐		
รวม	๑๓.๖๙๙	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๒๒ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา จำแนกตามอายุไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

สมมติฐานที่ ๓ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๒๓ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๓๒	๓.๙๙	๐.๐๙	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๕๙	๓.๙๗	๐.๑๐	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๕๗	๓.๙๙	๐.๑๑	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๐	มาก

จากตาราง ๔.๒๓ พบว่า เยาวชนมีวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๒๔ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๒๓	๒	๐.๐๑๑	๑.๒๐๑	๐.๓๐๒
ภายในกลุ่ม	๓.๒๘๔	๓๔๕	๐.๐๑๐		
รวม	๓.๓๐๗	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๒๔ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๕ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๓๒	๓.๙๓	๐.๑๔	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๕๙	๓.๙๓	๐.๑๓	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๕๗	๓.๙๐	๐.๑๔	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๒	๐.๑๔	มาก

จากตาราง ๔.๒๕ พบว่า เยาวชนมีวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒

ตารางที่ ๔.๒๖ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๓๙	๒	๐.๐๑๙	๑.๐๙๕	๐.๓๓๖
ภายในกลุ่ม	๖.๐๘๙	๓๔๕	๐.๐๑๘		
รวม	๖.๑๒๗	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๒๖ พบว่า เยาวชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๓๒	๓.๙๙	๐.๑๔	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๕๙	๓.๙๘	๐.๑๕	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๕๗	๓.๙๘	๐.๑๕	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๕	มาก

จากตาราง ๔.๒๗ พบว่า เยาวชนมีวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๒๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๑๕	๒	๐.๐๐๗	๐.๓๓๓	๐.๗๑๗
ภายในกลุ่ม	๗.๕๑๕	๓๔๕	๐.๐๒๒		
รวม	๗.๕๓๐	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๒๘ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อ สภาวะธรรมต่างๆจำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๒๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๑๓๒	๔.๐๔	๐.๑๙	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๑๕๙	๔.๐๒	๐.๑๙	มาก
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๕๗	๔.๐๙	๐.๒๓	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๔.๐๔	๐.๒๐	มาก

จากตาราง ๔.๒๙ พบว่า เยาวชนมีวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔

ตารางที่ ๔.๓๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๒๓๗	๒	๐.๑๑๙	๓.๐๓๘*	๐.๐๔๙
ภายในกลุ่ม	๑๓.๔๖๒	๓๔๕	๐.๐๓๙		
รวม	๑๓.๖๙๙	๓๔๗			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๓๐ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยภาพรวม ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓๐

ตารางที่ ๔.๓๑ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ
สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด
(LSD.) ด้านปัญญา จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญ

วุฒิการศึกษาสามัญ	\bar{X}	วุฒิการศึกษาสามัญ		
		ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๔	ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๕	ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ ๖
		๔.๐๔	๔.๐๒	๔.๐๙
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔	๔.๐๔		๐.๐๒	-๐.๐๕
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕	๔.๐๒			-๐.๐๗*
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๔.๐๙			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๑ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีคิดเห็นต่อการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา
อยู่ในระดับมาก จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกัน เยาวชนที่มีชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ ๕ น้อยกว่าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

สมมติฐานที่ ๔ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคูณธรรม
จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ตารางที่ ๔.๓๒ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการ
พัฒนาคูณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ไม่มีวุฒิธรรมศึกษา	๑๓๐	๓.๙๘	๐.๑๐	มาก
ธรรมศึกษาชั้นตรี	๑๒๓	๓.๙๙	๐.๑๑	มาก
ธรรมศึกษาชั้นโท	๖๑	๓.๙๖	๐.๐๙	มาก
ธรรมศึกษาชั้นเอก	๓๔	๔.๐๐	๐.๑๐	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๐	มาก

จากตาราง ๔.๓๒ พบว่า เยาวชนมีวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผลรวม
จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๓๓ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๓๓	๓	๐.๐๑๑	๑.๑๕๑	๐.๓๒๙
ภายในกลุ่ม	๓.๒๗๔	๓๔๔	๐.๐๑๐		
รวม	๓.๓๐๗	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๓๓ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญ มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๓๔ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ไม่มีวุฒิธรรมศึกษา	๑๓๐	๓.๙๔	๐.๑๓	มาก
ธรรมศึกษาชั้นตรี	๑๒๓	๓.๙๓	๐.๑๓	มาก
ธรรมศึกษาชั้นโท	๖๑	๓.๘๘	๐.๑๓	มาก
ธรรมศึกษาชั้นเอก	๓๔	๓.๙๑	๐.๑๔	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๒	๐.๑๓	มาก

จากตาราง ๔.๓๔ พบว่า เยาวชนมีวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒

ตารางที่ ๔.๓๕ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิ การศึกษาทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๕๐	๓	๐.๐๕๐	๒.๘๘๕*	๐.๐๓๖
ภายในกลุ่ม	๕.๙๗๗	๓๔๔	๐.๐๑๗		
รวม	๖.๑๒๗	๓๔๗			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตาราง ๔.๓๕ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมแตกต่างกัน จึงสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ดังนั้นจึงได้ทำการเปรียบเทียบ ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยภาพรวม ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญ น้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) รายละเอียดดังแสดงในตารางที่ ๔.๓๕

ตารางที่ ๔.๓๖ เปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) ด้านศีล จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษา ทางธรรม	\bar{X}	วุฒิการศึกษาทางธรรม			
		ไม่มีวุฒិธรรม ศึกษา	ธรรมศึกษา ชั้นตรี	ธรรมศึกษา ชั้นโท	ธรรมศึกษา ชั้นเอก
		๓.๙๔	๓.๙๓	๓.๘๘	๓.๙๑
ไม่มีวุฒิธรรมศึกษา	๓.๙๔		๐.๐๑	๐.๐๖*	๐.๐๓
ธรรมศึกษาชั้นตรี	๓.๙๓			๐.๐๕*	๐.๐๒
ธรรมศึกษาชั้นโท	๓.๘๘				-๐.๐๓
ธรรมศึกษาชั้นเอก	๓.๙๑				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๓๖ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญาอยู่ในระดับมาก จำแนกตามวุฒิการศึกษาสามัญไม่แตกต่างกัน เยาวชนที่ไม่มีวุฒิธรรมศึกษา ธรรมศึกษาชั้นตรีมากกว่า เยาวชนที่มีธรรมศึกษาชั้นโทและเอก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ตารางที่ ๔.๓๗ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ไม่มีวุฒิธรรมศึกษา	๑๓๐	๓.๙๙	๐.๑๔	มาก
ธรรมศึกษาชั้นตรี	๑๒๓	๓.๙๗	๐.๑๕	มาก
ธรรมศึกษาชั้นโท	๖๑	๓.๙๘	๐.๑๕	มาก
ธรรมศึกษาชั้นเอก	๓๔	๔.๐๒	๐.๑๔	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๓.๙๘	๐.๑๕	มาก

จากตาราง ๔.๓๗ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อ สภาวะธรรมต่างๆ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘

ตารางที่ ๔.๓๘ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๐๘๙	๓	๐.๐๓๐	๑.๓๗๖	๐.๒๕๐
ภายในกลุ่ม	๗.๔๔๑	๓๔๔	๐.๐๒๒		
รวม	๗.๕๓๐	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๓๘ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๓๙ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

วุฒิการศึกษาทางธรรม	n	\bar{X}	S.D	แปลผล
ไม่มีวุฒิธรรมศึกษา	๑๓๐	๔.๐๒	๐.๑๙	มาก
ธรรมศึกษาชั้นตรี	๑๒๓	๔.๐๖	๐.๒๑	มาก
ธรรมศึกษาชั้นโท	๖๑	๔.๐๒	๐.๑๙	มาก
ธรรมศึกษาชั้นเอก	๓๔	๔.๐๖	๐.๒๐	มาก
ผลรวม	๓๔๘	๔.๐๔	๐.๒๐	มาก

จากตาราง ๔.๓๙ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔

ตารางที่ ๔.๔๐ การวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรม

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F	Sig
ระหว่างกลุ่ม	๐.๑๒๔	๓	๐.๐๔๑	๑.๐๔๖	๐.๓๗๒
ภายในกลุ่ม	๑๓.๕๗๕	๓๔๔	๐.๐๓๙		
รวม	๑๓.๖๙๙	๓๔๗			

จากตาราง ๔.๔๐ พบว่า เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรม มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญหา จำแนกตามวุฒิการศึกษาทางธรรมไม่แตกต่างกัน จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้

ตารางที่ ๔.๔๑ สรุปผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย

สมมติฐาน	t	F	Sig	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
สมมติฐานที่ ๑ เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	๑.๓๕๘	-	๐.๑๗๕	-	✓
สมมติฐานที่ ๒ เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	-	๑.๔๙๗	๐.๒๒๕	-	✓
สมมติฐานที่ ๓ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	-	๑.๒๐๑	๐.๓๐๒	-	✓
สมมติฐานที่ ๔ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน	-	๑.๑๕๑	๐.๓๒๙	-	✓

จากตารางที่ ๔.๔๑ แสดงให้เห็นว่า สถานภาพส่วนบุคคลด้านเพศ อายุ วุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษาทางธรรม ของเยาวชนที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน ซึ่งปฏิเสธสมมติฐานทุกข้อที่ตั้งไว้

๔.๔ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากคำถามปลายเปิด (open – Ended) วิเคราะห์เป็นความเรียงประกอบตาราง ดังนี้

๔.๔.๑ ด้านศีล

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล ดังแสดงในตาราง ๔.๑๖

ตารางที่ ๔.๔๒ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ คณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. เยาวชนไม่ได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และ แสดงความคิดเห็นของตน	๑. เยาวชนควรได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และ แสดงความคิดเห็นของตน
๒. การประพฤติปฏิบัติตนของเยาวชนไม่ได้รับการแนะนำสั่งสอนอย่างใกล้ชิด	๒. การประพฤติปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องของศีล ควรมุ่งพัฒนาคุณภาพของเยาวชนทุกช่วงวัย
๓. เยาวชนไม่มีความรู้ในเรื่องของศีลในแต่ละข้อ	๓. เยาวชนควรได้รับความรู้ในเรื่องของศีลในแต่ละข้ออย่างละเอียด
๔. ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการสอนหลัก ไตรสิกขาด้านศีล	๔. ควรฝึกอบรมไตรสิกขาด้านศีลให้กับบุคลากร โดยเน้นการปฏิบัติ
๕. ขาดความต่อเนื่องในการสอนและอบรม	๕. ควรมีความต่อเนื่องในการสอนและอบรม

๔.๔.๒ ด้านสมาธิ

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล ดังแสดงในตาราง ๔.๑๗

ตารางที่ ๔.๔๓ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. ขาดการส่งเสริมให้เยาวชนนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่อง	๑. ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีการนั่งสมาธิเป็นประจำในทุกวันอย่างต่อเนื่อง
๒. เยาวชนยังขาดความเข้าใจในเรื่องของสมาธิ และหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง	๒. เยาวชนควรได้รับความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น
๓. ขาดการพัฒนาเรื่องสมาธิ ติดรูปแบบเดิมๆ	๓. ควรมีการประยุกต์การพัฒนาเรื่องสมาธิอย่างสร้างสรรค์
๔. เยาวชนไม่มีจิตสำนึกไม่รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและขาดทักษะในการตัดสินใจ	๔. ควรปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต
๕. พระสงฆ์ไม่เพียงพอในการเข้าไปจัดการเรียนตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียน	๕. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ

๔.๔.๓ ด้านปัญญา

ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ
สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา ดังแสดงในตาราง ๔.๑๘

ตารางที่ ๔.๔๔ ปัญหาอุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของ
คณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา

ปัญหา อุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
๑. พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านปัญญา ให้ความรู้แก่ เยาวชนมีจำนวนน้อย	๑. ควรนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านปัญญา ให้ ความรู้แก่เยาวชน
๒. ขาดการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย จัดการเรียนรู้	๒. การจัดกิจกรรมพื้นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียน แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในชีวิตได้
๓. ขาดการ ส่งเสริมการเจริญปัญญา ทั้งใน โรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง	๓. ควรส่งเสริมการฝึก เจริญปัญญา ทั้งใน โรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง
๔. การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลัก ไตรสิกขา ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจาก ชุมชน	๔. ควรประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง จาก ชุมชน
๕. ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในหลักการจัดการ เรียนรู้ ตามหลักไตรสิกขาอย่างชัดเจน	๕. ควรทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

๔.๕ สรุปผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ (interview) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) ตามลักษณะตัวการเป็นตัวแทนของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสม จากวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน ๑๑ รูป/คน ดังนี้

๑. พระครูประจักษ์สิริคุณ	(ประจักษ์ สิริทตโต)	เจ้าคณะตำบลปากแพรก
๒. พระมหาทรงศักดิ์	ชวยพัฒโน	เจ้าคณะตำบลไชยราช
๓. พระอธิการณรงศักดิ์	ธีรวโร	เจ้าคณะตำบลทรายทอง
๔. พระสมุห์บรรยง	บุญณโณ	เจ้าอาวาสวัดบางเปิด
๕. พระอธิการศิริพงษ์	วรทินโน	เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด
๖. พระอธิการบุญช่วย	บุญณโก	เจ้าอาวาสวัดปากแพรก
๗. นายปราโมทย์	ตั้งชุยยัง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๘. นายเสน่ห์	หิณศรี	แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอบางสะพานน้อย
๙. นายประทีป	ทังศรี	นายก อบต. ตำบลไชยราช
๑๐. นายจรัญ	ทองสม	ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์
๑๑. นายทะนงศักดิ์	นทีวัฒนา	ประธานกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดห้วยสัก

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

๔.๕.๑ ด้านศีล

การพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย ให้ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หรือให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนานั้น มีจุดเริ่มต้น คือ ต้องให้เยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อ พฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ต้องการเสริมสร้าง จะทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมนั้นได้ง่าย และเต็มใจกระทำ คล้ายกับการพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขา โดยที่เน้นที่ไปพฤติกรรมภายนอกก่อน คือ มีวาจาถูกต้อง ทำการงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ สิ่งสำคัญที่จะต้องมีเป็นจุดเริ่มต้น คือ เมื่อเยาวชนมีสัมมาทิฐิเขาก็พร้อมที่จะฝึกฝนพัฒนาตนเอง ส่วนการที่เยาวชนจะพัฒนาได้มากน้อยเพียงใด ก็เป็นเรื่องของความแตกต่างระหว่างบุคคล และขึ้นอยู่กับการพัฒนาศักยภาพของเยาวชนตามที่ได้สั่งสมกรรมไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากทัศนคติที่ดีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของเยาวชนในสังคมไทย เป็นความเชื่อ ความเห็น เกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ถูกต้องตามหลักแห่งความดี สอดคล้องกับศีลธรรม กล่าว คือ ทัศนคติจะต้องอาศัยปร

โตโฆสะในการสร้างศรัทธาหรืออบรมสั่งสอนเพื่อให้กระทำพฤติกรรม นอกจากนี้ยังคงต้องทำให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องของศีลในการนำไปใช้ในชีวิตให้ถูกต้องตามความเป็นจริง^๑

การพัฒนาเยาวชนในสังคมไทยมีเป้าหมายที่เป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปคือ การพัฒนาให้เยาวชนเป็นคนดีและคนเก่ง โดยมีความหมายครอบคลุม การพัฒนาเยาวชนให้เป็นผู้ที่มีพฤติกรรมที่เหมาะสมในทั้ง ๔ ด้าน คือ (๑) เป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนตนเอง เช่น มีพฤติกรรมรักษาสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล ไม่สูบบุหรี่ ไม่เล่นการพนัน เป็นต้น (๒) เป็นผู้ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เช่น มีพฤติกรรมซื่อสัตย์ ไม่ก้าวร้าวต่อผู้อื่น ทำตามระเบียบโรงเรียนและสังคม เป็นต้น (๓) เป็นผู้ที่ได้รับผิดชอบต่อหน้าที่ เช่น มีพฤติกรรมเรียนดี ทำงานที่ได้รับมอบหมายอย่างขยันขันแข็ง เป็นต้น (๔) พยายามพัฒนาตนเองช่วยพัฒนาผู้อื่นและสังคมด้วย เช่น การอาสาพัฒนา ชนบทของเยาวชน มีพฤติกรรมประหยัดพลังงาน รักษาสาธารณสมบัติ รักษาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น^๒

การส่งเสริมการพัฒนาวินัยในตนเอง ในสังคมไทยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การให้ความรู้ขั้นสูง การอบรมทางศาสนา การให้แสดงบทบาทสมมติ การใช้กลุ่มเพื่อให้เกิดความคล้อยตาม และการให้เลียนแบบจากตัวแบบ คือ การทำให้เป็นพฤติกรรมเคยชิน โดยการนำวัฒนธรรมเข้ามาช่วยในการเสริมสร้างวินัย และใช้หลักไตรสิกขา คือ ด้านพฤติกรรม ให้มีพฤติกรรมที่ดีด้วยความเคยชินอันดี^๓ การฝึกอบรมตามแนวทางไตรสิกขาที่มีต่อการพัฒนาวินัยในตนเอง โดยเริ่มจากการจัดสภาพแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อการทำหน้าที่ของประสาทสัมผัส ในแง่การรับรู้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวินัยในตนเอง ไม่ว่าจะเป็นสภาพแวดล้อมทางด้านวัตถุหรือทางด้านบุคคล แล้วเตรียมความพร้อมทางด้านความคิดความเชื่อที่ถูกต้อง คือ เชื่อว่าผล ย่อมเกิดจากเหตุ ถ้าสร้างเหตุที่ดีย่อมทำให้เกิดผลที่ดีเช่นกัน หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนทัศนคติต่อเยาวชน เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกเกิดความชอบความพอใจ และเกิดความสนใจในการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีวินัย^๔ การนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยพัฒนาตามองค์ประกอบของพฤติกรรมในตนเอง ด้าน ๔ คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน โดยเน้นหลัก ๓ ประการ คือ สร้างพฤติกรรม (ศีล) สร้างความสนใจ (สมาธิ) สร้างความเข้าใจ (ปัญญา)^๕ สำหรับบทบาทของคณะสงฆ์จะส่งผลต่อพฤติกรรมของเยาวชน โดยเฉพาะความเป็นกัลยาณมิตรของครูผู้เข้าการอบรม อันได้แก่ ความเป็นที่รักน่าเคารพ น่ายกย่อง คอยให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาที่ดี พร้อมทั้งจะรับฟังและสามารถชี้แจงแถลงเรื่องต่างๆ ที่ลึกซึ้งได้ รวมถึงเป็นผู้ชี้แนะทางหรืออำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนดำเนินเข้าสู่

^๑ สัมภาษณ์ พระครูประจักษ์สิริคุณ (ประจักษ์ สิริทตโต), เจ้าคณะตำบลปากแพรก, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๒ สัมภาษณ์ พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฒโน, เจ้าคณะตำบลไชยราช, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๓ สัมภาษณ์ พระอธิการณรงค์ศักดิ์ ธีรวโร, เจ้าคณะตำบลทรายทอง, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๔ สัมภาษณ์ พระสมุห์บรรยง ปุณณโณ, เจ้าอาวาสวัดบางเปิด, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๕ สัมภาษณ์ พระอธิการศิริพงษ์ วรทินโน, เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ปัญญา เริ่มจากการช่วยให้ผู้เรียนมีสัมมาทิฐิที่ถูกต้อง นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสชี้ให้เยาวชนเป็นผู้มีส่วนร่วมในบทเรียนและเป็นผู้ลงมือทำให้มากที่สุด^๖

ความมีวินัยในตน การคิด และลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร เป็นต้น อิทธิพลของพ่อแม่ นั้นสามารถกระทำได้โดยอาศัยการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งนับเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นที่สุดที่เยาวชนได้รับ เพราะเป็นการอบรมจากผู้ใกล้ชิดที่มีความผูกพันกันลึกซึ้ง ซึ่งจะมีอิทธิพลต่ออารมณ์ เจตคติ และแบบ ความประพฤติของเยาวชนเป็นอย่างยิ่ง โดยบิดามารดาจะมีอิทธิพลต่อบุตรทั้งทางตรง (การอบรม เลี้ยงดู) และทางอ้อม (การเป็นแบบอย่างที่ดี) โดยอิทธิพลทางตรงของบิดามารดาที่มีต่อบุตรจะเป็นผล จากการอบรมเลี้ยงดู ที่ถือว่าเป็นการบอกกล่าวอย่างชัดเจนถึงสิ่งที่ควรและไม่ควรกระทำ ซึ่งวิธีการนี้ มีผลต่อการพัฒนาเยาวชน เนื่องจากเป็นการชี้แนะแนวทางในการปฏิบัติ โดยเจตนาเพื่อให้ได้กว้างตัว ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามกาลเทศะ ในขณะที่อิทธิพลทางอ้อมของบิดามารดาที่มีต่อเยาวชน จะ เกิดจากการที่เด็กสังเกตพฤติกรรมของบิดามารดาแล้วซึมซาบเข้าไปในจิตใจ จนหล่อหลอมเป็นนิสัย อันถือว่าเป็นการอบรม โดยไม่รู้ตัว^๗

ส่วนพระสงฆ์จะช่วยพัฒนาเยาวชนโดยการเผยแพร่หลักคำสอนและการจัดกิจกรรมทาง ศาสนา เนื่องจากพระสงฆ์เป็นผู้มีศีลาจารวัตรอันงดงามเป็นที่น่าเลื่อมใสศรัทธา ทำให้เยาวชน ยอมรับฟังคำสอนจากพระสงฆ์ด้วยความตั้งใจและเต็มใจ ซึ่งการที่เยาวชนได้เข้าร่วมกิจกรรมทาง ศาสนา หรือนำหลักธรรมคำสอนที่ได้ยินได้ฟังมาคบคิดใคร่ครวญไตร่ตรองให้เข้าใจอย่างลึกซึ้ง ย่อม ก่อผลแก่จิตใจของเยาวชนให้มีความอ่อนโยนนุ่มนวล และเกิดความรู้ทางธรรมอันจะนำไปสู่การมี ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิต ตลอดจนทำให้บุคคลนั้นมีลักษณะทางจิตและพฤติกรรม ที่น่าพึงปรารถนา^๘ การปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีของความสัมพันธ์กับเยาวชนโดยการเรียนรู้ โดยการ สังเกตหรือการเลียนแบบ มีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัว จากตัวแบบอันเกิดจากสื่อ สิ่งแวดล้อมในชุมชน ทั้งนี้ ตัวแบบที่มีอิทธิต่อบุคคล ไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจ เป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ภาพยนตร์ อินเทอร์เน็ต^๙ ในการดำเนินชีวิต ประพฤติตนในทางที่ถูกต้องดีงาม อันเป็นพื้นฐานเบื้องต้นแห่งคุณธรรม และเป็นเบื้องต้นแห่งคำสอน ของพระพุทธองค์ เพราะศีลเป็นรากเหง้าของกุศลธรรมคุณธรรมทั้งปวง ดังพุทธพจน์ใน สังยุตตนิกาย ว่า ศีลที่หมดจดดีแล้ว ชื่อว่าเป็นเบื้องต้นแห่งกุศลธรรม ทั้งหลาย ซึ่งตรงกับเนื้อความแห่งโอวาทปาฏิ โมกข์ข้อต้นที่ว่า ความไม่ทำบาปทั้งปวง ที่ว่าศีลชื่อว่างามนั้นก็เพราะความเป็นเหตุนำมาซึ่งคุณ มี ความไม่เดือดร้อนซึ่งสอดคล้องกับ เรื่องการปฏิบัติตนตามหลักไตรสิกขา^{๑๐} การแสดงพฤติกรรมที่มี จริยธรรมหรือไม่มีจริยธรรมออกมานั้น จะขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักที่สำคัญ ๒ ประการ คือ จิตลักษณะ

^๖ สัมภาษณ์ พระอธิการบุญช่วย ภูณณโก, เจ้าอาวาสวัดปากแพรก, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

^๗ สัมภาษณ์ นายปราโมทย์ ตั้งชูยั้ง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๘ สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ หินศรี, แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอบางสะพานน้อย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^๙ สัมภาษณ์ นายประทีป ทั้งศรี, นายก อบต. ตำบลไชยราช, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๐} สัมภาษณ์ นายเจริญ ทองสม, ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

หรือสภาพความรู้สึกนึกคิด ความรู้ ความเข้าใจค่านิยมหรือทัศนคติและการใช้วิจารณ์ญาณของบุคคล
สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ สามารถที่จะพัฒนาหรือปลูกฝังให้เกิดขึ้นประกอบเข้ากับปัจจัยอีกประการหนึ่ง คือ
ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมที่บุคคลนั้นอยู่ ได้แก่ บุคคลรอบข้าง กฎระเบียบ หรือมาตรฐานในสังคมนั้น
และวิชาชีพของบุคคล เมื่อเราเข้ากับจิตลักษณะของบุคคลแล้วก็จะแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม^{๑๑}

สรุปได้ว่า จุดเริ่มต้นของการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย คือ การมีทัศนคติที่ดีต่อ
คุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งเป็นความเชื่อ ความเห็น เกี่ยวกับโลกและชีวิตที่ต้องตามหลักแห่ง
ความดี สอดคล้องกับศีลธรรมในการกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนา จากนั้นจึงควรส่งเสริมให้
เยาวชนมีปัญญาเห็นชัดว่าทัศนคติต่อคุณลักษณะที่พึงประสงค์นั้นตั้งตามถูกต้องตามความเป็นจริง เกิด
จากเหตุ ถ้าสร้างเหตุที่ดีย่อมทำให้เกิดผลที่ดีเช่นกัน หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนทัศนคติต่อวินัย เพื่อให้ผู้เข้า
รับการฝึกเกิดความชอบ ความพอใจ และเกิดความสนใจในการที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีวินัย

การนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยพัฒนาตามองค์ประกอบ
ของพฤติกรรมในตนเอง ๔ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความ
อดทน โดยเน้นหลัก ๓ ประการ ในการทำกิจกรรม คือ สร้างพฤติกรรม (ศีล) สร้างความสนใจ (สมาธิ)
สร้างความเข้าใจ (ปัญญา) จะทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้อย่างถูกต้องและเข้าใจ
ตามสภาวะที่เป็นจริง

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม
จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีรายละเอียด
ดังนี้

๔.๕.๒ ด้านสมาธิ

สำหรับการส่งเสริมการพัฒนาเชิงอารมณในสังคมไทย โดยได้ส่งเสริมในองค์ประกอบ ๓
ด้านคือ (๑) ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเองได้รู้จัก
เห็นอกเห็นใจผู้อื่นและมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (๒) ความเก่ง หมายถึง ความสามารถในการรู้จัก
ตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมี
สัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (๓) ความสุข หมายถึง ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข มีความ
ภูมิใจในตนเอง พอใจในชีวิต และมีความสุขสงบทางใจ^{๑๒} (๑) การตระหนักรู้ในตนเอง การรู้จัก
อารมณ์ตนเอง จะเป็นพื้นฐานในการควบคุมอารมณ์เพื่อแสดงออกอย่างเหมาะสม การรู้จักอารมณ์
ตนเองหรือการรู้ตัว คือ การมีสติในทัศนะของพุทธศาสนานั่นเอง (๒) การควบคุมตนเอง เป็น
ความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และแสดงออกได้อย่างเหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลา และ
เหตุการณ์ ทั้งอารมณ์ดีและอารมณ์ไม่ดีให้เกิดความสมดุล ในการจัดการกับอารมณ์ตนเอง จะทำได้ดี

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ นทิวพัฒนา, ประธานกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดห้วยสัก,
๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๒} สัมภาษณ์ พระครูประจักษ์สิริคุณ (ประจักษ์ สิริทตโต), เจ้าคณะตำบลปากแพรก, ๗ ธันวาคม
๒๕๖๑.

เพียงใต้นั้นขึ้นอยู่กับความรู้สึกอารมณ์ตนเอง (๓) การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง เป็นการมองหาแง่ดีของสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับตนเอง จะช่วยทำให้เกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ต่างๆ ได้ ทำให้เกิดกำลังใจที่จะสร้างสรรค์สิ่งดีๆ มุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ (๔) การเข้าใจอารมณ์ผู้อื่น เป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์และความรู้สึกของผู้อื่น มีความเข้าใจเห็นใจผู้อื่น สามารถปรับความสมดุลของอารมณ์ตัวเอง ตอบสนองต่อผู้อื่นได้อย่างสอดคล้องและเหมาะสม โดยเฉพาะกับบุคคลที่เราเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย จะช่วยทำให้เราสามารถอยู่ร่วมหรือทำงานด้วยกันได้ดีและมีความสุขมากขึ้น (๕) การสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น เป็นความสามารถในการอยู่ร่วมกัน และทำงาน ร่วมกับผู้อื่นโดยมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกันและสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ ผู้ที่มีความสามารถ และทักษะด้านนี้จะสามารถใช้ทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรม ในการอยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น^{๑๓}

องค์ประกอบการปฏิบัติตนให้มีความสุข สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ และทำงานประสบความสำเร็จได้ ดังนี้ (๑) ตนเองมีความสุข ประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนบุคคล ดังนี้ คือ อารมณ์ดี สุขภาพจิตดี จริ่งใจ มีน้ำใจ มองโลกในแง่ดี ใจคอหนักแน่น รู้จักให้อภัย เมตตา กรุณา มุทิตา ควบคุมตนเองได้ มั่นใจในตนเอง และปรับตัวยืดหยุ่น (๒) สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ประกอบด้วยคุณลักษณะที่สำคัญในการมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นที่ดี คือ ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และรักษาหลักความถูกต้องในเหตุผล (๓) ทำงานได้ประสบความสำเร็จ ความสำเร็จในการทำงานที่สร้างสรรค์ชีวิต และสังคมที่สงบสุข คุณลักษณะที่สำคัญในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ประกอบด้วย การตรงต่อเวลา วางแผนการทำงาน ซื่อสัตย์ สุจริต อดทน ความกระตือรือร้น เห็นแก่ส่วนรวม ร่วมมือในการทำงาน ช่วยเหลือเพื่อส่วนรวมในการทำงาน รับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มองการณ์ไกล มีฉันทะในการทำงาน กล้าคิด กล้าแสดงออก และใฝ่รู้^{๑๔} ต่อมาการพัฒนาอารมณ์ (สมาธิ) แนวพุทธ ในสังคม เป็นการพัฒนาอารมณ์ฝ่ายกุศล และควบคุมฝ่ายอกุศล (กิเลส) โดยอาศัยพลังของฝ่ายกลาง เนื่องจากอารมณ์ฝ่ายกุศลเป็นคุณประโยชน์และประกอบด้วยปัญญา นำไปสู่พฤติกรรมที่เกื้อกูลและสร้างสรรค์ ส่วนอารมณ์เป็นฝ่ายอกุศล ไม่ประกอบด้วยพฤติกรรมที่เป็นปัญญา^{๑๕} ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ การพัฒนาความสามารถในการพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญข้อมูลหรือสิ่งต่างๆ ในเรื่องราวต่างๆ อย่างละเอียด รอบคอบ และอย่างมีเหตุผล โดยใช้หลักการแยกแยะ องค์ประกอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ขึ้นในเยาวชน

การจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ การ สร้างผังมโนทัศน์ การใช้เทคนิคในการตั้งคำถาม การทัศนศึกษา การสาธิต การทำโครงงาน การอภิปราย การระดมสมอง การโต้วาที การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ การพยากรณ์^{๑๖} ต่อมาได้นำหลักการ

^{๑๓} สัมภาษณ์ พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฺฒโน, เจ้าคณะตำบลไชยราช, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๔} สัมภาษณ์ พระอธิการณรงศักดิ์ ธีรวโร, เจ้าคณะตำบลทรายทอง, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๕} สัมภาษณ์ พระสมุห์บรรยง ปุณณโณ, เจ้าอาวาสวัดบางเบ็ด, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๖} สัมภาษณ์ พระอธิการศิริพงษ์ วรทินโน, เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

พัฒนาความสามารถในการคิดแบบพุทธ คือ ความสามารถในการคิดแบบ โยนิโสมนสิการมาใช้พัฒนาการคิด โดยให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดวิเคราะห์ ไม่มองสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน^{๑๗} ซึ่งความสามารถคิดวิเคราะห์จะตรงกับความสามารถในการคิดแบบโยนิโสมนสิการ คือ การคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ร่วมกับการคิดแบบสืบสาวหาปัจจัย และการคิดแบบสามัญลักษณ์ ในการคิดวิเคราะห์ที่นำมาใช้ในสังคมไทย โยนิโสมนสิการเป็นการคิดที่มีลักษณะ คือ (๑) การคิดอย่างถูกวิธี ตรงกับความเป็นจริง ทำให้เข้าใจความเป็นจริงของสรรพสิ่ง (๒) การคิดต่อเนื่องเป็นขั้นตอน เป็นระบบตามเหตุผลและแนวทางที่ถูกต้อง (๓) การคิดสืบค้นตามแนวความสัมพันธ์ของเหตุปัจจัย ทำให้เข้าใจความเป็นมาหรือแหล่งที่ทำให้เกิดผลเช่นนั้น (๔) การคิดอย่างมีเป้าหมายในทางดีงาม ทำให้เกิดความเพียร มีสติมั่นคง จิตใจเข้มแข็ง^{๑๘} ส่วนใหญ่จะเห็นโทษของการขาดสติ หรือความมั่นใจต่อการศึกษาและทำหน้าที่ของตน เป็นลำดับต้น รองลงมา คือ ขาดความตั้งใจในการศึกษาเล่าเรียน เพราะเหตุนี้การฝึกอบรมจิตโดยการนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่องขณะสงบจึงควรเข้ามาสร้างบทบาทและแนะนำคุณประโยชน์ของสมาธิ เพราะมีความสำคัญต่อการพัฒนาเยาวชน ให้มีกำลังใจ มีความมุ่งมั่นต่อการพัฒนางานให้บรรลุเป้าหมาย การที่ท่านได้ทำหน้าที่หรือศึกษาด้วยความตั้งใจอย่างมีสติสมาธิในการทำงานหรือศึกษาเล่าเรียนหรือปฏิบัติหน้าที่โดยความตั้งใจและอดทนเพื่อฝึกจิตใจของตนเองให้สงบมีสติอยู่เสมอ^{๑๙}

งานพัฒนาความสามารถในการรู้จักคิด โดยการนำวิธีคิดแบบขั้นพื้นฐานมาจัดลำดับเชื่อมโยงกันโดยใช้วิธีคิดแบบอริยสัจ หรือคิดแก้ปัญหาเป็นหลัก ส่วนวิธีอื่นเป็นส่วนต่อเนื่องหรือส่วนขยายมี ๕ วิธีประกอบด้วย วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ วิธีคิดแบบเห็นคุณค่าทางออก วิธีคิดแบบคุณค่าแท้คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบอริยสัจ และมีกระบวนการคิด ๖ ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดปัญหา การสืบสาวหาสาเหตุของปัญหา การตั้งสมมติฐาน การรวบรวมพิจารณาข้อมูล การตรวจสอบ วิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผล เป็นต้น^{๒๐}

การปฏิบัติในขั้นสมาธินี้เห็นว่าทุกคนมีความตั้งใจดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองและมีความอดทนต่อปัญหา อุปสรรคที่มากกระทบทางด้านจิตใจและสภาพแวดล้อม ซึ่งทำให้เห็นว่าเยาวชนมีความเข้าใจสมาธิในเชิงวิถีชีวิตเป็นส่วนใหญ่แต่เมื่อถามถึงความหมายของสมาธิตามหลักพุทธศาสนาแล้วยังมีความเข้าใจเป็นส่วนน้อย ดังนั้น ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องต้องส่งเสริมให้มีขึ้นในตัวบุคลากรต่อไปซึ่งสอดคล้องกับคำว่า สมาธิ แปลว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือ สภาวะที่จิตแน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด^{๒๑} การพัฒนาเยาวชนตามหลักไตรสิกขาเป็นอีกระบบหนึ่งของการศึกษา เพื่อให้เยาวชนมี

^{๑๗} สัมภาษณ์ พระอธิการบุญช่วย ปุณฺณโก, เจ้าอาวาสวัดปากแพรก, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๑๘} สัมภาษณ์ นายปราโมทย์ ตั้งชูยั้ง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ หินศรี, แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอบางสะพานน้อย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายประทีป ทังศรี, นายก อบต. ตำบลไชยราช, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายเจริญ ทองสม, ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ระบบการพัฒนาที่ดีมั่นคง และมีสมาธิกับการสร้างความเจริญให้กับตนเอง ด้วยการพัฒนาจิตใจและมีความเพียรพยายามสูงชัน มีขันติ ความอดทน มีสัจจะมีความจริงจัง มีอธิษฐานความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย มีความหนักแน่นเข้มแข็งมั่นคงของจิตใจที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย เนื่องจากว่าสมาธินั้นเป็นกระบวนการพัฒนาคุณสมบัติต่างๆ ของจิต ทั้งในด้านคุณธรรมเพื่อให้เกิดความ เมตตา ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ความเข้มแข็งมั่นคง ความเพียรพยายาม ความแน่วแน่ มั่นคง ความมีสติเพราะว่าการทำงานต้องมีความอดทนที่จะทำให้ผลปฏิบัติงานมีคุณภาพและบรรลุเป้าหมายตามเจตนารมณ์^{๒๒}

สรุปได้ว่า การพัฒนาเยาวชนเชิงอารมณในสังคมไทย โดยได้ส่งเสริมในองค์ประกอบ ๓ ด้านคือ (๑) ความดี หมายถึง ความสามารถในการควบคุมอารมณ์และความต้องการของตนเอง ได้รู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม (๒) ความเก่ง คือ ความสามารถในการรู้จักตนเอง มีแรงจูงใจ สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา และแสดงออกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (๓) ความสุข คือ ความสามารถในการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุข การตระหนักรู้ในตนเอง การรู้จักอารมณ์ตนเอง จะเป็นพื้นฐานในการควบคุมอารมณ์เพื่อแสดงออกอย่างเหมาะสม การควบคุมตนเอง เป็นความสามารถในการควบคุมอารมณ์และแสดงออกได้อย่าง เหมาะสมกับบุคคล สถานที่ เวลา และเหตุการณ์ การสร้างแรงจูงใจให้ตนเอง เป็นการมองหาแง่ดีของสิ่งต่างๆ การเข้าใจอารมณ์ผู้อื่นเป็นความสามารถในการรับรู้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้อื่น มีการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยมีสัมพันธภาพที่ดีต่อกันและสร้างสรรค์ผลงานที่เป็นประโยชน์ ผู้ที่มีความสามารถและทักษะด้านนี้ จะสามารถใช้ทั้งความคิด อารมณ์ และพฤติกรรมในการอยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ (Key informants) เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีรายละเอียดดังนี้

๔.๕.๓ ด้านปัญญา

ในสังคมไทยได้นำความสามารถในการคิดวิเคราะห์มาพัฒนาความสามารถในการพิจารณาตรึกตรองใคร่ครวญข้อมูลหรือสิ่งต่างๆ ในเรื่องราวต่างๆ อย่างละเอียด รอบคอบ อย่างมีเหตุผล โดยใช้หลักการแยกแยะองค์ประกอบ และการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ก่อให้เกิดการพัฒนาทักษะทางความรู้และการคิดเชิงวิเคราะห์ขึ้น ในเยาวชนการจัดการเรียนรู้ที่สามารถพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิเคราะห์ ได้แก่ การสร้างรูปแบบการเรียนรู้ การใช้เทคนิคในการตั้งคำถาม การค้นคว้า การแสดงเป็นแบบอย่างที่ดี การฝึกฝน การอภิปราย การรวบรวมความคิด การโต้วาที การใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนและธรรมชาติ^{๒๓}

^{๒๒} สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ นทีวัฒนา, ประธานกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดห้วยสัก, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๓} สัมภาษณ์ พระครูประจักษ์สิริคุณ (ประจักษ์ สิริทตโต), เจ้าคณะตำบลปากแพรก, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ต่อมาได้นำหลักการพัฒนาความสามารถในปัญญาแบบพุทธ คือ ความสามารถในการพิจารณาแบบ โยนิโสมนสิการ มาใช้พัฒนาปัญญา โดยให้รู้จักไตร่ตรองอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ คิดวิเคราะห์ ไม่ดูสิ่งต่างๆ อย่างผิวเผิน ซึ่งความสามารถในการใช้ปัญญาวิเคราะห์จะตรงกับความสามารถในการคิด คือ การคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ ร่วมกับการคิดแบบสืบสาวหาวิธิตัดแบบอริยสัจ หรือคิดแก้ปัญหาเป็นหลัก ส่วนวิธีอื่นเป็นส่วนต่อเนืองหรือส่วนขยายมี ๕ วิธี ประกอบด้วย วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบ วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษ ทางออก วิธีคิดแบบ คุณค่าแท้ คุณค่าเทียม และวิธีคิดแบบอริยสัจ และมีกระบวนการคิด ๖ ขั้นตอน ได้แก่การกำหนด ปัญหา การสืบสาวหาสาเหตุของปัญหา การตั้งสมมติฐาน การรวบรวม และพิจารณาข้อมูล การ ตรวจสอบ และวิเคราะห์ข้อมูล และการสรุปผล ผลการวิจัยพบว่า หลังการทำแบบฝึกและหลัง สิ้นสุดการทดลอง^{๒๔}

การพัฒนาในชั้นปัญญาส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับการใช้หลักเหตุผลในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว และมีการแก้ไข ปัญหาโดยพิจารณาอย่างรอบคอบ เนื่องจากปัญญาเป็นกระบวนการหนึ่งของการฝึกอบรมทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจอันถูกต้องและสมบูรณ์รู้จักดำเนินการต่างๆด้วยปัญญาที่บริสุทธิ์^{๒๕} ซึ่งในทางตรงกันข้ามกฎแห่งกรรม มีลักษณะเป็นเหตุผล เป็นหลักวิทยาศาสตร์ เหมือนกฎทางฟิสิกส์ที่ว่า การออกแรงกระทำเท่ากับแรงปฏิกิริยา หรือในทางจิตวิทยาที่มีกฎแห่งผล (law of effect) ซึ่งให้ทำอธิบายว่าพฤติกรรมของมนุษย์จะทำซ้ำในสิ่งที่ได้รับผลดีที่พึงปรารถนา ตัวอย่างของกฎแห่งกรรมของพระพุทธศาสนา เช่น ผู้ที่มีโทสะรุนแรง มักจะได้รับความเดือดร้อนใจอยู่เสมอ คนที่ขาดสติมักจะทำงานไม่ประสบความสำเร็จเพราะฉะนั้นผู้บริหารครู อาจารย์จึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในหลักเหตุผล ซึ่งปัญญาเป็นเรื่องของการฝึกหรือพัฒนาในด้าน การรู้ความจริงเริ่มตั้งแต่ความเชื่อ ความเห็น ความรู้ความเข้าใจ ความหยั่งรู้เหตุผล การรู้จักวินิจฉัย ไตร่ตรองตรวจสอบ คิดการต่างๆ^{๒๖} อย่างสร้างสรรค์เน้นการรู้ตรงตามความเป็นจริงหรือรู้เห็นตามที่มีนเป็น ตลอดจนรู้แจ้งความจริงที่เป็นสากลของสิ่งทั้งปวง จนถึงขั้นรู้เท่าทันธรรมดาของโลก และชีวิต ที่ทำให้มีจิตใจเป็นอิสระ ปลอดปัญหา ไร้ทุกข์ (คิดเป็น แก้ปัญหาเป็น ดับทุกข์เป็น)

นอกจากนี้การพัฒนาปัญญานั้นเป็นความรู้ความเข้าใจในศิลปะวิทยาการ ความเจริญทาง วิชาการและวิชาชีพที่ทำให้รู้จริงเข้าใจจริงในสิ่งต่างๆ เหล่านี้เป็นเบื้องต้น ต่อจากนี้ถึงซึ่งลงไปอีก คือ การรับรู้เรียนรู้อย่างถูกต้องตามความเป็นจริงไม่เบียดเบียนหรือเอนเอียงด้วยอคติในการศึกษา ศิลปวิทยาหรือเรื่องอื่นๆ ก็ตาม การใช้ปัญญาคิดวินิจฉัยการต่างๆ จะต้องเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่ถูกครอบงำบัญชาโดยกิเลส และสร้างสรรค์ความสำเร็จ^{๒๗} การพัฒนาที่ทำให้พัฒนาตน การพัฒนาชีวิต และสังคมให้เจริญตงามยิ่งๆ ขึ้นไป นี้เป็นปัญญาที่เข้าใจโลกและชีวิต ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการ พัฒนาที่แท้จริงและเป็นอีกขั้นหนึ่งที่ต้องนำมาใช้ในการวินิจฉัยด้วย^{๒๘} หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเห็นว่า

^{๒๔} สัมภาษณ์ พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฒโน, เจ้าคณะตำบลไชราช, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๕} สัมภาษณ์ พระอธิการณรงศักดิ์ ธีรวโร, เจ้าคณะตำบลทรายทอง, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๖} สัมภาษณ์ พระสมุห์บรรยง ปุณณโณ, เจ้าอาวาสวัดบางเปิด, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๗} สัมภาษณ์ พระอธิการศิริพงษ์ วรทินโน, เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๒๘} สัมภาษณ์ พระอธิการบุญช่วย ปุณณโก, เจ้าอาวาสวัดปากแพรก, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

เป็นเรื่องที่ต้องเร่งรัดส่งเสริมให้มีการปฏิบัติมากขึ้น เพราะการไปทำบุญ ฟังเทศน์หรือปฏิบัติธรรมที่วัด จะให้ประโยชน์หลายประการทั้งต่อตัวเยาวชน ครู อาจารย์ พนักงานและการปฏิบัติงาน เช่น เป็นการน้อมนำจิตใจเข้าสู่ธรรม เป็นการใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์^{๒๙}

การพัฒนาตนด้วยปัญญาอย่างต่อเนื่องมาจากสมาธิเพราะสมาธิกับปัญญานั้นมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน คือ ต้องมีสมาธิจึงจะมีปัญญา สมาธิเตรียมจิตพร้อมให้เกิดปัญญา ปัญญาเดินหน้าทำงานด้วยความมุ่งมั่นเพียรพยายามพร้อมกันก็จะสามารถแก้ไขปัญญา อุปสรรคและดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข ซึ่งจะสามารถหลุดออกจากการเป็นทาสของสิ่งทั้งปวงมาเป็นอิสระได้ด้วยปัญญา^{๓๐} ในปัจจุบันนี้ในการบริโภคสื่อโดยขาดการยั้งคิด ขาดการพิจารณาด้วยสติปัญญา ซึ่งทำให้ลุ่มหลงในเรื่องของสิ่งเสพติดที่มากับสื่อต่างๆ ซึ่งก็เป็นเหตุให้มีการลองผิดลองถูก ในเรื่องของการดำเนินชีวิตจึงทำให้ขาดการใช้ปัญญาเพื่อพิจารณาถึงคุณและโทษที่จะพึงได้รับจากเรื่องราวต่างๆ เพราะเหตุนี้คณะสงฆ์จึงควรอบรมจิตใจ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนทางด้านปัญญาอยากมีระบบเพื่อที่จะเป็นเครื่องขัดเกลาจิตใจของเยาวชนให้มีความพร้อมเพื่อที่จะรับมือกับปัญหาที่จะเกิดขึ้นในภายภาคหน้า ซึ่งจะทำให้เป็นบุคคลผู้มีความคิดมีสติปัญญา แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้อย่างมีประสิทธิภาพ^{๓๑} การลงมือทำมีความสำคัญมากกว่าคำพูดด้วยวาจา และหากต้องการจะให้เยาวชนเห็นคุณค่าของเรื่องปัญญาควรจะเน้นภาคปฏิบัติมากกว่าคำพูด เพราะว่าการกระทำนั้นจะเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความชัดเจนที่คุณจะมองเห็นได้ชัดมากกว่า คำพูดบางครั้งพูดแล้วทำไม่ได้ก็มี ซึ่งหลักการสร้างปัญญาควรหมั่นฝึกฝนและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างความชำนาญในการนำมาใช้ประโยชน์ เมื่อเกิดปัญหาที่ทำให้เกิดทุกข์ เราก็จะสามารถดับความทุกข์ได้ เพราะเหตุนี้เยาวชนจึงควรที่จะให้ความสำคัญต่อการพิจารณาด้วยหลักไตรลักษณ์ เพื่อแก้ปัญหาทางจิตใจหรือที่เรียกว่าความทุกข์นั่นเอง^{๓๒} ซึ่งการพัฒนาปัญญานั้นเป็นความรู้ ความเข้าใจในศิลปวิทยาการความเจริญทางวิชาการและวิชาชีพที่ช่วยให้รู้จริงเข้าใจจริงในสิ่งต่างๆ การใช้ปัญญาคิดวินิจฉัยการต่างๆ จะต้องเป็นไปอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่ถูกครอบงำบัญชาโดยกิเลส และให้พัฒนาตนพัฒนาชีวิตและสังคมให้เจริญดีงามยิ่งขึ้นนี้เป็นปัญญา ที่เข้าใจโลกและชีวิต ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการพัฒนาที่แท้จริง^{๓๓}

สรุปได้ว่า พัฒนาการของ การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธในสังคม ต้องการจะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่นเดียวกับการพัฒนาเยาวชนในสังคมไทย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพียงมีหลักการพัฒนาที่แตกต่างกันเท่านั้น ในหลายด้าน เช่น ความชำนาญของผู้นำไปใช้ ความเหมาะสมของกลุ่มเยาวชนที่ต้องการนำไปพัฒนา เป็นต้น

^{๒๙} สัมภาษณ์ นายปราโมทย์ ตั้งชูยั้ง, สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ หินศรี, แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอบางสะพานน้อย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายประทีป ทั้งศรี, นายก อบต. ตำบลไชยราช, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๒} สัมภาษณ์ นายจรัญ ทองสม, ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายทองศักดิ์ นทีวัฒนา, ประธานกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดห้วยสัก, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

๔.๖ สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ด้านศีล (๑) เยาวชนควรได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และแสดงความคิดเห็นของตน (๒) การประพฤติปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องของศีลควรมุ่งพัฒนาคุณภาพของเยาวชนทุกช่วงวัย (๓) เยาวชนควรได้รับความรู้ในเรื่องของศีลในแต่ละข้ออย่างละเอียด (๔) ควรฝึกอบรมไตรสิกขาด้านศีลให้กับบุคลากรโดยเน้นการปฏิบัติ (๕) ควรมีความต่อเนื่องในการสอนและอบรม องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ จุดเริ่มต้นของการนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยพัฒนาตามองค์ประกอบของพฤติกรรมในตนเอง ๔ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน โดยเน้นหลัก ๓ ประการ ในการทำกิจกรรม คือ สร้างพฤติกรรม (ศีล) สร้างความสนใจ (สมาธิ) สร้างความเข้าใจ (ปัญญา) จะทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้อย่างถูกต้องและเข้าใจตามสภาวะที่เป็นจริง

ด้านสมาธิ (๑) มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีการนั่งสมาธิเป็นประจำในทุกวันอย่างต่อเนื่อง (๒) เยาวชนได้รับความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้น (๓) ส่งเสริมเยาวชนให้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสมาธิ เพื่อจิตไม่ฟุ้งซ่าน (๔) มีการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต (๕) มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาเยาวชนเชิงอารมณีสังคมไทย โดยได้ส่งเสริมในองค์ประกอบ ๓ ด้านคือ (๑) ความดี ต่อส่วนรวม (๒) ความเก่ง สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา (๓) ความสุข การรู้จักอารมณ์ตนเอง การควบคุมอารมณ์ การควบคุมตนเอง เป็นความสามารถที่อยู่ร่วมกันและทำงาน ร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น

ด้านปัญญา (๑) มีการนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านปัญญาให้ความรู้แก่เยาวชน (๒) การจัดกิจกรรมพื้นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียนแก้ไขปัญหามากมายในชีวิตได้ (๓) ส่งเสริมการฝึก เจริญปัญญา ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง (๔) มีการประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจังจากชุมชน (๕) ทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ พัฒนาการของ การส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธสังคมต้องการจะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่นเดียวกับการพัฒนาเยาวชน ในสังคมไทย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพียง มีหลักการพัฒนาที่แตกต่างกันเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจาก การนำหลักการใดไปใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใด ขึ้นอยู่กับความ เหมาะสมในหลายด้าน เช่น ความชำนาญของผู้นำไปใช้ ความเหมาะสมของกลุ่มเยาวชนที่ ต้องการนำไปพัฒนา เป็นต้น

แผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากแผนภาพที่ ๔.๑ แสดงองค์ความรู้ (Body of Knowledge) ที่ได้จากการศึกษาเรื่องการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามรายด้านของงานวิจัย ทั้ง ๓ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านศีล การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีแนวทางในทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม คือ เยาวชนควรได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และแสดงความคิดเห็นของตน การประพฤติปฏิบัติตนของเยาวชนการแนะนำสั่งสอนอย่างใกล้ชิด สร้างการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาด้านศีล บุคลากรที่มีประสบการณ์ในการสอนหลักด้านศีลมีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาด้านศีล และการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักด้านศีล และสร้างความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชน

องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ การนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยพัฒนาตามองค์ประกอบของพฤติกรรมในตนเอง ๔ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน โดยเน้นหลัก ๓ ประการ ในการทำกิจกรรม คือ สร้างพฤติกรรม (ศีล) สร้างความสนใจ (สมาธิ) สร้างความเข้าใจ (ปัญญา) จะทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้อย่างถูกต้องและเข้าใจตามสภาวะที่เป็นจริง

๒. ด้านสมาธิ ส่งเสริมให้เยาวชนมีการนั่งสมาธิเป็นประจำในทุกวันอย่างต่อเนื่อง เยาวชนได้รับความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องมากยิ่งขึ้นมีการส่งเสริมให้เยาวชนให้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสมาธิเพื่อจิตไม่ฟุ้งซ่านมีการปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ

องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ การพัฒนาเยาวชนเชิงอารมณ์ในสังคมไทย โดยได้ส่งเสริมในองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ (๑) ความดี ต่อส่วนรวม (๒) ความเก่ง สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา (๓) ความสุข การรู้จักอารมณ์ตนเอง การควบคุมอารมณ์ การควบคุมตนเอง เป็นความสามารถที่อยู่ร่วมกัน และทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น

๓. ด้านปัญญา มีการนิมนต์พระสงฆ์ ที่ทรงความรู้ด้านปัญญา ให้ความรู้แก่เยาวชน การจัดกิจกรรมพื้นฐาน เป็นการฝึกให้นักเรียนแก้ไขปัญหามากมายในชีวิตได้ ส่งเสริมการฝึกเจริญปัญญา ทั้งในโรงเรียน ชุมชน และผู้ปกครอง, มีการประสานความร่วมมือในการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจังจากชุมชนและทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

องค์ความรู้จากการสัมภาษณ์ พัฒนาการของการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธสังคมต้องการจะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่นเดียวกับการพัฒนาเยาวชน ในสังคมไทย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพียงมีหลักการพัฒนาที่แตกต่างกันเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจากการนำหลักการใดไปใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใด ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในหลายด้าน เช่น ความชำนาญของผู้นำไปใช้ ความเหมาะสมของกลุ่มเยาวชนที่ต้องการนำไปพัฒนา เป็นต้น

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และขอเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีวัตถุประสงค์การวิจัย ดังนี้ (๑) เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของเยาวชน (๒) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล(๓) เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ตามปัจจัยส่วนบุคคล

โดยในการศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) เยาวชนที่อยู่ในเขตพื้นที่ในอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำนวน ๓๔๘ คน ซึ่งใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายปิด และปลายเปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.) ทดสอบสมมติฐานโดยการทดสอบค่าเอฟ (F-test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) เมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นคู่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference: LSD) โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

๕.๑ สรุป

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุป

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ซึ่งการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ได้ดังนี้

๕.๑.๑ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามความคิดเห็นของเยาวชน

ผลการวิจัยต้องการทราบถึงการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่า จากข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๔๘ คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ เป็นเพศหญิง จำนวน ๒๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๖.๑ และเพศชาย จำนวน ๑๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๙ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีอายุ ๑๖ - ๑๗ ปี จำนวน ๒๑๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๑ รองลงมา มีอายุ ๑๕ ปี จำนวน ๘๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๗ สุดท้ายมีอายุ ๑๗ ปีขึ้นไป จำนวน ๔๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๒ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ มีวุฒิการศึกษาแผนกสามัญอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ จำนวน ๑๕๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๕.๗ รองลงมาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ จำนวน ๑๓๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๙ สุดท้ายชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จำนวน ๕๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๔ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ไม่มีวุฒิการศึกษาแผนกธรรม จำนวน ๑๓๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๗.๔ รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับประถมศึกษาตรี ๑๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ รองลงมาผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับประถมศึกษาโท ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๕ สุดท้ายผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับประถมศึกษาเอก ๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๘

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ เยาวชนที่เข้ารับการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔-๖ ได้รับการพัฒนาคูณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวม ทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อเรียงลำดับจากด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดไปหาต่ำสุด ได้แก่ ด้านปัญญา (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๐๔) ด้านสมาธิ (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๘) และด้านศีล (มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๙๒) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสรุปได้ ดังนี้

๑. ด้านศีล พบว่า การพัฒนาคูณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๓.๙๒ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๒ การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ให้ทำร้ายผู้อื่นด้วยการฆ่า อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๓๖ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๘ การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติที่ดีไม่พูดโกหกหลอกลวงผู้อื่น อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๕๕

๒. ด้านสมาธิ พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๓.๙๘ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ๑ การส่งเสริมให้เยาวชนเห็นอกเห็นใจกัน และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๘ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๗ มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึก มีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๗๗

๓. ด้านปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิต พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา อยู่ในระดับมากทุกข้อ มีค่าเฉลี่ยโดยรวมเท่ากับ ๔.๐๔ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อ ๗ การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักวิธีการนั่งเจริญภาวนาเพื่อพัฒนาสมรรถนะกายและใจอย่างมีปัญญา อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๒๒ ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ได้แก่ ข้อ ๒ มีการส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ตนเอง อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๓.๘๙

๕.๑.๒ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๒ เพื่อการเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

ผลการวิจัยต้องการทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการวิจัยพบว่า

โดยภาพรวม เยาวชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ และวุฒิการศึกษาแผนกธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๑. ด้านศีล เยาวชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ และวุฒิการศึกษาแผนกธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๒. ด้านสมาธิ เยาวชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ และวุฒิการศึกษาแผนกธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ด้านปัญญา เยาวชนผู้ตอบแบบสอบถามที่มีเพศ อายุ วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ และวุฒิการศึกษาแผนกธรรม ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๓ วัตถุประสงค์ข้อที่ ๓ เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จำแนกตามรายด้านของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

ด้านศีล

ปัญหาอุปสรรค

๑. เยาวชนไม่ได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และแสดงความคิดเห็นของตน
๒. การประพฤติปฏิบัติตน ของเยาวชนขาดการแนะนำสั่งสอนอย่างใกล้ชิด
๓. เยาวชนไม่มีความรู้ในเรื่องของศีลในแต่ละข้อ
๔. ขาดบุคลากรที่มีประสบการณ์ในการสอนหลัก ไตรสิกขาด้านศีล
๕. ขาดความต่อเนื่องในการสอนและอบรม

ข้อเสนอแนะ

๑. เยาวชนควรได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และแสดงความคิดเห็นของตน
๒. การประพฤติปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องของศีลควรมุ่งพัฒนาคุณภาพของเยาวชนทุก

ช่วงวัย

๓. เยาวชนควรได้รับความรู้ในเรื่องของศีลในแต่ละข้ออย่างละเอียด
๔. ควรฝึกอบรมไตรสิกขาด้านศีลให้กับบุคลากรโดยเน้นการปฏิบัติ
๕. ควรมีความต่อเนื่องในการสอนและอบรม

ด้านสมาธิ

ปัญหา อุปสรรค

๑. ขาดการส่งเสริมให้เยาวชนนั่งสมาธิอย่างต่อเนื่อง
๒. เยาวชนยังขาดความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง
๓. ขาดการพัฒนากระบวนการการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสมาธิ และติดรูปแบบเดิมๆ
๔. เยาวชนไม่มีจิตสำนึก ไม่รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและขาดทักษะใน

การตัดสินใจ

๕. พระสงฆ์ไม่เพียงพอในการเข้าไปจัดการเรียนรู้ ตามหลักไตรสิกขาในโรงเรียน

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีการนั่งสมาธิเป็นประจำในทุกวันอย่างต่อเนื่อง
๒. เยาวชนควรได้รับความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องมาก

ยิ่งขึ้น

๓. ส่งเสริมให้เยาวชนให้เรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องสมาธิ เพื่อจิตไม่ฟุ้งซ่าน
๔. ควรปลูกจิตสำนึกให้เยาวชน มีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการ

ดำเนินชีวิต

๕. ควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ

ด้านปัญญา

๑. พระสงฆ์ ที่มีความรู้ด้านปัญญา ให้ความรู้แก่เยาวชนมีจำนวนน้อย
๒. ขาดการ ประสานความร่วมมือกับเครือข่ายจัดการเรียนรู้
๓. ขาดการ ส่งเสริมการเจริญปัญญา ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง
๔. การดำเนินงานจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังจากชุมชน
๕. ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจในหลักการจัดการเรียนรู้ ตามหลักปัญญาอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรนิมนต์พระสงฆ์ ที่มีความรู้ด้านปัญญา ให้ความรู้แก่เยาวชน
๒. การจัดกิจกรรมพื้นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียน แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้
๓. ควรส่งเสริมการฝึก เจริญปัญญา ทั้งใน โรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครอง
๔. ควรประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง จากชุมชน
๕. ควรทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักปัญญา

๕.๑.๔ สรุปผล การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. ด้านศีล การนำหลักไตรสิกขามาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเอง โดยพัฒนาตามองค์ประกอบของพฤติกรรมในตนเอง ๔ ด้าน คือ ความรับผิดชอบ ความเชื่อมั่นในตนเอง ความซื่อสัตย์ ความอดทน โดยเน้นหลัก ๓ ประการ ในการทำกิจกรรม คือ สร้างพฤติกรรม (ศีล) สร้างความสนใจ (สมาธิ) สร้างความเข้าใจ (ปัญญา) จะทำให้เยาวชนกระทำพฤติกรรมที่พึงปรารถนาได้อย่างถูกต้องและเข้าใจตามสภาวะที่เป็นจริง

๒. ด้านสมาธิ การพัฒนาเยาวชนเชิงอารมณในสังคมไทย โดยได้ส่งเสริมในองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ (๑) ความดี ต่อส่วนรวม (๒) ความเก่ง สามารถตัดสินใจ แก้ปัญหา (๓) ความสุข การรู้จักอารมณ์ตนเอง การควบคุมอารมณ์ การควบคุมตนเอง เป็นความสามารถที่อยู่ร่วมกันและทำงานร่วมกับบุคคลต่างๆ ได้อย่างราบรื่น

๓. ด้านปัญญา พัฒนาการของการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของเยาวชนตามแนวพุทธสังคมต้องการจะส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์เช่นเดียวกับการพัฒนาเยาวชน ในสังคมไทย เพื่อให้เกิดพฤติกรรมที่พึงปรารถนา เพียง มีหลักการพัฒนาที่แตกต่างกันเท่านั้น ทั้งนี้ เนื่องจาก การนำหลักการใดไปใช้ในการส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ใด ขึ้นอยู่กับความ เหมาะสม ในหลายด้าน เช่น ความชำนาญของผู้นำไปใช้ ความเหมาะสมของกลุ่มเยาวชนที่ ต้องการนำไปพัฒนา เป็นต้น

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” ผู้วิจัยมีประเด็นอันน่าสนใจที่นำมาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

๕.๒.๑ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

จากการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวม ทั้ง ๓ ด้าน อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงลำดับดังนี้ ด้านศีล ด้านสมาธิ และด้านปัญญา มีรายละเอียดแต่ละด้านดังต่อไปนี้

๑. **ด้านศีล** จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จากการพิจารณาเป็นรายข้อ สามข้อแรกชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ให้นำร้ายผู้อื่นด้วยการฆ่า มีการสอดแทรกแนวคิดหลักธรรมเกี่ยวกับการปลุกฝังวินัยระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ แก่เยาวชน การส่งเสริมให้เยาวชนมีความยึดถือในระบบตามลำดับก่อน - หลัง เนื่องจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านศีล มุ่งเน้นให้เยาวชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระครูใบฎีกาไพรวลัย (ไพรวลัย กตปุญโญ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอกอสูงจังหวัดสระแก้ว” ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนมีความคิดเห็นต่อบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอกอสูง จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (=๓.๙๒, S.D. = ๐.๖๖๙) และเมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอกอสูง จังหวัดสระแก้ว อยู่ในระดับมากทุกข้อ

ผลการวัดระดับพฤติกรรมเชิงคุณธรรม จริยธรรม ของเด็กนักเรียนใน ตำบลโนนหมากมูน อำเภอกอสูง อำเภอกอสูง จังหวัดสระแก้ว พบว่า ระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอกอสูง จังหวัดสระแก้ว โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก (=๓.๙๘, S.D. = ๐.๕๑๒) และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ระดับบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอกอสูง จังหวัดสระแก้วอยู่ในระดับมากทุกด้าน^๑

^๑ พระครูใบฎีกาไพรวลัย (ไพรวลัย กตปุญโญ), “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอกอสูง จังหวัดสระแก้ว”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาศึกษา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓), หน้า ก.

๒. ด้านสมาธิ จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จากการพิจารณาเป็นรายข้อ สามข้อแรกชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมให้เยาวชนเห็นอกเห็นใจกัน และเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์ ซึ่งการส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตใจเข้มแข็งปราศจากความอาฆาตพยาบาทไมโกรธแค้นผู้อื่น และการส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ เนื่องจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านสมาธิ มุ่งเน้นให้เยาวชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **นางกชนิภา บุตรดอน** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต ๑” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ระดับความคิดเห็นที่มีต่อสภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๑ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงอยู่ในระดับมากเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ คือ ด้านความซื่อสัตย์รองลงมา คือ ด้านความมีระเบียบวินัย ด้านความขยัน ด้านความมีน้ำใจ และด้านความประหยัด (๒) ในการเปรียบเทียบความคิดเห็นที่มีต่อสภาพคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๑ ของบุคลากรจำแนกตามสถานภาพ โดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ แต่หากเปรียบเทียบตามระดับการศึกษา พบว่า ภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๓. ด้านปัญญา จากผลการวิจัย พบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ จากการพิจารณาเป็นรายข้อ สามข้อแรกชี้ให้เห็นว่า การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักวิธีการนั่งเจริญภาวนา เพื่อพัฒนาสมรรถนะกายและใจอย่างมีปัญญา การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักพัฒนาจิตคิดช่วย เหลือผู้อื่น สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ตน เนื่องจากการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้านปัญญา มุ่งเน้นให้เยาวชนได้รับประโยชน์จากการพัฒนาคุณธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ สุพลโย)** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่” ผลการวิจัยพบว่า หลักจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทมี ๓ ระดับ คือ (๑) หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับต้นเป็นลักษณะ ที่ต้องละเว้นการประพฤติชั่วทางกาย วาจาเรียกว่า เบญจศีล ศีลแปดวา ปกติกการรักษากายและวาจาให้

^๒นางกชนิภา บุตรดอน, “แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต ๑”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนศึกษาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

เรียบรอย คนที่มีศีลแปดกตจะไม่ถูกกิเลสครอบงำ ศีล ๕ จึงเป็นพื้นฐานของศีลทั้งปวง (๒) หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับกลาง เป็นหลักคำสอนที่ควรประพฤติปฏิบัติ ให้กระทำดีเพราะมีเหตุมีผลในตัวเอง เป็นหลักปฏิบัติที่สูงกว่าหลัก จริยศาสตร์ขั้นต้นซึ่ง ได้แก่ กุศลกรรมบถ ๑๐ (๓) หลักการพัฒนาจริยธรรมระดับสูง เป็นหลักและวิธีการปฏิบัติเพื่อให้บรรลุ ความสิ้นทุกข์ อันเป็นจุดหมายสูงสุดของพุทธศาสนาเถรวาท ผู้ปฏิบัติจะ ต้องอาศัยสติปัญญาและความมานะพยายามอย่างแรงกล้าจึงจะสำเร็จตามปรารถนา คือ อริยสัจ ๔ ประการ ซึ่งการพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่พบว่า สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ วัดป่าเวียงทอง ได้นำเอาหลักไตรสิกขามาพัฒนาจริยธรรมให้กับผู้ปฏิบัติ ได้แก่ ด้านศีล ด้านสมาธิ ด้านปัญญา ผู้ปฏิบัติได้นำหลักศีลไปปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ได้พัฒนาจริยธรรม ด้านศีล มีการรักษาศีล ๕ และอุโบสถศีลในวันพระ วันสำคัญในทางพระพุทธศาสนา เช่น วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอัฐมีบูชา วันอาสาฬหบูชา โดยมีกิจกรรม คือ (๑) รักษาศีลในวันธัมมัสสวนะ (๒) ทำวัตรสวดมนต์ในวันธัมมัสสวนะ วันสำคัญทางพระพุทธศาสนา (๓) การรณรงค์รักษาศีล ๕ ปลอ่ยปลา ปลอ่ยสัตว์ (๔) การอบรมจริยธรรมในลต ละ เลิกอบายมุขพัฒนาจริยธรรมด้านสมาธิ โดยมีกิจกรรม คือ (๑) จัดอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตให้แก่ผู้ปฏิบัติเป็นประจำทุกวันธัมมัสสวนะ (๒) จัดให้มีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้แก่ผู้ปฏิบัติและผู้สนใจทั่วไปทุกวันธัมมัสสวนะ พัฒนาจริยธรรมด้านปัญญาโดยมีกิจกรรม คือ (๑) อบรมธรรมบรรยายให้กับผู้ปฏิบัติธรรมได้เข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง (๒) เปิดเครื่องกระจายเสียงเกี่ยวกับวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานให้กับผู้ปฏิบัติธรรมทุกเช้าเย็น (๓) จัดให้ผู้ปฏิบัติวิปัสสนาให้ปฏิบัติธรรมด้วยตนเอง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติได้ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญในการปฏิบัติธรรม (๔) ทดสอบอารมณ์ในการปฏิบัติเพื่อให้เกิดสติและปัญญา ในส่วนผลการพัฒนาจริยธรรมในด้านศีลเป็นผู้มีศีลเพิ่มขึ้น สนใจในการสวดมนต์สามารถนำศีลไปรักษาได้ สามารถลต ละ เลิกอบายมุขได้ในระดับหนึ่ง ส่วนด้านสมาธิ หลังจากที่เข้าอบรมปฏิบัติธรรมนำชีวิตสามารถนำสมาธิไปปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานที่บ้านได้ และด้านปัญญาได้รับความรู้ความเข้าใจในหลักธรรมที่ถูกต้องจากการที่เข้ามาอบรมและได้ยิน ได้ฟังธรรมะที่ทางวัดเปิดอยู่เป็นประจำ ทำให้เกิดสติปัญญาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันและแก้ไขปัญหาทำให้ความทุกข์เบาบางลงได้^๓

^๓ พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ สุขปโย), “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

๕.๒.๒ ผลการวิเคราะห์การเปรียบเทียบระดับความคิดเห็นของเยาวชนที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานที่ ๑ เยาวชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชนที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เยาวชนที่มีเพศต่างกัน พบว่า โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้เพศอาจไม่ใช่เครื่องกีดขวางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และในสังคมปัจจุบัน ทุกคนถือว่าเพศชายและเพศหญิงมีความเสมอภาคกัน จึงอาจเป็นปัจจัยให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระใบฎีกาไพศาล กมพูสิริ** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม” พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพผู้ปกครอง และระดับผลการเรียน มีผลให้ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๕

สมมติฐานที่ ๒ เยาวชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชนที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เยาวชนที่มีอายุต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่องว่างระหว่างอายุที่ต่างกันของแต่ละช่วงวัย ย่อมมีการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการคิดที่ไม่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาไพบุลย์ ญาณวิบูล** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม” พบว่า ผลการเปรียบเทียบบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา และระดับผลการเรียน พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม, ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม, ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม, ด้าน

^๕พระใบฎีกาไพศาล กมพูสิริ, “บทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของเยาวชน ในจังหวัดนครปฐม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

การเรียนการสอน ผู้ตอบแบบสอบถามมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากทุกข้อ ซึ่งสอดคล้องกับความเป็นจริง จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อที่ตั้งไว้ (๓) ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับบทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า (๑) ด้านการสั่งสอนอบรมทางจริยธรรม พระสงฆ์ควรเข้าไปจัดกิจกรรมให้มีการอบรมในโรงเรียนมากขึ้น และพระสงฆ์ควรใช้สื่อที่เข้าใจง่ายเพื่อดึงดูดเยาวชน (๒) ด้านการสนับสนุนกิจกรรมทางจริยธรรม ควรจัดกิจกรรมที่สนับสนุนให้เพิ่มมากขึ้นเช่น ในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เป็นต้น และควรจัดกิจกรรมให้มีความต่อเนื่อง (๓) ด้านการให้คำแนะนำปรึกษาทางจริยธรรม พระสงฆ์ควรมีการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้มากยิ่งขึ้น และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นในสาระการเรียนรู้ (๔) ด้านการเรียนการสอน ควรใช้สื่อการเรียนการสอนที่สนับสนุนสาระการเรียนรู้ ไม่เน้น เนื้อหาที่เข้าใจยาก จึงเป็นการปฏิเสธสมมติฐานการวิจัยทุกข้อ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^๕

สมมติฐานที่ ๓ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชนที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาสามัญต่างกัน โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะช่องว่างระหว่างวุฒิการศึกษาสามัญที่ต่างกันของแต่ละช่วงวัย ย่อมมีการเรียนรู้และพัฒนากระบวนการคิดที่ไม่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระสุพรรณ กิตติเสโณ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี (๑)” พบว่า ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักเรียนต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล พบว่านักเรียนที่มีเพศ อายุ อาชีพ ผู้ปกครอง แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนักเรียนที่มีระดับชั้นเรียน และระดับผลการเรียน แตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^๖

^๕พระมหาไพฑูริย์ ญาณวิบูล, “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษา อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

^๖พระสุพรรณ กิตติเสโณ, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”, **สารนิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ก-ข.

สมมติฐานที่ ๔ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แตกต่างกัน

ผลการวิจัย พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับเยาวชนที่มีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เยาวชนที่มีวุฒิการศึกษาทางธรรมต่างกัน พบว่า โดยรวม ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทั้งนี้วุฒิการศึกษาทางธรรมอาจมีการเรียนรู้ที่มีความใกล้เคียงกันกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไม่แตกต่างกัน ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของ **พระมหาวิษณุ วิสุทธิเมธี** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต ๒” พบว่า ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นนักเรียนต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอน ตามระดับอายุ ภาพรวม ทั้ง ๘ ด้าน มีข้อ ๑, ๒, ๕, ๖, และ ๗, ที่ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ ส่วน ข้อ ๓, ๔, และ ๘, นักเรียนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕^๗

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาจากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์” มีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะทั่วไป

(๑) ด้านศีล

เยาวชนควรได้รับคำแนะนำ การพูดคุย และแสดงความคิดเห็นของตนเองการประพฤติปฏิบัติตนเกี่ยวกับเรื่องของศีลควรมุ่งพัฒนาคุณภาพของเยาวชนทุกช่วงวัยซึ่งเยาวชนควรได้รับความรู้ในเรื่องของศีลในแต่ละข้ออย่างละเอียดควรมีการฝึกอบรมไตรสิกขาด้านศีลให้กับบุคลากรโดยเน้นการปฏิบัติและควรมีความต่อเนื่องในการสอนและอบ

(๒) ด้านสมาธิ

ควรส่งเสริมให้เยาวชนมีการนั่งสมาธิเป็นประจำในทุกวันอย่างต่อเนื่องซึ่งเยาวชนควรได้รับความเข้าใจในเรื่องของสมาธิและหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อมากยิ่งขึ้น ควรมีการประยุกต์การพัฒนาเรื่องสมาธิอย่างสร้างสรรค์ ควรปลูกจิตสำนึกให้เยาวชนมีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและควรมีการส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ

^๗พระมหาวิษณุ วิสุทธิเมธี, “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนรู้การสอนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต ๒”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘), หน้า ก-ข.

(๓) ด้านปัญญา

ควรนิมนต์พระสงฆ์ที่มีความรู้ด้านปัญญา ให้ความรู้แก่เยาวชน.การจัดกิจกรรมพื้นฐานเป็นการฝึกให้นักเรียน แก้ไขปัญหาต่างๆ ในชีวิตได้และควรส่งเสริมการฝึก เจริญปัญญา ทั้งในโรงเรียน ชุมชนและผู้ปกครองมีการประสานความร่วมมือในการดำเนินงาน จัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขาอย่างจริงจัง จากชุมชนมีการทำความเข้าใจแก่ผู้ปกครองในด้านการ ดำเนินการจัดการเรียนรู้ตามหลักไตรสิกขา

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยขอเสนอแนะการดำเนินการวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

๑. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยศึกษา งานวิจัยที่เป็นเชิงประสิทธิภาพ

๒. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนโดยศึกษากับ กลุ่มผู้ที่สนใจนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ อาทิ กลุ่มนักศึกษา หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๓. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนที่มีกลุ่ม ประชากรเฉพาะ ไม่มีความซับซ้อนในการหาข้อมูลและในกลุ่มประชากร

๔. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน เพื่อนำไปพัฒนารูปแบบ การอบรมพฤติกรรมทางกาย วาจา และใจเป็น หลักสูตรเฉพาะต่อไป

๕. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนเฉพาะด้าน หรือกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง เป็นการเฉพาะโดยเป็นการศึกษาวิจัยเชิง ทดลอง เพื่อนำไปพัฒนา เยาวชน เป็นหลักสูตรเฉพาะต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราช. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. การจัดการเรียนรู้อุทธศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๕.

คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. สำนักงาน. ๒ ทศวรรษ. สยช. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๑.

คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สถิติเบื้องต้นและการวิจัย: Basic Statistics and Research. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์. สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์. กองวิชาการ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ดวงเดือน พันธุนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมการวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. สถาบัน, ๒๕๔๔.

ทัศนีย์ ทองสว่าง. สังคมไทย. กรุงเทพมหานคร: โอ เอส พริ้นติ้ง เฮาส์, ๒๕๓๗.

สุริยเดว ทรีปาตี. พัฒนาเด็กด้วยพลังบวก. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนสามัญนิติบุคคล เจียฮั่ว. ๒๕๖๑, ๕๘.

ประภาศรี สีหอำไพ. พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

ประกอบ กรรณสูตร. สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์, ๒๕๔๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). จะพัฒนาคนกันได้อย่างไร. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๕๑.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). พุทธธรรม ฉบับปรับขยาย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

_____ การศึกษากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการพระพุทธศาสนา, ๒๕๔๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____ .ทางสายอิสรภาพของการศึกษาไทย. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๑.
- _____ .วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม. กรุงเทพมหานคร: สยาม, ๒๕๔๒.
- _____ .ความคิดแหล่งสำคัญของการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๓.
- _____ .การศึกษากับการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๐.
- _____ .พุทธวิธีแก้ปัญหาเพื่อศตวรรษที่ ๒๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สวาย จำกัด, ๒๕๕๐.
พระมหาอดิสร ธีรสีโล. คุณธรรมสำหรับครู. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๐.
- _____ .พระปัญญานันทภิกขุ. มงคลชีวิตฉบับทางก้าวหน้า. กรุงเทพมหานคร: อุดมศึกษา, ๒๕๔๖.
- _____ .พุทธทาสภิกขุ. แนวแนวจริยธรรมร่วมสมัย ชุดที่ ๓ จุดหมายปลายทาง และตัวแท้ของ จริยธรรม, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ดวงตะวัน, ๒๕๕๓.
- _____ .๑๖ นิทานกตัญญู ๑๒ นิทานเรียนรู้พลัง: เล่านิทานธรรม, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๕๕.
- _____ .พุทธสมาคมแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์. **แผนปฏิบัติการเกี่ยวกับการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและการพัฒนาจิตใจ.** กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์, ๒๕๔๐.
- _____ .ลิขิต ธีรเวคิน. **คนไทยในอุดมคติ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แมค, ๒๕๔๘.
- _____ .สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **บาลีไวยากรณ์ วชิรภาค ภาคที่ ๒** พิมพ์ครั้งที่ ๔๘. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
- _____ .สงวน สุทธิเลิศอรุณ. รศ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน.** กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์, ๒๕๔๓.
- _____ .สัญญา สัญญาวิวัฒน์. **ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม.** กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- _____ .สมบัติ อารังธวังศ์. **การเมืองแนวคิดและการพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม, ๒๕๔๕.
- _____ .เสถียรพงษ์ วรรณปก. **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก,** ๒๕๔๒.
- _____ .แสง จันทร์งาม และคณะ. **พระไตรปิฎกสำหรับเยาวชน.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.
- _____ .สุนน อมรวินวัฒน์, **หลักการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ ทักษะการเผชิญสถานการณ์,** โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, [ม.ป.ป].
- _____ .ศูนย์โรงเรียนคุณธรรม มูลนิธิยุวสถิรคุณ, **“กระบวนการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมทำอย่างไรให้ประสบความสำเร็จ”.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัทสหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิซซิ่ง จำกัด, ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๒) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

- นางกชนิภา บุตรดอน. “แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในอำเภอชุมแสงสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาศึกษานครสวรรค์ เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- นางเกสร ทิธา. “ศึกษาการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนาตามหลักไตรสิกขาเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนบ้านสร้างแป้นดอนนาแพง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- นางสาวสมสุข นิธิอุทัย. “การพัฒนาเยาวชนตามแนวพุทธในสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
- นางสุรีย์ ธีระปกรณ์กุล. “รูปแบบการพัฒนาสังคมเชิงพุทธบูรณาการสำหรับเยาวชนในกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระครูบวรกิจวิธาน (ลำตวน ติสาวโร). “การพัฒนาคุณธรรมนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๖ ฉะเชิงเทรา-สมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๓.
- พระครูประทีปธรรมานาถ (ประทีป ชุตินฺธโร). “การจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียน โรงเรียนคลองเจริญราษฎร์ อำเภอบางเสาธง จังหวัดสมุทรปราการ.” **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต การบริหารจัดการคณะสงฆ์**. (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).
- พระครูภาวนาปัญญาคุณ (สมพงษ์ สุปญโญ). “การพัฒนาจริยธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาทของสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแพร่แห่งที่ ๑ (ธรรมยุต) วัดป่าเวียงทอง อำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระครูสมุห์ศรัณย์ (ศรัณย์ ปญญาวิโร). “การส่งเสริมคุณธรรมนักเรียนระดับประถมศึกษาโรงเรียนวัดเปาโรหิตย์เขต บางพลัด กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พระครูใบฎีกาไพโรวัลย์(ไพโรวัลย์ กตปุณฺณ). “บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนในตำบลโนนหมากมูน อำเภอโคกสูง จังหวัดสระแก้ว”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- พระครูวินัยธรคุณ (คุณ จนทสีโล). “กระบวนการพัฒนาเยาวชนตามหลักการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ เชียงพุทธณาการในอำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- พระมหาไพบุลย์ ญาณวิบุโล. “บทบาทของพระสงฆ์กับการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียนมัธยมศึกษาอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระมหาสมควร ธมฺมธีโร. “บทบาทผู้ปกครองในการอบรมศีลธรรมและจริยธรรมแก่เด็กเล็กก่อนเกณฑ์ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ วัดพรหมสุวรรณสามัคคี เขตบางแค กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาธรรมนิเทศ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- พระมหาวิชฌ วิสุทธิเมธี. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยผ่านกิจกรรมการเรียนการสอนของนักเรียนโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ฉะเชิงเทรา เขต ๒”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- พระวุฒิชัย จิตโสภโณ. “การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของนักเรียนโรงเรียนมัธยมเขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร เขต”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.
- พระสุพรรณ กิตติเสโน. “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาในอำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”. **สารนิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๘.
- วีรชัย อนันต์เอียร. “กลยุทธ์การพัฒนาจริยธรรมสำหรับเยาวชนไทย”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

(๓) บทความ:

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). “เจตโกศลหรือปรีชาเชิงอารมณ์”. บทความทางวิชาการเรื่องอิคว.
(กรุงเทพมหานคร: ชมรมผู้สนใจอิคว ๒๕๔๓): ๓๗.

บรรณานุกรม (ต่อ)

พระครูนิพัทธ์ปริยัติกิจ (บุญมี อุตตรโกโฆ). “คุณธรรมของครู”. ปาฐกถาธรรม. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒
(กันยายน-ตุลาคม ๒๕๔๕): ๑๗.

สุรศักดิ์ หลาบมาลา. การส่งเสริมการพัฒนาจริยธรรมในโรงเรียน. ศึกษาศาสตรปริทัศน์. ปีที่
(มกราคม - เมษายน ๒๕๔๑): ๔๐-๔๑.

(๔) เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์เผยแพร่และเอกสารอื่น ๆ:

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอบางสะพานน้อย. เอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการอำเภอบาง
สะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พุทธศักราช ๒๕๖๐ ภาค ๑๕, สำนักงานเจ้าคณะ
อำเภอบางสะพานน้อย: จังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๒๕๖๐. (เอกสารเย็บเล่ม).

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

วิกิพีเดีย ประวัติ ข้อมูล อำเภอบางสะพานน้อย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:
<http://www.amphoe.com/menu.php?am=341&pv=28&mid=1> [๙ ตุลาคม
๒๕๖๑].

(๖) สัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม:

สัมภาษณ์ พระครูประจักษ์สิริคุณ (ประจักษ์ สิริทตฺโต). เจ้าคณะตำบลปากแพรก, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาทรงศักดิ์ ขยวฑฒโน, เจ้าคณะตำบลไชยราช, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระสมุห์บรรยง ปุณณโณ. เจ้าอาวาสวัดบางเปิด, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการณรงศักดิ์ ธีรวโร. เจ้าคณะตำบลทรายทอง, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการศิริพงษ์ วรทินโน. เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการบุญช่วย ปุณณโก. เจ้าอาวาสวัดปากแพรก, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายเจริญ ทองสม. ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายทะนงศักดิ์ นทีวัฒนา. ประธานกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดห้วยสัก, ๙
ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายปราโมทย์ ตั้งชูยง. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม
๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายประทีป ทั้งศรี. นายก อบต. ตำบลไชยราช, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ หินศรี. แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอบางสะพานน้อย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

๒. ภาษาอังกฤษ

Lawrence Kohlberg, *Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research*, New York : Russell Sage Foundation, 2000.

Piaget, Jean, *The Moral Judgement and The Child*. 2nd ed. New York: Collier Book, 1977.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ
รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ๕ ท่าน ประกอบด้วย

๑. พระสมุทรวชิโรโสภณ, ดร.
๒. พระปิฎกโกศล, ดร.
๓. พระครูวิสุทธาจารย์, ดร.
๔. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ชยทนต์, ผศ. ดร.
๕. ดร. ปิ่นฉัตร เขียนชัยพฤษ์

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๙-๐๑๕-๙๙๕๖
ที่	สร.๒๑๖๑/ว.๕๗	วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขยขความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระสมุทรวรวิจิตรโสภณ, ดร.

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ สุภาโส อาจารย์ประจำตัวนิสิต ๒๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาริฉัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรวิชาแล้ว

ในการศึกษานี้ได้รับเรื่องนี้ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจเป็นอย่างดีจึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ชำนาญตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขยขความในความนี้ขอ ฝากวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

พระสมุทรวรวิจิตรโสภณ, ดร.
 พระครูธรรมวิจิตรโสภณ
 พระครูธรรมวิจิตรโสภณ

(พระเทพญาณามงคล, ร.ศ.(พิเศษ))
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ สุภาโส
 โทรศัพท์ ๐๘-๙๐๐๙-๖๓๓๕

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๙๐-๐๓๕-๒๗๖๖
ที่	ศธ.๑๑๒๓๘/ว.๑๓	วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๔
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบค่าใช้จ่ายเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระปิฎกโกศล, ดร.

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา รัชตการศึกษพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ขอพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาหาผลศึกษาค้นคว้า

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่สมควรตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแนบนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับทราบอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ในโอกาสเรียน
พระปิฎกโกศล
๓๐ ต.ค. ๖๔

พระเทพคุณมงคล, รศ. (พิเศษ)
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ ๐๙-๑๓๐๓-๒๓๒๔

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน	วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี	โทร. ๐๘๘-๐๓๘-๗๗๕๖
ที่	๙๖๖๑๑/ว.๕๓	วันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๖๑
เรื่อง	ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์	

เรียน พระครูวิสุทธิฐานันท์ภุมม, ดร.

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต แห่งปวงเจ้าตัวนิสิต ๖๐๓๐๓๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งขององค์การศึกษาคณะเสฐียรธรรมสังฆสภา

ในกรณีศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เฝ้าระวังการตรวจแก้เครื่องมือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเห็นเห็น พงศวิทยาการณ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และให้ทราบโดยทั่วกัน

(พระเทพญาณมงคล,ดร.(พิเศษ))
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

พระครูวิสุทธิฐานันท์ภุมม
(พระครูวิสุทธิฐานันท์ภุมม)
ใบลง ๓๑.๒๑

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ ๐๘-๓๖๐๓-๖๖๕๕

บันทึกข้อความ

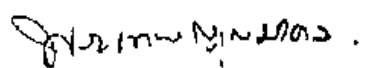
หน่วยงาน วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี โทร. ๐๘๑-๐๑๔ ๒๗๕๖
 ที่ กอ.๖๖๑๓๑/ว.๕๗ วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๖๑
 เรื่อง ขยะความถูกต้องตรงกันโทรศัพท์มือถือที่ใช้ในการทำสารนิพนธ์

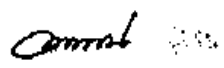
เรียน พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ขนทดโต, ผศ.ดร.

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ อายา สุจิตโต รหัสฯ ระจาดำเนินดี ๒๐๓๖๒๐๕๐๓๓ มีสิทธิสมัครสอบเข้ารับราชการเป็นข้าราชการระดับชำนาญการพิเศษ กรมการศึกษาระดับกลาง กรมการศึกษาระดับภาค วิทยาลัยราชบุรี ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางกลอยน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเก็บส่วนหนึ่งของงานศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ ได้พิจารณาแล้ว เห็นว่าท่านเป็นผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอให้ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญที่จะมาตรวจแก้ไขและปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่เกี่ยวกับสารนิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ส่งคืนฉบับแก้ไขที่ถูกต้องมาตามสมควรในโอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

 (พระเทพญาณคุณมงคล, รศ.(พิเศษ))
 ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตรวจแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

 (พระครูสังฆรักษ์ทรงพรณ ขนทดโต, ผศ.ดร.)
 ๕.1๙๐.1๖๓

ผู้ประสานงาน: พระไพโรจน์ อายา สุจิตโต
 โทรศัพท์ ๐๘๑๓๐๘๒๖๕๔

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

รายนามผู้ให้ความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยค่า ๑๑ รูป/คน ดังนี้

๑. พระครูประจักษ์สิริคุณ	(ประจักษ์ สิริทตโต)	เจ้าคณะตำบลปากแพรก
๒. พระมหาทรงศักดิ์	ชยวฑฒโน	เจ้าคณะตำบลไชยราช
๓. พระอธิการณรงศักดิ์	ธีรวโร	เจ้าคณะตำบลทรายทอง
๔. พระสมุห์บรรยง	บุญณโณ	เจ้าอาวาสวัดบางเปิด
๕. พระอธิการศิริพงษ์	วรทินโน	เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด
๖. พระอธิการบุญช่วย	บุญณโก	เจ้าอาวาสวัดปากแพรก
๗. นายปราโมทย์	ตั้งชุยยัง	สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
๘. นายเสน่ห์	หิณศรี	แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอ บางสะพานน้อย
๙. นายประทีป	หังศรี	นายก อบต. ตำบลไชยราช
๑๐. นายจรูญ	ทองสม	ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์
๑๑. นายทองศักดิ์	นทีวัฒนา	ประธานกรรมการบริหารกิจการ คณะสงฆ์วัดห้วยสัก

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๘ หมู่ที่ ๗ ตำบลพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๖๐๒๖๐

๕ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ส่งภาพยนต์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระครูประจักษ์สิริคุณ เจ้าคณะตำบลปากแพรก
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบส่งภาพยนต์ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดูงานหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องที่มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการแก่คณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และข้าพเจ้าเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา ให้ความอนุเคราะห์

พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
พระครูประจักษ์สิริคุณ
เจ้าคณะตำบลปากแพรก

เรียนมาด้วยความเคารพ
(พระปิฎกโกศล, ดร.)
วิชาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ ๐๙-๑๓๐๓-๒๓๐๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๖๑๓๐

๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระมหาทรงศักดิ์ ขยวฑฒโน เจ้าคณะตำบลไชยราช
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพาน
น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้ให้สัตยาบันดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

*พระไพโรจน์ (มกนทกิจ)
เจ้าคณะตำบลไชยราช
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
จ.ราชบุรี/จ.ราชบุรี
๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑*

เรียนมาด้วยความเคารพ
พระปิฎกโกศล, ดร.

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ต่อ ๐๙-๑๓๐๓-๒๓๒๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดพลแสนกสิกรรมกษัตริย์ธรรม
เลขที่ ๑๐๖ หมู่ที่ ๓ ตำบลหนองพยอม
อำเภอเจ้าเมืองสะดวก จังหวัดราชบุรี
๓๖๑๖๐๖

๕ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ ร่วมมางานพิธีเปิด อนุสาวรีย์

เรียน พระอธิการณรงค์ศักดิ์ อีรวโร เจ้าอาวาสวัดพลแสน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑.๑ สำเนาหนังสือเวียนจากมหาวิทยาลัยราชภัฏ

เรียนว่า พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต เจ้าอาวาสวัดพลแสน อำเภอเมือง จังหวัดราชบุรี ได้ขอความร่วมมือจากพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี ในการร่วมพิธีเปิดอนุสาวรีย์สมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี ได้ให้การศึกษาดูงาน ศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มาแล้ว และขอเชิญพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี เข้าร่วมพิธีเปิดอนุสาวรีย์

ในการศึกษา ดูงานครั้งนี้ พระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี ได้ให้ความอนุเคราะห์ โดยพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี ได้ให้การศึกษาดูงาน ศึกษา การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มาแล้ว และขอเชิญพระสงฆ์ในจังหวัดราชบุรี เข้าร่วมพิธีเปิดอนุสาวรีย์

จึงเรียนมา เพื่อโปรดพิจารณา

อธิการบดี
รองอธิการบดี
ผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
เจ้าคณะจังหวัดราชบุรี
เจ้าคณะอำเภอเมืองราชบุรี

เรียนมาด้วยความเคารพ
พระปิฎกโกศล, ดร.
รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ ๐๙-๑๓๐๓-๒๓๒๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๖ หมู่ที่ ๗ ตำบลหนอง
ท่าเกว๋ย อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๖๑๓๐๖

๕ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระสมุห์บรรจง ปุณฺณโกณ เจ้าอาวาสวัดบวงเม็ด
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพาน
น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บข้อมูลเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์
จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีสิทธิได้รับข้อมูลสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเก็บ
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แม้หลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และท่านใด อย่างไรก็ดี ขออภัยเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระ
คุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อช่วยเหลือการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ข้าพเจ้าขอเรียน
ในกรณีนี้ ค่ะ
พระสมุห์บรรจง ปุณฺณโกณ
เจ้าอาวาส วัดบวงเม็ด

เรียนมาด้วยความเคารพ
พระปิฎกโกศล, ตร.)
รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ ๐๕-๓๓๐๓-๖๓๖๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดุสิตธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแหงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เรียน พระอธิการบุญช่วย ปุณฺณโก เจ้าอาวาสวัดปากแพรก

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตได้ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะปฏิบัติตามขั้นตอนต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยื่นโดย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต

เรียนมาด้วยความเคารพ

สัมภาษณ์

พระอธิการ บุญช่วย ปุณฺณโก

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต

โทรศัพท์ ๐๙-๑๓๐๓-๖๓๒๔

ที่ คร. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหจุลนทรราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงขลราชบุรี
วัดหลวงทอสธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแพะทวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๖๑๓๓

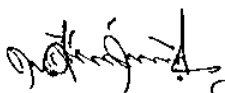
๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เรียน พระอธิการศิริพงษ์ วรทินโน เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด
สิ่งที่ส่งมาคด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงขลราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นวิทยานิพนธ์ การศึกษาคณะหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับเรื่องนี้มีข้อมูลจำเป็นต้องเก็บจากพระคุณท่าน จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากพระคุณท่าน โปรดพิจารณาอนุญาตให้มีใ้ดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงขลราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระคุณท่านด้วยดี จึงขอแสดงความขอเรียนขอใ้พิจารณาไว้การมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาไว้การมา ณ โอกาสนี้

อธิการบดีวิทยาลัยสงขลราชบุรี

เรียนมาด้วยความเคารพ

(พระปิฎกโกศล, คร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงขลราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ต่อ ๐๘-๑๓๐๓-๒๓๒๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ้อสดธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลแหงพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๓๐

๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายปราโมทย์ ตั้งขุยยัง สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพาน
น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ข้าพเจ้าดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

อินต์ น้อยน้อย
คุณธรรม
ใจ อธิมา

พระไพโรจน์
ส.อน. ประจวบฯ
ประธานชมรมธรรมิกชน
ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สุจิตโต
โทรศัพท์ติดต่อ ๐๙-๑๓๐๓-๒๓๒๔

เจริญพร
(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ที่ ศธ. ๖๓๖๐/1.๕๓

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา
วิทยาเขตสุรนารี
โดยพลเอกสุรพล ภาณุภาค
เลขาธิการราชภัฏฯ ตำบลเทพาวน
อำเภอเมืองสุรนารี จังหวัดสุรนารี
๓๖๐๐๐

๕ กันยายน ๒๕๖๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ร่วม อบรมเพื่อเพิ่ม จำนวนบุคลากร
เจริญพร นายประทีป ทังศรี นายคณบดี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรนารี
สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสาร ส่งรายชื่อบุคลากรที่ขอรับการอบรม

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฌาน สุจิตโต เจ้าอาวาสวัดป่าตอง บม.บม.๑๓๓ มีจิตศรัทธาบูรณาการ
ศาสตร์มาบ่มจิตใจ สาธุชนชาวไร่ ชาวนาผู้ยากไร้ ไร้อุปการะ ไร้ที่พึ่งพาอาศัย ไร้ที่พึ่งพิง
ราชภัฏฯ ได้ให้การศึกษ อบรม เพื่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพาน
น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อวันที่ ๑๕-๑๖-๑๗-๑๘-๑๙ สิงหาคม ๒๕๖๐

ในโอกาสที่ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรนารี ได้มีโครงการอบรมเพื่อเพิ่มบุคลากรทางด้าน
คุณธรรมจริยธรรม เพื่อให้บริการแก่สังคมและชุมชน โดยเน้นปฏิบัติจริงตามหลักคุณธรรม
เช่น การไม่รับของขวัญ การไม่รับเงินสินบน การไม่รับสินบน การไม่รับสินบน การไม่รับสินบน
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรนารี ขอเรียนขอเชิญคุณพระไพโรจน์ ฌาน สุจิตโต เจ้าอาวาสวัดป่าตอง
คุณพระไพโรจน์ ฌาน สุจิตโต เจ้าอาวาสวัดป่าตอง และพระภิกษุสงฆ์ที่มาร่วมอบรม ได้รับทราบ
คุณพระไพโรจน์ ฌาน สุจิตโต เจ้าอาวาสวัดป่าตอง และพระภิกษุสงฆ์ที่มาร่วมอบรม ได้รับทราบ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

ข้าพเจ้า
ในนามของ
พระไพโรจน์ ฌาน สุจิตโต
๑๕.๙.๒๐

เจริญพร
(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสุรนารี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฌาน สุจิตโต
โทรศัพท์ ๐๙-๓๓๐๓-๒๓๒๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหลวงพ่อดงธรรมกายาราม
เลขที่ ๑๐๙ หมู่ที่ ๗ ตำบลมทพพวย
อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๐๑๒๐

๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อนับข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายเสน่ห์ หินศรี แพทย์ประจำกรมปู่เสด็จอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สัจจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๖๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพาน
น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาดำเนินการตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้มีดำเนินการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอแสดงความขอบคุณเป็นอย่างสูงเพื่อหาวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ยื่นขอความเห็น
พระไพโรจน์ ฉายา สัจจิตโต
(คณะสงฆ์ราชบุรี)
ปู่เสด็จอำเภอบางสะพานน้อย

เจริญพร

(พระปิฎกโกศล, ดร.)

รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สัจจิตโต
โทรศัพท์ต่อ ๐๙-๑๓๐๓-๒๓๒๔

ที่ ศธ. ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี
วัดหนองพลัดธรรมทายาท
เลขที่ ๑๐๘ หมู่ที่ ๗ ตำบลหนอง
ปลัดแดงเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี
๗๖๑๐๐

๕ ธันวาคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เพื่อกำหนดข้อมูลการวิจัย
เจริญพร นายเจริญ ทองสม ส.ก.บ.ตำบลพงศประสาน
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระไพโรจน์ ฉายา สัจจิตโต รหัสประจำตัวนิสิต ๒๐๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตรพุทธ
ศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง "การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางสะพาน
น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้มีความจำเป็นต้องสัมภาษณ์เก็บข้อมูลจากท่าน จึงใคร่ขอความ
อนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้ใช้ชื่อท่านในการสัมภาษณ์เก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะ
เป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป แก่หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี จึงขอขอลุณในควมเห็นใจของทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(Signature)
สมจิต ฉวยโพธิ์งาม
(Signature)
นายเจริญ ทองสม
สมต. ม.๒๓. พงศประสาน

๙ ธ.ค. ๖๑

เจริญพร
(Signature)
(พระปิฎกโกศล, ดร.)
รักษาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ผู้ประสานงาน : พระไพโรจน์ ฉายา สัจจิตโต
โทรศัพท์ต่อ ๐๙-๑๓๐๓-๒๗๒๔

ที่ ศธ ๖๑๖๑/ว.๕๗

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตสงฆ์-ชลบุรี
วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร
เลขที่ ๑๐๗ หมู่ ๖ ตำบลพงทวย
อำเภอบ้านฉาง จังหวัดชลบุรี
๗๗๑๓๓

๕ ธันวาคม ๒๕๖๓

เรื่อง ขอร้องอนุเคราะห์ส่งภาพถ่ายเทิดทูนสถาบันชาติ
เจริญพร นายทนงศักดิ์ นทีวิวัฒนา ประธานชมรมครูโรงเรียนพระสงฆ์สามเณร
สังกัดสงฆ์มาค้าย อำเภอบ้านฉาง จังหวัดชลบุรี

เรียนที่ศธ พระโพธิ์โรจน์ ฉายา สัจจิตโต วัดเขาสุกิม โทร ๐๓๓๐๒๐๕๐๓๓ นิสิตหลักสูตพุทธ
ศาสนศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสงฆ์
ราชบุรี ได้ทำหนังสือขอแจ้งเรื่องการพัฒนากองธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของพระสงฆ์อำเภอบางละพวง
น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้มีคุณสมบัติที่ดีงามของพระสงฆ์สามเณร

ในโอกาสที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี ได้มีมติให้โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี
อนุเคราะห์ประสานงานเพื่อขอใช้สถานที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรม
เมืองประจวบคีรีขันธ์ เพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแก่เยาวชน ซึ่งจะได้
มีพระสงฆ์สามเณรที่มีคุณสมบัติที่ดีมาช่วยในการเรียนการสอนพระปริยัติธรรมแก่เยาวชน
อนุเคราะห์ประสานงานเพื่อขอใช้สถานที่โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลี โรงเรียนพระปริยัติธรรม
เมืองประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้มีคุณสมบัติที่ดีงามของพระสงฆ์สามเณร

จึงเรียนขอ อนุเคราะห์ส่งภาพถ่ายเทิดทูนสถาบันชาติ

ทนงศักดิ์ นทีวิวัฒนา
ทนงศักดิ์ นทีวิวัฒนา
(ทนงศักดิ์ นทีวิวัฒนา)
ประธานชมรมพระภิกษุสามเณรมาค้าย
๑๕.๑๒.๖๓.
ผู้ประสานงาน : พระโพธิ์โรจน์ ฉายา สัจจิตโต
โทรศัพท์ ๐๙-๑๓๐๓-๒๖๖๔

เจริญพร
(พระปิฎกโกศล, คร.)
วิชาการผู้อำนวยการวิทยาลัยสงฆ์ชลบุรี

ภาคผนวก ค

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ผลการประเมินความเที่ยงตรง (Index of Item Objective Congruence : IOC)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ผู้วิจัย พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)

รายนามผู้เชี่ยวชาญ

๑. พระสมุทรวชิโสภณ, ดร.
๒. พระปิฎกโกศล, ดร.
๓. พระครูวิสุทธานันทคุณ, ดร.
๔. พระครูสังฆรักษ์ทรงพรพรณ ชยทตโต, ผศ. ดร.
๕. ดร.ปิ่นฉัตร เขียวชัยพฤกษ์

ข้อ	ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑	☐ ชาย ☐ หญิง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	☐ ๑๕ ปี ☐ ๑๖-๑๗ ปี ☐ ๑๗ ปีขึ้นไป	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การศึกษาสามัญ ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔ ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕ ☐ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖	๑	๑	๑	-๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้

ข้อ	ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของผู้ตอบ แบบสอบถาม	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๔	วุฒิการศึกษาทางธรรม ☐ ไม่มีวุฒิธรรมศึกษา ☐ ธรรมศึกษาชั้นตรี ☐ ธรรมศึกษาชั้นโท ☐ ธรรมศึกษาชั้นเอก	๑	๑	๑	-๑	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
ด้านศีล									
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนมีระเบียบวินัย ตรงต่อเวลา	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ทำร้ายผู้อื่นด้วยการฆ่า	๑	๑	๑	๐	๑	๔.๐๐	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนมีระเบียบวินัยไม่ลักทรัพย์ของผู้อื่น	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความยึดถือในระบบตามลำดับก่อน - หลัง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ทุจริตปฏิบัติตามกฎระเบียบของข้อกฎหมาย	๑	๑	๑	๐	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๖	มีการสอดแทรกแนวคิดหลักธรรมเกี่ยวกับการปลูกฝังวินัย ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ แก่เยาวชน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติซื่อตรงและมีความจริงใจ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติที่ดีไม่พูดโกหกหลอกลวงผู้อื่น	๑	๐	๑	-๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	ด้านศีล								
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันปัญหาอันเกิดจากเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนงดเว้นจากการเสพของมีนเมาทุกชนิด	๑	๑	๑	-๑	๐	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	ด้านสมาธิ								
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนเห็นอกเห็นใจกันและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนมีการพัฒนาจิตเป็นสาธารณะ คิดทำประโยชน์แก่สังคมและเพื่อนมนุษย์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักเสียสละ มีความปรารถนาเกื้อกูลกัน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตอาสาช่วยเหลือสังคมด้วยร่างกายและสติที่มั่นคง	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตใจเข้มแข็งปราศจากความอหิวาตพยาบาทโกรธแค้นผู้อื่น	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖	การส่งเสริมให้เยาวชนคิดสร้างสรรค์ทำความดี มีทักษะตรึกตรองใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึก มีคุณลักษณะของคนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
ด้านสมาธิ									
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตไม่ฟุ้งซ่าน ประกอบด้วยความกตัญญูกตเวทิต่อบิดามารดา ครูอาจารย์	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการพัฒนาจิตใจ	๑	๐	๑	๐	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
ด้านปัญญา									
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักประหยัดในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้จ่ายทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่อย่างเหมาะสม เกิดประโยชน์แก่ตนเอง	๑	๑	๑	-๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักคุณค่าของเวลาและใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้หลักเหตุผล โดยไม่ประมาทในการศึกษา และการปฏิบัติหน้าที่ของตน	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักพิจารณาถึงความเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดยผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	ด้านปัญญา								
๖	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญหาเชื่อในผลของกรรมด้วยเหตุและผลที่ถูกต้อง	๑	๑	๑	-๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญหารู้จักวิธีการนั่งเจริญภาวนาเพื่อพัฒนาสมรรถนะกายและใจอย่างมีปัญหา	๑	๐	๑	๐	๑	๓	๐.๖๐	ใช้ได้
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญหารู้จักนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญหารู้จักพัฒนาจิตคิดช่วยเหลือผู้อื่น สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ตน	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญหารู้จักใช้พิจารณาตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล	๑	๐	๑	๑	๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้

ข้อ	แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหา/อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางการ แก้ปัญหาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม แก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบาง สะพานน้อย จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
	ด้านศีล ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	ด้านสมาธิ ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	ด้านปัญญา ปัญหาและอุปสรรค ข้อเสนอแนะ	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑	ท่านมีความคิดเห็นว่า สภาพทั่วไปของการจัดการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้านศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย" เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านมีความคิดเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้านศีลการสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย" เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านมีความคิดเห็นว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้าน ศีล"ควรเป็นเช่นไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑	ท่านมีความคิดเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้านสมาธิ" เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านมีความคิดเห็นว่า แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้านสมาธิ"ควรเป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านมีความคิดเห็นว่า สภาพทั่วไปของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้าน สมาธิ" เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ข้อ	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ค่าคะแนนโดย ผู้เชี่ยวชาญท่านที่					รวม	ค่า IOC	ผลการ ประเมิน
		๑	๒	๓	๔	๕			
๑	ท่านมีความคิดเห็นว่า แนวทางการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์"ด้าน ปัญญา" ควรเป็น อย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒	ท่านมีความคิดเห็นว่า สภาพทั่วไป ของ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชน ของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้าน ปัญญา" เป็น อย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓	ท่านมีความคิดเห็นว่า ปัญหาและอุปสรรค ของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่ เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพาน น้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์"ด้าน ปัญญา เป็นอย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔	ท่านมีความคิดเห็นว่า แนวทางการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัด ประจวบคีรีขันธ์"ด้าน ปัญญา" เป็น อย่างไร	๑	๑	๑	๑	๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ภาคผนวก ง
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อย
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามนี้แบ่งออกเป็น ๓ ตอน คือ

ตอนที่ ๑. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒. เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของ
คณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์

ตอนที่ ๓. เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อการ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์ อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด ประจวบคีรีขันธ์

๒. โปรดตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อ

๓. ข้อมูลที่ได้จากท่านในครั้งนี้ผู้วิจัยจะเป็นความลับ จึงไม่มีผลกระทบต่อท่านผู้วิจัย
จะนำผลมาใช้ในการวิจัยเท่านั้น

๔. การตอบแบบสอบถามของท่านเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด ที่จะทำให้การวิจัยครั้งนี้สำเร็จลงได้

ขอขอบคุณในความร่วมมือตอบแบบสอบถามนี้

พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

ตอนที่ ๑ สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความที่ตรงกับตัวท่าน

๑. เพศ

ชาย

หญิง

๒. อายุ

๑๕ ปี

๑๖-๑๗ ปี

๑๗ ปีขึ้นไป

๔. วุฒิการศึกษาแผนกสามัญ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๔

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๕

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖

๕. วุฒิการศึกษาทางธรรม

ไม่มีวุฒิทางธรรมศึกษา

ธรรมศึกษาตรี

ธรรมศึกษาโท

ธรรมศึกษาเอก

ตอนที่ ๒ : แบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ
บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ข้อที่	การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๑.ด้านศีล						
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนเป็นคนมีระเบียบวินัย ตรงต่อ เวลา					
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ทำให้ร้ายผู้อื่นด้วยการฆ่า					
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนมีระเบียบวินัยไม่ลักทรัพย์ของ ผู้อื่น					
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความยึดถือในระบบ ตามลำดับก่อน - หลัง					
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนไม่ทุจริตปฏิบัติตามกฎระเบียบ ของข้อกฎหมาย					
๖	มีการสอดแทรกแนวคิดหลักธรรมเกี่ยวกับการปลูกฝัง วินัย ระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ แก่เยาวชน					
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติซื่อตรงและมี ความจริงใจ					
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีความประพฤติที่ดีไม่โกหก หลอกลวงผู้อื่น					
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนรู้เท่าทันปัญหาอันเกิดจาก เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร					
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนงดเว้นจากการเสพของมีนเมาทุก ชนิด					

ข้อที่	การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ความคิดเห็น				
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๒. ด้านสมาธิ						
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนเห็นอกเห็นใจกันและเห็นคุณค่าในเพื่อนมนุษย์					
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนมีการพัฒนาจิตเป็นสาธารณะ คิดทำประโยชน์แก่สังคมและเพื่อนมนุษย์					
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนรู้จักเสียสละ มีความปรารถนา เกื้อกูลกัน					
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตอาสา ช่วยเหลือสังคม ด้วยร่างกายและสติที่มั่นคง					
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตใจเข้มแข็งปราศจากความ อาฆาตพยาบาทโกรธแค้นผู้อื่น					
๖	การส่งเสริมให้เยาวชนคิดสร้างสรรค์ทำความดี มี ทักษะตรรกะตรองใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์					
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตสำนึก มีคุณลักษณะของ คนดี รู้จักอดทนใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิต					
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีจิตไม่ฟุ้งซ่านประกอบด้วย ความกตัญญูกตเวที ต่อบิดามารดา ครูอาจารย์					
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนมีการฝึกปฏิบัติสมาธิเพื่อการ พัฒนาจิตใจ					
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนเกิดความสำนึกในพระมหา กรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว					

ข้อที่	การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
		๕	๔	๓	๒	๑
๓ .ด้านปัญญา						
๑	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักประหยัดในการ ดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ					
๒	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้จ่ายทรัพย์สิน เงินทองที่มีอยู่อย่างเหมาะสมเกิดประโยชน์แก่ตนเอง					
๓	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักคุณค่าของเวลา และใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม					
๔	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้หลักเหตุผล โดยไม่ประมาทในการศึกษาและการปฏิบัติหน้าที่ ของตน					
๕	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักพิจารณาถึงความ เปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ					
๖	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญาเชื่อในผลของกรรม ด้วยเหตุและผลที่ถูกต้อง					
๗	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักวิธีการนั่งสมาธิ เดินจงกรม ฝึกสติ พัฒนาสมรรถนะกายและใจ อย่างมีปัญญา					
๘	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักนำหลักธรรมทาง พระพุทธศาสนาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่าง เหมาะสม					
๙	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักพัฒนาจิตคิดช่วย เหลือผู้อื่น สร้างคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดแก่ตน					
๑๐	การส่งเสริมให้เยาวชนมีปัญญารู้จักใช้พิจารณา ตัดสินใจแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวันอย่างมีเหตุผล					

ตอนที่ ๓ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะ
สงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

๑. ด้านศีล

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

๒. ด้านสมาธิ

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

๓. ด้านปัญญา

ปัญหา อุปสรรค

.....
.....

ข้อเสนอแนะ

.....
.....

ภาคผนวก จ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรื่อง

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอบางสะพานน้อยจังหวัด
ประจวบคีรีขันธ์

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-ฉายา/นามสกุล.....
 วุฒิการศึกษา.....
 ตำแหน่ง.....
 วัน/เวลาที่สัมภาษณ์.....
 สถานที่.....

ส่วนที่ ๒ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนา หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสภาพของสิ่งที่เป็นอยู่อันไม่ดั่งงามไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้คือความดีงาม โดยประกอบด้วยแนวคิด และกระบวนการที่เป็นระบบเพื่อให้เป้าหมายนั้นยั่งยืน

คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง การอบรมสั่งสอนเพื่อยกระดับกาย วาจา และใจของเยาวชนให้สูงขึ้น ตามหลัก“ไตรสิกขา” ซึ่งประกอบด้วย (๑) ศีล การสำรวมกายวาจาให้เรียบร้อย (๒) สมาธิ การมีจิตที่แน่วแน่ไม่หวั่นไหวต่อสภาวะธรรมต่างๆ (๓) ปัญญา ความรอบรู้ที่จะสามารถนำตนไปสู่เป้าหมายอันสูงสุดแห่งชีวิตจนสามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของตนเองได้ เช่น การพูดด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ การมีความเคารพต่อผู้ใหญ่ มีความซื่อสัตย์ เป็นต้น

เยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๑๐ ปี ถึง ๑๘ ปีบริบูรณ์ ที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

คณะสงฆ์ หมายถึง พระภิกษุที่ทำหน้าที่ในการพัฒนา อบรม สั่งสอนคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในเขตอำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

ส่วนที่ ๓ ข้อคำถามแบบสัมภาษณ์

๑. ท่านมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ
บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้าน ศิล ควรเป็นอย่างไร
๒. ท่านมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ
บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้าน สมาธิ ควรเป็นอย่างไร
๓. ท่านมีความคิดเห็นว่าการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนของคณะสงฆ์อำเภอ
บางสะพานน้อยจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ด้าน ปัญญา ควรเป็นอย่างไร

ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ

.....

พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)

นิสิตปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี

(ผู้สัมภาษณ์)

ภาคผนวก ฉ

ภาพประกอบการสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ พระครูประจักษ์สิริคุณ. เจ้าคณะตำบลปากแพรก, ๗ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระมหาทรงศักดิ์ ชยวฑฒโน, เจ้าคณะตำบลไชยราช, ๑๐ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการณรงศักดิ์ ธีรวโร, เจ้าคณะตำบลทรายทอง, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระสมุห์บรรยง ปุณฺณโณ. เจ้าอาวาสวัดบางเบ็ด, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการศิริพงษ์ วรทินโน. เจ้าอาวาสวัดทุ่งสีเสียด, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ พระอธิการบุญช่วย ปุณณโก. เจ้าอาวาสวัดปากแพรก, ๖ ธันวาคม ๒๕๖๑

สัมภาษณ์ นายปราโมทย์ ตั้งชูยง. สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประจวบคีรีขันธ์, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายเสน่ห์ หินศรี. แพทย์ประจำกรมปศุสัตว์อำเภอบางสะพานน้อย, ๑๑ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายประทีป ทังศรี. นายก อบต. ตำบลไชยราช, ๘ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายจรัญ ทองสม. ส.อบต. ตำบลพงษ์ประศาสน์, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

สัมภาษณ์ นายทะนงศักดิ์ นทีวัฒนา. ประธานกรรมการบริหารกิจการคณะสงฆ์วัดห้วยสัก
, ๙ ธันวาคม ๒๕๖๑.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ ฉายา/นามสกุล	:	พระไพโรจน์ สุจิตโต (เทพพิทักษ์)
วัน เดือน ปีเกิด	:	วันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ.๒๕๓๔
ภูมิลำเนาที่เกิด	:	จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
การศึกษา	:	ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านห้วยใหญ่ พ.ศ.๒๕๔๖ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ นักธรรมเอก สำนักเรียน (วัดหนองอ้อตะวันตก) หลักสูตรประกาศนียบัตรบริหารกิจการคณะสงฆ์ (ปบ.ส.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๕๗ พุทธศาสตร์บัณฑิต (การจัดการเชิงพุทธ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๖๐
อุปสมบท	:	วันที่ ๑๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๕๓. ณ.วัดดอนมะกอก ตำบลช้างแรกร อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยมี พระครูอาทรวรธรรม อุปสนโต เป็นอุปัชฌาย์ พระกรรมวาจาจารย์ พระใบฎีกาสมควร วิริธโม พระอนุสาวนาจารย์ พระปลัดอานนท์ ญาณธมโม
สังกัด	:	มหานิกาย
ตำแหน่ง	:	เลขานุการเจ้าอาวาส
ปีที่เข้าศึกษา	:	ปีการศึกษา ๒๕๖๐
ปีที่สำเร็จการศึกษา	:	ปีการศึกษา ๒๕๖๒
ที่อยู่ปัจจุบัน	:	วัดห้วยสัก ตำบลทรายทอง อำเภอบางสะพานน้อย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์